

॥ श्री सुमति विलास ग्रंथः ॥

कर्त्ता

श्री मनसुखलाल हरिलाल.

दोहरो.

विमल सुमति मंगल करण, आ श्री सुमति विलास;
हरि अबोध जानुपरे, करे सुज्ञान प्रकाश.

उपावी प्रसिद्ध कर्त्ता

संतोकचंद माणिकचंद

तथा

‘गांधी’ नाथजी मनसुखलाल.

आवृत्ति १ ली-प्रत १०००

मुंबई.

“स्वधर्मनिष्ठ” प्रेसमां छाप्यु

संवत् १९६३ सने १९०७

मूल्य रु १-८-०

આ પુસ્તક સન ૧૮૬૭ ના ૨૬ મા આક્ટ પ્રમાણે રજીસ્ટર કરાવેલુ છે
આ પુસ્તકનો સર્વે હક પ્રસિદ્ધ વર્ત્તાને સ્વાધિન છે

शुद्धि पत्र.

पृष्ठांक	लिटी.	अशुद्ध.	शुद्ध
५	२१	सामश्यं	सामाश्यं
७	२३	वनमा	वनमां
१३	१३	समती	सुमती
२०	१०	क्कमं	क्कमं
२०	१७	जिनोकत	जिनोक्त
२३	१७	जाणीऐ ठीऐ ऐ	जाणीए ठीए ए
२४	२	ऐवा	एवा
६४	२२	गेर	गौर
६६	१०	पोत	पोते
७०	१ए	अन्यतर	अन्यंतर
८ए	२१		“माटे हे चेतना” ते पहेलां (१) मृपानुबंधी रौद्रध्यान- लखवुं जोशए
ए०	२		“जेम पृथ्वी उपर” ते प- हेलां (३) चोर्यानुबंधी रौ- द्रध्यान-लखवु जोशए
ए७	४	मोखकस्त	मोखस्त
१०६	४	ते उपशम	ते क्षयउपशम
१०६	५	तथा उपशम	तथा क्षयउपशम
१११	८	पृथक्	पृथक्त
१४४	२३	निक्षेपा १	निक्षेपा
१५१	३	स्वपरज्ञावथी	सर्व परज्ञावथी
१५३	१८	निगृह्णाति	निगृह्णाति
१६७	२०	पोतापणं	पोतापणुं

પૃષ્ઠાંક	લિટી.	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧૬૮	૩	પ્રતિત અને	પ્રતિત કરી
૧૬૯	૨	કેવલ જ્ઞાને	કેવલ જ્ઞાનીને
૧૬૯	૨૫	ઠવી	ઠતી
૧૮૨	૨	આવી પૂર્વ વર્ગણા	
		સાથે વધાય છે	આવે
૧૮૮	૩	અલોકા કાશમા	લોકાલોકમા
૧૮૮	૮	શ્રુતજ્ઞન	શ્રુતજ્ઞાન
૧૯૭	૧૫	શુદ્ધા શુદ્ધ પણાને	શુદ્ધા શુદ્ધ કર્તા પણાને
૨૨૭	૧૩	ઉપજોગ	ઉપયોગ
૨૪૦	૮	તની	તેની
૨૪૭	૧૬	સિદ્ધા	સિદ્ધ્યા
૨૫૭	૨૬	નિમલતા	નિર્મલતા
૨૫૯	૨૪	પારણતિ	પરિણતિ
૨૬૨	૨૪	નાહ	નહિ
૨૬૩	૮	જુવાવ	જવાવ
૨૬૪	૨૫	ઉત્તરે	ઉતરે
૨૬૭	૧	જ્ઞાયકતા	જ્ઞાયકતા
૨૭૫	૨૭	વનન	વચન
૨૭૬	૫	નીંદનીય છે	નિંદનીય છે)
૨૭૬	૬	ઝોડી	ઝોડી
૨૭૬	૧૪	યામે	યોમે
૨૭૮	૧૩	જ્ઞાનામૃત	જ્ઞાનામૃત
૨૮૦	૧૪	દશામા	દશામા
૨૮૩	૨૦	રુદ્ધો	રચ્ચો
૨૮૭	૮	પોનાનું	પોતાનું

ॐ श्री सुमतिविलास ग्रंथ.

॥ दोहरा ॥

शासन रहे जिन आणखी, आझाए व्यवहार
निजमत कटपीत जे कहे, ते न लहे जवपार ॥ १ ॥
शिवमग जेणे अनुजव्यो, ते श्री जिनवर देव
ए विण बहु मति कटपना, काल अनादि कुटेव ॥ २ ॥
निजमत हठ सवि ठोडिने, करि जिन वचन विचार
उत्तम नरजव पामीने, निजपर आत्म तार ॥ ३ ॥

सामायक सिद्ध्युपाय, सम्यक् न्यायसुधारस, आत्मबोध पत्रिका, शुद्धोपयोग प्रवेशिका अने अनुजवप्रवेशिका ए नामना अति सरल बालबोधक डव्यानुयोग, उत्सर्ग, अपवाद, कारण, कार्य, कारक, शुद्ध ज्ञान, शुद्धक्रिया, शुद्धव्यवहार अने निश्चयनेयथार्थ जणावनार, अनंत-शुद्ध अध्यात्मरस पोषक अने छुष्ट कुमतिथी ठोकावी मोक्षमार्गे दोर-नार, शुद्धदया शुद्धन्याय अने शुद्धज्ञानना दातार, बहु सिद्धातनी साक्षी-पूर्वक, जेनो अमूढ्य परमार्थ मात्र वांचवार्थी जणाशे एवा पांच ग्रंथनो संग्रह “ सुमतिविलास ” नामे ग्रंथ सारा उंचा कागलमां मोटा शुद्ध टाईपमां सुपररोयल आठपेची चालीश फोर्ममां ठपावी बहार पाड्यो ठे.

केटलाक पुक्कोपुरं विचार्या विना एकांते एम बोले ठे के आतो एकांते निश्चय ठे अथवा एकांते व्यवहार ठे पण पक्षपात रहित न्याय विचारी ज्ञानीओना वचन प्रमाणे तपासी चोकस करता नथी. तेम ग्रंथने पहेलेथी ठेला सुधी पुरो वांचता नथी अने अनादर करे ठे, बली कोई अणसमजुना कल्या प्रमाणे पुरं चोकस कर्याविना खराने खोटुं तथा खोटाने खरं कहेठे. एम एकांत निश्चय करी अथवा व्हेम लावी सर्वे जणनी बात न सांजले तो ते पोतानी मतिए साचा तत्वने पामे नहि. पण निरपेक्षपणे अनेकांतनये ग्रंथने पुरो वांची आगम

प्रमाणे तथा ज्ञानीश्वोना कहा प्रमाणे तपासयाथी खरा खोटानी सम
जण पडे, वली ते ठता जो कोई शंका पडे तो ते ज्ञानीने पूठी शका
साफ करी साची वात होय ते कबुल करवी पण ग्रथनो पहेलेथी
निरादर करवो नहीं, पुरु तपास्या विचार्याविना खरुं खोटुं कहेवुं नहीं
अने खरी वात ठता कोई हठ कटाग्रह अजिमाने करी अथवा वीजानुं
अपमान करवा खरी वातने मरमशे, जूठी कहेसे अथवा तूपावशे ते
ज्ञानावरणी, दर्शनावरणी, मोहनी तथा वीर्यातराय वाची अनंत ससार
अमण करशे खराने सोटुं तथा खोटाने खरुं कहेवुं ते वात ठीक
नथी अने जे खरी वातने तूपावशे नहीं ते ज्ञानावरणी, दर्शनावरणी,
मोहनी अने अतराय कर्मनो नाश करी अनंत सुखना जोगदारी थशे
आ ग्रथमा कोई ठेकाणे काई शका पडे तो ते ज्याथी ग्रथ मलेठे त्यां खु-
शीथी लखी पूठवुं तेथी तेनो खुलाशो मलशे आ ग्रथनी अंदर जावनी
कोई साची चूल जणाय तो ते महेरवानी करी अमोने लपशे एटले
सुधारी लेवामा आवशे

आ ग्रथनी कीममत रु १-८-० राखवामा आवीठे

नग दश सामटा लेनारने नग १) वधु, नंग ५०) सामटा लेना-
रने नं १०) वधु वूट तरीके आपवामां आवशे

पैसा नहि आपीशकाय एवापण मोक्षजिज्ञासु जीवने फक्त पोष्टेज
पैसा मोकलवाथी विना मूढ्ये आपवामा आवशे

“ कर्मग्रथ मूल ” ठए ग्रथो सारा टाईपमा ठपावी बाहेर
पाकेल ठे तेनी कीममत रु ०-४-० ठे आमा पण कमीशन विगेरे उपर
प्रमाणे समजवु

वली सुमतिविलास ग्रथनो वीजो जाग विविध बोध प्रकाशक
पयबंध ठपाय ठे ते पण थोमा दिवसमा बहार पकशे

उपरना ग्रंथ मलवानुं ठेकाणुं — गाधीनाथजी मनसुखलाळ
सु. वेजलपुर (जीवले पचमहाल) स्टेशन खरसाळीआ ए सरनामे
मलशे

પ્રસ્તાવના.

આ સુમતિ વિલાસ નામના ગ્રંથમાં સારી રીતે ન્યાય, જ્ઞાન, પરમ-
ત્યા, અધ્યાત્મ તથા ડ્રવ્યાનુયોગનો વિષય છે એને જાણતાં સમકીતની
પરમ દૃઢતા થાય એ માટે વહુ સન્માને આ ગ્રંથ વાંચવાનો અન્યાસ
કરવો. ઘણા પ્રમાણિક પુરુષોના વચનની સાક્ષી સહિત અનુજવ જ્ઞાને
નિર્ધાર કરી લેવાયો છે આ ગ્રંથમાં નિર્મલ આત્મવોધ થવા અર્થે,
અને રાગદ્વેષાદિમટી શુદ્ધાત્મજાવમાં સ્થિર સમાધિ પ્રાપ્તિ માટે નવ
તત્વાદિ જાવ જિનેશ્વરના પ્રરુપેલા નવ નિદેષ પદ્મ પ્રમાણ કારકા-
લિકે કરી સારી રીતે સુગમ સમજાય એમ વર્ણન છે. જૂઠા અલંકાર
તોટી ઉપમાઓ, અને કલ્પિત વાતો લેખવામાં આવી નથી

આ ગ્રંથમાં મોક્ષ માર્ગનો અધિકાર છે મોક્ષ જિજ્ઞાસુ જીવ્ય જીવો
આ ગ્રંથના અધિકારી છે, જીવ્ય જીવો શુદ્ધાત્મ અધિકાર પામે એ
ફલ છે પૂર્વાચાર્યોના કરેલા મહાન્ ગ્રંથો ઘણા છે પણ દેશ કાલ
અનુસરી વર્તમાન જાપા અને સુગમ યુક્તિથી સમજાવવામાં આવે તો
જીવ્ય જીવો સહેલાઈથી વોધ પામે એ હેતુ છે. સદ્ગુરુની પરંપરાએ
વોધ પામેલાની ગુરુગમ લેવાથી શુદ્ધવોધ વિસ્તાર પામે અને સકલ
કેશનો અંત આવે અને પરમાનંદની પ્રાપ્તિ થાય હૃદયમાં વિચારતાંજ
પરમ આદ્વાદ ઉપજે એવા સામાયકસિદ્ધ્યુપાય, સમ્યક્ન્યાયસુ-
ધારસ, આત્મવોધ પત્રિકા, શુદ્ધોપયોગ પ્રવેશિકા અને અનુજવ પ્રવે-
શિકા ગ્રંથોનો સમાવેશ છે. એકાંત નિશ્ચય અથવા એકાંત વ્યવહારની
વાત નથી સ્યાદ્વાદ શૈલીપ્રમાણે લેખાણ થયેલું છે, તેમાં પ્રમાદવશે
મતિદોષથી તથા લેખાણ દોષથી કંઈ જૂલ થઈ હોય તો જ્ઞાની પુ-
રુષોના વચન પ્રમાણેજ વાવત કબુલ કરવી.

अनुक्रमणिका.

सामायकसिद्ध्युपाय	पान.	१-१६४.
सम्यक् न्यायसुधारस	”	१६५-१७४.
आत्मबोध पत्रिका	”	१७५-२११.
शुद्धोपयोग प्रवेशिका	”	२१३-२४५.
अनुभव प्रवेशिका	”	२४७-३१६.

॥ सामायकसिद्ध्युपाय ॥

ढाल पहेली.

॥ अथ श्री स्तवन ॥

॥ परम पुरुष परमात्मा साहीवजी ॥ ए राग ॥

श्रीगुरु वचन सुवासमां साहीवजी, लही मुजमन मधुकर तृप्ति हो,
अलवेली वाणी जीनवीरनी साहेवजी॥

सम एक आतम ज्ञावमां सा० दाखुं शिवपद इति हो ॥ अ० ॥ १ ॥

सामाश्कना अर्थनो सा० करगु शुरू निबंध हो ॥ अलवेली ॥

नयनिक्षेप प्रमाणथी सा० चेतन शक्ति संबध हो ॥ अ० ॥ २ ॥

पुद्गलमां आपो लखी सा० परजावे थड रक्त हो ॥ अलवेली ॥

ज्ञानादिक निज धर्मनी सा० उलटी कारक शक्ति हो ॥ अ० ॥ ३ ॥

वहु जेदे अजेठ ठे सा० आतम शक्ति अनंत हो ॥ अलवेली ॥

ते सवि विपम पदे करी सा० ग्रही पुद्गल खंध अत्यंत हो ॥ अ० ॥ ४ ॥

ज्ञानावरणादिक थड सा० विविधा स्वरणनी व्याध हो ॥ अल० ॥

विविध विज्ञाने टालवा सा० सेवो समपद साध्य हो ॥ अ० ॥ ५ ॥

ज्ञान ज्ञान नहि समवीनुं सा० दर्शन चरण न कोय हो ॥ अल० ॥

संवर निर्जरा शिव नहि सा० जीन आणा कीम होय हो ॥ अ० ॥ ६ ॥

समाचारी समपद विना सा० जूठी जाणो तेह हो ॥ अलवेली ॥

जीनवचनामृत सेवतां सा० टले विपमता एह हो ॥ अ० ॥ ७ ॥

तप जप पूजा प्रजावना सा० समजाव विना कीम थाय हो ॥ अ० ॥

समजावे सानु सवे सा० निज संपत्ति प्रगटाय हो ॥ अ० ॥ ८ ॥

ढाल बीजी राग

कंचन कोटि ढीन प्रते मन मोहन मेरे, लाख वरस दिये दान

॥ मन मोहन मेरे० ॥

सामायक फल मापमां मन० नहि आवे तसमान ॥ मन० ॥ १ ॥

मिथ्या ऊष्टी न लहि शके मन० लाज सामायक शुद्ध ॥ मनमो० ॥
 माटे तजी मिथ्यातने, मन० जेद ज्ञानी थइ बुद्ध ॥ मन० ॥ १ ॥
 निज सुख सपत्ति निज विषे, मन० नहि परद्रव्यादिकमाहे ॥ म० ॥
 अस्ति नास्ति विचारतां, म० भ्रम डु ख रहे नहि त्यांह ॥ म० ॥ ३ ॥
 सम एक आत्म जावमें, मन० रही ज्ञान अनंतनी आय ॥ मन० ॥
 केवल ज्ञानादि अनंतनो, मन० पूरण सिद्धि उपाय मन० ॥ ४ ॥
 बाहिर कारण मात्र ठे, मनमो० अंतर कार्य अनुप ॥ मनमो० ॥
 बहिरतर समता जजी मन० द्रव्य जाव शुचिरूप मनमो० ॥ ५ ॥
 नय नय मतमत कल्पना मन० तजी मिथ्या उपचार ॥ मनमो० ॥
 राग द्वेष जेथी टले मन० ते आचरणा धार ॥ मनमो० ॥ ६ ॥

ढाल त्रीजी

तजी बहिरात्म जावीये, मन मोहनारे ढाल, अंतर आत्म
 माहारे ॥ जवी बोहनारे ढाल० ॥
 परमात्मपद जीनसमो, मन० जीहां उपाधि न कायेरे ॥ जवी० ॥ १ ॥
 समजावे परखी ग्रहो, मनमो० जीनवाणी गुरुदेव रे ॥ जवी० ॥
 वचन देव गुरु समविना, मन० मिथ्या कष्ट कुटेव रे ॥ जवी० ॥ २ ॥
 ठडी कुनयनी वासना, मन० सुनय निपुण थइ आप रे ॥ जवी० ॥
 जूडो लिंग मुकी बरो, मन० अकलुष अमल प्रताप रे ॥ जवी० ॥ ३ ॥
 द्रव्यानुरोग दूरे करे, मन० मिथ्या मोह अंधार रे ॥ जवी० ॥
 निर्मल सम्यक् पद लही, मन० ढालो राग प्रचार रे ॥ जवी० ॥ ४ ॥
 आर्त्त रौद्र तजी ध्याइए, मन० धरम शुक्ल शुभ ध्यान रे ॥ जवी० ॥
 त्रिकरण सावध्य वरजीने, मन० ढाली पाप स्थान रे ॥ जवी० ॥ ५ ॥
 इन्द्रि विषय विकार तजीने, मन० हणीये चार कपाय रे ॥ जवी० ॥
 हिंसादि अविरत तजी, मन० शुद्धोपयोग जीम पाय रे ॥ जवी० ॥ ६ ॥
 विनय देवगुरु शास्त्रनो, मन० करो अंतर बाह्य अजग रे ॥ जवी० ॥

जावो वार चउजावना, मन० लहि जीन आणारंग रे ॥ जवी० ॥ ७ ॥
 इत्यादिक बहु जेदर्थी, मन० विधि निपेधनी चाल रे ॥ जवी० ॥
 रागद्वेष टाळी रहो, मन० आतम शक्ति सजाल रे ॥ जवी० ॥ ८ ॥
 ढाल चोर्थी.

आवी चडीउं णसमे हो राज, तुज शासन महाराज, तारक
 तुं मिल्यो० ॥
 काल अनंत दुःखमें गम्यो, हो० जो न लही समसाज ॥ ता० ॥ १ ॥
 मन मगन जीन वचनमां, हो० नमोवीर जीनराज ॥ तारक तुं० ॥
 मुख शिवकारण उपदेस्यो, हो० स्वरुं लह्युं में, आज ॥ ता० ॥ २ ॥
 मिथ्यातम फेडी करे, हो० निर्मल आतमबोध ॥ तारक० ॥
 गुण अनंताणंदमें, हो० जलहल केवल ज्योत, ॥ तारक० ॥ ३ ॥
 धर्म तीर्थ थापी हणो, हो० रागादिक परजाव ॥ तारक० ॥
 चोविसे जीनवर नमुं, हो० तुं जवजलनिधि नाव ॥ ता० ॥ ४ ॥
 वंदन नमन सकल समय, हो० कीजे अवसर पाम ॥ तारक० ॥
 दर्शन निर्मलता लहो, हो० सहजानंद विराम ॥ ता० ॥ ५ ॥
 शिव फल देवा एहने, हो० कल्पवृक्ष सम जाण ॥ तारक० ॥
 अखूट आत्म निधि राखवा, हो० चित्रावेल प्रमाण ॥ ता० ॥ ६ ॥
 कामीत पुरे दुःख हरे, हो० रतन चितामणी सार ॥ तारक० ॥
 आतम संपत्ति पामवा, हो० सकल धर्म आधार, ॥ ता० ॥ ७ ॥

॥ उँनमः सिद्ध्यः ॥

जे उक्तृष्ट-परम ज्योतिमां पोताना तथा परना त्रिकाल
 वर्त्तिना सकल पर्यायो दर्पण तलनी पेठे जासे ठे, ते परमज्योति
 जयवंत थाउं ॥ ते परमज्योतिना प्रकाशक श्री रुपजादि चोवीश
 तीर्थकर जयवंत थाउं. ॥ वली श्री जिनेश्वर देवनी वाणी

जयवत थाउं, ॥ के जेने सेवी जव्य जीवो पूर्ण समजाव पामी सादिअनत अव्यावाध पूर्ण आत्मिक सुखना जोगी थाय ठे वली पूर्ण परमानदमां लीन सकल सिद्ध ते जयवंत थाउं. ॥ तथा मारा धर्माचार्य जयवत थाउं ॥ के जेणे निज आत्मिक अनुजव नावद्वारा जिन प्ररुपित श्रुत समुझनो पार लीधो. जेना पसायथी हु मारी आत्म सत्ताने जाणी समजावनो कामी थयो जव्य जीवोना मिथ्यात्वादि ताप दूर करनार श्री जिनेश्वरनां समजाव जनक अमृत सादृश वचनो परम गुरुना गुरुगमथी मने प्राप्त थया तेनो सार स्वपरोपकारार्थे लेश मात्र दर्शाववानी मारी उमेद ते श्रीतीर्थकर देवना अतिशय पसाये पूर्ण थाउं ॥

तथा श्रीजिनेश्वरना अपायापगमना अतिशय पसाये समपद अन्यासी जव्य जीवोना सकल विघ्न दूर थाउं तथा श्री तीर्थपतिना वचनातिशय पसाये सर्वे जीवो आप आपणा प्रशोनी समाधानी पामो वली श्री देवाधिदेव अरिहंतना ज्ञानातिशय पसाये आत्म स्वरूप साधनार प्राणीजना सर्वे सशय दूर थाउं तथा श्रीजिनेश्वरदेवना पूजा अतिशय पसाये सर्वे आत्मा आपणा परमपूज्य पढने पामो. ॥

ते समजावने अर्थे श्री तीर्थकर देवे सर्वे आगमो प्ररुप्यां ठे - ठेकाणे ठेकाणे समजावज उपादेय कह्यो ठे ते समजावमा स्थिर रहेवु ते सामायक ठे माटे सामायकसिद्ध्युपाय नामे ग्रंथ लखवानो आरज करु तु

सामायक—ए पहेलु चारित्र तथा नवमु शिक्षावत ठे- सामायक शब्दनी व्युत्पत्ति सम+आय+इक शब्दोथी थाय ठे

१ समे—समजाव—पूरण गलनधर्मे सामान्य सर्वे पुद्गलो, तथा चैतन्य धर्मे सामान्य एवा सगला जीवो, तेमाथी एकने इष्ट अने

એકને અનિષ્ટ ન કલ્પતાં મન્યસ્થ વૃત્તિએ શુદ્ધાત્મજાવમાં સ્થિર રહેવું.

૭ આય+ઇક=સમજાવથી થતો જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રનો લાજ તે આત્મજાવજ છે.

માટે શુદ્ધાત્મજાવમાંજ (સમજાવમાંજ) સ્થિર રહેવું તે સામાયક છે.

પ્રશ્ન-હે પરમગુરુ આપે જે સામાયક વર્ણવ્યું તે સામાયકનું ફલ જાણવાની મારી ઇચ્છા, કૃપા કરી પૂર્ણ કરશોજી.—

ઉત્તર-હે વત્સ, ચિત્ત સ્થિર કરી સાંજલ: ઠેકાણે ઠેકાણે આત્માનુજવી પુરુષો સામાયક (સમજાવ) ની અનહદ એકે અવાજે પ્રશંસા કરે છે. તે આગમ અનુસારે હું કહું તું—

ગાથા—દિવસે દિવસે લલ્લખં, દેશ સુવન્નસ્સ લ્લખિયં એગો,
એગો પુણ સામાઇયં, કરેશ ન પહુપ્પણ તસ્સ

અર્થ—કોઈ પુરુષ દરરોજ લાલ્લ લાલ્લી સોનાનું ઢાન આપે તો પણ એક સામાયકના તોલે આવે નહીં.

ધ્યાન વૃષ્ટે દયા નદ્યા શમપૂરે પ્રસર્પતિ ।

વિકાર તીર વૃદ્ધાણાં મૂલાહ્નમૂલનં ધ્રુવેત્ ॥

અર્થ—ધ્યાનરૂપી વૃષ્ટિથી દયારૂપી નદીનું શમતા રૂપી પૂર પ્રસરતે સતે તીરે ઝગેલાં વિકાર રૂપી વૃદ્ધો જન મૂલથી ઝલ્લડી જાય છે

વલી ગાથા

સામઇય મિઝકણ, સમણોશ્વ સાવજ હવશ્જહા ।

એણ કારણેણ, વહુસો સામાઇયં કુજ્ઞા ॥

અર્થ—સામાયક વચ્ચે શ્રાવક સાધુ સમાન છે. માટે વહુવાર (વારંવાર) સામાયક કરવું. તથા.

श्लोक—स्वयञ्जूरमण स्पर्धि, वक्षिणु समतारसः ।

मुनिर्येनोपमीयेत, कोऽपि नासौ चराचरे ॥

अर्थ—स्वयञ्जूरमण समुद्रनी होरु करनार, वर्धन स्वजाववाळा समता रस युक्त मुनिनी, चराचर जगत्मां कोशनी साथे सरखामणी थइ शके नहीं तथा

ज्ञान ध्यान तप शील, सम्यक्त्व सहितोऽप्यहो ।

तं नाप्नोति गुण साधुर्यं प्राप्नोति शमान्वितः ॥

अर्थ—व्यवहारज्ञान, व्यवहारध्यान, व्यवहारतप, व्यवहारशील, अने व्यवहार सम्यक्त्व वालो साधु जे गुण (ज्ञान) ने नपामे ते गुण (ज्ञान) शमजाव वालो पामे ठे वली

श्लोक—शम सूक्त सुधासिक्तं, येषां नक्त दिनं मनः ।

कदापि तेन दह्यन्ते, रागोरग विषोर्मिञ्चिः ॥

अर्थ—जेनु मन अहोरात्रि शमता वतावनार जिन प्ररुपित सुवचनामृतयी सिंचायलुं ठे ते राग रुपी सर्पना जेरनी उर्मि-उंधी कदापि कलेश पामता नथी वली

श्लोक—गर्जद् ज्ञान गजोत्तुंगा, रंग ध्यान तुरंगमा ।

जयन्ति मुनिराजस्य, शम साम्राज्य संपदः ॥

अर्थ—गर्जना करता ज्ञानरुपी हस्तिउं वडे अति प्रधान ठे, तथा हर्षयी उल्लासित ध्यानरुपी अश्वो जेने विपे ठे, एवी मुनिराजनी शमसाम्राज्यनी संपदा विजयवत ठे ॥ जेनी बराबरी जगत्नी कोशण संपदा करी शके नहीं तथा

श्लोक—किं स्तुम समतां साधौ या स्वार्थं प्रगुणीकृता ।

वैराणि नित्य वैराणामपि हंत्युपत स्थुषां ॥

किं दंजेन तपोजिर्वा यमैश्च नियमैश्च किं ।

एकैव समता सेव्या तरिः संसार वारिधौ ॥

अर्थ-एवा साधुनी समता-शमजावनुं शुं वखाण करियें ? जेणे पोताना आत्माना सिद्धि करवाने समता आदरी एवा मुनि ते समता घरमां रहेता थका आ जवना तथा आगला अनेक जवना वैरजाव टाळी नांखे ठे, जेस नित्य पासे वसतां थकां कृतरा तथा बिलाडीनां वैर पण शमी जाय ठे. कपटी वेश धारण करवायी शुं थाय ? तथा घणी तपस्यायें पण शुं थाय ? वली मौन धारी अतीतनी पेरे इंडीयो दमन कीधे शुं थाय ? अने व्रत धारण करे पण शुं थाय ? मात्र एक समताज-समजावज संसार समुद्र तरवामां नौका जेवी ठे. तेनुंज सेवन करवुं तेज श्रेष्ठ ठे. तथा.

श्लोक-अर्गला नरकद्वारे, मोक्ष मार्गस्य दीपिका ।

समता गुणरत्नानां संग्रहे रोहणावनिः ॥

मोहाद्वादित नेत्राणामात्मरूपमपश्यताम् ।

दिव्यांजन शलाकेव समता दोषनाशकृत् ॥

वली-समता ते नरकने वारणे जोंगल जेवी ठे, अने मोक्ष मार्गनी दीपिका ठे. वली गुण रुप रत्नोने संग्रह करवामां रोहणा चल पर्वतनी जूमिका जेवी ठे. जेनां नेत्र मोहवने ढंकायां ठे ते पोताना रुपने जोड शकता नथी तेने समता ते दिव्य अंजन शलाका रुप ठे. अने अज्ञान पन्वने वेदनारी ठे. वली जुळ. बाहुवली, आहार, पाणी निद्रा विना, शीत, ताप, पाणी, मद्य, मास विगेरे अनेक जंगली प्राणींथी यता उपसर्ग सहता सुंदर राजजुवन तजी अघोर वनमा एकला वार महीना सुधी काजसगे रह्या पण हुं मोटो अने मारा बीजा जाड नाना तेने केम नमुं ? एवी माने थयेली विषमतायी प्रचंड उग्र तपनुं फल

न पाम्या अने ते, विपमत्ताने तर्जी परमोत्कृष्ट समजाव मित्रने
आदरतां, तरतज अनंत ज्ञान दर्शन चारित्र अनंत वीर्यआदि
अबाधित लक्ष्मीने सहज पाम्या

वली प्रसन्न चंद्र राजरूपिण, खामी बगरना बाह्य चारित्रने
सेवता पण समजाव मित्रने विसारतां तरतज सातमी, नरकना
दखीया तैयार कीधा अने तत्क्षणज थोडीवारमा अनंत करुणा
पात्र समजावने सेवतांज केवल कमलाने पाम्या

आ सत्तार समुद्र विषय कपाय रूप जले चरेला, काम तृष्णा-
रूप बन्धानल सहीत, जन्म जरा मरण शोक वियोग जूख तरस
वंक ताप वेदन जेदन, तथा अशरण अचानक रोग अगुप्त आदि
अनेक जय रूप मष्ट कष्टप मगर आदि जल जतुनो आवास, तथा
अनेक विकल्प रूप मोजावाळा महा जयंकर अगाध जव समुद्र जेमा
एक क्षण मात्र पण गाता न मले एवा दुःख दायक समुद्रमार्थी
तारी, एकांतिक आत्यंतिक सहज अकृत स्वाधिन निरुपचरित
निर्दुष्ट अविचल अनंत सुखरूप शीव नगरे पहोंचाडवा एक समजा-
वज समर्थ ठे उक्कंच

सेयवरो, य आसवरो य बुद्धो अ अहव अन्नोवा ।

समजाव जावि अप्पा, लहेइ मुक्क न संदेहो ॥

वली

प्रगट जेद विज्ञान, आपगुण परगुण जानै ।

परपरिणति परित्यागि शुद्ध अनुज्ञौ थिति ठानै ॥

करी अनुभव अज्यास सहज संवर परगाशै ।

आश्रव द्वार निरोद्ध कर्मघन तिमिर विनाशै ॥

व्य करी विज्ञाव समजाव जजी, निर्विकल्प निजपद गहै ।

निर्मल विशुद्ध शाश्वत सुधिर परम अतींद्रिय सुखलहै ॥

એમ સર્વ ઠેકાણે સમજાવનુજ વચાણ જોવામાં આવે છે. સમજાવ અનુપમ છે. તેને કોની ઉપમા આપીએ? તેનું જેટલું વચાણ કરીએ તેટલું હું ઠે તેનું વર્ણન કરવાને કોઈપણ સમર્થ થાય નહિ વધારે શું કહિયે? પૂર્ણ સમજાવવાલાના સુખને વર્ણવવાને કેવલી જગવંતની જીવ્હા પણ અસામર્થ્ય જજે છે તો અન્યની શી ગણત્રી ?

સોરઠા-સમજાવજ એક સમર્થ, અનુપમ શિવસુખ આપવા ।

તે વિણ સઘલી વ્યર્થ, વ્રત તપ સંજમની ક્રિયા ॥

માટે જ્ઞાન ધ્યાન તપ સંયમ એ સૌ સમજાવરૂપ અલંકારવરુજ પ્રશંસાને પામે છે નહિ તો સંસારસુખને આપી સંસાર વધારનાર હોવાથી અહિતકારીજ કહેવાય.

અનિચ્છન્ કર્મ વૈષમ્યં બ્રહ્માંશેન સમં જગત્ ।

આત્માત્તેદેન યઃ પશ્યેદસૌ શિવં ગમી શમી ॥

અર્થ-કર્મથી થતા વૈષમ્યને નહિ ગણકારતાં જગતના સર્વે જીવોને ચૈતન્ય સત્તાએ સામાન્ય જાણે છે અને સર્વ પુદ્ગલોને પૂર્ણ ગલન ધર્મે સામાન્ય જાણે છે તે ઇષ્ટાનિષ્ટ વિકલ્પને તજી સમજાવને જજતાં મોક્ષગામી થાય છે અને અતીંદ્રિય શાશ્વત નિષ્પ્રયાસિક સ્વાધીન નિરંતર આત્મિક સુખને પામે છે

સામાયક સિધ્ધ્યુપાયસ્ય પ્રથમોધિકારઃ સંપૂર્ણ.

श्री सामायकस्वरूपवर्णनोनामः

द्वितीयोधिकार

पण मिथ्या सामायकने सत्य सामायक जाणनार ने माननारने
पूर्वोक्त फळनी प्राप्ति थाय नहि यथा—

श्लोक—यत प्रवृत्तिर्न मणौ, लक्ष्यते वा न तत्फलम् ।

अतात्त्विकी मणीइति, मणि श्रद्धाच सा यथा ॥

तथा यतो न शुद्धात्म, स्वज्ञावाचरणं जवेत् ।

फल दोष निवृत्ति र्वा, न तद् ज्ञान न दर्शनम् ॥

जूठा मणिने मणि जाणवाथी खरा मणिनुं ज्ञान अवराय ठे वली
तेज जूठा मणिने मणिपणे निर्धार करवाथी मणिनुं दर्शन पण
अवराय ठे तेथी खरा मणिनु आचरण पण थतु नथी तेमज मणिना
लाजजोगादि पण मलता नथी, ए प्रमाणे चपल पुद्गलमा आत्म
पणु (पोतापणु) मानवाथी अने विपयादि रोगोमा जोग मानवाथी
आत्माना सर्वे स्वज्ञाव चपल थइने आप आपणुं काम करी शकता
नथी (आवरणे पामे ठे) तो खोटी मणिने खोटी जाणवाथी
खरी मणिनुं ज्ञान थाय ठे तेम जे पुद्गलज्ञावथी न्यारु एवु आत्म
स्वरूप ते माहेज आत्मबुद्धि थवाथी, अने पुद्गलने पर अने जरु
जाणवाथी, अथवा डु खनु स्थानक जाणवाथी, पुद्गल सगे उपजेलेो
संकल्प विकल्प सर्वे नाश पामे ठे एटले सर्वे आवरण नाश पामी
आत्माना केवल ज्ञानादि गुणो प्रगट थाय ठे

प्रश्न—हे जगवत तो मने साचा सामायक तथा जूठा सामायकनुं
स्वरूप कृपा करी समजावशे ?

उत्तर—हे वत्स तु विनय, विवेकसहित शात चित्ते निर्विकल्पपणे
परमोपकारी सर्वज्ञ आत जिनेश्वरना अमृत समान वचनो साजळी

हृदयमां ग्रहण कर, कारणके ज्यां सुधी जेनुं चित्त दृष्टिराग, द्वेष, मूढता, कदाग्रह, विगरेथी अशुद्ध ठे त्यांसुधी तेने सद्वोधनी प्राप्ति थवी असंज्ञाव्य ठे

काव्य.

असद् ग्रावमये हि चित्ते, न कापि सज्ञावरस प्रवेशः ।

इहांकुरश्चित्त विशुद्ध बोधः, सिद्धान्त वाचां वत कोपराधः॥

अर्थ—ते कदाग्रही माणसनुं चित्त पथ्थर जेवु ठे. जेम पथ्थरमां पाणी जेदे नहि तेम जिनवाणी रुप रस ते कदाग्रही माणसमां प्रवेश करे नहि तेथी तेना चित्तरुप वृद्धमां शुद्ध बोध रुप अंकुर प्रगटे नहि

असद्ग्रहाग्नि र्ज्वलितं यदंतः, क तत्र तत्त्व व्यवसाय वद्विः।
प्रगांति पुष्पाणि हितोपदेशं, फलानि चान्यत्र गवेषयंतु ॥

अर्थ—जेनुं अंतःकरण अठता पदार्थना कदाग्रह रुप अग्निवने वलेलु ठे तेना हृदयमां तत्वव्यापाररुप वेलि केम करी जगे ? अने समतारुप फल केम फुटे ? तथा हितोपदेशरुप फल क्यांथी थाय ? ते माटे कदाग्रह तजी, तत्व ग्रहण करवुं

उपजातिवृत्तम्.

कुतर्क दात्रेण लुनाति तत्त्ववद्वीरसान्सिचति दोष वृद्धं ।

द्विपत्यधः स्वाडफल शमाख्यमसद्ग्रह कोपि कुहुविलासः ॥

जे कदाग्रही ठे ते कुविचाररुप दातरके करी तत्त्वरुप वेलीने ठेदे ठे अने पापरुप वृद्धने जल सिचे ठे तथा समतारुप अमृत फळने धूलमां नांखे ठे एवो कदाग्रहरुप अमावास्यानी रात्रिनो विलास ठे.

उपजातिवृत्तम्

સ્થાલં સ્વબુદ્ધિ સુગુરોશ્ચ દાતુ, રુપસ્થિતા કાચન મોદકાલી ।
અસદ્ગ્રહ કોપિ ગલેગ્રહિતસ્તથાપિ જોક્તુ ન દદાતિ હૃષ્ટ ॥

શિષ્યની બુદ્ધિરુપ થાલમાં સુગુરુ શુરુ જ્ઞાનરુપ મોદક પીરસવા માટે છે, પણ કદાગ્રહ આવી ગલુ પકમે છે, તેથી જિનવચનરુપ મોદક જમી શકાતા નથી એવો કદાગ્રહ હૃષ્ટ છે.

આમે ઘટે વારિ ઘૃતં યથા સદ્વિનાશયેત્તં ચ ઘટં ચ સઘ ।

અસદ્ગ્રહ ગ્રસ્તમતેસ્તથૈવ, શ્રુતાત્પ્રદત્તાહજયોર્વિનાશ ॥

જેમ કાચા ઘડામાં પાણી જરવાથી ઘમાનો તેમજ પાણીનો નાશ થાય છે, તેમજ કદાગ્રહી માણસને શાસ્ત્ર શીખવતાં—અર્થ આપતા શાસ્ત્રનો તેમજ તેનો પોતાનો બનેનો વિનાશ થાય છે

અસદ્ગ્રહો યસ્યગતો ન નાશં, ન દીયમાનં શ્રુતમસ્ય ગસ્યં ।

ન નામ વૈકલ્ય કલકિતસ્ય પ્રોઢા પ્રદાતું ઘટતે નૃપશ્રી ॥

જેમ કોઈ ઘેલા આદમીને મહોટી રાજ્યલક્ષ્મી આપવી ઘટે નહિ, તેમ જેહનો કદાગ્રહ ગયો નથી તેવા પ્રાણીને ધર્મોપદેશ આપવો યોગ્ય નથી

વિદ્યા વિવેકો વિનયો વિશુદ્ધિઃ, સિદ્ધાન્ત વાલ્લજ્ય મુદારતાચ ।

અસદ્ગ્રહાઘ્યાતિ વિનાશમેતે ગુણાસ્તૃણાનીવ કણાદવાન્ને ॥

જેમ અગ્નિથી ઘાસનો સમૂહ જસ્મિનૂત થાય છે તેમ વિદ્યા, વિનય, વિવેક, વિશુદ્ધિ અને સિદ્ધાન્ત ઉપર વલ્લજતાપણુ અને ઉદારતા એ સર્વ કદાગ્રહથી નાશ પામે છે

વલી શ્રીમવશોવિજયજી કદાગ્રહવિષે પદ કહે છે —

राग प्रज्ञाती.

ङ्गिरागे नवि लागीये, वली जागीये चित्ते ॥
 मागीए शीख ज्ञानी तणी, हठ जांगीये नित्ये ॥ १ ॥
 जे ठता दोष देखे नहि, जिहां जिहां अति रागी ॥
 दोष अठता पण दाखवे, जिहांथी रुची जागी ॥ २ ॥
 ङ्गिरागे चले चित्तथी, फरे नेत्र विकराले ॥
 पूर्व उपकार न साजरे, पमे अधिक जंजाले ॥ ३ ॥
 वीर जिन जव हुता विचरता, तव मंखलि पुत्तो ॥
 जिन करी जरु जने आदर्यो, इहां मोह अतिधूत्तो ॥ ४ ॥
 रुझिजंडार रमणी तजी, जजी आपमति रागो ॥
 ङ्गिरागे जमाळी लह्यो, नवी जवजल तागो ॥ ५ ॥
 वली आचार्य सावध्य जे, हुठ अनंत संसारो ॥
 ङ्गिरागे समती पण थयो, महा निशीथ विचारो ॥ ६ ॥
 हुए जिन धर्म आशातना, अजाण्युं कहे रंगे ॥
 मरु आगळे जीनवरे, वदीठ जगवड अंगे ॥ ७ ॥
 गामना नटने मूर्खनो, मिढ्यो जेहवो जोगो ॥
 ङ्गिराग मिढ्यो तेहवो, कथक सेवक लोगो ॥ ८ ॥
 आपण गोठडी मीठडी, हठीने मन लागे ॥
 ज्ञानी गुरु वचन रळीयामणां, कटुक तीरसां वागे ॥ ९ ॥
 ङ्गिरागे त्रम उपजे, ज्ञान वधे गुणरागे ॥
 एहमां एक तुमे आदरो, जलो होय जे आगे ॥ १० ॥
 ङ्गिरागी कदा मत हुवो, सदा सुगुरु अनुसरजो ॥
 वाचक जशविजय कहे, हितशिख मन धरजो ॥ ११ ॥

वली जट्टीराग उपर रक्तपुरुषनी कथा

सामत नगरमा एक बहुधान्यक नामनो चोधरी रहेतो हतो तेने सुदरी अने कुरंगी नामनी बेस्त्रीउं हती तेने कुरंगी नामक युवा स्त्री पामीने वृद्धा सुंदरीनो अज्ञाव थयो केटलाक दिवस पठी बहुधान्यके सुदरीने कद्यु के हे जडे। तु पोतानो हिस्सो लेइ पुत्र सहित वीजा घरमा जइ रहे त्यारे ते सुशिलाए पतिनी आझा प्रमाणे कबुल कयुं त्यार पठी ते बहुधान्यकने कुरंगी कुटीलाए पोतानी चालाकी बडे वश कयौं केटलाक दिवसवाद ते बहुधान्यकने राजाना हुकमथी परदेश जवानो अवसर आव्यो त्यारे ते पोतानी कुरंगी स्त्री पासे जई कहेवा लाग्यो के हे कुरंगी। हु परदेश जाउ तु, तु घरमां खुशीथी रहेजे, मारे राजानी सेना साथे अवश्य जवुं पमशे ते वचन सांजली कुरंगी कहेवा लागी के, हु पण तमारी साथे अवश्य आवीश तमारो विरह, अग्नि सरखो, हु क्षणमात्र सही शकती नथी हे स्वामी। आपना सन्मुख अग्निमा प्रवेश करी मरवु जलुं जाणु तु पण विरह-रूपी शत्रूने वश थवुं जलुं जाणती नथी हे नाथ। जेम वनमां शरण रहित हरणीने सिंह मारी नाखे ठे तेम तमारा वगर मने पण वियोग मारी नाखशे एवा कपट सहित कुरंगीना वचन सांजली बहुधान्यक बोढ्यो के हे मृगाही। एवु बोलीश नहि स्थिर थइ घेर रहे, केमके राजा जारे व्यञ्जिचारी ठे ते तने देखता ग्रहण करीले ए प्रमाणे कुरंगीने समजावी धन धान्यथी जरेलु घर तेने सोंपी ते चोधरी राजानी सेना साथे गयो सरागीनो एवो स्वज्ञाव होय ठे के, स्वेछित वस्तुने पामी पठी कोइनो विश्वास करतो नथी, तेना वियोगथी मरणने पण श्रेष्ठ गणी लेठे, पण जेना उपर जट्टीराग बंधायो तेना दुर्गुणने देखी शकतो नथी जेम नीच कूतरो क्रमीजाख अने मलथी खिस निरस्त मासने अमृत समान जाणे ठे तथा सुका हारुकाने रसा-

यण समान जाणी चाटे ठे तेम रक्त मूर्ख अहितकारीने हितकारी मानी लीए ठे.

ते कुरंगी पोतानो पति गया पठी पोताना थारो साथे निःशंकपणे रमवा लागी, अने थोका दिवसमां तेथोने पोतानुं समस्त धन दोलत आपी खाइ खोइ पुरूं कीधुं केटलाक दिवसे पोताना पतिनुं आववुं नजीक जाणी उत्तम पतिवृत्तानो ढोग धारी रहेवा लागी बहुधान्यके पोताना गामनी जागोळे आवी एक वृद्ध तळे विश्राम कयों, अने पोताना नोकरने कुरंगी पासे मोकड्यो, ते नोकरे कुरंगी पासे जइ कहुं के हे कुरंगी । तमारा प्रिय पति आवी गया ठे माटे तेमने माटे जोजन जिगेरे तैयार करो. अे सांचली कुटिलाए कहुं के ए वात सुंदरी स्त्री पासे जइ कर, केमके श्रेष्ठ पुरुष होय ते पोतानो कुलक्रम थोलं-घीने चाले नहि माटे सुंदरी पासे ए वात कर. आखरे ते मोटी ठे. माटे पहेले दिन तेने त्यांज जोजन थवुं जोईये कुरंगीए ते माणसने आप्रमाणे समजावी मोटी स्त्री पासे मोकड्यो, तेनी साथे कुरंगी पण गई. ते जई सुंदरीने कहेवा लागी के, वेन तमारा पति आव्या ठे, अेमने माटे घणी स्वादिष्ट रसोई वनावो. केमके तमे मोटां माटे पहेले दिन तमारे त्यां जमशे, ए सांचलीने सुंदरी बोली, हुं उत्तम स्वादिष्ट जोजन वनावीश, पण पतिने तारा हाथनी रसोई विना मारा तरफनु कांईपण प्रसन्न आवे तेम जणातुं नथी कुरंगी कहै के ते वातनी फीकर न करीश ए तो जमशे. पठी तेणे बहु प्रकारे सुंदर रसोई वनावी सज्जन पुरुष सर्वेने पोतासमान समजे ठे, डुरिजन कुटीला हमेशां पोताना दोष लुपाववानी युक्तिमां रहे ठे. त्यार पठी कामथी पीडायलो एवो चोधरी कुरंगीने घेर आव्यो. तो मेघविना आकाश जेवुं अने लोक रहित नगर जेवुं पोतानुं घर तेणे देख्युं, पण कुरंगीनुं मुखकमल जोवानी आलुरतामां रह्यो तेथी पोताने चक्रवर्ती करतां पण अधिक मानी रह्यो. अने मनमां मानेने के मागी लग्न करंगी जे कार्य करे

અગર જે કાર્ય ન કરે તે સર્વે મને પ્રિય છે દષ્ટિરાગવાલો યોગ્ય અ-
 યોગ્ય ન દેખે, નજાણે એમાં કાંઈ આશ્ચર્ય નથી તેમ દષ્ટિરાગી જીવ
 પોતાના આત્મહિતને જાણતો નથી કે કયું વચન મારા આત્માને હિત-
 કારી થશે અને કયું વચન મારા આત્માને અહિતકારી છે, તે સમજી
 શકતો નથી જેનાંનેત્ર રાગરૂપ ધંતુરાના રસ વડે જમી ગયા છે, તે પોતાના
 સ્વાધીન સુખને ઠોની સુખને માટે પરાધીન થાય છે, રાગગ્રશિત જીવ
 ઉતાવળો મોટી આપદામાં પડે છે, જેમ માંસની ઢલી પરોવેલા લોહની
 તિલી અણીવાલા કાંટામાં ફસાણી માઠલાની જીંજને તે માઠલુ
 પોતે પાતું કાઢી શકતું નથી—પણ આખર મરણને પામે છે તેમ દષ્ટી
 રાગવાલો કુમતમાં પડી શુદ્ધ ન્યાયનાં તત્વામૃત ઉપજાવનારા વચન
 સમજી શકતો નથી દષ્ટીરાગીને દેહીને સજ્જન પુરુષોના મનમાં
 કરુણા અને ફીકર થાય છે કે અરે! આવાં પ્રત્યક્ષ ન્યાયનાં વચન
 એને કેમ નહિ સમજાતા હોય? અને હુર્જન પુરુષો તેની હાંસી કરે છે,
 કે કોઈ આપદા એવી નથી કે જે તે રક્ત પુરુષને ન જોગવવી પડે
 બુદ્ધિવાનને લાયક છે કે ચિત્તમાં મૃદુતા કરી એકાંત હઠ ઠોની વચ-
 નના ગુણ દોષ જાણી લેવા સાપનું વીલ જાણ્યા પછી કોણ બુદ્ધિવાન
 તેમાં હાથ ઘાલશે? એકાંતીનું મોં સાપના વીલ સરખું જાણી બુદ્ધિવંતે
 પક્ષપાત ઠોડી ન્યાય માર્ગે ચાલવું. પછી તે બહુધાન્યક ચોધરીએ
 કુરંગીનું મુઠ જોતા જોતાં રસોઈઘર સામું જોયું, તો સુના ઘર સરખું
 માલૂમ પડ્યું પછી કુરંગીને કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રિયા! મને ઉતાવળું
 જોજન કરાવ! ત્યારે જમના દૂત સરખી આંખો કરી વોલી કે હે! હુ
 તારા કુલક્રમ પ્રમાણે મોટી છીને ઘેર જોજન કર! એવાં કુરંગીના
 વચન સાંજલી તે મૂગો થઈ વેગે હુર્નિવાર સતાપ જોગવવા લાગ્યો
 એવામાં સુદરીનો ઠોકરો આવી પ્રાર્થનાપૂર્વક બોલ્યો હે પિતાજી!
 ઘરે ચાલી જોજન કરો એવું સાંજલતા ઠતાં પણ ચિતાતુર વેસી રહ્યો
 એટલે કુરંગી! કોષસહિત વોલી આ તં શુ પાલંક માડયું છે? તાહરી

बहाली स्त्रीने त्यां जई केम जोजन करतो नथी ? एवां कुरंगीनां वचन सांजली ते चोधरी सुंदरीने घेर जमवा गयो त्यां पद्मोचतांज सुंदरीए परम स्नेह साथे निर्मल चित्तथी कोमल उत्तम आसन आप्युं अने पतिनी निकट अनेक पात्र मूकी सरस रसीलां जोजन पीरस्यां परंतु निर्मल शुद्ध जिनवाणी जेम कटाग्रहीने रुचती नथी तेम ते सुंदरीनां पीरशेलां जोजन सर्वे अस्वादिष्ट लाग्यां तेणे अेवुं मानी लीधुं के आ जे जे करे ठे ते सर्वे मने अनिष्ट ठे, एवा विचारथी तेने ते जोजन रुच्यां नहि. कामरूपी अंधकारथी आळाढित थयेला बहुधान्यके चितव्यु के चंद्रमानी मूर्ति समान सुंदर रुपवाली कुरंगी केम क्रोद्धीत थई मारा तरफ दृष्टी पण करती नथी ? निश्चय करी मे एनी विरुद्ध कंई कयुं हशे एवी चिताथी जम्याविना ऊजो थयो, ते देखी सर्व कुटुबीओथे कहु के अहींआं सर्वे मनोहर जोजन ठे, ते तमने शुं सारां लागतां नथी ? त्यारे ते बोढ्यो के मने एक पण पसंद नथी मने कुरंगी पासेथी कंईपण जोजन आणी पीरगो तो हुं प्रसन्न थाजं. अेवा पतिना वचन सांजली सुंदरी तरतज ऊठी कुरंगी पासे गई, ने कहुं के स्वामी माटे सरस रुचे अेवु जोजन आपो. कुरंगी बोली के आजे ताहारे घेर जोजन करवानुं हतुं तेथी में कंईपण वनाव्युं नथी. जो ते रक्त बुद्धी मारुं आपेलुं गोवर (ठाण) खाई लेशे तो मारा समस्त दुपण पण खमी लेशे एवु मनमां विचारी गरम गरम चावेला घऊंना वाणावालु निव्य पातलुं गोवर लावी मशालाथी वधारी कहुं के हे सुंदरी ले आ शाक लई जई स्वामीने पीरग सुंदरीअे जई ते गोवर बहुधान्यकने पीरग्यु के तरतज सर्वे सुंदर जोजन ठोडी वारं-वार बहु प्रशस्ता करतो चुडनी माफक ते गोवर जमी प्रसन्न थयो

आचार्य कहेठे के डष्टीरागवने जेनी सुडष्टी मुद्रित थइ ठे, ते अधर्मने धर्म, कुगुरुने सुगुरु, दुराचरणने सदाचरण, दुःखने सुख, कुमार्गने सुमार्ग, मानी लेठे तो वीचारो बहुधान्यक गोवरने सरस

जोजन मानी ले एमां शु आश्चर्य ? जेनु चित्त डष्टीराग, कदाग्रह जूठी दूठ रुपी वज्रमय कोटथी विटायलु ठे, तेना चित्तमां सद्बोधनो केम करी प्रवेश थाय ? जेम अग्निमां कमल निपजे नहि, तपेला लोह उपर पडेलुं मेघविडु तुरत नाश पामे, तेम सद्गुरुना मुख कमलथी उपजेला अमृतमय जिन वचन कदाग्रहीना चित्तमा वीलकुल असार करी शकता नथी तथा पूर आवता नदीना तीरे कोमल ठोड टकी शकता नथी तेम कदाग्रहीना चित्तमां सद्बोध टकतो नथी अने हमेशां कुतर्करूपी कीमाउ तेना चित्तने अतिशय ह्वेशित करे ठे अने सद्बोधना बीजने खाई जाय ठे तो सद्बोधनी वृद्धि केम थाय अने शम सुखनी प्राप्ति केम करी थाय ? जेम घूबमने सूर्यनुं दर्शन थाय नहि तेम कदाग्रहीने सम सुख नजरे पण पडे नहि एवा कदाग्रहीनो ससर्ग पण वर्जनीय ठे-

काव्य.

असद् ग्रहस्येन गम समतात्सोहार्दभूदु खमवैति तादृग् ।
उपैति यादृक्कदली कुट्टद् स्फुटनुटत्कंटक कोटी कीर्णा ॥

जेम केलनुं वृद्ध ते कंचेरादिक वृद्धने सगे काटाये करी कोराय ठे तेम जे प्राणी कदाग्रही साथे मित्राई करे ते अते डु खना विपाकने पामे ठे माटे कदाग्रहीनो सग तजी जव जयथी उद्विद्ध थई, विषयादिकने असार जाणी आव मद् रहित थई, लौकिक रीतथी पराङ्मुख तथा गुणग्राही थई विनयपूर्वक स्वसमयमां प्रवर्त्तावनार जिने-श्वरना वचन साजलो कारणके “विनयमूले पन्नत्तो धम्मो” एवं सुत्रनु वचन ठे धर्मनो विनयीज धर्म पामे -

जिनेश्वरना सर्वे वचनो परसमयथी मूकावी स्वसमयमा आचरण करावनार/काथसहित/बोल.

शुद्धात्म अनुभव सदा, स्वसमय एह विजासरे ।
परवमी गंढमी जेह पमे, ते परसमय निवासरे ॥

गाथा.

जीवो चरित्त दंसण, णाणछिउं तं हि ससमयं जाणं ।
पोग्गल कम्मपएसछिअंच हि जाण परसमयं ॥

सम्-यथार्थपणे अने अयू-जाणवुं जवुं-माटे कपाय रहित,
पोताना शुद्ध ज्ञान दर्शन चारित्रमां स्थिर रहेवुं ते स्वसमय ठे तथा
जे वचनोवमे स्वसमयनी प्राप्ति थाय ते पण स्वसमय ठे. माटे
जिनेश्वरना वचनो स्वसमयमां स्थित करनार होवार्थी मात्र तेज
स्वसमय ठे ते माटे स्वसमयने रुचि सहित सांजलो ग्रहण करो. ते
अर्थने सन्मुख थाउं तेना परमार्थने पूठो जाणो माटे हे वत्स हवे
स्वसमय अनुसार जूठा तथा साचा सामायकनुं स्वरूप कहुं तुं ते
सावधान चित्ते सांजळ

सामायकनुं स्वरूप-शम्+आय, इकः एम सामायक शब्द
सिद्ध थाय ठे

शम्=शमजाव-पूरण गलण धर्मे सामान्य सर्वे पुद्गलो तथा
चैतन्य धर्मे सामान्य सर्वे जीवो तेमांथी एकने इष्ट अने एकने
अनिष्ट न कटपतां, मन वचन काया स्वपर जीवना ड्रव्य जाव प्रा-
णनी हिसामा न प्रवर्तावतां निज शुद्ध ज्ञान दर्शन चारित्रमां स्थिर
रहेवु ते शब्द नये सामायक ठे ते आत्म स्वजावज ठे. तेज धर्म ठे -
चारित्तं खलु धम्मो, धम्मो जो सो समोत्ति णिदिठो ।

मोहं स्कोहं विदूणो, परिणामो अप्पणो सम्मो ॥

अर्थ-चारित्र तेज निश्चय धर्म ठे, अने शमजाव तेज निश्चय धर्म
ठे, अने मोह क्षोभ रहित शुद्ध आत्म परिणाम तेज शमजाव ठे.

ઉક્તંચ જગવતિ સૂત્રે. “ આયા યલુ સામાઈયં ” પળ શમના-
વની અપેક્ષા વિના માત્ર “ સામાઈય વય જુત્તો ” આદિપાઠ
બોલવા અને ડ્રવ્ય પ્રાણ જાવ પ્રાણની રક્ષાની અપેક્ષા ન રાખવી
અને જાવની શુદ્ધિનીના મન વચન કાયાનુ આર્ત રોડપણે પ્રવર્તા-
વું તે સરુ સામાયક નથી

ડ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ જાવ સહીત જે વસ્તુ છે તે સત્ છે જાવ ધર્મ
વિના વસ્તુ સત્ય કહેવાય નહિ માટે જાવધર્મ વિના ડ્રવ્ય પરપરા તે
અહિતકારી, જિનેશ્વરની આજ્ઞાથી વહાર છે ઉક્તંચ—

લોયાણં એસ ઠિઈ, અજ્ઞાય પજ્ઞાય ગયાય મજ્ઞાયા।

દ્વ પરંપર ઠવણા, કુલ ક્રમ નેવ મિદિહસ્સં ॥

માત્ર લોકની સ્થિતિ કુલપરપરા પ્રમુખ મર્યાદા તે ડ્રવ્ય પરપરા
સ્થાપના કહિયે કુલ પરપરાથી આવેલી નહિ ઠોનીયે, એ સંસારનો
વ્યામોહ જાણવો—અર્થાત્ પોતાની કુલક્રમ મર્યાદા પાલે પણ શુદ્ધ
અશુદ્ધની વહેંચણ ન કરે તે લોકસ્થિતિ ડ્રવ્ય પરપરા જાણવી

મૂઢાણં એ સ ઠિઈ, ચુક્કંતિ જિણુત્ત વયણ મગ્ગાઈ ।

દારંતિ બોહિલાજં, આય હિયં નેવ જાણતિ ॥

મૂર્ખોની એ પૂર્વોક્ત સ્થિતિ કુલક્રમાગત મર્યાદા જિનોક્ત મા-
ર્ગથી ચુકે છે, તે આત્મ હિતને જાણતા નથી ડુર્લજ સદ્બોધના
લાજને હારે છે

ઢવ્યપરંપર વંસો, સંજમ ચુક્કાણં સબ્બ જિવાણ ।

જાવ પરપર ધમ્મો જિણદ આણાઈ સુપસિદ્ધો ॥

અર્થ—ડ્રવ્ય પરપરા વંશ ઇટલે જે કુલને વિષે જન્મે તે વંશ કહીએ
તે સત્તદશ વિધ સંજમ ત્રણ સર્વ જીવોને છે અને જાવ પરપરા ધર્મ
તે જિતેંડ આજ્ઞાથી સારી રીતે સુપ્રસિદ્ધ છે પણ વિતરાગની આજ્ઞા-

विना द्रव्य परंपराए तप जप संजम क्रिया सर्व ठार उपर लिपण
समान नकामुं जाणवुं. माटे लौकीक द्रव्य परंपरा हेय ठे अने लोको-
त्तर आवश्यकदि क्रिया आझापूर्वक फलदायक ठे

गाथा.

अणुयोगदारसुत्ते, लोगुत्तर वस्सयं जिणवरेहिं ।

आणाए अणुचिन्ना, मुखफलं होइ जव्वाण ॥

अर्थ—अनुयोगद्वार सूत्रमां लोकोत्तर आवश्यकके वितराग देवे प्ररुप्युं
ठे के—आझा पूर्वक आचरेलुं अनुष्ठान जव्य जीवने मोक्षफल आपे.

गाथा.

आणाए अणुचिन्ना, वस्सय कालंमि समण संघेहिं ।

लोउत्तरीआ ठविआ, परंपरा वियरागेहिं ॥

अर्थ—आझा पूर्वक श्रमण संघे आचर्यो जे व्यवहार ते लोकोत्तर
स्थापना जाव परंपरा ठे एम जिनेश्वर देवे कह्यु ठे

गाथा.

जंकिंचि अणुछाणं जिणेंद आणाए बहु फलं होइ ।

जह वरु तरुव्ववीयं, विछारं लहई बुद्धंते ॥

अर्थ—जिनेंद्र आझा पूर्वक करेलुं थोरुं पण अनुष्ठान बहु फल
आपनारुं थाय जेम नानु पण वरुनुं बीज विस्तारी शाखा प्रतिशाखा
बहु फलने आपे तेम जिनेश्वरनी आझा सहितनु अनुष्ठान उत्तम
फलने आपे

गाथा.

योवंपि अणुछाणं, आण पहाणं करेइ पावजर ।

लहुउ रवि कर पसरो, दहदिशि तिमिर पणासेइ ॥

થોનું પણ અનુષ્ઠાન આજ્ઞા પ્રધાન કરેતો પાપનર તે પણ લઘુકર્મી
થાય જેમ સૂર્યનાં કિરણો પસરતે ઠતે દશે દિશાનો અંધકાર નાશ પામે
ગાથા.

જો પૂજ્ઞ દેવો, તવ્વયણં જે નરા વિરાદંતિ ।

હારતિ વોહિલાજં, કુદિઠિ રાણા અન્નાણી ॥

જે જિનવર દેવને પૂજે પણ તેનું વચન જે પુરુષ વિરાધે તે પુરુષ
મિથ્યાકૃત્રી રાગવકે વોધવીજ સમ્યક્ત્વ પ્રતે હારે. અને જે દેવને
પૂજીએ તે દેવની આણા માનીએ તો સુખદાયી થાય

ગાથા.

પૂજ્યા પદ્મસ્કાણં, પોસહ ઝવવાસ દાણ સીલાઈ ।

સવ્વંપિ અણુઠાણ, નિરઘય કણય કુસુમુવ્વ ॥

જિનપૂજા, મહાવ્રત, પ્રમુખ મૂલોત્તર ગુણ, પદ્મસ્ત્રાણ, પોસહ, પર્વ
તિથિ, અનુષ્ઠાન, ઝપવાસ, ચક્રવિહાર, દાન, શીલ, વ્રહ્મચર્ય ઇત્યા-
દિક સર્વે અનુષ્ઠાન આણા રહિતને ધતુરાના ફૂલની પેટે નિરર્થક
જાણવા જેમ ધંતુરાનું ફૂલ દેહીતુ શોજે તે પણ અદરથી જેર વાલુ
અને સુગંધી રહિત તેમ પ્રતિક્રમણાદિ ક્રિયા જિનેશ્વરની આણા વાજુ
મેલીને હોય તો જિન આણા રૂપ સુવાસવિના અને મિથ્યાત્વાદિક
જેર યુક્ત માટે નિરર્થક જાણવા જેની આજ્ઞા આરાધવા ઝપર અને
આજ્ઞા જાણવા ઝપર વુદ્ધિ નથી તેને ગાય, હરણ, વૃદ્ધ, પથ્થર, ગધેડા,
તરણા, કૂતરા, સરખા જાણવા

ગાથા

જેસિં ન આણ વુદ્ધિ, વિદ્યા વિમાણ ચૌરીમા સુદ્ધી ।

તો ગોમિત્ત સ્ત્રવ પથ્થર, સ્વરતિણ સુણાઈ સારીઠં ॥

જે પુરુષને જીનેશ્વરની આજ્ઞા આરાધન વુદ્ધિ નથી તે પુરુષ

अथवा स्त्रीओने गाथामां कहेला ऊरु, गाय, पथ्यरादीक जेवा जाणवा जे बीजी विद्या विज्ञान अने चतुराईवंत ठे पण जिनेश्वरनी आज्ञा रहित ठे ते निरर्थक ठे. जिन आज्ञा तत्त्वार्थ विपयिक बुद्धि नथी तेमां श्रुत ज्ञाननी चतुराई मन शुद्धीए पण गुण नथी ते जीवो कूतरा, गधेमाथी हीण जाणवा जिन आणा रहित अनुष्ठान ते वंद्या पुत्र समान अने जूमिना विद्धिजेवुं, आकांक्षना वाचका चरवा जेवुं, आंधला आगल प्रधान स्त्रीनां हावंचाव सरखु जाणवुं वहेराने करण जाल, तथा वहेरा आगल बीणा वगाम्बी, तेम आज्ञात्रष्टनु चारित्र नटनी पेठे विडवना रूप जाणवुं

गाथा.

आणा जठं चरणं, वेसा दासीण णेह तुल्लं ।

किवाग फल मसारं, तत्ताय सीसाइ अं नीरं ॥

आज्ञा त्रष्ट चारीत्र वेश्या तथा दासीना स्नेह तुल्य किपाक फलनी माफक असार अथवा तप्त लोहने स्वांति नक्षत्रना जलनी पेठे निरर्थक ठे

संतोकचंद कहे ठे—जीन आज्ञा विना सरवे निरर्थक ठे ते आपणे जाणीए ठीए ऐविपे वधारे लखवानी शी जरूर ठे ?

उत्तर—हजु तमे नथी जाणता के मित्रादिक चार जावनाओ हमेश अवस्य आपणे जाववी जोईए के चौद राज्य लोकमां जे जीव ठे ते आपणा बंधु जाणवा एटले एमांथी कोई जीव जेखधारी कुशुक्रओना सपाटामां आवे नहि जाहेर पापी अने मिथ्यात्वी जीवो देखाय तेनो तो कोई चरोसो राखतो नथी पण ऊपरथी जैननो जेख देखी जोला लोको जरूसो करे माटे चेतववुं जोईए जे लोको एवाने सेवे ठे अने सारो माल खवडावे ठे विनयादिक करे ठे तेज जोला लोकोने खोटी धामधुम करे देव, चक्रवर्ती आदिना विप-

યોની લાલચમા પાની સંસાર સમુદ્રમા ફુવાવે છે. કે જીવોતો વાપના
 અનાદિ વિપયોના લાલચુ ટેજ તે જૂલે તેમાં શો અવવો છે? માટે એવા
 કુગુરુઓથી દૂર રહેવા માટે ચેતવણી આપી છે. અને જે એવા કુગુરુ-
 ઓની સેવા નથી કરતા તેને તો એ કાંઈ વૂઠાવી શકતા નથી અને
 જ્ઞાની પુરુષ ऊपर મધર ધરી વેગલેથી પણ ઘણાં ઝુફમુ ખના કરે છે કે
 જેમ જ્ઞાનીઓને હરકત પહોંચે, એમ છે તો પણ આપણે તો ગમે તેવો જીવ
 સંસાર સમુદ્રથી તરે તે ઉદ્યમ કરવો કોઈ ઉપર દેશ ધરવાની જરૂર
 નથી અને પરમેશ્વરની આજ્ઞાનો મહિમા વધારવા માટે લચ્યું છે
 વલી અન્યમતી કહે છે—“ આગે જીવ વિપય લાલચી તેહને જોગ
 દેરાડ્યા રચી ” એટલે જે લોકો વિપયોને ચાહે છે તેજ એવાની પાસે
 શાસ્ત્ર કથાઈ સાજલે છે પણ જિન આણા વિનાનું જે કથન તે જવ
 ઝમણનો હેતુ જાણવો જિનેશ્વરની આણામા વર્તતાં મોહાદિક શત્રુઈનું
 જોર ચાલે નહિ, જીન આણારૂપ મંદિરમાં મિશ્યાત્વ અને રાગાદિ
 ચોરટાઈ પ્રવેશ કરી શકતા નથી માટે જિન આણા માહેજ રહેવું

વલી આજ્ઞા રહિત ચારિત્ર કેવું છે તે કહે છે

ગય ખૂત કવિઠ ફલં, પયંગ રંગુવ તહ્યા મિગ તન્હા ।

વિણય વિહુણં રૂવં, સંકારાગુવ્વ વિજ્જુલયં ॥

અર્થ—હાથીનું લાખેલું કોતું તે અસાર છે તેમ આજ્ઞા વિનાનું
 ચારિત્ર અસાર તથા પતંગના રંગની પેરે આજ્ઞા રહિત ચારિત્રને ઘ્રષ્ટ
 થતાં વાર લાગે નહિ વલી મૂગતૃણાજલની પેરે સાચું દેશાય, પણ
 તૃણા ન જાગે તેમ આજ્ઞા રહિત ચારિત્રથી પરમાનંદ અમૃતની તૃપ્તિ
 ન જાગે વિનય વિના રૂપની પેઠે, એટલે પુરુષ ઘણો રૂપવંત હોય પણ
 વિનય વિના શોજા ન પામે વલી જાદરવા મહિનામા વાદલાનો તરેહ
 તરેહ વાર રાતો પીલો સધ્યાનો રગ થાય છે તે ક્ષણેકમા નાશ થઈ
 જાય તેમ આજ્ઞા રહિત ચારિત્ર નાશ પામે છે જેમ વીજલીનો ઝબ-
 કારો ન રહે તેમ આજ્ઞા રહિતનું ચારિત્ર અસ્થિર જાણવું

हवे आणा रहित धर्म केवो ठे ते कहे ठे

नयण विहिणं सुमुदं, रसोइआ लवण जाव वाहिरिया ।

निइ विणा किं रज्ज, पिम्मं विणा ए परवधो ॥

नयनविना साहं मुख, लवण विनानी रसोइ, नीति विनानुं राज्य
अने प्रेम विनानो संवध जेम असार ठे तेम आझा विनानु अनुष्ठान
असार जाणवुं

लज्जि विणा ए सुखं, सोआरविवज्जिअं च वरकाणं ।

पुत्तं विणा ए वंसो, तह आण विवज्जियो धम्मो ॥

लक्ष्मी विना सुख न होय, एटले धन धान्यादि लक्ष्मी विना
संसारिक सुख न होय, तेम आणा रुप लक्ष्मी विना जीव धर्म करे
पण मोक्ष सुख न पामे. आणा वर्जितने व्याख्यान न शोजे, एटले
व्याकरण, न्याय, काव्य कोपादिक चतुराई विना व्याख्यान न शोजे
तेम आणा रुप चतुराई विना धर्म न शोजे. पुत्रविना वंश न चाले
एटले पुत्रविना जेम वंश न चाले तेम जिन वचन रुप पुत्रविना धर्म-
रूपी वंश न चाले तेमज पूर्वोक्त प्रकारे जिन आझा वर्जितधर्म न होय

हवे जिन आणा रहित धर्म कयों लेखे न आवे

ते दृष्टांत सहित दृढ करे ठे

इकमय सुण रहिउं, दस गुणीउं तहइ कोमि मादृप्पं ।

तव्वीरहे किं सन्ना, लहेइ सखाइ सह मिद्धं ॥

एकमाना अंकविना जेम हजारो मीनां पण संख्याने पामे नहि,
तेम जिन आणा रहित क्रिया वांछित फलने आपे नहि क्रियातो क्रि-
याना फलने आपे पण वांछित फलनी प्राप्ति जिन आझा सहितनी
क्रियाथी वने

इकं जिणेंद आणा, सुन्नोवमि आइ आण रहिआइं ।

वय दाण सील नाणं, न लहइ इकंपि तंवमयं ॥

एकमाना अंक संरखी जिन वितरागनी आझा अने शून्य मीमां
सरीखां व्रत, दान, शिल, ज्ञान ते एक दमडी मात्र पण मूल्य
न पामे

जो कोइ आणा रहिउं, पूआपमुहं करेइ तिकाव ।

तस्सवि सव्वमसुहं आणा वज्जं अणुठाणं ॥

जो कोई पुरुष आझा, रहित व्रणे काल पूजा प्रमुख करे, तेहुनुं पण
सर्व क्रिया अनुष्ठान, अशुद्ध जाणवु आझा बाहिर अनुष्ठानपणायकी

जह कोइ मिस्सदिछी, उज्जुं काल करेइ सज्जाय ॥

नालियर दीव मणुआ, अन्ने राजन्न दोसत्तं ॥

जेम कोइक मिश्रदृष्टिनी उज्जय काल सांज, सवार प्रतिक्रमणा
दिकनी क्रिया, ते नालियेर छीपना मनुष्यनी पेठे निष्फळ जाणवी
नालियेर छीपना रहेवाशी मनुष्योने नालियेर घणा मलबायी अनाज
उपर राग अथवा द्वेष होतो नथी, तेमज मिश्रदृष्टी जीवने जिने-
श्वरनी आणा उपर राग अथवा द्वेष होतो नथी तो आणा ग्रहण
बिनानी क्रिया ते निष्फळ जाणवी

ते रुमरुव मणि तुल्ला, घंटा लालुव्वककच कि तणया ।

कुक्कर चम्म रसिलो, सायं न लहेइ गुसिणस्स ॥

ते मिश्रदृष्टीवत डमक डमक बाजती बादीगरो वगाडे ठे एवा
रुमरुव तुल्य जाणवा उज्जय बंधितपणायी एटले जेम रुमरुव
मणी वे तरफ बांधेवु होय तेम मिश्रदृष्टीने विधि अविधि वे कर्म-
बंध कर्त्ता थाय बली घटाना लोलनी पेरे एटले घंटानो लोल वे
तरफ अथवाय तेम मिश्र धर्मवालो पण वे तरफ पाठो अथवाय अने
चक्रधारा समान एटले जेम चक्र करवत धारायी वेहु तरफ कपाय
तेम मिश्र धर्म विधि अविधियी वेहु तरफ कपाय बली कुक्कर कहेता

श्वाननी पेरे धर्म आस्वाद रसिक स्वाद सुख न पामे. एटले जेम
श्वान रसनो सुख स्वाद न पामे तेम. विधि अविधि कयों अनुष्ठान
धर्म रुप रसनो स्वाद न पामे

गाथा.

आणा खंण कारी, जइवि तिकाळं महाविचूर्ण ।

पूणइ वीयरायं, सव्वंपि निरत्थयं तस्स ॥

श्री वीतरागनी आज्ञाने खंण करवावालो पुरुष जो मोटी संप
दा बने करीने त्रणे काल वीतरागनी पूजा करे तो पण ते सर्व क्रिया
जेनी पूजा करे ठे तेनी आज्ञा बाहिर होवाथी निरर्थक ठे.

गाथा.

रन्नो आणा जंगे, इक्कुच्चिय होइ निग्गहो लोए ।

सव्वन्नु आणाजंगे, अणंतसो निग्गहो होइ ॥

आ लोकने विषे राजानी आज्ञानो जंग करवाथी एकज वार टंड
थाय ठे, परंतु सर्वज्ञनी आज्ञानो जंग करे ठे ते अनंती वार बहु
जन्मोने विषे ठेदन, जेदन, जन्म, जरा, मरण, शोक अने मोहादि
दंरुने पामे ठे.

गाथा.

जह तुस खंण मयमं, रुणाइ रुणाइ सुन्न रन्नंमि ।

विह्लाई तह जाणसु, आणा रहियं अणुठाणं ॥

जेम फोतरांनुं खांडवुं, मडदाने शणगारवुं, सुना वगवामां रोवुं
निष्फल ठे, तेम जिन आज्ञा वगरनुं अनुष्ठान पण निष्फल जाणवुं

जह ज्ञेयण मविहिकयं, विणासए विहिकयं जियावेई ।

तह अविहि कउ धम्मो, देइ जवं विहिकउं मुखवं ॥

जेम अविधिण करेलु जोजन शरीरनो विनाश करे ठे ते विधिण करेलुं जोजन जीवाडे ठे, वळ, पुष्टि, आयुष्य, कांती वधारे ठे तेम अविधिण करेलो धर्म संसारने वधारे ठे अने विधिण करेलो धर्म मोक्षने आपे ठे

विधि अविधिने यथार्थ जाणवा माटे पाच क्रियाउनुं वर्णन.

श्रीपावना रासमांथी चोथा खंडमां देशनानी ढालमांथी

विष गरल अनुष्ठान ठे, तद्देतु अमृत वलि होयरे ।

त्रिक तजवा दोय सेववा, ए पांच जेद पण जोयरे ॥ ए ॥ सं० ॥

विष किरिया ते जाणीए, जे अशनादिक उद्देशरे ।

विष ततखिण मारे यथा, तेम एहज जवफल वेशेरोते ॥ सं० ॥

परजवे ईजादिक रुद्धिनी, इच्छा करतां गरल थायरे ।

ते काळातर फलदिये, मारे जिम हरुकियो वायरे ॥ मारे ॥ सं० ॥

लोका करे तिम जे करे, उठे वेसे समूर्तिम प्रायरे ।

विधि विवेक जाणे नहि, ते अन्यानुष्ठान कहायरे ॥ ते ॥ सं० ॥

तद्देतु ते शुद्ध रागथी, विधि शुद्ध अमृत ते होयरे ।

सकल विधान जे आचरे, ते दीसे विरला कोयरे ॥ ते ॥ सं० ॥

करण प्रीति आदर घणो, जिज्ञासा जाणनो सगरे ।

शुभ आगम निर्विघनता, ए शुद्ध क्रियानां लिंगरे ॥ ए ॥ सं० ॥

उच्यलिंग अनता धर्या, करी किरिया फल नवि लक्षरे ।

शुद्ध क्रिया तो संपजे, पुद्गल आवर्तने अक्षरे ॥ पुद्ग ॥ सं० ॥

१ आजवनी पुद्गलिक सुखनी लालचे एटले आहारादिक पाम-
वाने अर्थे जे क्रिया करवी ते विष क्रिया ठे

२ अने परजवना इजादिक सुखनी लालचे जे क्रिया करवी
ते गरल ठे.

३ अपमान टालवाने अर्थे अथवा मान वधारवा लोकना देखा-
देखी करवी ते अन्यानुष्ठान किया जाणवी.

ए त्रणे किया परमेश्वरे तजवानी कही ठे अने आत्मगुणने हित-
कारी थाय एवी तद्देहु तथा अमृत समान सर्वे कर्मरोगने तुरत
नाश करवावाली अमृत किया ए वे कियाउं परमेश्वरे आदरवानी
कही ठे. जोला लोको सम्यक् स्वरूपने जाण्याविना साध्य शून्य किया
करीने अमे सुखी थइशुं एम जाणी जिनोक्त संसार तरवा रुप कियाने
चुले ठे अने शुद्ध किया आदरी शकता नथी वली द्रव्यलिग अनंतां
कर्यां अने किया पण करी पण समकीत विना ते किया होवार्थी
वांठीत फल पाम्यो नहि, कारणके शुद्ध किया समकीत पाम्या वगर
थायज नहि अने शुद्ध किया वगर वांठीत फल पण मले नहि, माटे
पहेलां तो सम्यक् रत्ननी प्राप्ति माटे सद्गुरूनां चरण कमळ सेववां
अने सम्यक्त प्राप्त करी रागादिकनो नाश करी केवल ज्ञाननी प्राप्ति
अर्थे जिनोक्त शुद्ध किया अवश्य आदरवी

संबोध सत्तरिमांथी. पा १६ गा. ४०

आणाइ तवो आणा, इ संजमो तहय दाणमाणए ।

आणा रहीउं धम्मो, पलाल पुल्लूव पम्हिहाई ॥

आज्ञाएज तप, आज्ञाएज चारित्र, आज्ञाएज दान करवुं; केमके
आज्ञा रहित जे धर्म ठे ते तृण समूहनी पेठे शोचतो नथी.

माटे आणा रहित किया जाव शून्य होवार्थी हितकारी नथी,
पण अहितकारी ठे केमके एवी अशुद्ध क्रियामां रोकाइ रहेवार्थी
शुद्ध किया आचरी शकतो नथी तेथी ज्ञान, दर्शन अने चारित्र ए
त्रण गुण निर्मल शी रीते थाय ?

तेमज समकीत रहित किया जाव शून्य होवार्थी निष्फल जाणवी.

गाथा.

सम्मत्त रयण ज्ञा, जाणंता बहु विहावि सत्ताइ ।

शुद्धारादण रहीआ, जमंति तवेव तवेव ॥

सम्यक्त रत्न त्रष्ट बहु प्रकारना शास्त्रने जाणतो होय तो पण
शुरू तत्व श्रद्धान विना शुरू आराधना रहित माटे वारंवार संसार
त्रमण करे

गाथा.

जे दंसणेण ज्ञा, नाणे ज्ञा चरित्त ज्ञा जे ।

ए ए ज्ञा विज्ञा, सेसंपि जणं विणासति ॥

जे सम्यक्ते त्रष्ट होय ते ज्ञान, चारित्रे पण त्रष्ट होय अने शुरू
नये तो ज्ञान, दर्शन चारित्र ए त्रणेमाथी एक गुणे पण त्रष्ट होय ते
त्रणे गुणे त्रष्ट जाणवो

गाथा.

जह मूलंमि विण्णे, डमस्स परिवार नवी परिवुद्धी ।

तह जिण दंसण ज्ञा, मूल विण्णं ए सिद्धंति ॥

जेम मूल विणस्या थकी वृद्धनी शाखा प्रतिशाखा आदिनी वृद्धि
न होय तेम जिन दर्शन (समकीर्त) मूल विना चारित्र रूपी वृद्ध
मोक्ष फल आपे नहि

गाथा

जे विण नाण प्रमाण न होये, चारित्र तरु नवि फलियो ।

सुख निर्वाण न जे विण लहीए, समकित दर्शन वल्लिउरोज ० सि ०

गाथा

तत्रादौ सम्यक्त्वं, समुपाश्रयणीयमखिल यत्नेन ।

तस्मिन् सत्येव यतो, जवति ज्ञानं चरित्रं च ॥

સમ્યક્ત્વ વિના અગીશ્ચારં શ્રંગનું જ્ઞાન પણ અજ્ઞાન કહેવાય છે. તથા મહાવ્રતાદિક પણ સંજમ ન જાણવું. પરંતુ સમ્યક્ત્વ સહિત થોમું જાણવું પણ જ્ઞાન અને થોમો પણ ત્યાગ તે ચારિત્ર જાણવું.

વલી સમકીતવિના-ગાથા.

દાણં વસણં લિહં, સીલં રંકુવ્વપાલણં અદહલં ।

જરદાહુવ્વ તવાહ, ઝાણં હુક્કે નીયાણં ચ ॥

સમકીત વિના દાન તે વ્યસન રૂપ જાણવું અને શીયલ રાંક, જીહારીની પેરે. અને તપાદિક જ્વરદાહ પેરે જાણવા. વલી જે ધ્યાન તે હુ.લ્લનો નિદાન કષ્ટ રૂપ જાણવું.

ગાથા.

કુગ્ગહ ગહ ગહિચ્ચાણં, સુતીઠ જત્તાય ચિત્ત ઝમણુવ્વ ।

ઝમણુવ્વ ઝાવણાઠ, દસણ ઝઠેણ જાણેણ ॥

કુમત, કદાગ્રહ રૂપ ગ્રહે ગ્રહિત ઇટલે ગચ્છ મમત્વ કદાગ્રહમાં ફસેલા પ્રાણિઠની તીર્થયાત્રા તે ચિત્ત ઝમણ રૂપ જાણવી અને તેઢની ઝાવના તે ઝવ ઝમણરૂપ જાણવી તેમજ દર્શન ઝઠને પણ જાણવી.

સાધ્ય સાપેક્ષતા વિના જે ક્રિયા તે ક્લેશ માત્ર જાણવી. જેમ અનેક પ્રજાય સહિત ઘટ ડ્રવ્ય છે અને તે માટી ડ્રવ્યનો થાય છે અને જુવન વ્યયરૂપ પ્રજાય પલટાવી પૂરણ પદે ઘટ નિષ્પન્ન કરવો, એવું જ્ઞાન જેને નથી અને દંરુ ચક્રાદિની પ્રવૃત્તિ કર્યા કરે તેથી અનંત કાલે પણ ઘટ થવાનો નથી, તેમ આત્મસિદ્ધિના અનંત પ્રજા-યનું જ્ઞાન નથી અને આત્મસિદ્ધિ કયા ઉપાદાન વડે થાય છે તે જાણ્યા વિના શરીર અને બાહ્ય ઉપકરણોથી ક્રિયા પ્રવૃત્તિ કરે છે એવી પ્રવૃત્તિ અનંત કાલ સુધી કરતાં પણ આત્મસિદ્ધિ ન થાય માટે સાધ્ય સાપેક્ષ ક્રિયા સિદ્ધિ આપે એમ જાણવું. સાધ્ય સાપેક્ષ તે સમ-કીત સહિત અને જિન આણા સહિત છે. જિન આણા સહિત તેજ

समकीर्त सहित अने साध्य सापेक्ष सहित ठे समकीर्त सहित तेज साध्य सापेक्ष अने जिन आणा सहित ठे

दर्शन ते धर्मनुं मूल ठे अने जे परमेश्वरनी आणा अंगिकार करे ठे ते दर्शनवत गुरु बंदनीक जाणवा अने परमेश्वरनी आणाने जे आदरता-गणकारता नथी, स्वइच्छाए स्वतंद्रपणे चाले ठे, मार्ग चलावे ठे ते बंदवा लायक अथवा सग परिचय करवा लायक नथी तेनी साथे आलाप संलाप करता पण पाप लागे, माटे आणा रहित जाव शून्य क्रिया करवावाला तथा कराववावाला, समकीर्त रहित, साध्य निरपेक्ष धामधूम चलावनार एवा अगीतार्थ, मार्गने लोपनार, उन्मार्गनी देशना देनार, मत कदाग्रह धारी, गीतार्थना छेपीथी दूर रहेवु तेज साथे आलाप संलाप अने संग परिचय करतां पाप लागे, तो बांदवु नमवुं अने आहारादिकनु देवु ते तो केम कराय ?

दंसण मूलो धम्मो, उवइठो जिणवरेहि सीसाण ।

त सोजण सक्ने, दंसण हीणो न वंदिज्जो ॥

(आगम अष्टोत्तरीमांथी)

जिनेश्वर देवे धर्मनुं मूल सम्यक्त्व कहुं ठे, एवं पोताना काने साजलीने दर्शन रहितने वदवुं नहीं कारणके दर्शन हीणनुं सन्मान करता दर्शन गुणनो नाश थाय

पासत्थो उंसन्नो, होइ कुसीलो तदेव ससत्तो ।

अहवंदोविय ए ए, अवंदणिज्जा जिणमयंमि ॥

पासत्थो, उंसन्नो, ससत्तो, अहवंदो, कुशीलीउं, एउं जिनमतने विषे अवदणिक ठे कारणके ए रागद्वेषने वधारनारा एटले समजावने विरुद्ध तेथीज अवंदणीक कह्या माटे एवाउंनो सग तजी समजावने जजवो

पासत्थाइ वंदमाण,—स्स नेव कित्ती न निज्जरा होई ।

जायइ कायकिलेसो, वंधो कम्मस्स आणाई ॥ (संवोध)

पूर्वे जेनां नाम वताव्यां ठे एवा पासत्थादिकने वंदन करनार जनोनी कीर्ति थती नथी, तेम निर्जरा पण थती नथी, परंतु काय-क्केश थाय ठे. वंदन करवाना प्रयासथी आठे प्रकारना कर्मनो वंध थाय ठे अने जिनाझानो जंग थाय ठे.

एवा पासत्थादिकनुं दर्शन पण वर्जनिय ठे

कुसीलोसन्नपासथ्ये, सवदे सवले तहा ।

दिठीएविस्मे पंच, गोयमा न निरस्कए ॥ (महानिषीथ)

श्री वीरस्वामी कहे ठे हे गौतम ! पासत्थादि पंच कुसाधुर्जने नजरे पण जोइश नहिं.

जह लोहसिला अप्प,—पि वोळए तह विलग्ग पुरिसंपि ।

इय सारंजो य गुरू, परमप्पाणं च वोळेई ॥ (संवोधसत्तरि)

जेम लोह शिला पोते बूडे ठे अने तेने वळगेला पुरुषोने पण वृक्षाने ठे, तेमज सारंजी परिग्रही साधुर्ज पोते वृक्षे ठे अने तेना ऊपासकने पण जवसमुझमां बूडाने ठे.

पंचेएसु महापावे, जो न वज्जिज्ज गोयमा ।

सलावादीहिंकुसीलादी, जमेहिसो सुमती जहा (महानिषीथ)

हे गौतम ! पासत्थादि पंच महापापीं साथे आलाप संलाप तथा निवास करनार सुमतिनी पेठे जवन्नमण करगे.

किष्कम्मं च पसंसा, सुहसीलजणंमि कम्मबंधाय ।

जे जे पमायणाणा, ते ते उववूहिया हुंति ॥

एव णाज्जण संसग्गि, दंसणात्ताव संथवं ।

संवासं च हियाकंखी, सच्चोवाएहिं वज्जए ॥संवोधसत्तरि॥

સુખશીલીઆ ષ્ટાચારી ગુરુઠની કૃતિકર્મ-દ્વાદશાવર્ત વદન અને પ્રશસા, પૂજા કરવાથી કર્મવંધ થાય છે, વલી પ્રમાદની વૃદ્ધિ થાય છે માટે પાસત્યાદિ કુગુરુઓનો સર્ગ, દર્શન, તેમનીસાથે આલાપ સંલાપ, તેમની સ્તુતિ, તેમનો સહવાસ, હિતવાંઘક મુમુક્ષુ પુરુષે કદાપિ કરવો નહિ

અંવસ્સ ય નિવસ્સ ય, દુર્ણદંપિ સમાગયાઃ મૂલાઈ ।

સંસર્ગેણ વિણઠો, અવો નિવત્તણં પત્તો ॥ સવોધસત્તરિ ॥

આવાનાં અને લીંબડાનાં એ વન્નેના મૂલ એકઠાં થયાં તેમાં લીંબડાના સર્ગથી આંવો વિનષ્ટ થયો અને લીંબડાપણને પામ્યો, તેમજ કુગુરુ અજ્ઞાનીની સેવા તથા સહવાસથી અજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય

અગીયત્ય કુસીલેદિં, સંગં તિવિહેણ વોસિરે ।

મુલ્લવમગ્ગંસિમે વિગ્ધ, પહમિ તેણગે જહા ॥ સવોધસત્તરિ ॥

અગીતાર્થ, કુશીલીઆનો સગ ત્રિવિધે (મન વચન કાયા) કરી ત્યજી દેવો કેમકે પથમા ચોરની પેઠે તેડ મોક્ષમાર્ગમા વિઘ્ન કરનારા છે

વરં વાહી વર મચ્ચૂ, વર દારિદ્ર સંગમો ।

વરં અરણ્ણ વાસો અ, મા કુમિત્તાણ સગમો ॥ (સવોધ)

વ્યાધિ, મૃત્યુ અને દારિદ્રનો સગમ તેમજ અરણ્યમા વાસ એ સઘલુ શ્રેષ્ઠ છે પરતુ કુમિત્રનો સગમ શ્રેષ્ઠ નહિ.

પક્કણકુલે વસંતો, સજણીપારોવિ ગરહિં હોઈ ।

શ્ય દસણા મુનિદિઆ, મજ્જિ વસંતા કુસીલાણં ॥ સંવોધા ॥

ચઢાલના કુલને વિષે વસતો એવો શકુન પારલ (જ્યોતિષી) પણ નિંદનીક થાય છે, તેમજ સુવિહિત એવા મુની પણ કુશીલીઆમાં વસતા થકા નિંદનીક થાય છે

उम्मग्ग देसणाए, चरणं नासंति जिणवरिंदाणं ।

वावन्नदंसणा खलु, न हु लप्प्जा तारिसं दधुं ॥ संवोध ॥

ऊन्मार्गनी देवना देवार्थी श्री जिनेश्वर जगवन्तनुं कहेलुं चारित्र
नाश पामे ठे माटे निश्चे नाश पाम्युं ठे सम्यक्त जेनुं एवा तेउनुं देखवुं
पण न थारुं

परिवार पूअहेऊ, उसन्नाणं च आणुवित्तीए ।

चरणकरणनिगूहई, तं डलहं वोदिअं जाणं ॥ संवोध ॥

परिवारनी पूजाना हेतुए ऊसन्नानी अनुवृत्तिए चाले अने चरण
शित्तरी करण शित्तरीने गोपवे तेने समकित डुर्लभ जाणवुं

नवि तं करेसि अग्गी, नेव विसं नेव किन्ह सप्पो अ ।

जं कुणइ महादोसं, तिप्पं जीवस्स मिठत्त ॥ ॥ संवोध ॥

तीव्र मिथ्यात्व जीवनी साथे जेटलो महान् छेप करे ठे तेटलो
छेप नथी करतो अग्नि, नथी करतुं विष, अने नथी करतो कालो सर्प
माटे एवा मिथ्यात्वी, जिन आज्ञा रहित, साध्यनी अपेक्षा नहि राख-
नार, जाव शून्य क्रियाकरनार, कुसाधुर्जनां टोळां ते संघ नथी.

मूल गुणेहि विमुक्कं, बहुगुणकलियंपि लद्धिसपन्नं ।

उत्तमकुलेवि जायं, निक्षमिज्जइ तयं गहं ॥ संवोध ॥

कोईपण मुनि बीजा बहु गुणे अलंकृत होय, लब्धि संपन्न होय
अने उत्तम कुलमा उत्पन्न थएला होय, तो पण मूल गुणे करीने
विमुक्त होय तो तेने काढी मूके ठे एवो गह तेज गह ठे

जत्थ य अज्जा लद्धं, पणिग्गहमाइय विविद्द सुवगरणं ।

पणिज्जइ सादूहिं, तं गोयम केरिसं गहं ॥ संवोधसत्तरि ॥

जे गहमा साधवीए लावेलां वन्न पात्रादि उपकरणो साधुर्ज जोगवे
ठे हे गौतम । ते केवो गह ? अर्थात् कोई नहि एवो जाणवो

ગાથા.

જહિં નત્થિસારણા વા, -રણા ય પન્નિચોયણા ય ગઘમિ ।

સો અ અગઘો ગઘો, સંજમકામીહિ મુત્તવ્વો ॥

જે ગઘમાં સારણા, વારણા, ચોયણા, પહિચોયણા, થતી નથી તે ગઘ અગઘ તુલ્ય છે તેથી સયમના વાંઠક મુનિહંસ તે ગઘને તજી દેવો ગાથા.

સુહસીલાહં સઠં-દ્ધચારિણો વેરિણો સિવપદસ્સ ।

આણાન્નઠાહં વહુ-જણાહં મા ન્નણદ સધુત્તિ ॥

(ગૌતમ સ્વામી પ્રત્યે શ્રીવીર જગવંત કહે છે)

સુલક્ષીલિયા અર્થાત્ સુલને વિષે સ્થાપન કર્યો છે આત્મા જેણે એવા અને સ્વઠદ્ધચારી અર્થાત્ સ્વેચ્છા મુજબ વર્તવા વાલા તથા શિવમાર્ગ જે મોક્ષમાર્ગ તેના વૈરી, તેમજ જિનાજ્ઞાથકી ઘ્રષ્ટ એવા ઘણા લોકો હોય તો પણ તેને સંઘ એમ ન કહીશ

ગાથા

એગો સાદૂ એગા, ય સાહુણી સાવહંવિ સહી વા ।

આણાજુત્તો સંઘો, સેસો પુણ અઠ્ઠીસંઘાહં ॥

એક સાધુ, એક સાધવી, એક શ્રાવક, એક શ્રાવિકા (આ ચાર જેદે કરીને સંઘ કહેવાય છે) તેમાં જે જિનઆજ્ઞાપ કરીને યુક્ત હોય તેને સંઘ કહેવો વાકીનાને હામ્કાંનો સમૂહ કહેવો

ગાથા

નિમ્મલનાણપદાણો, દંસણજુત્તો ચરિત્તગુણવતો ।

તિત્થયરાણ ય પુજ્જો, વુચ્છઈ એયારિસો સધો ॥

નિર્મલ જ્ઞાનની છે પ્રધાનતા જેને વિષે અર્થાત્ નિર્મલ જ્ઞાનવાન, દર્શન જે સમ્યક્ત્વ તેણે કરીને યુક્ત અને ચારિત્રના ગુણે કરીને અલં-

કૃત એવો જે સંઘ છે તે તીર્થંકર જગવંતને પણ પૂજ્ય છે તેથી એવા ગુણવાનને સંઘ કહીએ.

ગાથા.

ગઠં તુ ઝવેદંતો, કુવ્વઙ્ગ દીદંજવે વિહીણં ।

પાલંતો પુણ સિઙ્ગઙ્ગ, તદ્દુચ્ચ જવે જગવર્દ્ધ સિદ્ધં ॥

ગઠની ઝપેદ્દા કરે તો દીર્ઘ-લાંબા જવ કરે અને વિધિપૂર્વક પાલન કરે તો ત્રીજે જવ સિદ્ધિ પદ પામે એ પ્રમાણે શ્રી જગવતી સૂત્રમાં સિદ્ધ પણે કહ્યું છે.

ગાથા.

આણાજુત્તં સંઘં, દઢ્ઢું જો મન્નણ મઠરિહં ।

સો સંજમ પન્નિવ્વો, મિચ્છાદિદ્ધિ મુણેયવ્વો ॥

આણા યુક્ત સંઘને દેહીને જે પ્રાણી મઠર અજિમાન થકી માને નહિ તેને સંજમ પ્રતિપન્ન-ઘટલે સંજમની ક્રિયા કરતાં ઠતાં પણ મિથ્યાઙ્ગટ્ટી જાણવો. જે પ્રાણી સિદ્ધાંત પંચાંગી પ્રમાણે આણા યુક્ત સમાચારી આદરવા વાલા તેહને ગઠ કદાગ્રહ મમત્વવાલો કહેકે એતો પૂર્વે હતો, હમણાં તો ગઠ મમત્વ પરંપરાએ ચાલે તે સંઘ છે એવું કહીને લોકોને જમાવે. અને આજ્ઞા યુક્ત સંઘને ન માને વલી તેના ઉપર મઠર, અજિમાન, દેશ ધરે તે વાહ્ય સંજમ વ્યવહાર આદરતા ઠતાં પણ મિથ્યાઙ્ગટ્ટી જાણવા. સમાચારી-ઘટલે સમાચારીનો પરમ રહસ્યાર્થ એ છે કે સમજાવનું વિવિધ યુક્તિએ કરિને આવવું થાય, તે મુખ્ય મતલબ નહિ જાણતાં પોતે કાલી ધારે રૂવે છે, વીજા જોલા જીવોને પણ રૂવાવે છે, માટે હે ચેતના! જલ્સૂત્ર વોલવું મન વચન કાયા અને સ્વપ્ને પણ તને ન ઘટે તેમજ વીજા પાસે જલ્સૂત્ર વોલાવવું વોલ્લતાને જલો જાણવો એ પણ મિથ્યાત્વનું લક્ષણ છે.

गाथा.

अमराण वंदियाणं, रुवं ददुण जेसि मणतावो ।

सो सतावो तेसिं, जवे जवे दोऊणंत गुणो ॥

देवने पण वांढवा योग्य एवा साधु मुनीराजने जोइने जेना मनमां
संताप थाय ते सतापथी जवो जवे अनत गुण सतापने पामे केमके
जेणे जिनेश्वरनी श्राणा सन्मान करनार उपर मछर धर्यो तेणे जिन
आज्ञा उपर मछर धर्यो एम जाणवुं

सवैया इकतीसा

कुजरको देखि जैसे रोष करी जुंसे श्वान,

रोष करै निधन विलोकि धनवंतको ।

रेनके जगैयाको विलोकि चोर रोष करै,

मिथ्यामति रोष करै सुनत सिद्धांतको ॥

हंसको विलोकि जैसे कागमनि रोष करे,

अजिमानी रोष करै देखत महंतको ।

सुकविको देखि ज्यों कुकवि मन रोष करै,

त्योंही डुर्जन रोष करे देखी संतको ॥

एनो अर्थ व्यवहारमा सुद्धो ठे पण नीचे प्रमाणे जावथी अर्थ
विचारी लेवो जेम सजम गुणे गज समान एवा मुनिराजने देखी
कूतरा एटले सूत्रथी उलटु बकनारा कूतरानी पेठे जसनार समजवा
ज्ञानादिक धने धनवान साधु श्रावक सम्यक्वतने देखीने ज्ञान,
दर्शनादिक धने रहित एवा मिथ्याझट्टीउं रोष करे ठे अमथाज
पोते वले ठे आत्म सत्तामाहे सचेत रहेता देखीने परधन हरवा-
वाला एटले ज्ञान दर्शनादि आत्म धनने छुटवावाला चोर पोतानो
अर्थ नहि थवाथी रोष करे ठे धन, कुटुब, शरीर विगेरेमा ममत्व

करावनारो, पोताना कल्पित हठ कदाग्रहने नहि ठोरुनारो, जिने-
श्वरना सिद्धांत सांजलीने रोप करे ठे. के जे कोइ जीवपरिणाम
पुद्गलपरिणामनुं जेद ज्ञाने वेहेंचण करी हस पेठे स्वगुण प्रजाय
रूप मुक्ताफल चुगनार, आणद खेनार एवा जिन आणा युक्त स्वपर
विवेकी पुरुषने देखी मृतक पदार्थ मांस, विष्टामां मग्न रहेनारो,
जगत् जीवनी एंठ चाखनारो कागसो रोप करे ठे अजिमानी एटले
साध्य शून्य, वचन निरपेक्ष, क्रियाना अजिमानी, आढंवरी, समता
गुणे उदासीन गुणे जरेला महंतने देखीने रोप करे ठे. सुकवि एटले
आत्माना ज्ञानादि गुणो, मिथ्यात, अव्रत, राग, प्रमादादिके दवा-
एला, ह्णाएला, जेथी प्रगट थाय एवां वचनो तरेहवार उंदोथी
स्वसमयने वर्णवे ठे एवा, जवी जीवोने धर्म हेतु करनारा एवा
शासनना प्रजावक सुकवि उपर, कुकवि के जेना वचनमां असत्य
वखाण ठे जेवा के छीना स्तन जे मांसना गोला तेने कंचनना कलश
कहेवा, सखेखमादि रहेवानुं स्थान जे महोहुं तेने चंद्रमा सरखु
कहेवुं, हारुकाना दांतने दारुमनी कली जेवा कहेवा, डुर्गंधी श्रवता
एवा उष्टने परवालां सरखा कहेवा, अनंत वेढना उपजावनार काम
रोग तेने जोग कहेवा, बहु त्रमण करावनार चक्रवर्ति आदिनां इद्रिय-
जन्य रोगोने जोग कहेवा, इत्यादि विपरितता जीवो जेथी पामे
एवा शृंगारादि रसना ग्रंथ बांधनारा कुकवि ते उपरप्रमाणेना
सुकविने जोशने रोप करे ठे विकथा ते विनाकारणे आत्माने जव
त्रमण करावनारी ठे, एम जाणी हे चेतना। तारे स्वप्नमां पण विक-
थामां पडवुं नही.

दोहा.

विन आत्म जे जे कथा, निष्फल जाणो तेह ।

आत्म कथा अनुभव सहीत, आपे शिवपुर गेह ॥

આત્મ સિવાય અથવા આત્મ આરાધના સિવાય જે જે કથા તે સઘલી વિકથા જાણવી તે દ્રવ્યથી ચાર પ્રકારે (૧) રાજ્યકથા તે અમુક રાજા ચક્રવાર્તિની પેઠે તથા ઇંદ્રની પેઠે સુખ જોગવે ઠે इत्यादि. (૨) દેશ કથા તે અમુક દેશમાં તરેહ તરેહ વારના મેવા, મિષ્ટાન, खानपान, ગણિકાઈ, મણિ, માણેક આદિ પુષ્પ સુગંધી, અત્તર, ડુધ, માંસ, મસાલાદિકના સત્ત્વ, તરેહ તરેહવારના મધ ઝંપઘો વિગેરે વહુ સસ્તાં અને જોડે તેવાં મલી શકે ઠે વલી લોકોની હવેલીઈ ઇંદ્રની ઇંદ્રાપુરી જેવી શોઝી રહેલી ઠે ધોના હાથી વિગેરે इत्यादि

(૩) સ્ત્રી કથા—હસ્તનિ, ચિત્રની, શાખની, પદ્મનીનાં રુપ, કામ-વલ, કામકલા, ચતુરાઈ સાધ્યઅસાધ્યની વાર્તાઓ

(૪) જોજન કથા—શિરસદ, મોસુવ, માંસ, દારુ આદિ વલાણે કે અમુક જનાવરના માંસમા એવો સ્વાદ હોય ઠે કે એકવાર ચાખેતો તે સ્વાદ કદીએ જુલે નહિ વલી ગુણ એવો હોય ઠે કે ઘણુ વીર્ય તથા લોહીને વધારે ઠે પણ આપણે શા કામનુ? તેમજ અમુક રસોઈમાં યથાયોગ્ય મશાલો ધનવાથી એવો સ્વાદ થાય ઠે કે અમૃત તેના આગલ શો માલ ઠે? એમ જદા તથા અજદા વસ્તુઈના સ્વાદ અને ગુણ વર્ણન કરવા સુગંધાદિકનુ વલાણવું અથવા નિંદવું તે જોજન કથા જાણવી

એ ચારે વિકથાઓ વિનામતલવે જવજ્રમણ કરાવનારી ઠે માટે સમ્યક્દ્રષ્ટી જીવોએ એ થકી દૂર રહેવુ

જે વંજચેરજ્ઞા, પાપ પામંતિ વજ્રયારીણં ।

તે હંતિ ટુંટમુંટા, વોદિવિ સુહલ્લહા તેસિ ॥ ॥ સંવોધ ॥

જે બ્રહ્મચર્ય (શુદ્ધાત્મજાવ) ઝટ્ટ પુરુષ બ્રહ્મચર્યધારી પુરુષને પોતાના પગે લગામે ઠે તે લૂલા પાગલા થાય ઠે અને સમ્યક્સ્ત્વ પામવું પણ તેને અત્યંત ડુર્લભ થાય ઠે

कठं करेसि अप्पं, दमेसि अत्थं चयंसि धम्मत्थं ।

इक्क न चयंसि मिठ-त्त विसलवं जेण वुद्धिहसि ॥ संबोध ॥

कष्ट करे ठे, आत्माने दमे ठे अने धर्मेने अर्थे द्रव्यने तजे ठे पण जो विपलव तुह्य मिथ्यात्वने तजतो नथी तो ते सर्व निरर्थक ठे कारणके मिथ्यात्वे करीने संसार समुद्रने विषे बूमे ठे

मेरुस्स सरिसवस्स य, जित्थियमित्तं तु अंतरं होई ।

दव्वत्थय जावत्थय, अंतरमिह तित्थियं नेयं ॥ संबोध ॥

मेरु पर्वतमां अने सरशवमां जेटलुं अंतर ठे तेटलुं अंतर अहि द्रव्यस्तव अने जावस्तवमां जाणवुं

श्लोक-तात्त्विकः पद्मपातश्च, जावशून्या चयाक्रिया ।

अनयोरंतरं ज्ञेयं, जानु खद्योत योरिव ॥ योगदृष्टि ॥

तत्व ज्ञाननो पद्म अने आत्म जाव शून्य क्रिया, ए वेमां सूरज अने खजुआ जेटलुं आंतर जाणवु, एटले ज्ञान ते सूरज समान अने क्रिया ते खजुआ समान जाणवी

उक्कोसं दव्वत्थयं, आराहिय जाइ अच्चुयं जाव ।

जावत्थएण पावइ, अंतमुहुत्तेण निव्वाणं ॥ संबोध ॥

द्रव्य स्तवनो उक्कटो आराधक अच्युत नामना वारमा देवलोक सुधी जाय पण सम्यक्त्व विना संसार त्रमण कायम रह्युं, अने जावस्तवे करीने अतर्मुहूर्त्तमां निर्वाण पद पामे.

ममुक्कचुन्नकप्पो, किइया जाणिज्जं कज्जं किल्लेसाणं ।

तद्दहुर चुन्नकप्पो, नाण कज्जं तं च आणाए ॥ जव्यगुण ॥

क्रिया क्लेशार्थी जे कर्म दाय थाय ते देडकाना चुरण समान जाणवु एटले एक देरुकाथी थयेलुं चुरण फरीधी पृथ्वी पाणी योगे अनेक नवां देरुकां भवानु कारण ठे, तेम क्रिया कष्टार्थी बांधेलुं जे

पुण्य ते उदय आव्याथी मद मान विषयादि सेवी बहु पापनु
कारण थाय ठे

जंजीयम सोदिकरं, पासठ पमत्त संजयाइण ।

बहु एहिवि आयरियं, न तेण जीएण ववहारो ॥ आगम ॥

अर्थ—आत्म शुद्धि रहित पासत्थादिक घणा साधुओए आचरेलो
व्यवहार ते जीत व्यवहार नथी

ज जीयं सोदीकर, सविग्ग परायणेण ठतेण ।

इक्केणविय आयरिय, तेणइ जीएण ववहारो ॥ आगम ॥

अर्थ—मोहादिक कर्म शत्रुने जीती अनत चतुष्टय प्रगटतानुं कारण
एक पण सविग्ग गीतार्थे आचर्यो होय ते जीत व्यवहार जाणवो

धन्नाणं विहिजोगो, विहिपस्काराहगा सया धन्ना ।

विहिवहुमाणा धन्ना, विहिपस्क अदूसगा धन्ना ॥ संवोध ॥

विधिनो योग धन्य पुरुषोने थाय ठे विधि पढ़ना आराधन कर-
नारने सदा धन्य ठे विधिनु बहु सन्मान करनारने धन्य ठे अने
विधि पढ़ने दूषण आपे नहि तेने पण धन्य ठे माटे अविधिए
करेलुं अनुष्ठान सर्वे कष्ट मात्र ठे (निष्फल ठे)

ज अन्नाणी कम्मं, खवेइ बहुआइ वासकोमीहि ।

तन्नाणी तिहिं गुत्तो, खवेइ उस्सासमित्तेण ॥ संवोध ॥

बहु क्रोडो वरसोए करी अज्ञानी जेटखां कर्मोने द्वापावे तेदला
कर्म ज्ञानी त्रण गुत्तियुक्त वर्तता एक आसोआसमा खपावे

श्लोक—आगमं आयरंतेणं, अत्तणोदिय कंखिणा ।

तित्थनाहो गुरु धम्मो, सव्वे ते बहु मन्निया ॥ आगम ॥

अर्थ—आगमने अर्थात् आगमोक्त रहस्यने आचरता उता आ-
त्माना हित इष्टक पुरुषने तीर्थनाथ, अरिहत जगवंत, सद्गुरु अने

કેવલી પ્રરુપિત ધર્મ, એ સર્વ વહુ માનનીય સત્યપણે અંગિકાર કરવા યોગ્ય થાય છે.

એવા વહુ માનનીય સુસાધુર્ણની જે નિંદા કરે છે તે નિચે લખેલા ફલને પામે છે.

હઠા સુસાહુ નિદા, શ્વ પરલોએ વિહઠ દારિદ્રા ।

પશ્ જન્મં વિધ્ધકરિ, સુપસ્કા વાયેણ દઠ્ઠ્વા ॥ આગમ ॥

અર્થ—જે હુટ સુસાધુની નિંદા કરે તે આલોકને વિષે અને પરલોકને વિષે દરિદ્રપણું પામે વલી તે સાધુની નિદા જન્મોજન્મ વિઘ્નકારી થાય અને અનેક વિઘ્નોની કરવાવાલી થાય, સુપદ્ધનો અજાવ માટે જાવાર્થ કે જે પ્રાણી સુસાધુર્ણની નિંદા કરે કે એ વારે કુલની ગોચરી કરે છે વલી મલિન ગાત્રે રહે છે સફેત કપડાં પહેરે છે પણ રંગતા નથી લોક પરંપરાની વાત માનતા નથી ને સિદ્ધાંત પરંપરા ગ્રહણ કરે છે દેવ દેવીની સ્તુતિ કરતા નથી શ્ત્યાદિક નિદામાં પ્રવર્તે તે પ્રાણી આલોક પરલોકમાં દરિદ્ર થાય અને જન્મોજન્મ દાન લાજ જોગ ઉપજોગ અને વિરજના વિઘ્નને પામે અને જલો પદ્ તો મલેજ નહીં

હઠતણેણ પિસુણતણેણ, હવિયદ્ઢ કોદ વહુલેણ ।

હારંતિ વોહિલાજં, કીમ પયંગાય જાયતિ ॥ આગમ ॥

અર્થ—હુટ જાવે કરીને, પિસુનપણે ચુગલી કરવે કરીને, હુવિદ્ધપણે કરીને, ક્રોધના વોહોલપણે કરીને, સમ્યક્ત્વના લાજ પ્રત્યે હારે, અને મરીને કીના પતંગના અવતારને પામે. જાવાર્થ: આજ્ઞા યુક્ત સાધુર્ણ ઉપર હુટ જાવ ચિતવે ને તેર્ણની ચુગલિ કરે ને તેર્ણ ઉપર ક્રોધ કરે તે પ્રાણી કીના પતંગીઆની ગતિ પ્રત્યે પામે.

જે પર પુઠે સાધુની નિંદા કરે તેનાં ફલ કહે છે

પિદ્મિસે રસિઆ, જલ સપ્પિણી પમુહ રુહિર સોસાય ।

વાલય મિજજા કિમિઆ, જાયંતિઅ ડન્નિ ગંધીલ્લા ॥

અર્થ—પુટ માસ રસિક ઇટલે પુઠે દોપના વોલવાવાલા તે જલ સર્પણી પ્રમુલ રુહિર સોસવાવાલી જલો અને વાલા ને વિષ્ટાના કિમીઆ ડુર્ગંધ શરીર સાથે જન્મે.

હવે સાધુ અસાધુ કોણની પણ નિંદા ન કરવી અને કરે તે એવા ડુ.લ પ્રત્યે પામે તે કહે ઠે.

ટૂંટા મુંગા અંધા, દારિદ્રા ઘોર ડુલ્લ વાહુલ્લા ।

સૂલા જિન્ન સરિરા, સાહુ અસાહુણ નિંદા ॥ આગમ ॥

અર્થ—ઠટા અઠટા દોપના નામ લડને રાગ દ્વેષ કરે તેને નિંદા કહીએ, પણ શિક્ષા બુદ્ધિ કહીએ તે નિંદા ન કહીએ અને રાગ દ્વેષ બુદ્ધિ નિંદા કરે તે ટૂટા મુંગા આધળા શૂલ જિન્ન શરીર ઇત્યાદિક પૂર્વોક્ત અવતાર પામે

હવે જે પરને વચે અથવા પરાયા અપવાદ વોલે તે ડપર કહે ઠે

પર વંચણેણ રત્તા, પરાપવાણેણ અપ્પ સંસણય ।

તાણં કત્તો વોહિ, પરમપ્પાણયા ચ વોલે઼ ॥ આગમ ॥

અર્થ—જોલા જીવોને જૂઠો ધર્મ વતાવીને ઠગે અને ધર્મવતના અપવાદ વોલે, પોતાની પ્રશસ્તા કરે તે પ્રાણીડંના પિડમાં સમ્યક્ત્વ તો ક્યાંથીજ હોય ? પણ પોતાના અને પરના આત્માને સંસારમાં ફુવાવવા વાલા જાણવા કેમકે જિન આણાથી અજાણ ઠે

હવે કોણના પણ અવર્ણવાદ ન વોલવા પણ પાચના અપવાદ અવશ્ય વર્જવા તે કહે ઠે

નગાગ અગે અણિયં, પંચ એહ મવ્વણવાય વહુલ્લેણ ।

હિત વોહિય જાવં, લલંતિ જિવાય ણિચ્છંપિ ॥ આગમ ॥

अर्थ—श्री गणाने विषे कह्युं ठे के पांचना अवर्णवाद बोलवा
वाला ने बोध पामवो दुर्लज थाय निश्चे करीने पांच एटले १ अरिहंत
२ केवल प्ररुप्यो धर्म, ३ सूत्र सिद्धांत, ४ चतुर्विध संघ, ५ ब्रह्म-
चर्य पालीने देव थया ते ए पांचना अवर्णवाद बोलनारने सम्यक्त्व
पामवुं दुर्लज ठे

ए पांचना गुणानुवाद बोलतो जीव सुलजबोधी थाय ते कहे ठे.

एसिं सुवन्नवाए, जीवा पावन्ति सुलह बोहिंतं ।

जह मग हादिव कएइ, एहिं लई खु सम्मत्तं ॥ आगम ॥

अर्थ—पूर्वोक्त पांचेना सुवर्णवाद बोलवे करीने जीव सुलज बोधने
पामे जेम श्रेणीक राजा तथा श्रीकृष्णवासुदेव दायक समकीत
वीगेरे पाम्या. श्रीमहावीर स्वामी तथा नेमनाथ स्वामीना गुणानुवाद
वंदन पुजन करीने सम्यक्त्तने पाम्या तिर्थकर गोत्र बांध्युं पण

आगम मायरणाणं, सच्चुवएसे कहा सुरसिआणं ।

जे गारवं करते, सम्मत्त विवज्जिआहुंति ॥ आगम ॥

आगम प्रमाणे आचरण करता प्रत्ये, वली सत्य उपदेशना
रसिकजनो प्रत्ये जे गर्व करे ठे, ते समकीत रहीत होय

नइ देहं वंदिज्जइ, न जाइ कुल रुववण रुवंच ।

गुण हीणं को वंदे, समणं वा सावयं वावि ॥ आगम ॥

शरीर कांइ वंदवा लायक नथी कारणके प्राणी मात्रने देह शरीर
ठे, जाती वंदवा लायक नथी कारणके राजाने पण जाती ठे अने सर्वने
जाती होय ठे, कुल पण वंदवा लायक नथी केमके पिता पद सर्वने
ठे, रुप पण वंदवा लायक नथी कारण के सर्वे जीवोमां पुन्यप्रकृति
रुप लाये ठे, पण देहादिके सहित, आत्मगुणे हीनने कोण मूर्ख वंदे ?
नाम साधु नाम श्रावकने जाती तो ठे अने कुल पण ठे, देह पण ठे,

तथा रूप पण ठे, पण आत्मगुण हीन देह, जाती, कुल, रूप, उत्तम पण होय एतले पुन्य प्रकृतिवाले होय पण आत्मगुणे रहित ते वांदवा लायक नथी पण आत्मगुणे सहित तेज वांदवा लायक ठे साधु, श्रावक, समकिती, शेवा नाम देहनां नथी पण आत्मगुणनां ठे देहादिक ऊपर साधु श्रावकनी कटपना करवी ते जूनी ठे गुणाधिकने वांदवा एवुं आगम माहे कहुं ठे तेथी जे न्युन गुणवालो होय ते अधिक गुण वालाने वढे

चंदण पक्क पणुद्विय, परिमल रसिआ घरेवि चंदणया
चंपक कुसुम सुगंधिया, तिह्वाळ होइ चपिल्लो ॥ आगम ॥

चंदन वृक्षना पवने करी प्रेयां परिमल रसिक ते वने वीजा लींवा-
दिक चंदन थाय, चंपाना फुलनी सुगंधे करीने तेल, चपेल, नामने
पामे ठे, तेम आणायुक्त सुपुरुषनी संगते सुपुरुषपणु प्राप्त थाय पण
मिथ्यात ह्मग्राह्मिओनी सोवते मिथ्यात्वनीज पुष्टी थाय मोटे जिन
आणाने जजवी

असुइठाणे पमीआ, चपकमाला न कीरइ सीसे ।

पासत्याई ठाणे, सुवट्टमाणो तह अपुज्जे ॥ सवोधसत्तरि ॥

अशुची स्थानके पकेली चपाना फुलनी मालाने कोइ मस्तके नहीं
चनावे तेम पासत्यादिकना साथे रहेतो जलो साधु पण अपूज्य
जाणवो

मियमद गंधे लसणं, न चाइयइ विअप्पणो गंधं ।

रविकर पसरतेहि, अधत्त होइ जलूआण ॥ आगम ॥

- अर्थ-कस्तुरीनु खातरकरी लसण वावे तोपण लसण पोतानी डुट
गंधने न मुके, अने सूर्यना किरणो पसरे ठेते पण धूवड न देखे तेमज
सद्गुरूना ऊपदेशथी कदाग्रही पुरुष पोताना मिथ्यातने न मुके

समयायार ज्ञाणं, जाणंता लज्ज गारव ज्ञेणं ।

तेसिंपि नहि वोहिं, पावं अणुमोअमाण्णं ॥ आगम ॥

जैन सिद्धांतना आचारथी ज्ञे वेपधारीने, लाज मान आदिना जयथी पण जे जोजनादि आपे, सन्मान करे, ते प्राणीने बोध बीज नथी. केमके अशुद्ध आचारीनी क्रिया पाप रूप ठे ते पापने अनुमोदतो, सन्मान करतो, सम्यक्त रत्नने हारे.

उक्तचः आचारांग सूत्रे. आठमा अध्ययने

से वेमि समणुज्जस्सं वा असमणुज्जस्सं वा असणं वा पाण
वा खाइमं वा साइमं वा वत्थं वा पम्भिग्गहं वा कंवलं वा पाय
पुंठणं वा णोपाएज्जा णोनिमंतेज्जा णोकुज्जावेयावश्यपरं
आढायमाणेति वेमि ॥

हुं कहुंठुं के स्वमति पासत्था प्रमुख अथवा परमति साख्यादि असयतिने, जोजन पाणी अथवा खादिम स्वादिम वस्त्र पात्र कंवल पायपुठण विगरे आपवां नहि अगर आपवा माटे निमंत्रण करवु नहि अथवा तेढनी वैयावच्च करवी नहीं. केमके ऊन्मार्गनी पुष्टी थाय ठे.

जे केवि धम्मसीला, संजम तव नियम जोग जुत्ताय ।

ताणं दोस ज्ञांता, जगा जगत्तण्विंति ॥ आगम ॥

धर्मी शीलवंत संयमी तथा तप जोग नेम युक्त पुरुषोने जे दोषवंत कहे ठे ते पोते ज्ञे थएलो ठे उतां बीजाने ज्ञे कहे ठे.

श्लोक-कत्य अम्हारिसा पाणी, दूसमा दोसदूसिआ ।

हा अणाहा कहुंहुंता, न हुंतो जइ जिणागमो ॥ संबोध ॥

हा! खेद थाय ठे के दूषम कालना दोषे करीने दूषित एवा अमो अनायनी जो जिनागम न होत तो शी दशा थात?

જિણ વયણં ઝસહમિણ, વિસયસુહ વિરેઅણં આણજિનૂય ।
જરમરણ વાહિ હરણ, સ્વયકરણ સઘ્વ હુ.લાણ ॥ આગમ ॥

જિન વચનરૂપ ઝસહ તે વિષયના વિકારરૂપ કલ્પિત સુખ મહા
વ્યાધિ તેનું વિરેચન ઇટલે રેચ સરસુ ઠે પ્રતિહત્ શક્તિવંત જરા મરણ
રૂપ વ્યાધિ હરવા વાલું તથા સરવે હુ.સનુ કાય કરવા વાલું ઠે.

જિણવયણં ઝસહેણં, કલા વાહિ ન ફિટ્ટે જેસિં ।

અમિયંવિ સુવ્વતિસિ, અણતસો લહ્હ મરણાહ ॥

જિનેશ્વરનાં વચન સાંજલીને પણ ઇટલે જીન વચનરૂપ ઝપધે કરીને
પણ કલારૂપી વ્યાધિ (અન્ય દર્શનનો, મિથ્યા દર્શનનો અજિલાપ)
ન મટે નેને અમૃત પણ વિપની પેરે પરિણમે અને અનતા મરણાદિ
કને પામે

લખ્ખહ સુરસામિત્તં, લખ્ખહ પહુઅત્તણં ન સંદેહો ।

એગ નવરિ ન લખ્ખહ, હલ્લહ રયણં ચ સમ્મત્તં ॥

શ્કપણુ મલે, અને પ્રજ્ઞતા પણ મલે, એશ્વર્યતા, ઠકુરાહ પણ પામવું
એ સરવે સુલજ ઠે પણ ચિતામણિ રત્ન સમાન એક સમ્યક્ત પામવું
અતિ ડુર્લભ ઠે

દ્વિતીયોઽધિકાર સપૂર્ણ

તૃતિય સામાયક સાધનાધિકાર:

શ્રી અરિહંતાદિ પંચ પરમેષ્ઠી, જે સમજાવના સ્થાનક છે તથા પૂર્ણ સમજાવને પ્રાપ્ત હોવાથી સમજાવના સાધનમાં પુષ્ટ નિમિત્ત છે તેહને સમજાવની પ્રાપ્તિ, સ્થિરતા નિમિત્ત નમસ્કાર કરું, અર્થાત્ મારા પરિણામને સમજાવ સન્મુખ વાળું હું, વાળવાનો યત્ન કરું હું. કેવા છે તે પંચપરમેષ્ઠી—

ણઠ ચઙ ઘાઙકમ્મો, દંસણ સુદ્દ ણાણ વીરિયમહ્ઙ્ઙં ।
સુદ્દ દેહત્યો અપ્પા, સુદ્દો અરિહો વિચિંતિજ્ઞો ॥

જેણે પૂર્ણ સમજાવ આદરી ચાર ઘાતિયાં કર્મનો નાશ કર્યો છે. તથા અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત સુખ તથા અનંત વીર્ય, પ્રગટ કર્યા છે વલી જે અઢાર દોષથી મુક્ત થયા છે

ણઠઠકમ્મદેહો, લોયાલોયસ્સ જાણવો દઢા ।
પુરિસાયારો અપ્પા, સિદ્ધો જ્ઞાણહ લોયસિહરત્યો ॥

જેણે ઘાતિ અઘાતિ આઠ કર્મનો નાશ કર્યો છે, જે દેહ રહિત છે, વલી લોકાલોકના જ્ઞાતા દ્રષ્ટા છે ત્રૈલોક્ય શિખરે વસનાર શુદ્ધાત્મા તે સિદ્ધ પરમેષ્ઠીને નમસ્કાર કરું હું

દંસણ ણાણ પહાણે, વીરિય ચારિત્ત વર તવાયારે ।
અપ્પં પરં ચ જુજ્જહ્, સો આયરિહ્ મુણી જ્ઞેહ્ઙ્ઙં ॥

જ્ઞાન આચાર, દર્શનાચાર, ચારિત્રાચાર, તપાચાર તથા વીર્યાચાર એ પંચાચારમાં પોતે પ્રવર્તે છે, અને વીજાહને પ્રવર્તે છે તે આચાર્ય-મુનિને નમસ્કાર કરું હું

જો રયણત્તયજુત્તો, ણિન્નં ધમ્મોવણ્ણે ણિરદો ।
સો ઝવજાહ્ અપ્પા, જદિવર વસહો ણમો તસ્સ ॥

जे रत्नत्रय युक्त निरंतर धर्मोपदेश करे ठे. एवा शुद्धात्मा उपाध्यायने नमस्कार करुं तुं

दसण एणण समग्ग, मग्गं मोक्खस्स जो हु चारित्तं ।

साधयदि णिच्च सुद्धं, साद्धू स मुणी एमो तस्स ॥

मोक्षना कारण सम्यक् ज्ञान दर्शन चारित्र्यने निरंतर साधनारा शुद्धात्मजावस्थित साधु मुनिराजने नमस्कार करुं तुं

ससरीरेवि निरीहा, वज्झप्पिंत्तर परिग्गह विमुक्का ।

धम्मोवगरणमित्त, धरति चारित्तरक्खत्ता ॥

पंचिदियदमणपरा, जिणुत्तसिद्धत गहिय परमत्था ।

पंचसमिया तिगुत्ता, सरणं महएरिसा गुरुणो॥संवोधसत्तरि॥

पोताना शरीरने विपे पण इत्था विनाना, वाह्य अने अन्व्यतर परिग्रह्यी विमुक्त थएला, चारित्र्यनी रक्षाने अर्थेज मात्र धर्मोपकरणने धारण करनारा, पाच इंद्रियोने दमन करवामा तत्पर, जिनोक्त सिद्धा तथी ग्रहण कर्यो ठे परमार्थ जेणे, पाच समितिण समित्ता अने त्रण गुप्तिण गुप्ता एवा गुरु महाराजनुं मने शरण थाउं

वली सकल सपूर्ण अविनाशी सुखनिधान मोक्ष मार्ग जोवा माटे त्रणे लोकमां एकज नेत्ररूप, तथा सकल नयोथी प्रकाशित जन्माध पुरुषोना हस्तिविधान, एकांत मतना विरोधने मथनार, अनेकांत-स्याद्वादयुक्त आत्मवोध दातार, समजावना कारण वीतराग प्रणित परमागमने नमस्कार करुं तुं.

जो के अनेक जंग नय युक्त जिनशासन पुरमां प्रवेश करवो अति डुप्कर ठे, तो पण प्रवचन शक्तिये प्रेरीत, पच-

जे रत्नत्रय युक्त निरंतर धर्मोपदेश करे ठे एवा शुद्धात्मा उपा-
ध्यायने नमस्कार करु तुं

दंसण णाण समग्ग, मग्ग मोक्खस्स जो हु चारित्तं ।
साधयदि णिच्च सुद्धं, साद्धू स मुणी णमो तस्स ॥

मोक्षना कारण सम्यक् ज्ञान दर्शन चारित्र्यने निरंतर साधनारा
शुद्धात्मजावस्थित साधु मुनिराजने नमस्कार करु तु

ससरीरेवि निरीहा, वज्झप्पिंतर परिग्गह विमुक्का ।

धम्मोवगरणमित्त, धरति चारित्तरक्कहा ॥

पंचिदियदमणपरा, जिणुत्तसिद्धत गहिय परमत्था ।

पंचसमिया तिगुत्ता, सरण महएरिसा गुरुणो॥संवोधसत्तरी॥

पोताना शरीरने विषे पण इच्छा विनाना, बाह्य अने अन्यंतर परि-
ग्रह्यी विमुक्त थएला, चारित्र्यनी रक्षाने अर्थेज मात्र धर्मोपकरणने
धारण करनारा, पांच इन्द्रियोने दमन करवामा तत्पर, जिनोक्त सिद्धां
तथी ग्रहण कयों ठे परमार्थ जेणे, पांच समितिण समिता अने त्रण
गुतिण गुता एवा गुरु महाराजनुं मने शरण थाळ

वली सकल सपूर्ण अविनाशी सुखनिधान मोक्ष मार्ग
जोवा माटे त्रणे लोकमा एकज नेत्ररूप, तथा सकल नयोधी
प्रकाशित जन्मांध पुरुषोना हस्तिविधान, एकांत मतना वि-
रोधने मथनार, अनेकांत-स्याद्यादयुक्त आत्मबोध दातार,
समजावना कारण वीतराग प्रणित परमागमने नमस्कार
करुं तु.

जो के अनेक जंग नय युक्त जिनशासन पुरमा प्रवेश
करवो अति डप्कर ठे, तो पण प्रवचन शक्तिये प्रेरीत, पंच-

परमेष्ठी तथा परमागमनुं शरणं ग्रही सामायकनुं किंचित्
व्याख्यान मारी अल्पमति अनुसारे स्वपर हितार्थे करुं तुं.

सामायक-ए पहेलुं चारित्र तथा नवमुं शिक्षाव्रत ठे

व्यवहार निश्चयौ यः, प्रबुध्य तत्त्वेन जवति मध्यस्थः ।

प्राप्नोति देशनायाः, स एव फलमविकलं शिष्यः ॥

जे पुरुष व्यवहार तथा निश्चयने वस्तु स्वरूपद्वारा यथार्थ जाणीने
कोइ पण नयनी उपेक्षा नहि करतां माध्यस्थ जावे रहे ठे ते शिष्य
उपदेशना संपूर्ण फलने पामे ठे, तेनेज अर्थनी सिद्धि थाय ठे पण
जे व्यवहार, निश्चयनी अपेक्षा वगरनो, निश्चयथी दुटो पकतो ठे,
ते व्यवहार नय नथी पण नयाजास ठे

वली जेथी कार्य प्रगट थतुं नथी ते कारण नथी. जिनेश्वरना
मतमां कारण कार्यने समयजेद नथी वली जेमांथी जाव प्रगट
थतो नथी ते अव्य नथी

सामायक-ए पहेलुं चारित्र ठे तेनु स्वरूप

चारित्रं जवति यतः, समस्त सावद्य योगपरिहरणात् ।

सकल कषायविमुक्तं, विशदमुदासीनमात्मरूपं तत् ॥

सकल कषाय रहित समस्त सावद्य योग परिहरी सर्व जीवोना
अव्य जाव प्राणनी रक्षायुक्त परपदार्थोथी विरक्तरूप शुद्ध ज्ञान,
दर्शनमां स्थिर रहेवुं ते चारित्र आत्म स्वरूपज ठे, तेज धर्म ठे.
उक्तंच (दशवैकालिके

श्लोकः-धम्मो मगल मुक्किठं, अहिंसा संजमो तवो ।

देवावि तं नमसति, जस्स धम्मो सयामणो ॥

धर्म ते उत्कृष्ट मंगल ठे ते धर्म अहिंसा संजम अने तपसय ठे
अहिंसा एटले अव्य अने जावथी ठकाय जीवना स्वपर प्राणने -त्रणे

જોગે હણવું, હણાવવું, તથા હણતાને અનુમોદવું નહિ, એટલે અનંત ચેતનારૂપ નિજ સ્વજાવે સ્થિર રહેવું રાગાદિક મલિનતાએ પોતાનું જ્ઞાયકતા અગ ચપલ મલિન ન કરવું સજમ એટલે ઠક્કાયના ડ્રવ્ય જાવ પ્રાણની યત્નાએ વર્તવું પચ અવ્રત, પચ વિપય, ચાર કપાય અને મન વચન કાયાના જોગની ચપલતા ન આદરતા અપ્રમત્ત જાવે સિદ્ધસમાન આત્મરૂપમાં અમોલ ઝુપયોગવત રહેવું તપ એટલે જ્ઞાન દર્શન ચરણમય આત્મસ્વરૂપમાં તૃપ્તિવત રહી પરપરિણતિના જોગનો ઝઘા નિરોધ કરવો એ ત્રણે જાવ તે પૂરણ સમજાવ છે, માટે પરમ સામાયક કહીએ)

સમ્મત્તં સદ્દહણ, જાવાણં તેસિમધિગમો ણાણ ।

ચારિત્ત સમજાવો, વિસયેસુ વિરૂઢમગ્ગાણ ॥

નવતત્ત્વના જાવની સદ્દહણા તે સમ્યક્ દર્શન, નવતત્ત્વને નિસ્તાર સહિત નયનિક્ષેપ કારક પદ્ધ પ્રમાણ સહિત જાણવું તે જ્ઞાન અને પચ્છન્દિયોના ત્રિપયો—સકલ પુદ્ગલ પરિણતિથી વિરક્ત રાગ દ્વેષ કપાય રહિત આત્મ સ્વજાવમા સમજાવે અચલ રહેવું તે ચારિત્ર છે તેજ પરમ સવર છે

દર્શનમાત્મવિનિશ્ચિત-રાત્મપરિજ્ઞાનમિષ્યતે વોધઃ ।

સ્થિતિરાત્મનિ ચારિત્રં, કુત એતેજ્યો જવતિ વન્ધઃ ॥

શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપનો નિશ્ચય તે સમ્યક્ દર્શન, શુદ્ધાત્મનો વિશેષ વોધ તે જ્ઞાન, શુદ્ધાત્મ જાવમા સમજાવે રહેવું તે ચારિત્ર છે, તો એ ત્રણ વને વંધ કેમ થાય ? કારણકે—

યોગાત્પ્રદેશવન્ધ, સ્થિતિવન્ધો જવતિ તુ કષાયાત્ ।

દર્શન વોધ ચરિત્રં, ન યોગરૂપ કષાયરૂપં ચ ॥

‘મન વચન કાયાના વ્યાપારથી પ્રદેશ તથા પ્રકૃતિવંધ અને કષા-

यवने स्थितिवंध तथा अनुज्ञागबंध ठे पण सम्यक् दर्शन ज्ञान चारित्र ए योग रूप तेम कपाय रूप नथी तो तेथी बंध केम थाय ?

रत्नत्रयमिह हेतु-निर्वाणस्यैव भवति नान्यस्य ।

आस्रवति यत्तु पुण्यं, शुभोपयोगोऽयमपराधः ॥

सम्यक् ज्ञान दर्शन चारित्र मात्र निर्वाण हेतु ठे, पण अन्य गतिना हेतु नथी. अने सम्यक् ज्ञान दर्शन चारित्र साथे रागरूप शुभ ऊपयोग मळे तो देवादिक शुभगतिनो बंध थाय, ते मात्र राग रूप अशुद्ध ऊपयोगनो अपराध ठे पण ज्ञान दर्शन चारित्रनो दोष नथी

उक्तं च भगवति सूत्रे ।

पुन्यसंजमेणं पुन्यतवेणं देवादेव लोए उववजंति ॥एटले॥

तप संजम साथे राग रूप कपाय अंश जळे तो देवादिक गतिमां ऊपजे पण राग रहित शुद्ध तप संजम निर्वाण पदने आपे

येनांशेन सुषष्टि स्तेनांशेनास्य बन्धनं नास्ति ।

येनांशेन तु राग स्तेनांशेनास्य बन्धनं भवति ॥

येनांशेन ज्ञानं तेनांशेनास्य बन्धनं नास्ति ।

येनांशेन तु राग स्तेनांशेनास्य बन्धनं भवति ॥

येनांशेन चरित्रं तेनांशेनास्य बन्धनं नास्ति ।

येनांशेन तु राग स्तेनांशेनास्य बन्धनं भवति ॥

जे जे अंशे शुद्ध दर्शन शुद्ध ज्ञान शुद्ध चारित्र ठे ते ते अंशे बंध नथी, जे जे अंशे राग ठे ते ते अंशे बंध ठे.

जे जे अंशेरेनिरुपाधिकपणुं, ते ते जाणोरे धर्म ।

सम्यक् छष्टीरे गुणगणा थकी, जाव लढे शिवशर्म ॥

एटले आत्मगुणना जे जे अंश रागादि ऊपाधि रहित थया ते ते

अशे धर्म जाणवो एम चोथा गुणगणायी मांडी चौदमा गुणगणाना
चरम समय पर्यंत पूर्ण अशे आत्म धर्म प्रगट थाय परमसमाधि रूप
सिद्ध स्थानकने वरे

सामायक—एटले आत्माना ज्ञान दर्शन चरण गुणो पुद्गल संगे
विपमताने पामेला तेने सम श्रीरथोज करवा डव्य अने जावप्राण
हाणीमा मन वचन कायाना जोगोने न प्रेरवा. राग द्वेष विना शु
द्धातम जावमा स्थीर रहेवु

करेमि जते सामाइय, सावज्ज जोगं पच्चस्कामि
जाव जीवं पज्जुवासामि, तिविहं तिविहेणं
मणेण, वायाए, काएण, नकरेमि, न कारवेमि
सव्वं करंतं पि अन्नं न समणुजाणामि, तस्स जते
पम्भिकमामि, निंदामि, गरिहामि, अप्पाण वोसिरामि ॥

अर्थ—करु तु हे जगवंत । समजाव रुपी सामायक व्रत मन
वचन कायाना जोगो जीवता सुधी सावय व्यापारथी रोकु तु.
त्रिविधे—एटले मनथी वचनथी कायाथी सावय व्यापार न करुं, न
करावु, अने कर्त्ताने अनुमिति न आपु अने पूर्वे मन वचन कायाना
जोगो सावय व्यापारमा प्रवर्त्ताव्या तेने सावय व्यापारथी निवर्त्तावुं,
पूर्वे सावय व्यापार आदर्यो तेने निष्ठु तु गरिहामि के० गुरु समीपे
विशेषे निष्ठु तुं के हवे सावयमां जोगो नहीं प्रवर्त्तावुं अशुद्ध आत्म
जावने ठोरुं तुं साधुने तो ए प्रमाणे जावजीव समजावमां वर्त्तवुं अने
आवक देशवती वे भाटे नीचे प्रमाणे सामायक उचरे

करेमि जते सामाइय सावज्ज जोग पच्चस्कामि, जाव
निअम पज्जुवासामि डविहं निविहेणं मणेण वायाए
काएण नकरेमि नकारवेमि तस्स जते पम्भिकमामि

निंदामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि ॥

जगवंतं हुं करुं तुं समतारुप सामायक. सावद्य योग एटले अव्य
जाव हिसारुप मन वचन कायानो व्यापार तेनो त्याग करुं तु ज्यां
सुधी वे घनी प्रमुख नियम ठे त्यांसुधी अगिकार करीश दुविहेणं
कहेतां सावद्य व्यापार करुं नहि, करावुं नहि तिविहेणं कहेतां मन
वचन कायार्थी तस्स कहेतां पूर्वे सावद्य व्यापार कयों ठे ते सावद्य
प्रवृत्तिथी जोगने पाठा वाली आत्म स्वजावमां स्थिर करुं निंदामि
कहेतां जोगना सावद्य व्यापारने गुरु साखे निछु तुं. गरिहामि कहेतां
जोगने हवे सावद्य व्यापारमां न प्रवर्त्तावुं, अने अप्पाणं वोसिरामि
कहेतां अशुरू आत्म जावने ठांहुं तुं. एवी रीते धारेला नियम
प्रमाणे मन वचन कायाना जोग सावद्य व्यापारमां नहि प्रवर्त्तावतां
जावथी सम परिणामे रहेवुं ते वत्रीश दोष टाली सामायिक सूत्रमां
कह्या प्रमाणे जावत् सामाश्य वयजुत्तोना पाठसुधी निरवद्य स्थिर
परिणामे प्रवर्त्तवुं. ते वत्रीश दोषनां नाम मनना दश-वचनना दश-
कायाना चार मनना दश दोष ते निचे प्रमाणे.

१ अविवेक दोष-सामायकनु स्वरुप नहि जाणवार्थी मनमां
एवो विचार करे के आर्थी शुं फल थवानुं हतु ? आर्थी ते कोण तयुं
हशे ? एवा विकल्पनुं नाम अविवेक नामा दोष.

२ यशो वांठा-पोते सामायक करीए तेथी बीजा मनुष्यो मारी
प्रशंसा करे एवा परिणामे करवुं ते यशो वांठा दोष

३ धन वांठा-धननी श्छाए करवु ते धन वांठा दोष

४ गर्वदोष-मने लोक धर्मी कहे ठे अने हुं सामायक पण तेवुंज
करुं तुं एवो अध्यवसाय ते गर्व दोष

५ ज्ञय दोष-हुं श्रावक कुलमां जन्म्यो तुं, मने लोको मोटा

तरीके माने ठे थने जो सामायक नहि करु तो कहेशे के श्याटली क्रिया पण नथी करतो एम निंदाना जयथी सामायक करे ते जयदोष.

६ निंदान दोष-सामायक करीने तेना फलथी धन, स्त्री, पुत्रादिक मलवानुं छे ते निंदान दोष

७ संशय दोष-सामायकनु फल हशे के नहि होय एवो विकल्प करे ते संशय दोष.

८ कषाय दोष-सामायक क्रोधादिकथी करवा बेसी जाय किवा पाठो क्रोध मान माया लोभमां वृत्ति धरे ते कषाय दोष

९ अविनय दोष-विनय वगर सामायक करे ते अविनय दोष

१० अवहुमान दोष-अकिञ्चाव थने ऊमंग पूर्वक सामायक न करे ते अवहुमान दोष

वचनना दश दोष.

१ कुबोल दोष-सामायकमां कुवचन बोलवुं ते कुबोल दोष.

२ सहसात्कार दोष-सामायकमा साहसथी अविचार पूर्वक बोलवु.

३ असद्व्यारोपण दोष-बीजाने खोटा बोधादिक श्यापवा ते

४ निरपेक्ष दोष-सामायकमां शास्त्रनी दरकार सिवाय एटले जिन थाणा सिवाय कइ पण बोलवु ते निरपेक्ष दोष

५ सद्देप दोष-सूत्रना पाठ इत्यादि ठुकामां बोलीने बेठनी पेटे यथार्थ उच्चार करे नहि ते सद्देप दोष

६ क्लेश दोष-कोइथी ककाश करे ते क्लेश दोष

७ विकथा दोष-स्त्रिआदिक चार के सात प्रकारनी विकथा माडी वेशे ते विकथा दोष जेथी पुद्गल कथा रसे आत्म परिणाम सम परिणति चूके ने विज्ञावनो कामनावत थाय.

८ हास्य दोष-सामायकमां कोझनी हांसी मझकरी करे ते हास्य दोष

९ अशुद्ध दोष-सामायकमां सूत्रपाठ न्यूनाधिक अने अशुद्ध बोले ते अशुद्ध दोष

१० मुणमुण दोष-गडवड गोटाथी सामायकना सूत्रपाठ बोले जे पोते पण पुरं समजी शके नहि तो बीजाने क्यांथी समजाय ? ते मुणमुण दोष.

कायाना वार दोष.

१ अयोग्यासन दोष-सामायकमां पग उपर पग चक्रावीने बेसे ते श्री गुरु आदि प्रत्ये अविनय रुप आसन.

२ चलासन दोष-डगडगते आसने बेसी सामायक करे ते; किवा वारंवार ज्यांथी उठवुं परे तेवे आसने बेसे ते चलासन दोष

३ चलडष्टी दोष-कायोत्सर्गमां आंखो चंचल राखे ते.

४ सावद्यक्रिया दोष-सामायकमां कांइ पापक्रिया के तेनी संज्ञा करवी ते.

५ आलवन दोष-जींतादिके उठींगण देख बेसे तेथी जींते वे-ठेला जंतुनो नाश थाय के तेने पीना थाय तेमज पोताने प्रमादनी प्रवृत्ति थाय ते आलवन दोष

६ आकुंचन प्रसारण दोष-हाथ पग संकोची लांवा करे ए आदि ते आकुंचन प्रसारण दोष.

७ आलस दोष-अग मरने टचाका वगाने ए आदि ते आलस दोष

८ मोहन दोष-आंगली वगेरे वांकी करी टचाका वगाने ते मोहन दोष.

ए मल दोष-घरना घरड करी सामायकमां चेल करी मेल खखेरे ते

१० विमासण दोष-गळामां हाथ नांखी वेसे इत्यादि ते विमासण दोष

११ निजा दोष-सामायकमां ऊधवु ते निजा दोष.

१२ वस्त्र संकोचण दोष-सामायकमां टाढ प्रमुखनी जित्तीथी वस्त्रथी शरीर संकोचे ते वस्त्र संकोचण दोष

आ वत्रीश दोष रहित सामायक करवुं आ वत्रीश दोष टाढ्या-विना जे सामायक करे ठे ते सामायकना फलने पामतो नथी वली पच अतिचार टाढीने सामायक करवुं

हवे सुहुपत्तीना पचास बोल

(१) सूत्र अर्थ तत्व साचो करी सदहु (२) समकीत मोहनि (३) मिश्र मोहनि (४) मिथ्यात्व मोहनि परिहरु (५) कामराग (६) स्नेहराग (७) ऊष्टीराग परिहरु (८) सुदेव (९) सुगुरु (१०) सुधर्म आदरु (११) कुदेव (१२) कुगुरु (१३) कुधर्म परिहरु (१४) ज्ञान (१५) दर्शन (१६) चारित्र आदरु (१७) ज्ञान, दर्शन, चारित्र विराधना परिहरुं (१८) मनगुप्ति, वचनगुप्ति, कायगुप्ति, आदरु, (१९) मनदड, वचनदंरु, कायदंड परिहरुं (२०) हास्य, रति, अरति, जय, शोक, दुःखता परिहरु (२१) कृष्ण लेस्या, नीललेस्या, कापोतलेस्या परिहरुं (२२) रसगारव, रिङ्गिगारव, शातागारव परिहरु (२३) मायाशब्द, नियाण शब्द, मिथ्यात्वशब्द परिहरुं (२४) क्रोध, मान, माया, लोभ परिहरुं (२५) पृथ्वीकाय, अप्काय, तेजकाय, वायुकाय, वनस्पति काय, व्रसकायनी रक्षा कर

ए उपर कहेला बोलमांहेथी केटलाक बोलो खीउने उंठा कहेवा

પને ઠે. તે જે તજવાના કહ્યા તેં ડ્રવ્ય જાવથી તજવા અને જેં આદરવાના કહ્યા તે ડ્રવ્ય જાવથી આદરવા

એમ સમજાવ રૂપ આત્મજાવ સન્મુખ થઈ ડ્રવ્ય પ્રવૃત્તિ કરવી. તે ડ્રવ્ય સામાયક જાણવું. પૂર્ણ સમજાવ વારમે ગુણગણે શુક્લધ્યાનના વીજા પાયા એકત્વવિતર્કમાં ઠે. તે તુરત કેવલ જ્ઞાન દર્શન રૂપ લાજને આપે ઠે. પણ ચોથે ગુણગણેથી સિદ્ધસમાન પોતાના આત્માની સત્તા જાણીને સિદ્ધસમાન પોતાના સ્વરૂપને જાવતો ઇટલે પરજીવ તથા પર પુદ્ગલાદિ ડ્રવ્યમાં શુજાશુજ અને ઇષ્ટાનિષ્ટ સંકલ્પ તજી રાગ દ્વેશ વિના પોતાના શુદ્ધાત્મજાવમાં પરિણતિ સ્થીર રહેવાનો અન્યાસ કરતાં જેટલો જેટલો સમજાવ સ્થીરતા વધતિ જાય તેટલો તેટલો જ્ઞાન દર્શનાદિ આત્મગુણનો લાજ થતો જાય તેને સમ અને આય કહિયે અને આત્મજાવ ઇટલે એકલો નિર્મલ આત્મજાવજ રહે માટે સામાયક કહેવું. પૂર્ણ સામાયક પૂર્ણ ગુણને પ્રગટ કરે તે તો યથાહ્યાત ચારિત્ર જાણવું માટે અવસર પામી પ્રમાદ ઠોડી જેમ વને તેમ સર્વે ઉદ્યમે સમજાવ કરવો.

સમજાવ કરવાનો અજિલાઈ થઈ સમજાવ કરવા માંકે ત્યાંથી સામાયક કહીયે

ઉક્તંચ જગવઈ અંગે.

ચલમાણે ચલિયે જાવ ણિજ્ઞારિજ્ઞમાણેણિજ્ઞિસે॥ઈત્યાદિપાઠવે॥

ઇટલે જ્યાંથી સમજાવ કરવા માંડ્યો ત્યાંથી સામાયક કહિયે. સિદ્ધ સમાન આત્મસત્તા જાણી સિદ્ધ પરમાત્માની પેઠે સમજાવે રહેવાનો અન્યાસ કરવો એ રૂઢે પ્રકારે જિન આણા અગર નવંતલ્લ, પદ ડ્રવ્યાટિક, જે પદાર્થ આગમમાં કહ્યા તેને ડ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, જાવથી અને નામાદિ ચાર નિદ્દેપેથી હેય, ફેય, ઉપાદેય સહિત, સંશય, વિત્રમ, વિમોહ રહિત, જા. ર. જે જીવ સમ્યક્

પામેલો તેજ યથાર્થ સામાયકના લાઝને લેઈ શકે, પણ રમત અથવા વેપ જીવતા સામાયકનો લાઝ મઠી શકતો નથી માટે જિન આણાવ વસ્તુ તત્વનો નિર્ધાર કરી સમજાવે વર્તવાનો અગ્યાસ કરવો. આત્માની સત્તા સૂત્રમાં સિદ્ધસમાન કહી છે, યતઃ અપ્પા સો પરમપ્પા-સંશય-પટલે જીવાદિક પદાર્થો કહ્યા તેમ છે કે નહિ એવી જે શકા તે સંશય.

વિવ્રમ-પટલે અશુદ્ધ નિશ્ચય કરવો જેમ જીવમાં અજીવપણાનો નિશ્ચય, પુદ્ગલાદિક અજીવમાં જીવપણાનો નિશ્ચય, તે વિવ્રમ-અથવા કાંઈનું કાંઈ સમજી અસત્ય નિર્ધાર કરવું તેને વિવ્રમ કહીએ-વિમોહ પટલે-જીવકે અજીવ કંઈ જાણતો નથી અને જાણવાનો અજિલાવ પણ નથી તે વિમોહ કહીએ તેથી મિથ્યાદ્રષ્ટી શુદ્ધાત્મ જાવનો કામી થઈ સામાયકના લાઝને લેઈ શકતો નથી.

એકતા જ્ઞાન નિશ્ચય દયા, સદ્ગુરુ તેદને જાણે.

નિર્વિકલ્પ ઉપયોગમાં, નિજ પ્રાણને રાખે ॥ (આત્મ)

હું જ્ઞાન તું, મારા સ્વરૂપમાં જાસતા ફેરૂં રૂપ પદ્મવ્ય, પર પદાર્થોથી મને કાંઈ પ્રયોજન નથી, એ ઉપયોગે પરસવધે રાગાદિ પરિણામે વધાણી આત્મ પરિણતિ પર સંબંધ ઠોડી પોતાના સ્વરૂપથી તન્મય કરી, સર્વે સંકલ્પ ઠોડીને નિર્વિકલ્પ જાવે સ્થિરથોજ સ્વરૂપ અજેદે તન્મયતાએ રાખે સકલ્પ વિકલ્પ પરિણામે હુણાતા આત્મવીર્ય જ્ઞાનાદિ પ્રાણને નિર્વિકલ્પ પરિણામે પટલે નિર્વિકલ્પ ઉપયોગે વચાવે તે નિશ્ચય દયા કહીએ. માટે અહિંઆ સમજાવનેજ દયા કહી જિન-શાસનમાં સમજાવ એજ મુખ્ય સાધ્ય છે.

દેશી સુરતી મહિનાની.

વહુ જેદે પણ જેદ અજેદી આત્મ-સ્વજાવ.

મિથ્યા રાગાદિક પરયોગે, પ્રગટયો સઘલો વિષમ વિજાવ.

आत्मां ज्ञान, दर्शन, चारित्र, दान, सुख, वीर्य, लाजादि बहु गुणो ठे अने जूदा जूदा कार्यों करे ठे, माटे जेद स्वभाव कहीए. पण ए सर्वे गुणो आत्माथी जूदा नथी (अजिन्न) माटे अजेद स्वभाव कहीए.

मिथ्या द्रष्टिथी पुद्गलमां हुं अने मारापणानी बुद्धि तथा विषयादि रोगोमां सुख बुद्धि अने देव गुरु धर्ममां विपरित बुद्धि—एटले खरा देव नहि तेने देव जाणवा, जे गुरु नहि तेने गुरु जाणवा, जे धर्म नहि तेने धर्म जाणवो, जो के सर्वेजीवो चैतन्य लक्षणे करी सामान्य ठे ठतां तेमांथी एकने इष्ट अने एकने अनिष्ट कल्पवो ए शुजाशुज. कल्पनाथी राग ऊपजतां आत्माना ज्ञान दर्शन चारित्रादि सर्वे गुण विकारी थया.

ज्ञानादिक थइ विषम विकारी, निजनिज कार्यकरे नवि शुद्ध ज्ञानादी परिणति अक्षय त्रिकाले, तेथी गुण थया कार्य विरुद्ध॥

एम आकरा विकारने पामीने ज्ञानादिक सर्वे गुणो पोतपोताना शुद्ध कार्यों करी शके नहि अने ज्ञानादी परिणति त्रिकाले अखंड (अविनाशी) होवाथी मूल स्वभाव ठोडे नहि. पण विकारने लीधे शुद्ध कार्यने बदले छलटा (विपरीत) कार्य करवा लाग्या. ज्ञान अज्ञान रूपे, दर्शन अदर्शन रूपे, चारित्र पराचरण रूपे, एम सर्वे गुणो आवरण वाला थया.

निज निज शुद्ध परणति वियोगे, न लही स्वतंत्री आत्मशक्ति। समजावे शुद्ध परणति योगे, रमतां प्रगटे पुराण व्यक्ति ॥

पोतानी शुद्ध परिणतिना वियोगथी आत्माए पोतानी परिणतिने स्वतंत्र जाणी नहीं, अने जोगवी नहीं पण ज्यारे पुद्गल उपरनो शुजाशुज. संकल्प मटाही स्थिर, थइ आत्म स्वरूपमां

પોતાનુ લક્ષ રમાવે (સમજાવમાં રહે) તો આત્માની (પોતાની)
સર્વે શક્તિ દવાણલી તે સ્વતત્ર પ્રગટ થાય

તેહ સમ ફક આતમજાવ ઠે, જાણ્યો જગવડ્ શ્રી જિનજાણ ।
કર્મ કલંક ટાલી જવી લઢીએ, તેથી પૂર્ણ પદ નિર્વાણ ॥

પુદ્ગલના રાગથી આત્માના સર્વે ગુણો વિકારી થયા તે રાગરૂપી
મેલ જવાથી શુદ્ધ થીર થાય એક આતમજાવજ રહે તેનેજ સૂર્યસમાન
શ્રીવીર જગવાને જગવતી સૂત્રમાં સામાયક પ્રકાશ્યુ ઠે (કહ્યુ ઠે)
અર્થીજ (એજ સામાયકઅર્થીજ) જ્ઞાનાવર્ણાદિક કર્મ કલંક ટાલીને
સંપૂર્ણપણે આત્મ ગુણની નિર્મલતાને પામીએ એટલે નિર્વાણ પદને
પામીએ માટે હે જીવ્ય જીવો એવું સામાયક અવશ્ય આદરવું

જ્ઞાનાદિક નિજગુણ આતમના, સત્તા જોતાં દીસે શુદ્ધ ।
પરલાજે પરજોગે રીંઝી, રાગાદિક કરી જોગ અશુદ્ધ ॥

આત્માના જ્ઞાનાદિક સર્વે ગુણો સત્તા જોતાં શુદ્ધજ ઠે પણ રાગ-
દિકે પરલાજમાં પરજોગમાં રીંઝી મન વચન કાયાના સર્વે જોગ
અશુદ્ધ થયા

તેહિજ સમજાવે સુખ પ્રગટે, શ્રીજિન વાણી સુધારસ પાય ।
એમ ત્રય યોગ સમજાવથી જાણો, જ્ઞાનાદિક કેવલ પ્રગટાયા ॥

અને જે વિયમ જાવથી થણી ઝપાધિ સમજાવથીજ મંટે અને
સુખ થાય જિનેશ્વરની વાણીરૂપ અમૃત પીવાથી મિથ્યાત્વનો વિકાર
દૂર થઈ મન વચન કાયાના જોગ સમજાવે થઈ જ્ઞાનાદિક આત્મગુણ
નિર્મલ થાય.

જિન શાસનનું સાર એહ ઠે, એ વિણ જૂનું સર્વ રુપાણ ।
સંજમ શીલને જ્ઞાન ધ્યાન પણ, એ વિણ કહીએ સર્વિ અપ્રમાણ ॥

સમજાવ એજ જિન શાસનનો સાર ઠે, સમજાવ વિના સર્વે ક્રિયા

धामधुम मात्र ठे, संजम, शील, ज्ञान, ध्यान समजाव विना होयज नहीं अने अंतरंग समजाव विना बहारनी क्रिया करीने ज्ञान, ध्यानादि खरां मानवां ए अप्रमाण ठे

सामायक पुद्गलमें नांही, पर ज्ञे पर सत्ता मान ।

चपल विषमता रहित आत्मनो, केवल जाव सामायक जाण॥

बहु परमाणु संयोगी पुद्गलमां वर्ण गंधादिके पूरावा गलवानी शक्ति होय पण समजाव रुप स्थिर आत्म धर्म होय नहीं. मान एटले पुद्गलनो एज प्रमेय धर्म ठे पुद्गल परिणामनी चपलता अने रागद्वेष रुप विषमता रहित आत्मानो केवल स्थिर समजाव तेज सामायक

विषम वेग टाळी समजावे, वरते ते संवेगी जाण ।

पीला रातामां नही समसुख, एतो पुद्गल हेय प्रमाण ॥

पुद्गलमां शुभाशुभ कल्पनानो संकल्प ते विषम वेगे बलगेळुं चित्त तेने पावुं वाली समजावे स्थिर करे ते संवेगी ठे पण पीला राता कपटमां संवेगीपणुं नथी माटे पुद्गल जावतो हेय एटले ठांरवानोज कह्यो ठे.

मोहमणिधर विषम विषने, हरवा सुरमणि सम ए जाण ।

ज्ञानादिक गुण अखूट खजानो, राखण चित्रावेल प्रधान ॥

सुरतरु सम शिवफलनो दायक, मिथ्या तम टाळे सम जाण ।

कामगवी पुण काम कुंज सम, कामित पूरण सुख निदान॥

सामायक ए मोहरूपी मणिधरना आकरा विषने नाश करवाने सुरमणि समान ठे ज्ञानादि गुणनो अखूट खजानो राखवाने चित्रावेल समान, मोहरूप फल आपवाने कल्पवृक्ष समान ठे, मिथ्यात्वरूप अंधकारने टाळवा (नाश करवा) सूर्य समान अने सिद्धि रुप कामना पूर्ण करवाने कामधेनु समान ठे अने अक्षय सुखनुं मूल ठे.

तिक्काले चङ्गपाणा, इन्द्रिय बलमात्र आणपाणाय ।

ववदारा सो जीवो, णिच्चयण्यदोङ्ग चेदणा जस्स (ज्व्य संग्रह)

ससारी जीवो सदाकाळ इन्द्रिय, बल, आयु अने श्वासोश्वास ए चार ज्व्यप्राणसहितहोय ठे. ते चार प्राणना उत्तर चेद दश होयठे.

इन्द्रिय-स्पर्श इन्द्रिय, रसेन्द्रिय, घ्राणइन्द्रिय, चक्षुइन्द्रिय, श्रोत्रइन्द्रिय

बल-कायबल, वचनबल, मनोबल

एम इन्द्रियना पांच, बलना त्रण, आयुनो एक, श्वासोश्वासनो एक एम दश जेद थाय

कोइ पण जीवना ए दश प्राणमाथी एकने पण कषाय वश थई वध वध वेदन तामन अतिजोरे खानपानना निरोधादिके करी पोते न छुखाववो, बीजा पासे न छुखावानवो, छुखावताने नही अनुमोदवो

जाव प्राण नीचे प्रमाणे जाणवा

ज्ञान चेतना १, दर्शन चेतना २, सुख (चारित्र स्वज्ञाव रमण, स्थिर समाधि निवृत्तिरूप,) चेतना ३, वीर्य चेतना ४, आदि ज्ञानादि गुणना स्वज्ञाव पर्याय ते सर्व जाव प्राण जाणवा वली कर्त्ता, जोक्ता, ग्राहकता, व्यापकता, रक्षणता आदि अनन्त पर्याय ए सर्व जाव प्राण जाणवा ते स्वपर जीवना जावप्राणनी यत्ना, सज्जम, रक्षणता, ते दया जाणवी अने कोइ पण जीवना जाव प्राणनी अयत्ना हाणी करवी ते हिंसा जाणवी ते रक्षा तथा हिसानां अनेक कारण ठे ते समासथी अहिंसां किंचित् मात्र दर्शावीए ठिये

यत्खलुकषाययोगात्प्राणानां ज्व्यज्ञाव रूपाणाम् ।

व्यपरोपणस्य करणं, सुनिश्चिता ज्वति सा हिंसा ॥

निश्चय करीने कषाय सहित मन वचन कायाना योगे करी ज्व्य जाव प्राणनी हाणी करवी ते निश्चय हिंसा ठे

આત્મ પરિણામ હિંસન હેતુત્વાત્સર્વમેવ હિંસૈતત્ ।

અનૃત વચનાદિ કેવલ મુદાહતં શિષ્ય બોધાય ॥

આત્માના શુદ્ધોપયોગ રૂપ પરિણામ જે વળે ઘટાય (હણાય) છે તે સર્વે હિંસાજ છે. અનૃત વચનાદિક જેદ માત્ર શિષ્યને સમજવા માટે કહ્યા છે.

વ્યુત્થાનાવસ્થાયાં રાગાદીનાં વશ પ્રવૃત્તાયામ્ ।

મ્રિયતાં જીવો મા વા ધાવત્યગ્રે ધ્રુવં હિંસા ॥

રાગાદિ પ્રમાદ વશે ક્રુપયોગ વિના અચલ્નાચોરે પ્રવૃત્તિ કરતાં જીવ મરો અગર ન મરો પણ હિંસા તો આગલજ દોમે છે

યસ્માત્સકષાયઃ સન્ હન્ત્યાત્મા પ્રથમમાત્મનાત્માનમ્ ।

પશ્યાજ્ઞાયેત ન વા હિંસા પ્રાણ્યન્તરાણાં તુ ॥

કેમકે જે વચ્ચત જીવે રાગાદિ કષાય આઢર્યો તે વચ્ચત પોતાના જાવ પ્રાણની હાણીતો થઈ ચૂકીજ અને તેજ સ્વપર ડ્રવ્ય પ્રાણની હાણીનું કારણ છે પરપરાઈ ડ્રવ્ય જાવ વચ્ચે પ્રકારે હાણી છે. માટે વર્તમાને ડ્રવ્ય પ્રાણની હાણી થાઈ અગર ન થાઈ પણ યને તો હિંસાનો અનુબંધ થઈ ચૂકયો

યદિદં પ્રમાદ યોગાદસદ્ગ્રિધાનં વિધીયતે કિમપિ ।

તદનૃતમપિ વિદ્વેયં તન્નેદાઃ સન્તિ ચત્વારઃ ॥

પ્રમાદ કષાયના વશથી સ્વપર જીવને વર્તમાને અગર આગામી કાલે અનંતરે અગર પરંપરાઈ જે અહિતનું વચન હોય તે અનૃત ઇટલે અલિક વચન જાણવું. તે અલિક વચનના ચાર જેદ છે.

સ્વદેત્ર કાલજાવૈઃ સદપિ હિ યસ્મિન્નિષિદ્યતે વસ્તુ ।

તત્પ્રથમમસત્યં સ્યાન્નાસ્તિ યથા દેવદત્તોઽન્ન ॥

जे वस्तु इव्य, क्षेत्र, काल, जाव सहित ठती ठे तेने अठती कहेवी ते पेहेला प्रकारनु अलिक ठे जेम देवदत्त अहिंश्यां नथी.

असदपि हि वस्तुरूपं यत्र परक्षेत्र काल जावैस्तै ।

उज्जाव्यते द्वितीय तदनृतमस्मिन् यथास्ति घट् ॥

जे वस्तु इव्य क्षेत्र काल जावथी अठती ठे तेने ठती कहेवी ते वीजो जेद, जेम घट नथी ठतां घट ठे एम कहेवुं

वस्तु सदपि स्वरूपात् पररूपेणाभिधीयते यस्मिन् ।

अनृतमिदं च तृतीयं विज्ञेयं गौरिति यथाश्व ॥

पोताना स्वर्चतुष्टय विद्यमान वस्तुने पररूप कहेवी ते त्रीजा प्रकारु अस्त्य, जेम वलदने घोडो कहेवो

गर्हितमवद्य संयुतमप्रियमपि भवति वचन रूपं यत् ।

सामान्येन त्रेधा मतमिदमनृत तुरीयं तु ॥

सामान्य रीते चोथा असत्यना गर्हित (१) सावद्य (२) अ प्रिय (३) एम त्रण जेद ठे

गर्हित-चामी चुगली हास्य कठोर मिथ्या श्रद्धान पूर्वक, प्रलोप तथा ऊत्सूत्ररूप गर्हित वचन ठे

सावद्य-उेदन, जेदन, मारण, शोषण, अथवा व्यापार चोर्यादिनां वचन ते सावद्य वचन ठे

अप्रिय-अरति, जय, खेद, वैर, शोक, कलह, आदि करवावाला वचन ते अप्रिय वचन ठे

सर्वास्मिन्नप्यस्मिन्प्रमत्तयोगैकहेतुकथनं यत् ।

अनृत वचनेऽपि तस्मान्नियत हिंसा समवतरति ॥

अर्थ-असत्य वचन प्रमाद योगे उर्पजे ठे माटे असत्य वचनमां निरतर हिंसा जाणवी

अंवितीर्णस्य ग्रहणं, परिग्रहस्य प्रमत्त योगाद्यत् ।

तत्प्रत्येयं स्तेयं, सैव च हिंसा वधस्य हेतुत्वात् ॥

अर्थ-प्रमोद कपाय योगे मालीकना, विना आपि पारकी वस्तु लेवी
ते चोरी ठे. ते चोरी वंधना हेतुयी हिंसा जाणवी कोशुं मूकेलुं
अथवा पनेलुं अथवा चूलेलुं कंइ पण लेवुं ते चोरी ठे.

यद्धेदरांगयोगान्मैथुनमभिधीयते तदब्रह्म ।

अवतरति तत्र हिंसा वधस्य सर्वत्र संज्ञावात् ॥

अर्थ-वेदना रागरूप योगयी स्त्री पुरुषोनो सहवास ते अब्रह्म ठे
ते अब्रह्ममां प्राणीवध होवायी हिंसा ठे.

हिंस्यन्ते तिलनाट्यां तप्तयासि विनिहिते तिलायद्रत् ।

वहवो जीवा योनौ हिंस्यन्ते मैथुने तद्रत् ॥

अर्थ-जेवीरीते तलयी जरेली नलीमां तपेलुं लोहनुं सलीउ घा-
लवायी तल नष्ट थाय ठे, तेम मैथुनवमे योनी स्थानमां बहु जीवो
हणाय ठे

यदपि क्रियते किञ्चिन्मदनोपेकादनङ्ग रमणादि ।

तत्रापि ज्वति हिंसा रागाद्युत्पत्ति तंत्रत्वात् ॥

अर्थ-मैथुनमां राग थावाथकी मैथुनना अंगे शिवाय अन्य अंगमां
जे रमण त्यां रागनी उत्पत्ति ते मुख्य जाव प्राणनी हिंसा थंइ चूकी
वीर्यादिकमां समूर्च्छिम जीवनी उत्पत्ति थाय ते हणाय तेथी डव्य
प्राणनी हिंसा ठे

या मूर्गनामेयं विज्ञातव्यः परिग्रहो ह्येषः ।

मोहोदयाडदीर्णो मूर्गो तु ममत्व परिणामः ॥

अर्थ-पर डव्यमां मूर्गो तेज निश्चय परिग्रह ठे अने मोहना
उदययी परडव्यमां ममत्व परिणाम ते मूर्ग ठे.

मूर्धा लक्षण करणात् सुघटा व्याप्तिः परिग्रहत्वस्य ।

सग्रन्थो मूर्धवान् विनापि किञ्च शेष सगेज्य ॥

परिग्रहत्वनुं मूर्धा लक्षण ठे तेथी बाह्य संग परिग्रहथी रहित
पण मूर्धवान होय तो तेने परिग्रहीज जाणवो.

यद्यत्पङ्काधारमपि, पङ्कजं नोपलप्यते तेन ।

धर्मोपकरण घृतवपुरपि साधुरलेपकस्तद्वत् (प्रशमरति)

जेम कादवने आधारे रहेतां वतां कमख कादवथी खेपातुं नथी,
तेम धर्मोपकरणने धारतां मुनि मूर्धा रहित होवाथी अपरिग्रही ठे
सवैया इकतीसा.

जैसे फीटकरी लोख हरमेकी पुट बीना श्वेत वख मारीने
गजीठ रंग नीरमें. । जीज्यो रहै चीरकाळ सर्वथा न होइ
छाटा जेदे नहीं छंतर सुफेती रहे चीरमें ॥ तैसे समकीतवंत
शागरेष मोद बीनु रहे नीशी वासर परिग्रहकी जीरमें, ॥
पूरत मार्ग हरे नूतन न बंध करै जाचे न जगत सुख राचै न
मारीरमें. ॥ समयसारे ॥

आतिराक्षेपाद्विधोः सज्जवेदाज्यन्तरश्च बाह्यश्च ।

भागाश्चानुर्दशविधो जवति द्विविधो द्वितीयस्तु ॥ पुरु० सि० ६०

ते परिग्रहना राक्षेपथी पाए जेद ठे, तथा अ-

अथ निश्चित सचित्तौ बाह्यस्य परिग्रहस्य चेदौघौ ।

नैषः कदापि सङ्गः सर्वोऽप्यतिवर्त्तते हिंसा ॥ पुरुषार्थ ॥

बाह्य परिग्रहना अचित्त (धन, वस्तु, रुपुं, सोनुं, आदि) तथा सचित्त (द्विपद-दास, दासी, स्त्री, तथा चतुष्पद-एटले गाय, घोमा, जेस प्रमुख) एम वे जेद ठे.

ए समस्त बाह्य अन्यंतर परिग्रह डव्य, जाव, हिंसानां कारण ठे, माटे तेनो त्याग करवो.

ए पांचे अव्रत हिंसानां कारण ठे माटे सम्यक् प्रकारे वस्तु स्वरूप जाणी पंच अव्रतथी विरक्त थइ शुद्धात्म जावमां स्थिर थवुं-सम-जाव सहित वर्त्तवुं

आत्माना सर्वे जेद स्वजाव रागद्वेषना विकारथी विविध विकारी थाय ठे ते विविध प्रकारे समजाव करवानां अनुष्ठानो आदरी सम-जाव करवो. ते विशेषे लखीए ठिये सर्वे डव्य पोताना डव्य, क्षेत्र, काल, जावथी अस्तिपणे ठे, परना डव्य, क्षेत्र, काल, जावथी नास्तिपणे ठे जे आत्मा अरूपी ज्ञाननो पुंज डव्यथी पोते एकज, क्षेत्रथी असंख्यात प्रदेशी, कालथी स्वगुण वर्त्तनावंत, अने जावथी ज्ञानादिक गुणो सहित ठे एम पोताना डव्यादिक चारथी आत्मा अस्ति पणे ठे, अने पुद्गल वर्ण, गंध, रस, स्पर्शादि गुण पर्यायनो पुंज परमाणुं पणे एकज डव्य ठे. अथवा द्विप्रदेशी, त्रण प्रदेशी, आदि अनंत प्रदेशी सुधी खंध डव्य एकत्वपणे एक, अने क्षेत्रथी परमाणुपणे, अने द्विप्रदेशी यावत् अनंत प्रदेशी सुधी, कालथी वर्ण, गंध, संस्थानादि प्रवर्त्तनपणे, अने जावथी पूरण गलन पणे ठे, एम पुद्गल पण पोताना डव्यादिके अस्ति पणे ठे एम सर्व डव्य, क्षेत्र, काल जाव पणे अस्तिपणे ठे, कोइ काले कोइ डव्यनो डव्य, क्षेत्र, काल, जाव, बीजामां जाय नहि, अने बीजानो तेमां

આવે ત્રિહિ માટે નાસ્તિપણે ઠે એટલે જીવ દ્રવ્યમા પુદ્ગલ દ્રવ્ય નાસ્તિપણે ઠે એટલે જીવ દ્રવ્ય પુદ્ગલ દ્રવ્યાદિકે અઠતા ઠે ત્રિકાલે પુદ્ગલ દ્રવ્યાદિક રૂપે ન થવાનો સ્વજ્ઞાવ જીવ દ્રવ્યના દ્રવ્યાદિમા અસ્તિત્વપણે રહેલો ઠે, એમ શ્યાદિક સત્ત જંગે વિચારતાં મારા સ્વરૂપ શુદ્ધ સિદ્ધ પરમાત્મા સમાન ઠે. તો હું પુદ્ગલ વર્ગણાર્થી ઉપ-જેલા મન વચન કાયાના જોગમાં વ્યાપી અન્ય પુદ્ગલોમાં તથા શરીર ધારી અન્ય જીવોમા રાગદ્વેષની પ્રવૃત્તિ કેમ કરુ ?

અસ્તિ નાસ્તિ સ્વજ્ઞાવ સમજવા માટે ઉદાહરણ

૧ જેમ આંવો દ્રવ્ય પોતે એકત્વ પિંનપણે દ્રવ્યથી ઠતો ઠે તે સ્વદ્રવ્યે અસ્તિ

૨ અને લિંબડાના દ્રવ્યરૂપે ત્રિકાલે પણ થાય નહીં એ પરદ્રવ્યે નાસ્તિ સ્વજ્ઞાવ જાણવો

હવે ક્ષેત્રથી આંવાની શાખા પ્રતિશાખા પત્રપુષ્પ ફલાદિ સ્વક્ષેત્રે વિસ્તારપણે અસ્તિ ઠે અન્ય વૃક્ષાદિ વિસ્તારપણે નથી

આંવો સ્વકાલે ફલ આપે પણ અન્ય વૃક્ષાદિ કાલે ફલે નહિ તેથી સ્વકાલે અસ્તિ પરકાલે નાસ્તિ

આંવો પોતાના વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શ આદિ સ્વજ્ઞાવે અસ્તિ, લિંબાદિ પરવર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શ સ્વજ્ઞાવે નાસ્તિ

૩ એ અસ્તિ તથા નાસ્તિ સ્વજ્ઞાવ સમકાલે સર્વે દ્રવ્યમા ઠતા હોય માટે સ્યાદ્ અસ્તિ નાસ્તિ ત્રીજો જાગો

૪ વસ્તુમા અનંતા ધર્મ સમકાલે ઠતા ઠે તે સર્વે ધર્મ એકજ વચને ઉચ્ચારણ થઈ શકે નહિ તે સ્યાત્ અવક્તવ્ય ચોથો જાગો.

૫ અસ્તિ સ્વજ્ઞાવ પણ અનતો ઠે એક વચને અસ્તિપણાના સર્વે ધર્મ એક સમયે ઉચ્ચારણ થાય નહિ માટે અસ્તિ અવક્તવ્ય પાંચમો જાગો

૬. નાસ્તિ સ્વજ્ઞાવ પ્રણ અનંતો ઠે, તે એકજ વચને એકવારે ઉચ્ચારણમાં આવે નહિ તે નાસ્તિ અવક્તવ્ય નામાં ઠઠો જાંગો.

૭ અસ્તિ સ્વજ્ઞાવ તથા નાસ્તિ સ્વજ્ઞાવ વસ્તુ માંહે સમકાલે યુગપદે અનંતા ઠતા ઠે, તે સમકાલે એકજ વચને ઉચ્ચાર કરી શકાય નહિ માટે સ્યાદઅસ્તિનાસ્તિયુગપદઅવક્તવ્ય સાતમો જાંગો. એમ સત્તર્જંગીનું સ્વરૂપ ઠણ દ્રવ્યમાંહે ગુરુગમથી વિચારતાં આત્મા સિદ્ધ સમાન ઠે તો મહારે પરદ્રવ્યાદિક માહે મન, વચન, કાયાના જોગ રાગ રીંકપણે પ્રવર્ત્તાવી મિત્રસમાન જીવોના દ્રવ્ય તથા જ્ઞાવ પ્રાણની હાણી કરવી તથા હુ. સ્વવું ઘટે નહિ પ્રમાદ ઠોડી યત્ના-એજ વર્ત્તવું સ્વપર જીવના દ્રવ્ય અને જ્ઞાવ પ્રાણને હું કેમ હણું ? તથા કેમ હણાવું ? અને હણતાને જલો કેમ જાણું ? માટે સર્વે જીવ ઉપર સમજાવજ રાખવો.

દ્રવ્યપ્રાણ દશ ઠે—પાંચ ઇન્દ્રિયો, મનબલ, વચનબલ, કાયબલ, શ્વાસોશ્વાસ, અને આયુષ્ય, એ દશ પ્રાણને ચાંપવું, કચરવું, ઠેદવું, વાંધવું, અથવા, સર્વથા પ્રાણ રહિત કરવો મતલબકે કોઈરીતે કોઈના પણ એ પ્રાણને હુ. સ્વવવા, મન, વચન, કાયાના યોગથી હણવા, અથવા હથિયારવડે હણવા તે દ્રવ્યહિંસા જાણવી અને જ્ઞાવ પ્રાણતે—જ્ઞાનાદિક ગુણ તથા કર્ત્તાદિ સ્વજ્ઞાવ, દાનાદિક શક્તિ, ક્રાંત્યાદિ મુરય દશ ગુણ તે આત્માના ઠે એમ આત્માના સ્વજ્ઞાવિક ધર્મ તે જ્ઞાવ ધર્મ કહિયે, એ જ્ઞાવ ધર્મ જે જ્ઞાનદર્શનાદિ ગુણ તે ઉન્માર્ગે દેશના દીધાથી હણાય ઠે. તે મારા મિત્રને કેમ હણું ?

જેમ જિનેશ્વરનાં જ્ઞાપિત વચન વિરુદ્ધ દેશનાથી અગર મતિ કલ્પનાનાં વચનોથી જીવ અજ્ઞાનમાં પડે ઠે, તેમ મિથ્યાત્વનાં પણ પડે ઠે. તેમજ પરજ્ઞાવ આચરણાનો પરિણામી થાય ઠે જેમ શ્વક, વર્ત્તીલ તથા દેવ દેવાંગનાદિકોનાં રૂપ સુખ વલાણતાં સંજાલ, વિના

અને જિન આજ્ઞાના ઉપદેશ સજ્જાલવિના દેશના ઢેતાં જીવો વિષય કપાયના પરિણામી થાય છે, તેમજ સ્વજીવને તથા અન્યજીવને ક્રોધ ઝપજાવતાં ક્ષાંતિ ગુણની હાણી થાય છે અને સ્વપરને માને ચક્રા વતા માર્દવ ગુણ હાણાય છે, સ્વપર જીવને કપટ માંહે વર્ત્તાવવાથી આર્યવ ગુણ હાણાય છે, સ્વપર જીવને લોજે વલગાડતાં મુક્તિ ગુણ હાણાય છે, પાંચ ઇન્દ્રિયોના વિષય તથા ધનાદિકની લાલચમાં પમ્તાં, પાડતા ઇષ્ટાકરતાં તપ ગુણ હાણાય છે અને પોતાના શુદ્ધ સ્વરૂપને લક્ષ્મી નહિ રાખતા પ્રાણાતિપાતાદિ અવ્રતનો પરિણામ કરતાં તથા પંચઇન્દ્રિયોના વિષયોમાં લક્ષ્મી રમાવતાં તથા ક્રોધાદિક ચાર કપાયમા પ્રવર્ત્તાવતાં તથા આત્મ ઉપયોગ વિના તથા જિનેશ્વરની આણા વિના મન, વચન, કાયાના જોગમા પ્રવર્ત્તા શુદ્ધોપયોગ રૂપ સંજમ ધર્મ હાણાય છે પુદ્ગલ પરિણતિને આત્મ ધર્મ કહેવાથી તથા જાણવાથી સત્ય ગુણ (સમ્યક્ત ગુણ) હાણાય છે

તે કપાયાદિ મલિન અધ્યવસાય કરવાથી આત્માનો શૌચ ગુણ હાણાય છે તથા સજ્જમ સામાયકાદિકમા મન, વચન, કાયાદિકને અશુદ્ધ રાખતા તથા અતિચાર સહિત વર્ત્તા શૌચ ગુણ હાણાય છે તથા જીવ અદત્ત, સ્વામી અદત્ત, ગુરુ અદત્ત, તથા તીર્થંકર અદત્ત પ્રહણ કરતાં શૌચ ગુણ હાણાય છે સમસ્ત અથવા કાંઈ પુદ્ગલ ડ્રવ્યની ગ્રાહકતા તે મૂર્ઠા કહિયે તે મૂર્ઠા આત્માના અકિચન ગુણને હણે છે અને અતીત અનાગત વર્ત્તમાન સંબંધી ઔદારિક વૈક્રિયના કામજોગની અજિલાપા કરતા, કરાવતાં, અનુમોદતા શુદ્ધ આત્માનંદ પમાય નહિ, માટે બ્રહ્મચર્ય ગુણની હાણી તે પણ જાવહિંસા જાણવી એ પ્રમાણે આત્માના દશેજાવધર્મની હાણી થાય છે તે જાવહિંસા જાણવી, અને એ જાવહિંસા નહિ થવા દેવાને માટે સમજાવમા વર્ત્તવું તેજે સામાયક છે ઠકારકની યથાર્થ પ્રવૃત્તિ વિના કોઈપણ ધારેલું કાર્ય સિદ્ધ થતું નથી તે નહિ જાણતાં અથ પરંપરા પ્રવૃત્તિ કરતા,

કરાવતાં, મોહરૂપ કાર્યની સિદ્ધિ માનવાથી આત્માનો સ્વજ્ઞાવાચરણ ગુણ હણાય છે, અને પરજ્ઞાવનું આચરણ થાય છે, તે જ્ઞાવહિંસા અને મિથ્યા પ્રવૃત્તિ ક્લેશ કરતાં, કરાવતાં ડ્રવ્ય પ્રાણની પણ હાણી થાય છે તે ડ્રવ્યહિંસા કહિયે માટે મોહ અર્થી જીવોએ ચથાર્થ ઠકારક પ્રવૃત્તિએ મોહરૂપી કાર્ય સાધવું તે કારકનું સ્વરૂપ નીચે પ્રમાણે ડ્રષ્ટાં-તે કરી ઘટ કાર્ય ઊપર ઠ કારક કહીયે ઠીયે.

૧ ઘટ સ્વરૂપને જાણતો અને ઘટ કરવા તૈયાર થયો એવો કુંજાર તેજ ઘટને કરી શકે તે કર્તા નામા પહેલું કારક

૨ ઘટના સ્વરૂપને જાણતો એવો કુંજાર ઘટ કરવાનો અજિલાપી થાય તોજ ઘટ બને માટે કરવાનો અજિલાપ એ કાર્ય નામા બીજું કારક

૩ કરણનામા ત્રીજું કારક તેના બે જેદ છે.

૧ ઘટ થવા લાયક શુદ્ધ માટી તે ઉપાદાન નામે કારણ.

૨ ઘટ કાર્ય કરવા માટે દંડ ચક્રાદિ સાધનો તે નિમિત્ત કારણ.

૪ ઘટ સંપદા રૂપ પિંડ સ્થાસાદિ નિપજાવવા, પૂર્ણ પદે ઘટ તૈયાર કરવો તે સંપ્રદાન નામા ચોથું કારક.

૫ પૂર્વ પિન્નાદિ પર્યાયનો વ્યય કરવો તે અપાદાન નામા પાંચમું કારક

સંપ્રદાન અપાદાનનો વિશેષ બોધ—જેમ કાંકરી વિગેરે દૂર કરી મૃત્તિકા શુદ્ધ કરી પાણી નાંખી પિંડ નિપજાવવો. અદ્વિત્યાં પૂર્વ મૃત્તિકા માહેલા કાંકરા દૂર કરી પાણી બને એક પિંડ કરવો તેમાં મૃત્તિકાની અશુદ્ધતા તથા મૃત્તિકાના ટૂટાપણાનો વ્યય થયો તે અપાદાન, અને પિંડ પર્યાયની उत्पत्ति ને સંપ્રદાન, એમ જવન વ્યયે કાર્ય નિપજે.

જવન જવન વ્યય વિણુ કાર્ય નવી હોવેરે । જિમ દષદેં ન ઘટત્વ ॥ શુદ્ધાધાર શુદ્ધાધાર સુગુણનો ડ્રવ્ય ઘેરે । સત્તા-ધાર સુતત્વ ॥

जेम जवन कहेता नवा पर्यायनी उत्पत्ति अने व्यय कहेता पावला पर्यायनो नाश ए थया विना कार्य निपजे नहीं; जेम माटीना पिंडमार्थी पिंड पर्यायनो व्यय करी स्थास पर्यायनो जवन, स्थास पर्यायनो व्यय अने कोश पर्यायनो जवन तथा कोश पर्यायनो व्यय अने कपाल पर्यायनो जवन, अने कपाल पर्यायनो व्यय अने घट पर्यायनो जवन ए रीते कार्यनी उत्पत्ति थाय तेमां जे नवा कार्यनुं उत्पन्न करवु ते संप्रदान जाणवुं तो जे घडो ते माटी उपादान शिवाय पथर रेती सुतर विगेरेनो बने नहि

६ अधिकरण, जे कार्य पर्यायने निपजाववुं होय ते जूमि, काल, आकाशना आधारे निपजे जूमि, काल, आकाशना आधार विना कोइ पण कार्य बनी शकतुं नथी माटे ठहुं अधिकरण नामा कारक जाणवुं

एम ठ कारक आत्मसिद्धिरूप कार्य करवाने माटे जाणवां जोश्ये

१ जेम घटनो कर्त्ता घटना स्वरूपने जाणतो होय तेवो कुंजार ते तेनो कर्त्ता, तेम आत्मसिद्धिना स्वरूपने जाणतो होय एवो सम्यक् ज्ञानी आत्मसिद्धि करवा उद्यमवत थयो ते कर्त्ता नामा पहेलु कारक

२ जेम घट कार्य करवानो अजिलाप ते कार्य नामा बीजुं कारक, तेम आत्मसिद्धि करवानो अजिलाप ते कार्य नामा बीजुं कारक

३ जेम घट कार्यनुं करण कारक तेना घे जेद एक निमित्त बीजुं उपादान.

१ घट कार्यनुं उपादान सत्ता वाली माटी, तेम आत्म सिद्धि रूप कार्यनु उपादान जव्य परिणति जाणवी.

२ जेम घट कार्य निपजाववानां निमित्त दरु चक्रादि ठे, तेम आत्मसिद्धि निपजाववानु निमित्त सुनये जिनेश्वरनी वाणी

४ संप्रदान—जेम मृत्तिका शुरू करी पिंड निपजाववो, तेम मिथ्यात्व नाश करी सम्यक् निपजाववु, राग नाश करी बीतेरागंता

નિપજાવવી; વિગેરે આત્મસંપદાનું પ્રગટ કરતા જવું તે આત્મસંપ્રદાન કહીએ. આત્મ સંપદા તે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, દાન, લાજ, જોગ, ઉપજોગ, વીર્યાદિ અનંત આત્મ સંપદા છે. આત્મ પરિણામે પોતેજ પોતાની સંપદાનો દાતાર થઈ પોતાનેજ એ સંપદા આપવી એટલે આત્મ માંહે સત્તાગતે કેવલ જ્ઞાન દર્શનાદિ સંપદા અનંતી છે પણ દેહદેહાદિના મમત્વે મિથ્યા ડ્રષ્ટીએ પોતાની સંપદા પોતે देखી શકતો નથી કારણકે પરમાર્હે લક્ષ રમાવી નિજ લક્ષણ તરફ લક્ષ દેતો નથી તેથી સંપદા નિકટ ઠતાં પણ અત્યંત દૂર થઈ રહી છે તે નય-યુક્ત જિનેશ્વરની વાણી રૂપી હૃદયારે કરી મિથ્યાત્વાદિ દૂર કરી પોતાની સંપદા પોતાની ડ્રષ્ટી ગોચર કરવી. નિજ સંપદા નિજ ડ્રષ્ટી ગોચર કરનાર પોતેજ છે માટે દાતાર પણ પોતેજ, અને દેવાનું નિજ શક્તિરૂપ ધર્મ તે દાન તે પોતાનાજ ધર્મ જાણવા અને નિજ શક્તિ ગ્રહણ કરનાર પોતેજ પાત્ર, કે જે નિજ સત્તાનો લાજ લેઈ શકે છે એમ દાતા પાત્ર દેય ત્રણે અજેદપણે જાણનાં, માટે આત્મ સંપદાનું દાન દેવું તે સંપ્રદાન કહીએ.

૫ અપાદાન—જેમ ઘટ કાર્ય માટે પૂર્વ પર્યાયનો વ્યય કરવો કહ્યો છે, તેમ સિદ્ધિરૂપ કાર્ય માટે મિથ્યાત્વ અને રાગાદિ પૂર્વ પર્યાયનો નાશ કરવો તે અપાદાન નામા પાંચમું કારક જાણવું અર્હિયાં વિસ્તાર ઘણો છે પણ મુખ્ય મતલબ લક્ષી છે, વિશેષે તત્ત્વજ્ઞાનીઝંથી અથવા સૂત્રોથી સમજી લેવું.

૬ અધિકરણ—સર્વે લૌકીક કાર્યમાં જૂમિ, કાલ અને આકાશ છે તેમ અર્હિયાં આત્મ સિદ્ધિરૂપ અલૌકીક કાર્યમાં મનુષ્ય ગતિ વજ્રરૂપજનારાચ સંઘયણ તથા કાલ લબ્ધિનો પરિપાક જાણવો એમ ઠકારકે જાણ્યા વિના જે ઉપદેશ દેવો તે પોતાને તથા પરને પ્રાય. રાગદ્વેષનું કારણ અને જવ પ્રેમણનું કારણ જાણવું; માટે શુદ્ધ કાર-

કના જાણ પાસે મોહરૂપી કાર્યની પ્રવૃત્તિ સમજી એવાજ સદ્ગુરુની નિશ્રાણ વર્તવું તેથી સમજાવની પ્રાપ્તિ થાય, પોતે પણ કારક જ્ઞાન વિના કાર્યનું કરવું તે રાગદ્વેષ રૂપી વિપમતા પામવાનું કારણ છે. યથાર્થ કારક પ્રવૃત્તિ જાણી મોહરૂપી કાર્ય કરવું તેથી સમજાવની પ્રાપ્તિ થાય. વર્ણાદિ જનુ ધર્મવંત પુદ્ગલ અને અન્ય જીવ ઉપર મમત્વ અને રાગાદિ કરી મારા કર્તા, જોક્તા, ગ્રાહકતા, વ્યાપકતા, રમણતા, દાન, લાજાદિ સર્વે ગુણને કેમ આવરું ?

વલી સ્વગુણ આવરણની પરપરા રાગાદિક વિકાર કેમ ઉપજાવું ? મારુ જ્ઞાનાદિક ધન મારી સત્તા જૂમિમાં અલગ થઈ પડે છે. પરથી લેવું અગર પરને દેવું તે મારાથી વની શકે તેમ નથી. પરથી મારા સુખ હું લાદિકની હાણી વૃદ્ધિ નિશ્ચયથી થઈ શકતી નથી તો સમય માત્ર પણ પરમણ કરવું મને ઘટે નહીં.

સ્વજ્ઞાવિક ધર્મ—મારા કર્તા, જોક્તા, ગ્રાહકતા, વ્યાપકતા, રમણતાને અનાદિના અવોધથી ઊલટા પ્રવર્ત્તાવવાથી થતી રાગાદિક પરિણતિ મટાડવા, સ્વકર્તાદિક ધર્મ શુદ્ધ નયે પ્રવર્ત્તાવતાં કર્તાદિક પરિણામની વિપમતા મટી સમજાવરૂપ સામાયક થાય.

૧ કર્તા—હું શુદ્ધ ચેતન મારા જ્ઞાનાદિક સ્વજ્ઞાવિક કાર્યનો કર્તા સ્વદ્વ્યાવિકમાં એકજ નિત્ય અવાધિતપણે હું જનુ પુદ્ગલ સ્વજ્ઞાવનો હું કેમ કર્તા થઈ ? પુદ્ગલ ચપલ, જનુ, અનંત જીવની ઇંઠ તથા સડણ પનુણ વિધ્વંસણાદિ ધર્મ સહિત છે તે પોતેજ અનંત પરમાણુ જેવા થઈ ઔદારિકાદિ આઠે વર્ગણા તથા સસ્થાનાદિ તથા વર્ણાદિ બહુરૂપે થાય છે તો તેનું મિથ્યા કર્તાપણુ માનવું મને ન ઘટે.

૨ જોક્તા—જેથી પરિણામ વિશ્રાંતીને પામે તેજ જોગ ધર્મ તેતો મારા જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રાદિ સ્વતંત્ર ધર્મમાં સમાધિરૂપ અનંત જોગ ધર્મ છે, પણ પુદ્ગલ જે ચપલ જડ અનિત્ય ઇંઠ તેમાં સ્થિરત્તારૂપ

समाधि होय नहीं; तो एक पुद्गल दृष्टमानी रागी अने एक अनिष्ट मानी ठेपी थइ पुद्गल मांहे जोग धर्म मानी पुद्गल जोगे रींजी मारा स्वजोग गुणने आवयों. पुद्गल द्रव्य के जे जगत् जीवनी एठ दरेक जीवे विविध वर्णारूपे परिणमेला अनंती वार विषय कपाय जावे जोगव्या, लोकाकाशना सर्व प्रदेशे नवि नवि गति योनी प्राण प्रयासि करतां वारंवार स्पर्शा, तामना तर्जना ठेदन जेदन आदि महा जयंकर वेदनाळ जोगवी जोक्तापणे विषय जोग अणमिलते प्रयासनी वेदना जोगवी परजावनो कामी थइ वारंवार जव ज्रमण करवुं ते जोग गुणनी विषमता मने केम घटे? ने जिन वचनामृत चाखी स्वजाविक जोग जोगववाने कोण मूर्ख प्रमाद करे? हुं तो ज्ञानादि स्वगुण समाधिनो जोगी थइ रहुं मारा द्रव्यादि चार मांहे जगत्ता द्रव्यादि चार नथी, मारो अनंतो जोग धर्म मारा द्रव्यादिक मांहेज ठेपण जगत्ता द्रव्यादिक मांहे नथी अने शुद्ध निश्चय नये मारे तथा पुद्गलने संबंध नथी तो मारे स्वजाविक जोग धर्म ठोनी जरुमां जोगी थवुं न घटे एम जाणी सम्यक्वान् जीव विरक्त थाय

३ ग्राहकता—मिथ्या जावे मारो ग्राहकता गुण विषम थयेलो ठे ते मारे समपणे करवो जोड्ये. ज्ञान दर्शन चारित्रादि रिद्धि तेनेज हुं ग्रही शकुं पण पुद्गलना वर्णादिक मारामां आवी शके नहि तो मिथ्या अजिमान केम करुं? समय समय ज्ञान दर्शनादिना उपयोगनी नवि नवि प्रवृत्तिनुं थवुं तेज मारो स्वकाल ठे, अने समय समय नवा वर्णादिकनुं उपजवु ते पुद्गलनो स्वकाल ठे ज्ञानादि स्वगुणरूप ग्राह्यने आत्मा ग्राहकज ग्रही शके तेमज वर्णादि पुद्गल ग्राह्यने पुद्गलज ग्रहण करी राखे जेम सोनाना पित्तादिक गुणोने सोनुंज ग्रहण करी राखे अने त्रांवाना रक्तादिक गुणोने त्रांवुज ग्रहण करी राखे ठे तो मारे परद्रव्यादिना ग्राह्यनी शी जरुर ठे? जावथी

મારા જ્ઞાનાદિ કર્તાદિ ગુણો રૂપ લક્ષ્મી મને સુખ તથા જોગ આપનારી અને હું સુખ દુરિતથી વચાવનારા ગ્રાહ્યો મારામાંજ છે કોઈ દ્રવ્યની સત્તા કોઈ દ્રવ્યમાં જતી આવતી નથી મારે ધનની જરૂર નથી જેથી વિપયના વિપમ વિકાર ઉપજે છે અને વિપયોની અને માનાદિની ઇચ્છાથીજ ધનની ગ્રાહકતા થાય છે પણ હું ચેતનધન વિપય વિકારથી રહિત તું વિપય વિકારતો ઔદારિકાદિ શરીરમાં છે. હુ તે ઔદારિકાદિ શરીરને જાણું તુ, ય મને જાણતા નથી, યવા નિર્વિકારી મારા રૂપને ઠોમીને જડ જે ઔદારિક શરીરમાં મારું મનન કરી યના માટે ક્રિયા ક્લેશ તથા સકલ્પ વિકલ્પ હું કેમ કરું? સ્ત્રીની ગ્રાહકતા મને ન ઘટે. કામ રોગ મારા આત્મ અંગમાહે નથી. હું શુરુ બ્રહ્મ, મારા બ્રહ્મચર્ય આચરણ ઠોમીને નવધારે હુર્ગધિ વહેતું રસ રુધિર માસ મેદ અસ્થિ મજ્જા વીર્યરૂપ સાત ધાતુ, સાત મલ, વિષ્ટા મૂત્ર જરવાની કોઠી જેવું રોમે રોમે હુર્ગધે શ્રવતુ વાયુપિત્ત કફ જલદર જગદર પ્રમેહાદિક અનેક હુ યોની યાણ, ક્ષણમાં શોજતું, ક્ષણમાં વિકરાલ, જયંકર, અનિષ્ટ હુગછવા લાયક દેહાતું પ્રેતરૂપ શરીરને માટે કોણ મૂર્ખ સ્ત્રી આદિકની ગ્રાહકતા કરે?

હુ એકજ તુ પુદ્ગલની પેઠે વહુ પરમાણુથી બનેલો ઊપચરિત દ્રવ્ય નથી પણ ફક્ત જ્ઞાન રૂપજ તુ તિહાતો અશુદ્ધતા હોયજ શાની? જિહાં અન્ય ધીજુ મલે તિહાજ અશુદ્ધતા હોય પણ મારા એક પણ-મા અન્ય પ્રવેશ કરી શકું નથી તો જરૂર હું એકજ તુ તો શુદ્ધજ તુ તો જે એક હોય તે નિત્યજ હોય પણ જે અન્ય અન્ય પરમાણુ સંજોગે બનેલા દ્રવ્યો સ્ત્રી પુત્રાદિ ઘર વસ્ત્ર આચરણાદિ નિત્ય હોય નહિ, જેનો સંજોગ તેનો અવશ્ય વિજોગ હોયજ હું અન્ય સવધ વિના એકજ તુ તો અવિનાશી પણ તુ અને કામાદિ રોગ તે તો અનંતા પરમાણુથી નિપજેલી વર્ગણાર્થી બનેલા વીર્યાદિ રસ રુધિર માસ મારા માહે નથી પણ જ્ઞાનાદિ દાનાદિ શક્તિ તેજ મારું વીર્ય છે, સ્ત્રી

आदिकनी ग्राहकता मने केम घटे? मारुं धन चोर देखी, शके तथा चोरी शके तेवुं नथी, शीत ताप बरसाद मारा अरुपी अगने लागी शके तेम नथी, मारो माल मिलकत मारा असख्यात प्रदेशरूप सत्ता चूमि मांहे अतूट अक्षय अखंड ठे ते कोइ पण खंडित करी शके तेम नथी सोनानी पीलाश सोनाथी न्यारी करी चोरी जाय तो मारी सत्ता धनने पण लेइ शके माटे मारे घरनो शो खप ठे? सारे पुद्गलनो शो खप ठे? एम अनेक ग्राहकता पुद्गलमां अहंपणुं जाण्या मान्याथीज थाय ठे कया दुःखने मटाडवा तथा कया सुखने वधारवा पुद्गल वस्तुनी ग्राहकता करुं? पण में श्री गुरुना परम अमृत रूप वचन रसने पीधो हवे परडव्य माटे परनी ग्राहकता मने न घटे.

॥ दोहा ॥

प्रवचन ग्रथे जाखीउं, पूर्णानंद निजमांहि ।

विषय विष उतरी गयो, तव पुद्गल खप नांहि ॥

पर पद आतम डव्यको, कहन सुनन कतु नांहि ।

चिदानंद घन खेलही, निज पदतो निजमांहि ॥

एटले मारुं पद मारामां ठे परग्रहणबुद्धिए ग्राहकता गुण मिथ्यात्व अवस्था मांहे विषम कयों पर मांहे रक्त थइ परग्रहणबुद्धि करी अथवा परमांहे छेपी कलुषित थइ निज गुण ग्राहकता चूक्यो, ते रागादि मने न घटे, मारे परथी कांइ काम नथी एम उदासिन्नवृत्ति करी पर ग्राहकतानी बुद्धि ठोडु ते समजावनी आय (लाज) कहीए

व्यापकता—व्यापक डव्य अने व्याप्य एटले गुण जे सोनुं डव्य ते व्यापक ठे, अने जाराश, चीकाश, पीळाश आदि जे गुणो ते व्याप्य ठे तेम हुं अरुपी आत्मा ते व्यापक तुं मारा ज्ञानादि गुणो-

ज मारांमा व्याप्य ठे परमांहे मारु कांइए नथी व्याप्य व्यापक
अजेदपणे हु एकज तु. तो निन्न डव्ये मारे व्यापकता करवानु शुं
काम ? जेथी मारो व्यापक गुण पुद्गल माहे व्यापी विपमताने करे
ठे. जेम कोइ वलता घरमां पेशी पोते वलवानी वेदना जोगवे ठे,
फरता चक्र उपर चढी पोते फरे ठे, तेम अनत पुद्गलथी वनेली
चीजो,—सरण परण विध्वंसन रुपमा व्यापी रागद्वेष करी शात
गुणने चूकी व्यापक गुणनी विपमता करवी मने केम घटे ? हेय
मान (ठांडवा योग्य) पर वस्तुनी व्यापकता ठोनी निज व्याप्य
निजमा स्थिर करी स्वजावे वर्तवु, ए समजावनो लाज ते सामा-
यक जाणवु

रमणता—रमणता गुणथी अनत पुद्गल संयोगी विनाशी जगत
जीवनी एठ एवा धन, स्त्री आदिने अज्ञानथी मनोहर जाणी ते
माहे चित्तनुं रमवुं एकने अनिष्ट जाणी द्वेषनी वेदना वेदवी, एकने
इष्ट जाणी राग रींजे रमवुं, ते मने न घटे, केमके जेम हजारो मणनो
धूळनो ढगलो करी तेमाहेथी स्त्री, वाग, गजादि विविध घाट सुरूप
तथा कुरूप वनावी एकने इष्ट एकने अनिष्ट कळपी डु खी, हर्षित-
थवुं तेमज चौदराज लोक माहे जरेला पुद्गल डव्य अनंत परमाणु
रूप, अनत वर्गणा, अनंत खधरूप सर्वे जरु जावे सामान्य, सरण,
पडण, विध्वंसन, मिलण, विखरण गुणे सामान्य एवा पुद्गलो मा-
हेथी वनेला धन, पुत्रादिने रम्य जाणी चित्त रमावुं, अथवा अ-
रम्य जाणी जुगुप्सा करवी ते मारा ज्ञानादि शुद्ध रम्य रमण परि-
णाम रोकी-चूकी मिथ्या रमण करवु मने न घटे, हु शुद्ध चेतन
राजा तु एवा पुद्गल विपनी आशाथी डु खीत थवुं (जटकवु)
मने न घटे एम स्वपर विवेक ग्रही निज रम्य रमण परिणामी थवु
एज मारो स्वजाव ठे ए विना मारा ज्ञानादि गुणोने विपम करी
अज्ञानथी डु खो सद्दां. शुद्ध दर्शन विना मिथ्यादृष्टी थइ परपदमा

आपो लखी जव त्रमण करतां जयंकर विकारो सद्धा चारित्र गुणनी विपमताए पराचरण एटले विषयकपायादि आदरी विषयकामना शांति अर्थे विषय जोगववाना पदार्थो मेलववा बहु प्रयास करी क्रोधानले धगधगित पोते क्रोधानलमांहे दुःखित थयो कोपाग्निए अन्य जीवोने तपावी, मारी, ताडी, वैरादि बांधी बहु जव त्रमण जन्म मरण वियोगादि सद्धां, माने चढी अपमान पामी अनेक वेदनाउ सहन करी, माया आदरी आर्त्त रौड ध्यानमां वर्त्ती स्त्री आदि. पर्याय पामी परवशादि बहु दुःखो सद्धां, लोचे लागी ताप तृषा जुख वेठी, आराम ठोमी दरिया हुंगर विकट देश प्रवेश करी परतंत्रादि पामी प्राणघात पर्यंत दुःखो सद्धां, परहास्य करी मित्र समान पर-जीवने कपाय ऊपजावी पोते कपायी थइ निज समान सर्व स्वजाति जीव अव्यथी वैर परिणाम करी वैरनी परंपराए बहु दुःखो सद्धां, पुद्गल वर्णादिमांहे रक्त थइ रीज मानी स्वसत्ता चूकी स्वगुण त्रि-योगे पुद्गल सयोगे बहु दुःखो सद्धां, विनाशीक जे पुद्गल अव्य धन कुटुब परिवार आयुष्य कामजोगनी शक्ति कुधादि शरीरनी शक्तिउने राखवा परिणामी थइ ते शक्तिउनो नाश यतां जयजीत थइ जयंकर जय वेदनाउ जोगवी ते ठतां पण स्थिर न रहेवा लायक एवी पुद्गलीक शक्ति पुद्गलीक रिद्धि विनाश यतां बहु शोकातुरी जोगवी, मलमूत्रनुं पूतलुं चर्म पटले ढंकायलुं, स्नान विलेपनाटिके, बली वस्त्र आचरणादिके शणगारी अंदरनी अशुचि चूली कोइ देखीती अशुचि देखी दुगंठा कीधी दुगंठानो परिणामी थयो, दुगंठानी वेद-नाउ वारंवार जोगवी, वेद ऊदय जे मदन परिणाम ते पण औदा-रिकादि शरीर मांहे यता विकारमां ममत्व करी, रमण करी ते विकारनी विपमताने निवारवा अनेक परतंत्रता जोगवी जेम विष-धरनुं विष चट्याथी मूर्ठादि वेगो उपजे तेम कामविषयना वेगो आ-करां दुःखो सद्धां एम अनेक परिणामे पराचरणी थइ निज सत्ताथी

રમણ પરિણામને ચૂકયો, માટે મને રમણ ગુણની વિપમત્તા ન ઘટે. એક અવાધિત આત્મિક કાર્ય કારણમાંહે સ્થિર થવું. એમ રમણ ગુણની સમપરિણતિ કરવી તે સામાયક જાણવું

॥ તૃતિય અધિકાર સપૂર્ણ. ॥

ચતુર્થ સામાયક ધ્યાનાધિકાર

સંસારી જીવ કોઈ સમયે ધ્યાન વગરનો હતો નથી, તે ધ્યાનના ચાર જેઠ છે (૧) આર્ત ધ્યાન (૨) રૌડ્ર ધ્યાન (૩) ધર્મ ધ્યાન (૪) શુક્લ ધ્યાન તેમા આર્ત અને રૌડ્ર એ બે ધ્યાન તે સંસાર વૃદ્ધિના કારણ જાણી તજવા અને ધર્મ ધ્યાન તથા શુક્લ ધ્યાન સમજાવ અને મોક્ષના હેતુ જાણી આદરવા, તેમા પહેલા આર્ત ધ્યાનના ચાર જેઠ છે, (૧) ઇષ્ટ વિજોગ (૨) અનિષ્ટ સંજોગ (૩) પીના ચિંતવન (૪) અગ્નિશોચ.

દેહને આત્મા જાણવાથી આર્ત ધ્યાન થાય છે

ઇષ્ટ વિયોગ આર્ત ધ્યાન-આર્ત ધ્યાનથી પરિણામની વિપમત્તા થાય છે આત્મા પોતે શુદ્ધ નયે સત્તાય સિદ્ધ સમાન છે તેને જગતના કોઈ પણ પદાર્થ સુખ અગર દુઃખ આપી શકતા નથી દેહના મમત્વ-પણાથી સિદ્ધ સમાન પોતાનું સહજાનંદ, સ્વરૂપ ચૂકી ધન કુટુંબ પરિવારાદિ કલ્પિત ઇષ્ટ વસ્તુના વિયોગથી ચિંતાતુર થઈ હાય, વિલાપાદિ દુઃખ વેદતો, પોતાના સમતા સમુદ્ર સમાન સ્થિર આત્મ સ્વજાવને

संकल्प - विकल्प रूप - पवनथी प्रेरी, चंचल करी महा वेदना वेदी
आगल तिर्यचादि, जव त्रमणनो-जोगी थाय ठे माटे हे चेतन !
आ शरीर, धन, कुटुंब परिवारादिमां-तुं अने तारुं कांइ पण नथी,
जूवो-त्रम, चार शा वास्ते ऊपाहुं तु ? एमः तत्व गवेपणा करी पुद्-
गलथी, तन्मय थएली परिणतिने सुलटावी पोतानी ज्ञायकताथी परि-
णति, तन्मय, करी समपरिणामे, स्थिर थवुं तेज सम कहीए, जेम
निर्मल, स्थिर जलमांहे तारा सूर्य चंद्र वृक्षादिनुं प्रतिविव तद्वत
जणाय ठे ते पाणी पवन संयोगे उठली चोतरफना मेलथी मोलाइ
अशुद्ध थवाथी ते मांहे सूर्यादिनुं प्रतिविव अयथार्थ जणाय ठे.
तेमज निर्मल, स्थिर चैतन्य स्वज्ञावमां जगत्ना सर्व पदार्थनुं ज्ञासन
थाय ठे पण विकल्परूप पवनथी प्रेराएलुं चित्त आत्म स्वज्ञावने
चपल करे ठे तेथी स्वपर स्वरूपने अयथार्थ जाणे जुए ठे अने रमण
पण अयथार्थ करे ठे माटे कल्पित इष्ट वस्तुना वियोगनुं ध्यान ठोमी
मारु इष्ट मारा स्वइव्यादिमां ठे एम जाणी परथी विरक्त थइ सम
परिणामी थवुं.

अनिष्ट संजोग आर्त्त ध्यान-हे चेतना ! तारे अनिष्ट संजोग नथी
कारणके एक ड्रव्यमां बीजो ड्रव्य, एकना क्षेत्रमां बीजानुं क्षेत्र,
एकनी, समय वर्तनामां, अन्यनी, समय वर्तना, तथा एकना स्वज्ञावमां
अन्यना स्वज्ञाव प्रवेश करी, शकता नथी, जेम सुवर्ण ड्रव्यमांही
अन्य ड्रव्य त्रांवा विगेरे, प्रवेश करी शकता नथी, व्यवहारथी सोनुं
त्रांवु एकमेक थएलुं व्यवहार इष्टीवालाते जणाय ठे पण चतुर
सराफ सोनाने जिन जाणी-शके ठे के एनी अंदर सेकडे चार तोला
त्रांवु ठे अने ठवु तोला सोनुं ठे, वली ते त्रांवासाथे मलेला सोनाने
नाइटीक एसीडमां नांखवात्री त्रांवु एसीड साथे गली जइ सोनुं
अलग रहेसो, तो निश्चयथी कोइ ड्रव्य अन्य ड्रव्य साथे मली एक-
मेक थइ जलुं नथी, वली ड्रव्यथी पोतानुं जारेपणुं तथा पित्तादि

गुणने सोनुं ठोरुतु नथी तेम जे सोनानो प्रदेश ते मांही त्रांवाना प्रदेशे प्रवेश कयों नथी माटे कोइ ड्रव्य कोइ ड्रव्यनो प्रदेश अन्य ड्रव्यना प्रदेशमां प्रवेश करी शकतो नथी. वली कालथी त्रांवाने गलवामां जेटलो समय थाय ठे तेटला समयमां सोनु गली शकतुं नथी वली जेटलो समय सोनानी स्थिति रहे ठे तेटला समय त्रांवानी स्थिति रहेती नथी वली सोनानी उत्पत्ति प्रलयनो जे समय तेज त्रावानी उत्पत्ति प्रलयनो समय थाय नहि एक ड्रव्यनी काल परिणति बीजानी काल परिणतिमां प्रवेश करी शके नहि सोनानो स्वभाव त्रांवामा आवतो नथी कारण के वस्तु ड्रव्यत्वपणे पोताना सर्व प्रदेशे स्वगुण वर्तनाए परिपूर्ण जरी ठे तिहां अन्य प्रवेशनो अवकाश नथी जेम मीठानी कांकरी पोताना स्वभाव द्वारगुणे सर्वे अगे जरी ठे तिहा मीठाश खाटाश आदिने रहेवानो अवकाश नथी तेमज सर्व प्रदेशे धोलाश अने कफहारकादि गुणोथी सर्व अगे परिपूर्ण ठे तिहां अन्य गुणनो प्रवेश सजवेज नहि शाक माहे विविध तरेहना मशाला जेगु आवेलु मीठु पोताना द्वारादि स्वभावने तथा कफ हारकादि गुणोने ठोडतु नथी तेम मारा ड्रव्य क्षेत्र काल जाव माहे पुद्गलना ड्रव्य क्षेत्र काल जावनो प्रवेश नथी पण मिथ्याद्रष्टिह हु मन वचन कायाना जोगरुप पुद्गलो तथा तेना सबधिक धन कुटुंबादिक एउने हरकत करनारा अन्य पुद्गलोने अनिष्ट जाणी छेपी केम थाऊ ? जोगने वशे ग्रहेला पुद्गलो मारा होय नहि हुं ड्रव्य क्षेत्र काल जावथी अनादिथी अनंता काल सुधी निश्चयनये चैतन्य शक्तिमय शुरू तु-बुरू तु सत्ता जोता सिद्ध समान तुं अलख अतुल अविचल चिद्विलास प्रकाशवान स्वसुख स्थानक सुखरुप हुं पोतेज तुं त्या छिधा नथी तिहां कोइ मने अनिष्ट केम थइ शके ? मारी सत्ताजूमिमांही मारी स्मृद्धि सहित वसु हुं ते स्थानक इंद्रिय गोचर नथी मारुं जे आत्मिक धन ते

मारार्थी प्रदेशांतर थाय नहि. माटे निर्जय निराकुल ठतां अनिष्ट संजोग विना जूतुं अनिष्ट संजोगनुं ध्यान केम करुं ? हुंज मारा लक्षणे नूली मारार्थी विलक्षण जे पर पुद्गल ड्रव्य चपल परिणामी राख्या रहे नहि एवामां आपो मानी मारा सम परिणामनी समाधिने चूकुं तुं. तेथीज मे अनता जव भ्रमण कर्या. हवे हुं एवा अनंत ऊपाधियुक्त शरीरमां आपो मानी हुं अनिष्ट संजोगथी विपमता करुं नहि. पण ते विपमता ठोडी निरुपाधि आत्म समाधिमां समपरिणामे स्थिरथोज रहु.

पीमा चिंतवन आर्त्त ध्यान—आत्मा पोते अवाधित, अस्पर्शी, अनंत कालथी अनंती पुद्गल वर्गणाउं साथे गति योनि करतां आत्मानो प्रदेश मात्र खयो अथवा घसायो नथी. कारणके स्पर्शवान् पुद्गलो अस्पर्शी आत्माने स्पर्श करी शकता नथी. पीमा चिंतवन ए पण देह बुद्धिथी थाय ठे, माटे जरु देहनी अंदर आपापणुं मानी हुं जरु जाव केम जोगवु ? सरुण परुण विध्वंसन स्वजाव औदारिकादि शरीरमां होय ठे, पण कोइ रोगादि वेदना मारा अंगमां नथी. तो हुं अठती वेदनाने केम जोगवु ? एवी वेदनावाला शरीरमांथी आपापणानो लक्ष ऊठावी अव्यावाध सहजानंद स्वजावमां लक्ष देइ स्वजाविक समाधिमांहे स्थिर थवुं तेथी पीमाचिंतवन मटी निर्विकल्प समाधि मले

अग्र शोच आर्त्त ध्यान—एटले नविष्य काले मारुं शुं थशे ? मारो कोण आधार ठे ? इत्यादिकनुं चिंतवन मिथ्या इष्टीएज थाय ठे पण मारो आत्म ड्रव्य त्रणे काल चेतनमूर्ति ठे, पर परिणतिना संयोगथी जरुना समत्वनी चपलतामां हु व्यापेलो तुं, हवे श्री गुरु चरण पसाए जिनेश्वरना अमृत समान वचनोनो स्वाद लेइ मारुं मिथ्याविष कंश्क उतर्युं ठे, तो परनुं समत्व करी हुं आगामी कालनी चिंतान करुं.

वृत्त्युपाय

हों निहचें तिहुँ काल, शुद्ध चेतनमय मूर्ति ।

परपरिणति संयोग, जई जम्ता विस्फुरति ॥

मोह करम परहेतु पाइ, चेतन पर-रखै ।

ज्यौ धतूर रस पान, करत नर बहुविध-नञ्चै ॥

अवसमयसार वर्णन करत, परम शुद्धता होउ मुक्त ।

अनयासवनारसिदास कहि, मिटौ सहज भ्रमकी अरुणा ॥

निश्चय नयथी हुं ज्ञे काले शुद्ध चेतनमयमूर्ति (पित्र) तुं, पर परिणति एटले पुद्गल परिणतिना संयोगथी जम्ता रूपविष चढ्यु तेथी चपलता थइ, मोहनि कर्मआदि परहेतु पामीने चेतना निज स्वरूपने चूड्यो ठे, पोतानो लक्ष परस्वरूपमा रमता स्वसत्ता इष्टिगोचर करवानो अवकाश मढ्यो नथी, तेथी परनो कर्ता चोक्ता थयो ठे, जेम धतूरनो रस पी निशो चम्वाथी मनुष्य बहुविधे नाचे हसे ठे, तरेह तरेहवारना चाला करे ठे, तेम परममत्वी जीव जेने मोहरूप मदिरा पीवी ते अनेक तरेहना हास्य विलापादिक करे ठे हवे समयसारनुं वर्णन करता एटले जैन सिद्धांतथी आत्म परिणति आत्ममय वखाणतां मने परम शुद्धतानु उल्लासण थयु, अनयास एटले-बीजा शास्त्रोनो प्रयास कर्याविना सहज-सिद्ध समान आत्म स्वरूपने (शुद्ध-ब्रह्मने) जाणवा नहि देनारो पुद्गलमां अहंपणानो भ्रम अनादिथी अनातम सगे थएलो तेनी अरुजाट मिथ्या मतमा मग्नता लागी रही हती ते मटी जाउ

समयसारनो अर्थ—जे वचन आत्मानी-परिणति आत्ममय वनावनार तेज वचन जिनेश्वरना जाणवा, अने पर परिणतिने आत्ममय वतावे ते जिनेश्वरनु वचन नथी माटे समय-कहेता आत्ममय

सार वतावी आत्म अनुज्ञव करावे तेज जैननुं सिद्धांत ठे; तेनेज स समय कहीए.

चरण करणप्पहाणा, स समय परसमय मुक्कवावारा ।

चरण करणस्ससारं, एत्थिय सुद्धं नयाणत्ति ॥

चरण सित्ती अने करणसित्ती प्रधानपणे आचरे ठे, पण स समय परसमयने जाणतो नथी. ते चरण करण संसार फलने आपे ठे केमके जाणपणुं शुद्ध नये नथी तो आचरण मिथ्याज होय

आज्ञाएज तप, आज्ञाएज चारित्र, आज्ञाएज दान करवुं, केमके आज्ञा रहित जे धर्म ठे ते तूण समूहनी पेठे ठे. अर्थात् आज्ञारहित धर्म शोचतो नथी, कारणके घासना समूहमां धान्य बीज नथी माटे जिन आणा प्रमाणे स्वपर लक्षण विचारतां हु सदाए चिता रहित तु. माटे हवे हुं शरीरमांही मारापणुं मानवाथी यती आगामी चितानु ध्यान ठोडी स्वरूपने ध्याऊ समजावे स्थिर रहुं

हवे रौड ध्यानथी यती परिणामनी विपमता मटाडी समजावी थवुं ते रौड ध्यान नीचे प्रमाणे—

१ तिव्र परिणामे जीव हिंसानुं चितवन ते हिंसानुबंधीनामा रुद्धध्यान जाणवुं—जेम प्रसन्नचंद्र रुपिए राज अर्थे बहु जीवोनी घात थाय एवा संग्रामना ध्यानथी संजम श्रेणीथी परतां सातमी नरकनां दलीयां मेलव्यां तेज (प्रसन्नचंद) सम परिणामे वर्ततां थोकीज वखतमां केवल लक्ष्मीने बर्या

माटे हे आत्मा ! जरु अने अस्थिर जे राजरमणी रिद्धि इत्यादि ठे तेने माटे मारा स्वजाति अन्य जीवोने कोइ प्रकारे पण केम हणुं, दुःखवु ? अने जे वचनथी मारा स्वजाति जीव मित्रोने दुःख उपजे एवी जिन आणा रहित, तथा उपयोग देइ विचार्या वगरनी वाणी होय ते केम बोवुं ? पण जे मारा संजमने प्रशस्त होय अथवा मारा

जीव मित्रोने हितकारी थाय तेज वचन बोलवां, मन पण परहिं-
सामा केम प्रवर्त्तावुं? जेम पृथ्वी उपर दारु विठावी उपर घास विगेरे
ढांकी सैन्य, फोजो, विगेरे हणवानी गोठवण करवी, अने फलाणो
मरेतो ए धन मारे हाथे आवे जेर, हथियार, अग्निके, स्वपर प्रा-
णने दु खववानो, नाश करवानो, नाम मात्रना धनने हरवा माटे
विविध विकल्पो करी एवा अकृत्य कार्यो कर्या के जे कहेतां अने
याद आवतांज लाज अने कंपारो आवे अने जेना करुवा विपाको
सांजलतां त्रास पामिए माटे चोरीना विकल्पोनुं ध्यान ठोकी निर्वि-
कल्प ध्यानमा रहु.

४ परिग्रहानुबन्धी—परिग्रह मेळववानी, संग्रह करी राखवानी
इष्टा, मूर्ता, कामनार्थी जे जीवो अनेक हिसानुं अनेक जूठनुं
अनेक परडव्य हरणनुं पण ध्यान करे ठे तेउं विकराल महा
विहामणा अथाग जब समुद्रमा त्रासदायक अने जयंकर वेदनाउं
सहे ठे जुउं सन्तुम चक्रवर्ती घणी रिद्धि ठता पण वधारेनी लालचे
सातमी नरके गयो तथा लोभार्थी घणा जीवो दुर्गतिए गया, एवा
दाखलाउं घणा शास्त्रोमा ठे, अने घणा लोकोना जाणवामां ठे, माटे
ए विषे वधारे काइ लखवानु नथी, पण आपणी सत्ता मांहे आत्मिक
अनंत धन गुरु वचने गुरुगम लेइ ड्रष्टीगोचर करीए तो ते धन
सर्वे दु खने नाश करवावाळुं सर्वे संपत्तिमय ठे माटे स्वसपदा ध्यानी
थइ स्थिर अबु ऊपला आर्त्त तथा रौड, वन्ने ध्यानोंने तिर्यंच, नरक
गतिना दातार जाणी तेमांथी लक्ष ऊठावी ऊदासिन्नवृत्तिए
स्थिर थवुं

धर्म ध्यान करीने समजाव करवो ते विषे—धर्म ते वस्तुनो
स्वजाव हुं आत्म वस्तु तु ने मारा स्वजाव ज्ञानादिक गुण तेज
मारो धर्म ठे ए मारो धर्म मिथ्यात्व अव्रतादिके कर्म परिणाम मांहे

दवाएलो ते प्रगट करवाने जिनोक्त जे व्यवहार ते कारण धर्म
अथवा तारण धर्म कहीए व्यवहार क्रियारूप धर्म ते निमित्त कारण
ए वहारनु ठे श्रुत तथा चारित्र धर्म ते उपादान ठे तेनुं साधन
उत्सर्गानुजायी शुरू व्यवहार ठे, वस्तुनो सत्तागत शुरू परिणाम स्व-
गुण प्रवृत्ति कर्त्तादिक अनन्तानंद रूप सिद्धावस्थाए रह्यो ते एवंभूते
उत्सर्ग उपादान शुरू धर्म ठे ते धर्मनुं जासन रमण स्थिरतापणे
चेतन तन्मय उपयोगे एकत्व पणे चिंतवन ते धर्म ध्यान कहीए

हवे नेनी चार जावना ठे ते ध्यावनी—ज्ञानजावना, दर्शन-
जावना, चारित्रजावना, वैराग्यजावना हवे ए चार जावनानां लक्षण
(१) ज्ञान जावनानी निश्चलपणुं थाय एटले परवस्तुमां आपो जासे
नहि, पोताना समजावमां स्थिरता पणुं आवे (२) दर्शन जावनानी
मुजाय नहि एटले मंत्र तत्र देवदेवीना चमत्कार प्रमुख देखी साचुं
माने नहि, जाणे के ए सर्वे परजाव ठे, कृत्रिम वस्तु ठे, ए सर्वे मारे
असत्य एटले निरुपयोगी ठे अने अकृत्रिम वस्तु जे आत्म स्वरूप
अनंत गुण पर्याय सहित तेज सत्यपणे माहरुं ठे.

३ चारित्र जावना—पूर्वकृत कर्म निर्जरे अने आत्मानी परि-
णति आत्म जावमां रहे, नवां कर्म न उपाजें ते

४ वैराग्य जावना—स्त्री आदिना संग तथा पौञ्जलिक कर्म
सुखे तजाय, संशय मात्र न रहे ए चारे जावनानुं स्वरूप जाणवुं
पुद्गल जोगथी उदासिन्नवृत्ति थाय. जेने सम्यक्त्व निर्मल ठे तेने
जोगमा मग्नता होय नहि. पण कोइ अणसमजु जीव एम जाणे के
मने देवगुरु धर्मनी श्रद्धा ठे, हु समकीती तुं, तेथी मने कंइ कर्म
लागतां नथी, एम निर्जय थइ विषयो जोगवे अथवा संसारी सर्वे
कृत्यो वेधरुक् रही करे पण जे समये जोगमां मग्नता ठे ते समये
मिथ्यात्व ठे अने ज्ञाननी जायती होती नथी ए वाचत स्याद्वाद

नयथी जाण्या विना पोते-जोगादिकनी मग्नतामां वर्त्ते, अन्यने वर्त्तवे तो ते अतः संसारी थशे तेणे जिनेश्वरनी आज्ञा यथार्थ जाणी नथी कथुं ठे के-

उक्तंच सर्वैया तेवीसा-सम्यक्वंत सदा उर अंतर, ज्ञान विराग उजै गुण धारै, जासु प्रज्ञाव लखै निज लक्षण जीव अजीव दशा निरवारै, आत्मको अनुजौ करी व्है थिर, आपु तरै अरु औरनि तारै, साधी सुखव्य लहै शिवशर्म सुकर्म उपाधि व्यथा वमिभारे ॥

मनहर ठंद.

जबदगु जीव शुद्ध वस्तुकों विचारे ध्यावे ।
तब लगु जोगसां उदासि सर्वंग है ॥
जोगमें मगन तब ज्ञानकी जगन नाही ।
जोग अजिलाषकी दशा मिथ्यात अंगहै ॥
ताते वीषैजोगमे मगनसो मिथ्याती जीव ।
जोगसां उदासी सो समकिति अजग है ॥
ऐसी जानी जोगसां उदासी व्है मुगती साधे ।
यहै मन चंग तो कठौतमांही गंगहै ॥

सम्यक्वान् जीव सदा पोताना उरमां ज्ञान अने वैराग्य वने गुणने धारण करे ठे. ज्ञानना पसायथी निज आत्म लक्षणने उलखी आत्मज्ञाव माहे स्थिर थाय, अने अजीव दशाने मिथ्या जावे ग्रहण करेली ठे तेने वैराग्य पसाये निवारे अने आत्मानुभवमा स्थिर थाय, पोते पण विज्ञावरूप जलथी तरी उपर आवे, अने अन्य ज्ञव्य जीवोने पण परजोग रसरूपी जलथी जरेला संसार समुद्रथी तारे, पोतानी सत्ता डप्टीगोचर करी स्वतंत्रताए वर्त्ते, अने कर्म उपाधिनी.

વેદના વમી નાંખે જીહાં સુધી જીવ પોતાના જ્ઞાનાનંદી શુદ્ધ સ્વરૂપને વિચારે, ધ્યાવે, લક્ષમાં રાખે, પોતાની શુદ્ધતામાં રમણ કરે, ત્યાં સુધી સર્વાંગે જોગથી ઉદાસિન્નપણું હોય, પણ જે સમયે જોગમાં મગ્ન હોય તે સમયે મિથ્યાદશા ઠે, અને જ્ઞાનમાં જાગૃત દશા નથી કેમકે જોગ અજિલાપ માંહે વર્તવું તે તો મિથ્યાત્વનું અંગ ઠે. તેથી ત્રિપ્રય જોગમાં મગ્ન રહે તે જીવ મિથ્યાત્વી કહેવાય, અને વિપ્રય જોગથી જુદાસી રહે તે અજંગ પણે સમકિતી ઠે. ચિત્તરૂપી કથરોટ જોગ પરિણામ વિના ચંગ નિર્મલ ઠે, તેમાં આત્મ પરિણતિરૂપ ગંગા વહીજ રહી ઠે એવું જાણીને અહો જબ્બ જીવો! જોગથી ઉદાસ થઈ મુક્તિ સાધવી. સમજાવનું સેવવું એ મુક્તિનું સાધન ઠે, પૂરણ સમજાવતો વારમેં ગુણઠાણે થાય, પણ સમ્યક્ત પ્રગટ થયા પછી પૂરણ સમજાવ રૂપી સાધ્ય દ્રષ્ટીમાં રાખી જેમ, જેમ સમજાવ પ્રગટ થાય, તેમ વિધિ નીપેધ ચાલ આદરી શ્રાવક તથા સાધુ સર્વે સમજાવના ઉદ્યમમાંજ પ્રવર્તે એમ વૈરાગ્ય જાવનાથી પરપદનો મમત્વ ટૂટી સમજાવ આવે સિદ્ધિ થાય.

સામાશ્ય વયજુત્તો, જાવમણે હોઈ નિયમ સંજુત્તો ।

ઊન્નઈ અસુદ્ધં કમ્મં, સામાશ્ય જત્તિઆ વારા ॥

સામાયક વ્રત યુક્ત જ્યાંસુધી મનને વિપે સરખે નિયમે સંયુક્ત હોય ત્યાંસુધી અશુભકર્મને તોડે, જેટલી વાર સામાયક જાવમાં હોય તેટલી વાર સામાયક કરનાર શ્રાવકને પણ સાધુ જેવો જાણવો, એ માટે વહુ સામાયક કરવાં, માટે સાધુને તથા શ્રાવકને સમજાવ જાવવો, સમજાવના પરિણામી થવું તેમા જોદ નથી. એવી રીતની જે જાવના જાવવી, અથવા એવી જાવનામાં જેનું ચિત્ત સ્થિર થાય તે ધર્મી ધ્યાનથી સમજાવ કરી સ્થિર જાવને પામે, માટે તેવા પ્રાણી જે ઠે તેજ ધર્મ શુદ્ધ ધ્યાન કરવાને યોગ્ય ઠે, વાકી- વીજા અયોગ્ય ઠે, માટે જોગથી વિરક્ત થઈ સમજાવે વર્તવું. મન અતિશય ચંચલ ઠે

તે ચપલતાને લીધે જીતાય નહિ, શત્રુનું સૈન્ય લાલ્ચો ગમે હોય તો પણ તેને જીતવાને સમર્થ હોય, એવો પુરુષ પણ મનને નિગ્રહ કરવા સમર્થ થઈ શકતો નથી. શામાટે કે મનતો પવનથી પણ અત્યંત વંચલ છે તેથી મન જીતવું ઘણું ડુષ્કર છે તો પણ ઉદ્યમવત થઈ સમજાવના અન્યાસી થવું તો સહેજે જીતી શકાશે. ઇમાં કઈ સંશય નથી, કોઈના શબ્દાદિ કાને ન પડે એવા નિર્દોષ સ્થાનમાં ધ્યાન કરવું જોઈએ, પરવસ્તુ ઉપર વૈરાગ્યનો અન્યાસ કરવાથી ઉદાસિન્નતા રૂપ મૃગાકની પુત્રીનું સેવન કરવાથી આત્મિકવીર્ય-પુરુષત્વપણાને પામીને મહાવિકરાલ મોહાદિક શત્રુ જે સિદ્ધ સમાન જીવ મિત્રોને કેદમાં અનંત કાલથી રાખી અનંત વિપત્તીર્ષ-વિટંબના કરાવે છે; વલી તેને પોતાની સત્તારૂપ ધનનો રૂઝાનો સ્વપ્નામા દેખવા દેતો નથી તેને (મોહાદિ શત્રુને) દાણવારમા નાશ કરવાની શક્તિનો ઢાતાર તે સમજાવજ છે એમ જાણવું તે મોહની સત્તાજૂમી પુદ્ગલ પદાર્થ છે એટલે એને રહેવાનું સ્થાનક પુદ્ગલ છે જે પદાર્થો દેખવામાં આવે તે તો વાહ્ય પદાર્થ આત્માથી ચિત્ત નિર્જીવ પુદ્ગલ વસ્તુ છે તેના વર્ણ ગવ રસ સ્પર્શાદિકમાં આપણે કાંઈ પ્રયોજન નથી એમ જાણીને તેનો રાગ ઠોડવો એની તૃષ્ણા ઠોરી જે ધર્મી અન્યાસ કરશે તે શુદ્ધ જાવવાલો થશે શુદ્ધ ધ્યાનની શ્રદ્ધા રાખે તેને કેવી વસ્તી જોઈએ-જ્યાં સ્ત્રી અથવા સ્ત્રી જાત, પશુ, નપુસક, દેવી અને સ્ત્રીનાં ચિત્રો ન હોય તથા કોઈ માઠા આચાર વાલો ન હોય એ વસ્તીમાં ધ્યાન સુખે સધાય વિશેષે કરીને એવીજ વસ્તી જોઈએ એવું આગમમાં જિનેશ્વરે કહ્યું છે પણ જેનું ચિત્ત સ્થિરતાને પામેલું છે મન વચન કાયાના જોગ જેના વશ થઈલા છે તેવા પુરુષ ગામમાં રહો અગર વનમાં રહો તેને કાંઈ વાધ નથી જિહાં પોતાનું ચિત્ત સમજાવમાં વર્તે, પોતાનો આત્માનંદ ઉપયોગ વન્યો રહે ત્યાં ધ્યાન કરવું જગવતીજીમાં કહ્યું છે કે ચલ્લઈ સો પંદઈ સ્વરૂપથી ઉપયોગ ચલાયમાન થાય તો

कर्म बंध करे अने जे जे समय मन वचन कायाना जोग स्थिर रहे ते काल पण रुडो जाणवो एटले दिवस रात्री घडी पहोर पल स्थिर उपयोगमां वत्ते ते वेला धन्य करी मानवी एज सामायक ठे. जेथी पोताना ध्याननो व्याघात थाय त्यां न जवुं वली वाचना, पृष्ठना, परिग्रहना अनुप्रेक्षा, ए मारे धर्मनां आलंबन ठे माटे समजावने माटे अवश्य एज करणी ठे ए करणीनुं आलंबन न होय तो ध्यान रुपी मेडी उपर चढी शके नही अने आलंबन वालो रुमी रीते चढी शके परमात्माए मन वचन कायाना जोगनी स्थिरताने ध्यान कहुं ठे एज समजाव जाणवो ते माटे धर्म ध्यान कहीए ठीए ते धर्म ध्यानना चार पाया ठे

(१) आज्ञा विचय (२) अपाय विचय (३) विपाक विचय (४) संस्थान विचय—

आज्ञा विचय—वीतराग देवनी आज्ञानेज आत्महितकारी माने सहहे—जगनते ठ डव्यनु स्वरूप बतावुं ठे, ते साते नये करी चार प्रमाणे करी चार निक्षेपे करी इत्यादिक जेम जाण्या ठे ते मध्ये पांच डव्य अजीव जाणी तजवा कह्या ठे एक आत्म डव्यना शुद्ध गुण पर्याय आदरवा कह्या ठे ते आत्म स्वरूपनी उलखाण माटे स्याद्वाद स्वरूप नित्यानित्य पक्ष निश्चय व्यवहार प्रमुखे करी तेनुं स्वरूप विचारी नि संदेह पोताना स्वरूपनुं ध्यान करे ए परमात्मानी आज्ञा प्रमाणे यथार्थ उपयोग जासन थये थके हर्ष उपजे ते उपयोगमां निर्धार जासन थयुं तेनुं रमण करवुं ते अनुजवीने तन्मय थवुं तेने आज्ञाविचय धर्मध्यान कहीए. उक्तच.

अप्पाणंजावे विहरमाणे गोयमा खिणोगम् मक्कये पमायं ।

इत्यादिक सूत्रोथी जाणवुं—हे गौतम ! शुद्ध निर्मल ज्ञान दर्शन संयममय आत्माने जावतां विचरवुं क्षण मात्र पण प्रमाद करवो

નહિ એમ જિનઆજ્ઞા ઉપયોગમાં વર્તવું. તે વિશેષ નિષે પ્રમાણે
ઉક્તંચ

અરિહં વિણા ન દેવો, જેસિં ચિત્તે વિણિઞ્ઞિઠ્ઠ હોઈ .

તવ્વયણ કરણ ચરણા, સુસાદ્ધુણો તેસિ મહ ગુરુણો ॥

અરિહંત વિના વીજો કોઈ દેવ નથી એવો જેના ચિત્ત વિષે નિ-
શ્ચય હોય અને પોતાના વચન વડે અરિહંતના વચનને સ્થિર કરવાનો
ઉદ્યમી હોય એવો સાધુ તેજ ગુરુ છે તેજ વંદણા યોગ્ય છે અરિહંતની
આજ્ઞામાં વર્તવું તેજ ધર્મ છે એમ જાણી જિન આજ્ઞામાંહે વર્તવું ગુરુ
પણ તેનેજ જાણવો કે જે નિશ્ચય વ્યવહારથી વસ્તુ સ્વરૂપ જાણી
આત્મ સ્વજ્ઞાવમાં સ્થિર થવા માટે જિનેશ્વરના કહેલા ઉત્સર્ગે અપ
વાદની પ્રવૃત્તિ સહિત આચરણ કરાવે પણ શિષ્યીલાચાર્યોની આવ
રેલી જ્ઞાવપરંપરા વગરની એકલી ડ્રવ્ય પરંપરા તે જિનેશ્વરની આજ્ઞા
નથી તે વિષે પ્રથમ કહેલું છે તેથી અહિંઆં લગ્યું નથી ઉક્તંચ

ગુરુ વણ્ણો ધમ્મો, વિસુદ્ધસિદ્ધતજ્ઞાસિઞ્ઞિઠ્ઠ હોઈ .

પવયણ તહત્તિકરણં, સમ્મતંવિતિ જગગુરુણો ॥

નિદોષ સિદ્ધાંત પ્રમાણે સદ્ગુરુ પ્રરૂપેલાં વચન અનુસાર ધર્મ હોય
તથા પ્રવચનને તહત્ત કરવું એજ સમ્યક્ત્વ કહ્યું છે જગત્ ગુરુ તિર્થ-
કર દેવે સદ્ગુરુ ઉપદેશેલો સિદ્ધાંત જાપિત નયની વિશુદ્ધતાએ
તહત્ત કહેલો ઘટલો સમ્યક્ત્વ સહિત ધર્મનેજ ધર્મ કહ્યો છે

અર્થાત્ પચાગી પ્રમાણે આચરણા તેજ ધર્મ કહીએ જે સમ્યક્
સહિત વર્તવું તેજ જિનેશ્વરની આજ્ઞા છે ઉક્તંચ

જીવાઈ સદ્દહણ, સમ્મતં જિણવરેદિપ્પન્નતં .

વવહાર નિઞ્ઞણં, જાણંતો લહઈ સમ્મતં ॥

જીવાદિક નવ પદાર્થના શ્રદ્ધાને, સામાન્ય કેવલીમાં પ્રધાન એવા

तीर्थंकर देवे सम्यक्त प्ररूप्युं ठे. व्यवहार अने निश्चय नयथी- नवत-
त्त्वना स्वरूपने जाणतो, प्रतित करतो सम्यक्त्ववान् कहिये. उक्तंच

जिण पन्नत्तं धम्मं, सद्वहमाणस्स होइ रयणमिणं ।

सार गुण रयणाणय, सोवाणं पढम मोखकस्स ॥

अर्थ—जिनेश्वरना प्ररूपेला धर्मने सद्वहतां थकां सम्यक्त्व रत्नरूपी
सारजूत गुण समुद्रने पामे, ते (सम्यक्त) मोक्षनुं प्रथम पगथीजं
जाणवुं. वीतरागना प्ररूपेला धर्मनी जेने श्रद्धा होय ते प्राणी सम्य-
क्त्व रत्न रूप मोक्ष प्राप्तादनुं प्रथम पगथीजं पामे

दंसण णाण चरित्ते, तव नियमे विणय खंति गुण इद्धा ।

एएवि वंदणीया, जे गुणवाई गणधराणं ॥

अर्थ—दर्शन, ज्ञान, चारित्र, तप, नियम, खांती आदि गुणवंत होय,
ते गणधर महाराजना गुणना बोलवा वाला एटवे गणधरमहाराजनी
प्ररूपणानुं ब्रह्माण करवा वाला, ते वंदवा लायक जाणवा. जेणे गण-
धर महाराजनी आज्ञानुं सन्मान कर्युं, तेणे तीर्थंकरनी आज्ञानुं
सन्मान कर्युं, एम जाणवुं. अने तेज जिनशासनमां वंदवा योग्य
समजवा एथी उलटा पासत्यादिक गद्य ममत्व कदाग्रही तप,
नियम, चारित्रनी निदा करनार, गणधरादिकना अवर्णवाद बोलवा-
वाला जाणवा माटे सम्यक्त्व सहित धर्म आदरवो.

लज्जई विमाण वासो, लज्जई लीलाय वत्तिया लढी ।

इह आहरियं न लज्जइ, इद्धह रयणुव्व सम्मत्तं ॥

विमाण वास पामवो तथा क्रोडो गमे लक्ष्मि पामवी सहेल ठे पण
जिन वचननो सम्यक् बोध पामवो रत्ननी पेठे डुल्लेज ठे.

जिण वयणं अलहंता, जीवा पावंति तिख्ख डुक्काइं ।

लहिउणं सपमत्ता, ताणं चिय घोर संसारो ॥

- જિન વીતરાગનાં વચન નથી પામ્યા તે પુરુષ તિદ્દણ આકરા
 ડુલ્હો પામે, વલી જિન વચન પામી પ્રમાદ કરે તે પ્રમાદી ઘોર ડુલ્હ
 રૂપ સસારમાં જટકે

ણાણં નરસ્સ સારં, સારં ણાણસ્સ સુદ્ધ સમ્મત્તં ।

સમ્મત્ત સાર ચરણ, સારં ચરણસ્સ નિઘ્વાણં ॥

નરજવનુ સાર જ્ઞાન છે. જ્ઞાનનુ સાર સમ્યક્ત છે સમ્યક્તનુ
 સાર ચારિત્ર છે અને ચારિત્રનું સાર નિર્વાણ છે તે જ્ઞાન જિનેશ્વરની
 આણામાં વર્તતાંજ છે

અપાયવિચય—અનેક સસારી જીવ અનંત સમાધિમય પોતાનું
 આત્મ સ્વરૂપ જૂલી કર્મને વશ પડ્યા ડુલ્હી થાય છે શાથી કે અ-
 જ્ઞાન, રાગ, દ્વેષ, કપાય, આશ્રવના વશે પણ હે ચેતન ! તુ તો હવે
 જાણ પુરુષ થયો, પુદ્ગલ વસ્તુમા પોતાપણું માની પર કર્તા પર જો
 ક્તાદિ પરિણામપણે કેમ થવું ? હે ચેતન ! એ વસ્તુ જરૂ તારી
 નહિ, એ તુ નહિ, તુ ચૈતન્ય છે, એ જરૂ છે તારુ તો અનત જ્ઞાન,
 દર્શન, ચારિત્ર, વીર્ય છે વલી નિશ્ચય નયે તું શુદ્ધ, વુદ્ધ, અવિનાશી,
 અજર, અનાદિ, અનત, અદ્ય, અક્ષર, અનક્ષર, અચલ, અકલ,
 અમર, અકર્મી, અનામી, અવંધ, અનુદય, ઉપયોગી, અજેદી, અવેદી
 અટેદી, અલેદી, અકપાયી, અસલાયી, અલેસી, અશરિરી, અના
 હારી, અવ્યાવાધ, અનાવગાહી, અગુરુલઘુ પરિણામી, અર્તોદય,
 અપ્રાણી, અયોની, અસસારી, અમલ, અપરપર, અનાશ્રિત, અકપ,
 અવિરૂદ્ધ, અનાશ્રવ, અલલ, અશોકી, અસગી, અનાકાર, અમૂર્તિ,
 લોકાલોક જ્ઞાયક તું. તારી જ્ઞાયકતા રૂપ નિર્મલ સ્ફટિક મણિની
 જલકમાં જગતના સર્વે દ્રવ્ય, દેવ, કાલ, જાવ, ત્રિકાલવર્તી ઉત્પાદ
 વ્યય ધ્રોવ્યનુ પ્રતિજાસન થઈ રહું છે વલી તારી જગમગ દર્શન
 જ્યોતિમા પડ્દવ્ય દર્શી રહ્યા છે વલી એવી જ્ઞાન દર્શનની સ્થિર

परिणति सदाए अखंड धाराए परिणमी रही ठे वली नारी चैतन्य शक्ति अखंड, अतूट, अखूट, अपरंपार, निराधार, नि.सग, निर्जय, अनाकुल ठतमां ठती ठे तुं स्वगुण जोगी, स्वसत्तादानी, निजस्वरूप रम्यमां रमण करवावालो शुद्ध चिदानंद तुं, ठतां जरु पुद्गल के जेमांही दुःख श्रम विषय विषया विषम विकारो, कपाय अशिरूप टावानल ठे तथा बहु रोगनी खाण सरुण, परुण, विध्वंसन, प्रेरुण ठे तेमां शुज अशुज मानी केम विषय विकारनो जोगी थाज तु ? एम पुद्गल जावने अपाय जाणी सहजानंद आत्म स्वजावमां स्थिर परिणामी थवुं ते समजाव जाणवो

विपाक विचय—हवे विपाक विचय ध्यान करी समजाव करवो ते कहु तुं आपणो आत्मा परमात्मा सरखो सिद्धनो साधमीं ठे ते पोतानुं स्वरूप अणजाणतां आ संसारमां खुतो ठे ते स्वरूप विचारतां एम जासन थाय ठे के जे परायो संग कीधो ते माहे राची माची रह्यो तेथी कर्मने वश पड्यो दुःखी थाजुं तु ते कर्म विचार कहे ठे जीवनो ज्ञान गुण ज्ञानावरणीए दाव्यो ठे, एम दर्शनावरणादि यावत् वीर्य गुण अंतराय कर्म दाव्यो ठे. एम आठ कर्मथी जीवना आठ गुण दवाणा ठे, तेथी आ संसारने विषे जीवने जन्म मरण अनंतां करवां पमे ठे. ने सुख दुःख पोते पोतानां करेलां कर्मथी जोगवे ठे ते सुख वास्तविक नथी मिथ्यादृष्टि कल्पनाथी सुख मान्यु ठे ते सुखमां राचवुं नहीं जेम स्त्री चार शेर रुपानां सांकलां पगे पेहेरी सुख माने ठे. वली कान तुटता सुधी काने पहेरवाना आचूपण पहेरी कल्पनाथी सुख माने ठे पण तेज आचूपण पुरुषने पहेरावीए तो सुख माने नहीं तेम पुण्य उदयथी धन अने विषयना जोगोमां मिथ्यादृष्टि कल्पनाथीज सुख मनाएलुं ठे एवा कल्पित सुखमां हे चेतन । तारे राचवुं न घटे. वली दुःख ते पोताना पूर्वना अशुज कृत्य कर्मना ऊदयनो विपाक ठे ते तारी आत्म स-

તમામાં નથી તુ તો અલ્પ જ્ઞાનમુદ્રા શુદ્ધ સત્તાવત જ્ઞાનનો પુજા એક નિત્ય અવાધિત તુ માટે એવા પુદ્ગલોને દૂષિત જોઈ તારો લક્ષ્ય તે માહે જવા દેવો નહીં. ઇટલે શુદ્ધમાં રાગી, અશુદ્ધમાં દેવી થવું નહીં. એ કર્મનું સ્વરૂપ વિચારવું. તે પ્રકૃતિવંધ, સ્થિતિવંધ, રસવંધ, પ્રદેશવંધ એ ચાર વંધનાં સ્થાન વિચારવાં તથા ઉદય, ઝડીરણા, સત્તા, તેના સ્વરૂપનું ચિત્તવન કરવું. એવા કર્મ પરિણામથી ઉદાસિન્નવૃત્તિ કરી, એકાગ્ર ચિત્ત કરી આત્મ સ્વજ્ઞાવમા સ્થિર થવું તે સમજાવ કહીએ

સંસ્થાન વિચય—ત્યાં કૃત્પાદ, વ્યય, ધ્રોવ્ય, ડ્રવ્ય, દેત્ર, કાલ, જાવાદિ વિચારે, પર્યાય લક્ષણે જૂદા જૂદા જેદે કરીને, નામ સ્થાપના ડ્રવ્ય જાવ જેદે કરીને ચૌદ રજ્જુ લોક કેવો છે—ઝંચપણે ચૌદ રજ્જુ છે તે મધ્યે સાત રજ્જુ નીચો અધો લોક કહીએ. અને વિચાલે અઢારસે યોજન મનુષ્ય લોક છે તેને ત્રીઠો લોક કહીએ ને ઉપર કાશ્ક ઝુણો સાતરજ્જુ ઉર્ધ્વ લોક છે, તે મધ્યે દેવતા વૈમાનીક તે ઉપર સિદ્ધ દેત્ર જે માહે સિદ્ધના જીવો અનંત સમાધિના જોગી રહ્યા છે. એવો ચૌદરજ્જુ લોક તેના સર્વ પ્રદેશ ઇટલે લોકાકાશના સર્વે પ્રદેશ મારા જીવે અનંતકાલ સસારમા જમતા જન્મ મરણે કરી સ્પર્શ્યા છે વહી એ લોકને વિષે પંચાસ્તિકાયનું અવસ્થાન તથા પરિણમન ડ્રવ્ય ગુણ પર્યાયનું અવસ્થાન ત્યાં પોતાના કર્મનો કર્તા અને જોક્તા આત્માજ છે અને તે આત્મા અરૂપી અવિનાશી ઉપયોગ લક્ષણે યુક્ત તે પણ પોતેજ છે તો એવા ચૌદરજ્જુ લોક માહે રહેલા મારાથી જિન્ન તે અન્ય પદાર્થ મને સ્થિરતાનું સ્થાનક નહીં મને સ્થિરતાનું સ્થાન અસરયાત પ્રદેશરૂપ મારી સત્તાજૂમિજ છે એમ પરવસ્તુનો રાગ ઠોમી આત્મ સ્વજ્ઞાવમાહેજ સ્થિર થવું તે સમજાવ જાણવો

હવે ધર્મ ધ્યાનનું સ્વરૂપ સંક્ષેપથી લખીએ ઠીએ—કર્મ જનિત સમુદ્ર વચ્ચાણિય ઠીએ, ઇટલે કર્મે કરી પ્રાપ્ત થયો એવો જે જવસમુદ્ર

ते जन्म जरा मरण रोग जले करी संपूर्ण जरेलो ठे, एमां मोह रूप मोटा जमरा पडी रह्या ठे ने कामरूप वरुवानल लागी रही ठे, जेमां कषाय रूपी चार पाताल कलशा ठे ते मध्ये आशा रूपी मोटो वायु प्रचंड वेगे समुद्रना जलने कल्लोले प्रेरें ठे, महा विकल्परूपी कल्लोल उठली रह्या ठे एवो मोहरूप उद्धत जव समुद्र ठे. मनमांहे विश्रांत कहेतां हर्ष शोकनुं थवु ते रूपी बेल समुद्रमां फेली रही ठे, नेनी अरुजाटमां पमेला जीवने निकलवुं महाडुप्कर जाणवुं बली त्यां याचना रूपी सेवालनो समुह घणो ठे अने दु.खे पूर्ण थाय एवी जे जोग तृष्णा ते समुद्रनो मध्य जाग ठे अज्ञान रूपी वादलानी घटा घनघोर अंधकार करती ठायी-ज्यापी रही ठे आपदा रूपी विज-लीना विषम ऊंचकारा थइ रह्या ठे. कदाग्रह रूपी मोजां अद्भुत उठली रह्यां ठे बली त्यां विविध जातिना रोगरूप मष्ट कष्टादिक जलजंतु घणां उठली रह्यां ठे बली चंचलता रूप शून्यपणा रूप गर्वरूप जे जे दोषो ते ते मोटा पर्वतो ज्यां ठे एवो जवसमुद्र तेने विचारवो हवे तेवा जव समुद्रने तरी पार पामवानो उपाय कहीए ठीए ज्यां सम्यक्त रूप द्रढबंधन बांधेलां अढार हजार शिलांग रूप पाटीआं ज्यां जमेलां ठे त्यां ज्ञान रूपी निर्यामक जाऊना चलाव-नार ठे संवर कीचे करीने पाटीआंनां आश्रव रूप ठिडोने पूर्यां ठे जे मनोगुप्तिरूप गुप्त सुकान तेने समुचाले आचाररूप मंरुपे करी दीपतु-शोचतुं उत्सर्ग ने अपवाद मार्ग वच्चे चालतुं एवुं जे जाऊ तेने विपे आत्म शुद्धतनुं सैन्य चढयुं के जेमां शुद्ध अध्यवसाय रूपी घणा बलवंत शुद्धतो ठे बली ते बहाणने चला स्थिर जोग रूपी कुवास्थज ठे ते स्थंज उपर थापेलो अध्यात्म रूपी सढ ते बहाणने चलावे ठे हवे ते अध्यात्म रूप सढ थकी प्रगट थयो जे तप रूपी पवन अनुकुल बहेतो थको बहाणने चलाववाना वेगे करीने संवेग रुपे चालतुं बहाण वैराग्य (उदासिन्नता) मार्ग मांहे

ચારિત્ર રૂપી જાજ મહા વેગે ચાલ્યું જાય છે, તેની અંદર મહા
 મુનિરાજ વેઠા છે, મહા રિદ્ધિના ધણી છે, તેમની અનિત્યાદિક જે
 જલ્લી જાવનાઈ તે રૂપ પોતાની પેટી તે માંહે જ્ઞાનરૂપી રત્ન જોરલાં
 છે તે પેટી પોતાની પાસે રાખેલી છે. એવી રીતે જે મુનિશ્વર પ્રવર્તે છે
 તે નિર્વિઘ્નપણે મોક્ષ નગરનું રાજ સુખે પામે. હવે એવી રીતે મોક્ષ નગરે
 જતાં સંસારની માંહે એક મોટો મોહ નામે પહ્લીપતિ છે. તે સર્વે
 ક્રોધાદિક જીલો વિગેરે કર્મ પરિણામનો રાજા છે, તે મહા જોરાવર
 છે. ઇંડ્ર, ચંડ્ર, નાગેંડ્ર પણ એને જીતવા સમર્થ નથી. એવો જોરાવર
 મોહરાજા તેને ધન પત્ની જે આ ચારિત્રરૂપી જાજમાં જ્ઞાનાદિક
 ધનથી જોરલા મુનિરાજ માંહે વેઠેલા છે અને તે મોક્ષ નગરે જાય છે,
 એવી ધન પત્ની મોહરાજા જરાક શોકાતુર થઈ વિચારે છે કે
 હવે આઠસુ થઈ વેશી રહે. કંઈ સરે નહીં, જો વેશી રહીએ તો સર્વે
 સંસારનું નાટક વધ પત્ની જાય, માટે પોતાના મુખ્ય અધિકારીનું
 રાગ કેશરી અને દેવ ગજેન્દ્રને હુકમ આપ્યો કે, હુધ્યાનનામા ટંકે
 લને જલ્દીથી હુકમ આપી સર્વે હથિયાર અને શુજાટો યુક્ત આપણા
 હુધુરિ જહાજને તૈયાર કરાવો. બલી હુઘાચાર પ્રમુખ જાજો તે પણ
 સજ કરો, એવો હુકમ મલતાંજ રાગ કેશરી આદિકે પોતપોતાના
 અધિકાર પ્રમાણે લગાડી સામગ્રી લેઈ શુજાટો સહિત વહાણો તૈયાર
 કર્યા અને મુનિરાજના ચારિત્ર રૂપી વહાણના સન્મુખ થયા, તે મુનિ
 રાજના ચારિત્ર ધર્મ પ્રધાનના શુજાટો સ્થિરતા રૂપી મંડપમાં વેઠા
 હતા તેને ધન પત્ની પડતાંજ પોતાના માલિકને સચેત કર્યો અને તુર્તજ
 રાણમરૂપ જૂમિએ ચારિત્ર ધર્મ રાજાનું સૈન્ય સર્વે એકત્ર કર્યું તત્ત્વ
 ચિંતા પ્રમુખ વહાણો પણ સર્વે સાથે લાવ્યા અને લાગલાજ સમ્યક્
 પ્રધાન વહાણના માલિકે મોહ રાજાનો જે મિથ્યાત્વ રૂપી મોટો શુજાટ
 તેને ઝગાવ્યો—પ્રાણ રહીત કર્યો જે મહા પરાક્રમી મહા વિપત્તિ કામ
 કરનારો યવા પ્રધાનને સહેજમા એક લીલાઈ હાથે અને ઝપશમ

नामा शुजटे मोहराजानां रणयंजने तोड्यो क्हांति शुजटे ऊपशम
रूपी खड्गनी धाराए क्रोधरूपी मोहना योद्धाने एकज घामां धरणीए
ढाढ्यो. मार्दवरूपी शुजटे पोताना वज्रे करी आठ सुवा सहित मान
शुजटने हण्यो. आर्यव शुजटे सरलता रूपी औपधी पाइने कपट
चोरटाने नाश कर्यो. निस्पृह नामा शुजटे समता रूपी वाणे करी
लोचरूप लुंटेराने पाड्यो. अढारसैं शीलंग रथनो धोरी एवो
शीलरूपी शुजट तेणें कंदर्प शुजटनो अंत आय्यो. वैराग रूपी शुजटे
हास्यादि पद शुजट सहित राग केशरीने तथा छेप गजेजने प्राण
मुक्त कर्या श्रुत ज्ञान जोगादिक शुजटोए निझादि शुजटोने हणया,
धर्म ध्यान शुजटे महातिदण जेदक हथियारोवडे मोहना विविध
शुजटोने विन्न जिन्न करी अगोअंगथी जूदा कर्या शुक्ल ध्यानरूपी
शुजटे ह्मपक गुणरूप वाणोना प्रहारे करीने तुपेला अने जाहेर मोहा-
दिक सर्वे कर्म परिणामना शुजटोनो अंत आय्यो तेवारे ते मुनि-
राज परम समजावने प्राप्त थड निश्चित आत्मिक अमर राज्यने-
पाम्या एम आत्मानु अने मोहराजानुं वनेनुं जोर विचारी शत्रुथी
पोतानुं सवायुं बल फोरवी मोह परिणामने जीती समजाव करवो.
परअनुरागे प्रवर्त्तवुं तेज बंध ठे अने स्वगुण अनुयायीपणे प्रवर्त्तवुं
तेथी मुक्ति ठे. केटलाक आचार्योनुं एवुं कहेवुं ठे के धर्म ध्यान ठठा
गुणगणार्थी ते आठमा गुणगणा सुधी होय, बली केटलाक आ-
चार्योनुं कहेवुं एवुं ठे के जो धर्मध्यान चोथे गुणगणे न होय तो
वस्तुना धर्म जाण्या विना सम्यक्त रहे नहि माटे अहीआं लख-
वानुं एटलुज ठे के धर्म ध्याननो मनोरथ करवो ए पण धर्मध्यान
मांहेज गणीए बली बीजी रीते चार ध्यान कक्षां ठे तेनां नाम-पि-
मस्थ (१) पदस्थ (२) रूपस्थ (३) रूपातीत (४)

(१) पिमस्थ—हवे पिमस्थ ध्याने करीने सम परिणाम करवो
ते कहिये ठीए पिडस्थ कहेतां शरीरनी अदर असंख्यात प्रदेशी

आपणो निर्मल आत्मा ज्ञानादि अनंत गुणोप व्यापी रह्यो ठे, ते सिद्ध परमात्मा सरखो हुं एकज निर्मल तत्त्व तु. पुद्गलादि अन्य पिढमां मारे कांशपण चेष्टा करवी अथवा ए विपे वोखवु अथवा ए विपे इष्टानिष्टनुं चितववु मने न घटे. एम पुद्गल पिंडची निवर्त्ति शुद्ध परिणामे रहेवु ते समजाव जाणवो सिद्धना पिंम्ने विचारी अने पोताना पिंडने पण तेज रुपे विचारी निर्धार करी स्थिर समाधि पदने जोगववु

(९) पदस्थ—अरिहंतादि पांच पद अथवा नवपद आत्मानां आत्मा माहेज ठे जेम त्रेवीशमा तीर्थंकर पार्श्वनाथ अरिहते धरणें-
 डने पूर्वना नागना जवमां काष्ठअग्निमाहे चलतो जोइ कहु
 “ ॐ असिञ्चा उसायनमः ” एटले के हे चेतना। जे जीवे रागा
 दि परिणामनो अत कयों तेज अरिहंत पदने पाम्या तेम अरिहंत
 पद प्रगट करवानी शक्ति तारी चेतनामा ठे तेज तुं सत्तागते पोतेज
 अरिहत रुपी तु. तेज अरिहत पदने प्रणम एटले अरिहत पदनो
 परिणामी था वली “ सि ” एटले केवल ज्ञानादि स्वसपदा प्रगट
 पणे जोगवता एवा जे सिद्ध परमात्मा ठे तेवोज तु आत्मा सत्ताए
 सिद्ध समान पोतेज तुं पोतानी स्वसपदा चूकी मिथ्याद्रष्टि आ
 नागना देह रुपी अस्थि, मांस, रुधिरादिकना पिंम्ने पोतापणे मानी
 तुं पोतानी स्वगुण सपदाने न चूक अनेक जीवो पर परिणामिकता
 मूकी स्वगुण पर्यायना कर्त्ता, ज्ञोक्ता, स्वगुण पर्याय मांहेज निज
 उपयोगनी व्यापकता, ग्राहकता, रमणता करता स्वतंत्र स्वजाव
 सिद्धिनी व्यक्तिना जोगी थया तो सिद्ध पद प्रगट करवानी सत्ता
 ताराज आत्मामा ठे तो तु पण ते सत्तानो परिणामी था वली
 “ आ ” एटले आचार्यपद ते ज्ञानाचार, दर्शनाचार, चारित्राचार,
 तपाचार, वीर्याचारुं आचरण करनार ते आचार्य आत्माजं ठे. तु

પણ જ્ઞાનાચારાદિ પચવિધિ આચારનો પરિણામી થાય તો આચાર્ય પદ તારામાંજ છે માટે આચાર્ય પદને પ્રણમ, આદર

હવે “ જુ ” ઇટલે ઉપાધ્યાય પદ તે દ્વાદશાંગનું જાણવું, જ-ણવું, જણાવવું તે શક્તિ પણ આત્માની અંદરજ છે તો તું પણ-ઉપા-ધ્યાય પદને પ્રણમ, આદર

વલી “ સા ” ઇટલે સાધુપદ-પોતાના સ્વરૂપે શુદ્ધોપયોગે અ-પ્રમત્તજાવે ઇટલે ગફલત રહિત સચેત થઈ પરબ્રહ્મ રાગ દ્વેષવંત ન થાય, તેજ શિવ માર્ગને સાધે અને તેનેજ સાધુ કહીએ તો અપ્ર-મત્તજાવે રહેવાની સત્તા આત્મામાંહેજ છે, તો તું પણ અપ્રમત્ત જાવનો પરિણામી થઈ સાધુજાવનું સન્માન કર એમ પચપરમેષ્ટી પદ આત્મામાંહેજ છે માટે આત્મપદનું ધ્યાન કરતાં પંચપરમેષ્ટી પદનું ધ્યાન થાય છે, અને પંચપરમેષ્ટી પદનું ધ્યાન કરતાં આત્મપદનું ધ્યાન થાય છે એમ સમજવું. વલી વીજાં ચાર પદ મેલવી નવ પદ-મય આત્મા જાણવો તે કહીએ ઠીએ

સમ સંવેગાદિક ગુણા, ક્ષય ઉપશમ જે આવેરે ।

દર્શન તેહજ આત્મા, શું હોય નામ ધરાવેરે ॥

વીર જિણેસર ઉપદિશે ॥

સમ, સંવેગાદિ શબ્દથી નિવેંદ, અનુકંપા, આસ્તિક્યતા એ પાંચ ગુણ તે મિથ્યાત્વના ક્ષય તથા ઉપશમથી આવે તેથી જે સમ્યક્ દર્શન પ્રગટે તેને સમ્યક્ દર્શન કહીએ ઇટલે જે મિથ્યાત્વે દવા-યલો દર્શન નામા આત્માનો ગુણ દર્શન રૂપ પ્રગટ થયો તે આત્મા-નોજ છે પણ અન્ય બ્રહ્મનો નથી માટે દર્શન ગુણ તે આત્માથી અજિન્ન માટે આત્માજ છે પણ હમે સમકીર્તી ઠીએ એમ જૂવું નામ ધરાવવાથી શુ થાય ?

ज्ञानावरणी जे कर्म ठे, दय उपशम नस थायरे ।

तो होय एहज आतमा, ज्ञाने अवोधता जायरे ॥ वीर ० ॥

हवे ज्ञानपद कहीए ठीए ज्ञानावरणी जे कर्म ठे तेनी पांच प्रकृति ठे ते उपशम अथवा दय थाय एटले आत्मानो ज्ञान गुण ज्ञानावरणी कर्म दवाएलो आवरणना दय तथा उपशम अथवा प्रगट थयो ते ज्ञान गुण आत्मानो आत्माथी अजिन्न माटे आत्माज ठे

जाणो चारित्र ते आतमा, निज स्वज्ञावमा रमतारे ।

लेश्या शुद्ध अलंकख्यो, मोह वने नवि जमतारे ॥ वीर ॥

अर्थ-विज्ञावथी विराम पामी विषयादिकनु रमण ठोडी निज स्वज्ञावमां एटले पोताना ज्ञानादिक स्वज्ञावमां शुद्ध लेश्याना अलंकार युक्त रमण कर्ता आत्माने चारित्र कहीए पण पुद्गल सत्ताजुमी जे परमाणु वर्गणारूप वर्ण गंध रस स्पर्श संघयण संस्थाना दिकनुं स्थानक तेज मोहने रहेवानुं वन ठे तेमाहे चित्तनुं रमा ववु-भ्रमण करवु तिहां चारित्र न होय पण पराचरण होय ते पराचरण तजी आत्मा पोते पोताना आत्म स्वज्ञावमां रमण करे तेने चारित्र कहीए माटे चारित्र ते आत्मा ठे

इहा रोधे संवरी, परिणति समता योगेरे ।

तप ते एहिज आतमा, वर्त्ते निज गुण जोगेरे ॥ वीर ॥

अर्थ-आत्मा पोताना ज्ञानादिक गुणनो जोगी थइ स्वगुण सतोपे तृप्त रहे पण पुद्गलना स्पर्श, रस, गंध, रूप, शब्दादिना विषयनी इहा न करे, पोताना शुद्ध उपयोगने न चूकता इन्द्रियादिकने सवरी राखे के जेथी अशुद्ध उपयोग रूप परद्रव्य गुण पर्याय जोगववानी इहा थाय नहि पोतानी परिणति पोताना द्रव्य क्षेत्र काल जावे

समता योगे करे, परयोगे थएली परिणतिने पर विरक्तताए समजाव करी पोतानी परिणति स्वजाव योगे करवी, तेने तप कहीए माटे आत्मानी परिणति परयोगथी वारी आत्मयोगे करी आत्म स्वजावने जोगवतो तृप्त रहे तेनेज तप कहीए माटे ते पण आत्माज ठे एम नव पदमांहे एकज आत्मपणुं ठे, एकज आत्मजावमांहे नव पद ठे ए माहेला अरिहंतादि पंचपरमेष्ठी पदने आत्मसत्तामांहे धारतो नाग पार्श्वनाथ अरिहत्तना अतिशय युक्त वचनोए सम्यक्त्व पामी धरणेऊ पदवी वयों. वली अरिहंतादि पंच पदना अथवा नवे पदना अव्यगुण पर्याय अने पोताना गुण पर्याय अज्ञेदपणे विचारतां, ध्यावता, रमण करतां पोतेज आत्मा अरिहतादिक पदनी व्यक्ति एटले प्रगटताने पामे एम चोवीशमा तीर्थंकर वर्द्धमान स्वामीए उपदेश्यु ठे आत्मा आत्मध्यानथी पोतानी रिद्धिने प्रगट करे एम पदस्थ ध्यान करी परअव्यथी विरक्त थइ सम परिणामे स्थिर थवुं तेज सामायक जाणवुं.

रूपस्थ ध्यानथी समजाव करवो ते कहीए ठीए रुपी शरीरमां रह्यो एवो हुं अरुपी चेतन मारु रूप ज्ञान ठे ए शिवाय अन्य रूप मारुं नथी. अनंत गुण पर्याय सहित हुं ज्ञायकरुपे तुं, ज्ञायक शक्ति मारी मारामां ठे, पुद्गल पर्यायमां अहंपणे समत्व करी हुं रागी छेपी केम थाउ ? एम सम परिणामे रहेवुं.

रूपातीत ध्यानथी समजाव करवो ते कहीए ठीए—रूपातीत ध्यान शुक्ल ध्यानना घरनुं ठे पण अहिआं समुदाये जेगु आव्यु ठे तेथी कहु ठे पण ए ध्यान शुक्ल ध्यान जेगुं समजवुं अहिआं मार्गणा, गुणस्थान, नय, पद्म, प्रमाण, मति आदि ज्ञान, क्य-उपशमजाव सर्वे ठोडवा योग्य ठे ते अहिआं खपमां आवे नहि. अहिआं तो सिद्ध परमात्माना शुद्ध मूल गुण तेज रूपे पोताना आत्मतत्त्वने जाणी तन्मयताए थवुं एज ध्यान सकल विजावथी

ठोडावी सिद्धिपदने आपे एम रुपातीत ध्यान करी परम स्थिरता-
ए अखरु आत्म सपदानुं जोगवबु हवे धर्म ध्याननी चार जावनाउं
जाववी ते नीचे प्रमाणे

(१) मैत्री (२) प्रमोद (३) मध्यस्थ (४) कारुण्य

प्रथम मैत्री जावना कहीए ठीए—सर्वे जीव साये मित्रजावनुं चित
वबु, जेम पोतानुं इष्ट इष्टीए तेम मित्रनुं पण इष्ट विचारबु, सर्वे जी-
वनु कल्याण चाहाबु जेम के मारा जीव मित्रो मिथ्यात्वादिकने वश
पडी विषय कषायादिकनी वेदना वेढी जवत्रमणना तापने जोगवे
ठे, मारी जे शक्ति ठे ते फोरवी शत्रुना तावाथी जीव वंयुंने ठोडाबु
अगर हजु पण मारी शक्ति विशेष होय तो एक जीवने पण मिथ्या-
त्वादिकने वश रहेवा देऊ नहि वली कोझु वीलकुल वुरु चितवबु
नहि, सर्वे पोताना ज्ञानानदना जोक्ता थाउं एम चितवन करवुं ते
मित्र जावना जाणवी, इहा सर्वे जीवो उपर समपरिणाम करवो ते
सामायिक जाणवुं

बीजी प्रमोद जावना कहीए ठीए

पोताना धर्माचार्य अने बीजा पण स्वपर समयना जाण एवा आ
चार्यादिक स्वरूप रमण करता, सहजानंदी, ज्ञानानंदी, दर्शनानंदी,
श्रुत अज्यासी, सम्यक्वंत, जिनेश्वरना वचनना विस्तार करवा वाला
शासनना प्रजावको आदिने देखी जाणी पोताना चित्तमां तेउं मलेतो
हर्ष उमगनु आवबु, चित्तमां प्रमोदनु प्रसरवुं ते प्रमोद जावना
कहीए, इहां तत्त्ववेत्ता, तत्त्वजोगी, रागादिक रहित मध्यस्थ परि-
णामीउंनुं बहुमान ते पूर्ण समजावनुं कारण माटे समजाव कहीए
वली तेग पुरुषोना मेलापथी चित्तमा महा आनंद प्रगट थाय आज
मारे ज्ञानी पुरुषोना समागम थयो, आज मने एमना दर्शन थया,
हवे हु. एमनी सेवा जक्ति करीश, आज मारा पाप दूर थया, मोटो
पुण्यनो उदय थयो, ए पुरुषो अत गुणोना धणी ठे, मोक्ष सुखना

Δ(૧) પિંડસ્થ—જ્ઞાનાદિક અનંત પર્યાયનો એક પિંડ હું આત્મા
તું; વર્ણાદિ અનંત પર્યાયનો પિન્ન પુદ્ગલ વિગેરે પર પર્યાયનો પિન્ન હું નથી.

(૨) પદસ્થ—જ્ઞાન દર્શનાદિ અને દાન લાજાદિનું સ્વામિત્વ
પણું તે માહરૂપદ છે; વર્ણાદિ શબ્દાદિ પરપદ તે માહરૂં નથી.

(૩) રૂપસ્થ—જ્ઞાયકરૂપ માહરૂં છે, વર્ણાદિરૂપ માહરૂં નથી.

(૪) રૂપાતીત—અનંતગુણ વ્યક્તસિદ્ધ અરૂપી સમાન હું રૂપા-
તીત છું

બીજા ગ્રંથોમાં એ ચાર ધ્યાન જૂદી રીતે લખ્યાં છે પણ અહિંયાં
તો મૂલ અધ્યાત્મ રીતે લખ્યું છે.

કરુ એમન તા રાગાદિક સવ રાગાનાં જમ મૂલયા ઇલયા નાલા ઠ,
મારા સરલાના મિથ્યાત્વાદિ રોગોની નિવૃત્તિ કરવાવાલા, જિનેશ્વ-
રના વચનરૂપ પરમ અમૃત પાડ પરમ આદ્દાદ ઉપજાવવાવાલા,
મોહના જેરથી મૂર્ઠિત જીવોને જિનવચન સુધારસ ઠાંટી સચેત
કરવાવાલાને હું કેવી રીતે રીજું ? માત્ર પ્રમોદ સહિત તેમની આ-
ણામાં રહેવું એજ મને પરમ પ્રમોદનું કારણ છે ગુણીના ગુણાનુવાદમાં
પ્રમોદિત થવું તે પણ સમજાવ જાણવો

॥ દોહા ॥ સમકીત દાયક ગુરુ તણો, પચ્ચુવયાર ન થાય ।

જવ કોમ્ના કોમ્ને કરી, કરતાં સર્વ ઉપાય ॥

ત્રીજી મધ્યસ્થ જાવના કહીએ ઠીએ

આ સસારમાં અનેક જીવો કર્મને વશ પડેલા, પોતાના સ્વરૂપના
અજાણ, દેવ ગુરુ ધર્માદિ તત્ત્વને નહિ જાણતાં અવિનય, આશાતના,
વિરાધના, દિસા, જૂઠ, વ્યજિચાર, વ્યસન વિગેરે અનાચારને સેવતા
દેહી દેષ કરવો નહિ, મારવું, તાડવું, ઝગમો, જવરાઈ નહિ કરતાં

तेउं उपर दया लाववी के आ वापडा केवी रीते अने क्यारे धर्म पामे पोताथी तेउंने बोधी शक्य एवु होयतो बोध आपी मार्गमां लाववा कदापि बोध न पामे तो बीजाने बोध देवानी सत्ता मारा आत्मामा नथी पोतानी जवस्थिति पाके मार्ग सन्मुख थशे एम जाणी मध्यस्थ परिणामे रहेवु ते समजाव जाणवो

चोथी करुणा जावना कहीए ठीए

सर्वे जीवो सत्ताए सिद्ध समान ठे कर्म वशे शरिरादिकना ममत्वे अशुभ उदये करीने जन्म, मरण, जय, शोक, रोग, वेदना वियोग, ठेदन, जेदन, तामन, तर्जन आदि अनेक वेदनाने सहे ठे, पण एवा भुज समान जीवोने दुब्य अने जावथी हु केम दुःखी करु ? चांपवु, चगदवुं, ठेदवुं, प्राणघात करवो, जय त्रासादिक पमा रुवुं मारा तनमन वचनथी न थाय, माटे हु सावचेत रहुं मने उदय आयेला कृत्यो करवा पमे ठे ते उपयोग ठोडी न करुं अने सजम निर्वाह अर्थे जो कांश् करवु पमे तो परमेश्वरनी आणए उपयोग राखी करुं वली हु कोइ जीवने पण त्रिकाले दुःखनो कारण न थाऊ वली मिथ्यात्व कपायादि उन्मार्गमा न पावु, न चलावु, पण जेम वने तेम आत्म समाधिना भोगी करु ते कक्षा जावना जाणवी एम मैत्रादिक चारे जावना जावता समजाव पामिए

शुभलध्यानथी समजाव करवो ते लखीए ठीए

मारा ज्ञानादि गुणो सरवे पुद्गल ममत्वे विपम जावने पामेला ठे एटले शरीरने पोतापणे जाणतां, मानता, अनुभवतां कोइ पुद्गल इष्ट अने कोइ पुद्गल अनिष्ट, वली केटलाक जीवो उपर इष्टता अने केटलाक जीवो उपर अनिष्टतानो संकल्प थाय ठे, तेज सकल्प विकल्पना विकारे विपमता पामेला मारा गुणो समजावे करी विपमता मटानी आप आपणुं पराक्रम प्रगट करी पोतपोताने कामे लागे जेमके ज्ञान, निर्मल ज्ञानरूप कार्य करे दर्शन, केवल दर्शन-

रूप कार्य करे. चारित्र्य ते शुद्ध रमणाणद कार्य करे एम सर्वे गुणो आप आपणा स्वज्ञावेज प्रगट थाय ते शुक्ल कहेतां निर्मल ध्याने बने ते शुक्लध्यान पर आलंबन विना आत्म स्वरूप उलखी (जाणी) ने तन्मयपणे ध्यावे एवं ध्यान ते शुक्लध्यान कहीए. जे पुरुष शांत दांत होय ते पोताना आत्म स्वरूपने विषे रमे बीजो पुरुष शुक्लध्यान योग्य नथी केमके सिद्धनो पण एज स्वज्ञाव ठे साधके पण एज स्वज्ञाव आदरवो बीजा आचरणथी ए वस्तु मले नहीं. ते शुक्लध्यानना चार पाया ठे तेनां नाम. (१) पृथक् वितर्क-सप्रविचार (२) एकत्व वितर्क अप्रविचार (३) सूक्ष्मक्रिया अनिवृत्ति (४) अने व्युत्तिन्नक्रिया अप्रतिपाति

तेमां प्रथमना वे पायानुं अप्रमत्तज्ञावे ध्यान थाय अने पाठ-लना वे पाया केवलीने ध्याववाना ठे अने ए ध्यानना विश्रामने विषे अनित्यादि ज्ञावनानो त्याग न थाय त्रम रहित पणे जे ज्ञावना ठे ते ध्यानना प्राण जाणवा.

हवे ए ध्यानने विषे लेश्या त्रण होय तेनां नाम.

(१) तेजोलेश्या (२) पद्मलेश्या (३) शुक्ललेश्या

ए ध्यानने विषे वर्ततो जीव जेदनो जजनार थाय तेनुं चिन्ह ए ठे जे आगमनी श्रद्धा पूर्ण होय, ए ध्यान थकी उत्तम धर्म प्रगटे ए थकी स्वर्गना सुखनी प्राप्ति थाय मोटुं पुण्यानुबंधी पुण्य ऊपार्जे पण ए थकी मुक्ति थाय नहीं हवे मुक्ति थवा रूप शुक्लध्यान ते कहीए ठीए—त्यां प्रथम समपरिणाम थाय कपट रहितपणे जीवने मुक्तपणुं धारण करतो शुक्लध्यान एटले निर्मल ध्यानने ध्यावे उद्-मस्थपणे आत्मज्ञावमां मन धरीने रहे त्यारे राग द्वेषने जीते ते धणीनी मुक्ति थाय. हवे ते पायानो विचार कहीए ठीए.

पृथक् वितर्क सप्रविचार नामा पहेलो पायो—एटले जी-

वधी अजीव जूदो करवो. अने स्वजावधी विजाव जूदो करवो—पृथक्
 कहेतां जिन्न जिन्न जूदा वहेंची नांखवा स्वस्वरूपने विषे तथा इव
 पर्याय विषे पृथक् पृथक् पणे ध्यान करवुं पर्याय गुणने विषे संक्रमण
 करवा गुणने पर्याय विषे संक्रमण करवा एम स्वधर्मने विषे धर्मा
 तर जेद ते पृथक् कहीए एनो जे वितर्क कहेता श्रुत ज्ञानादि उप
 योग एटले त्यां नाना प्रकारना नय निक्षेपा प्रमुखनो विचार ते श्रुत
 ध्यान ध्यावुं थयु. त्यां अर्थ अक्षर जोगादिकनो जे विचार तेनुं मां
 होमाहे संक्रमण करवु अथवा जिन्न जिन्न करवु अथवा ठ इव्यना
 गुण पर्यायमां रमण थाय ठे एवी रीते न्यारो न्यारो स्वपर विचार
 एटले आत्म इव्य जिन्न विचार पुद्गलादि पाच इव्यने पर जाणी
 अथवा स्वजीवइव्य सिवाय पद इव्यने परजाणी तेनो विकल्प
 टाली पोतानो उपयोग प्रत्येक इव्य गुण पर्याय एक एकनो जूदो
 जूदो विचार थाय ते पृथक् कहेतां जे निर्मल अने वितर्क कहेता
 स्वपरनो विचार करवो एवी रीते एकाग्रपणे जे ध्यान ते पृथक्
 वितर्क स्वपर विचार नामा पहेलो पायो जाणवो एवी रीते परत्यागी
 स्वसत्ता स्वरूपमां उपयोग थीर करे ए पद सर्वे शुद्ध व्यवहारनो ठे
 तेने ज्ञान थकी जेद ज्ञान कहीए ध्यान थकी शुभल ध्याननो पहेलो
 पायो कहीए ए पायावालो स्वर्ग गति पामे ए पायो आठमा गुण
 गणार्थी अग्यारमा गुणगणा सुधी होय ए पायावालाने त्रणे जोग
 ऊक्कटतानु साधन थाय

हवे एकत्व वितर्क अप्रविचार नामा बीजो पायो—एटले
 पोताना आत्म इव्य सिवाय अन्य जीव इव्य तथा धर्मादिक पाच
 इव्यना इव्य गुण पर्यायनु ध्यान ठोडी एक पोतानाज गुण पर्याय
 पोतामा एकत्वपणे ध्यावे एटले इव्य गुण पर्यायमय एकज हु
 आत्मतत्त्व तु, निर्मल सिद्ध परमात्मामा अने पोतामां कांड जेद
 जाणे नहि, पोताना ज्ञानादिक अनंत गुण पर्यायनु एकत्वपणु एक

समये परिणतिनुं पोतानाज स्वरूपयी तन्मयतानु करवु, माटे एकत्व वितर्क अप्रविचार कहिए पण इहां वितर्क कहेतां, शुद्ध ज्ञाना-
वलंबीपणे, अने अप्रविचार कहेतां विकल्प रहित, दर्शन ज्ञाननो-
समयांतरे कारणता विना, रत्नत्रयीनुं एकसमयी कारण कार्यतापणे
जे ध्यानने वीर्य उपयोगनी शक्ति ठे, तेथी एकाग्रपणे होवाथी
एज स्थानक विषे त्रणे जोग शुद्ध होय, अने वितर्क कहेतां विचार
ते पण थोमोज होय, एटले मननुं चंचलपणुं थोडुं होय, जेम समुद्र
पवन रहित स्थिर थाय, तेम मन विकल्पना कळोलो वगरनुं स्थिर
थाय, एटले अहिच्यां विचार ठे पण सूक्ष्म ठे, एटले ए ध्यान अवधि-
ज्ञान, मनःपर्यवज्ञाननो उपयोग देतां वनी शके नहि शामाटे के
अवधि, मनःपर्यवज्ञानतो परानुयायी ठे एनो विषय रुपी द्रव्यने
जाणवानो ठे, अने आ ध्याननो विषय स्वअनुयायी अने अरूपी
द्रव्यने जाणवानो ठे माटे ए वेनो उपयोग अन्योअन्य प्रतिपक्षी ठे
ते माटे ए ध्यान श्रुतज्ञानोपयोगथी निपजे, ए ध्यान थकी निर्मल
केवलज्ञान पामे; पण ए ध्यानथी मुक्ति पामे नहि, शामाटे के ए
पण योगादि ग्राहि ठे, ते कारण माटे एवी रीते एकाग्रपणे ए ध्या-
नने विषे प्रवर्त्ते तेने एकत्व वितर्क अप्रविचार नामे बीजो पायो
जाणवो, आ उपला ध्याननो विषय आगला पंक्तितोना लखाण उप-
रथी लख्यो ठे पण मारा अनुत्तवमां नथी. कारण के विषय कषा-
यथी विराम पामेलो नहि, एवो हुं तेथी एवी बुद्धि मारामां क्यांथी
होय ? माटे आ विषय कोइ अनुत्तवी पुरुषोनी गुह्यगमथी समजी
खेवो, उपरना ध्यानमां पवन रहित जेम दीपक अमोल शिखाए रहे
ठे, तेम विकल्प रहित मननी स्थिरता थाय ठे, ए ध्यान पर्यायरूप ठे,
वारमा गुणगणाना अत सुधी ए ध्यान ठे—

इवे सूक्ष्मक्रिया अप्रतिपाती नामे त्रीजो पायो—बीजा पायाना
अंते केवलज्ञान पामी तेरमा गुणगणामां केवलज्ञान दर्शन उपयोगमां

વત્તેં શ્હાં વીજુ ધ્યાન ઠે નહિ, તેવારે તેરમાને અંતે ચૌદમે જતાં ત્રીજો પાયો શુક્લધ્યાનનો જાણવો એક કાય યોગ વાહિરથી રૂંધેલો ઠે તથા મન જોગ, વચન જોગ, સમસ્ત રૂંધેલા ઠે તથા કેટલાક આચાર્ય કહે ઠે કે વાહિરજ રૂંધેલા ઠે, એવી રીતે વાદર જોગ રોકીને તથા વચન કાયાના, સૂક્ષ્મ જોગ રોકી અયોગી થયો, ત્યાં અપ્રતિપાતી આત્માનુ નિર્મલવીર્ય અચલ પરિણામ તે સૂક્ષ્મક્રિયા અપ્રતિપાતી પાયો જાણવો, સત્તાએ પંચાશી પ્રકૃતિ હતી તે મધ્યે વોહોત્તેર લખાવીને વાકીની તેર રહી, એ ત્રીજો પાયો જાણવો

હવે ચોથો પાયો ઝઞ્ઞિક્રિયા નિવૃત્તિ નામે કહિએ વિયે જે જોગ કાયાનો સૂક્ષ્મ રહ્યો હતો, તે પણ રોક્યો, ઇટલે સર્વે જોગ રૂધ્યા, તે સર્વે ક્રિયાનો શ્હા ઉઠેદ થઈ ગયો, અને શ્હાં શૈલેશિકરણ કરે, ઇટલે શૈલ કહેતાં, પર્વત જેમ કોઈ પવનથી કપે નહિ તેમ અજોગી મુનિશ્વર શૈલેશિકરણે પહોંચ્યા થકા નિ.કંપ પણે રહે તેર પ્રકૃતિ જે રહી હતી તેનો પણ ત્યા કાય કરીને અકર્મા થાય, સર્વ ક્રિયા રહિત થઈને સ્વસ્વરૂપ પ્રગટ કરે એ ધ્યાનનું નામ સમુઞ્ઞિક્રિયા શુક્લધ્યાન પણ ઠે, હવે ધ્યાનનો ચોથો પાયો ધ્યાતાં થકાં શરીર, અવગાહના, આવરુ એ સર્વ થકી અલગો થઈને મોક્ષમાં જાય એ શુક્લધ્યાનનો ચોથો પાયો કહ્યો

હવે એ શુક્લધ્યાનના ચાર પાયાના ફલ કહે ઠે પ્રથમના જે વે પાયા ઠે તેમાના પહેલા પાયાને ધ્યાવાવાલો-ઝપશમ જાવ હોવાથી પનેતો દેવલોકે જાય, અને કાયક જાવવાલો વીજો પાયો અત સુધી પુરો કરી કેવલજ્ઞાન પામે અને ઝપરના વે પાયામાના સૂક્ષ્મક્રિયા અપ્રતિપાતી પાયામા મરણ ઠે નહિ અને ચોથે પાયે પહોંચીને મોક્ષે જાય એ પાઠ પને નહિ માટે એ ત્રીજો અને ચોથો ઘંને પાયા મોક્ષ ગતિના દાતાર જાણવા શુક્લધ્યાન વાલો યથાર્થ પદાર્થ દેલે, આ-

શ્રવનો નાશ દેલે, ને સસાર સ્વરૂપ એ જવની પરંપરાનુ કારણ દેલે
અન્ય પદાર્થો સર્વે આત્મા થકી વિપરીતપણે જાણે એ શુક્લધ્યા-
નના વિસામામાં એવી રીતે જાણે દેલે તથા શુક્લધ્યાનના ત્રણે
પાયામાં ઉત્કૃષ્ટિ શુક્લલેશ્યા જાણવી ચોથો પાયો જે છે તે તો
લેશ્યા રહિત છે તો વીજા દોષ તો હોયજ ક્યાર્થી ? પણ શુક્લ-
ધ્યાનના પહેલા પાયાથી શુક્લધ્યાનવાલાના જોગ પણ સર્વે શુદ્ધ
હોય એ શુક્લધ્યાનનુ લક્ષણ કહિએ ઠિયે અહિસક હોય, મોહ
રહિત હોય, સ્વપર વિવેકી હોય, તત્ત્વબુદ્ધિ હોય, વલી અવંધ થયો
માટે ઉપસર્ગ, પરિસહયી કપે નહિ, નિર્જયપણે વર્તે, સૂક્ષ્મ અર્થને
વિષે પણ મુજાય નહિ, નિ શંકપણે રહે, મોહ માયાના લક્ષણ થકી
તથા સર્વ સજોગ થકી જૂદો રહે, એ સર્વે વિવેકના લક્ષણ જાણવાં,
દેહ તથા ઉપકરણની ત્યાગ બુદ્ધિએ અસગ અનુષ્ઠાને વર્તે, એવી રીતે
જે મુનિ એ લક્ષણે ધ્યાનાદિકને વિષે પ્રવર્તે, તે જ્ઞાન પામે એ રીતે
ધ્યાનનો ક્રમ જાણીને જે પ્રવર્ત્યું એજ પરમાત્માની આજ્ઞા છે, એવી
રીતે તે આજ્ઞાનો અચ્યાસ કરશે તે સંપૂર્ણ અધ્યાત્મજ્ઞાની થશે
હવે એ ધ્યાનનો મહિમા કહીએ ઠિયે

કે જ્યાં એવું પરિપક્વ ઉત્કૃષ્ટ ધ્યાન પામે થકે ઇંદ્ર, ચંદ્ર, નાગેં-
ન્દ્રની પદવીને તો એ મુનીશ્વર તૃણ વરોવર ગણે છે શામાટે કે આ-
ત્માનો પ્રકાશ સુખે કરે, એવું જ્ઞાન પ્રગટે, ને વલી જવનો નાશ કરે
માટે એજ ધ્યાનને સેવો, અને જે કામાતુરી હોય તે પણ કામદશાને
ઠોકે, શામાટે કે જમ સ્વચાવ જાણીને વિષય સુખનો ત્યાગ કરે, પણ
રાગદશા ઠાંઢવી તો ઘણી હુપ્ફર છે, અને જે ધ્યાનવંત મુનીશ્વર છે,
તે તો પરમાત્મારૂપજ સાક્ષાત્ દરશે છે, તે ધ્યાનમાં તૃપ્તિ પામીને
ફરીને ને રાગાદિક ન વઢે, અને વીજા જે જીવો રહ્યા તેને રાત્રિ
સર્વ નિડામાં જાય છે, અને ધ્યાન દશાવાલાને રાત્રિ તો ઊંઘવ, મહો-
ઘવ સરલા આનંદમાં જાય છે, જેમ હવડ કુવાનું પાણી મોઢાણુ

वर्त्ते इहां बीजु ध्यान ठे नहि, तेवारे तेरमाने अंते चौदमे जतां बीजो पायो शुक्लध्याननो जाणवो एक काय योग बाहिरथी कंधेलो ठे तथा मन जोग, वचन जोग, समस्त कंधेला ठे तथा केटलाक आचार्य कहे ठे के बाहिरज कंधेला ठे, एवी रीते बादर जोग रोकीने तथा वचन कायाना, सूक्ष्म जोग रोकी अयोगी थयो, त्यां अप्रतिपाती आत्मानुं निर्मलवीर्य अचल परिणाम ते सूक्ष्मक्रिया अप्रतिपाती पायो जाणवो, सत्ताए पचाशी प्रकृति हती ते मध्ये बोहोत्तेर सपावीने बाकीनी तेर रही, ए बीजो पायो जाणवो.

हवे चोथो पायो उच्छिन्नक्रिया निवृत्ति नामे कहिए ठिये. जे जोग कायानो सूक्ष्म रह्यो हतो, ते पण रोक्यो, एटले सर्वे जोग कंध्या, ते सर्वे क्रियानो इहां उठेव थइ गयो, अने इहा शैलेशिकरण करे, एटले शैल कहेता, पर्वत जेम कोइ पवनथी कपे नहि तेम अजोगी मुनिश्वर शैलेशिकरणे पहाच्या थका नि कंप पणे रहे तेर प्रकृति जे रही हती तेनो पण त्या क्षय करीने अकर्मा थाय, सर्व क्रिया रहित थइने स्वस्वरूप प्रगट करे ए ध्याननुं नाम समुच्छिन्न क्रिया शुक्लध्यान पण ठे, हवे ध्याननो चोथो पायो ध्याता थकां शरीर, अमगाहना, आवखु ए सर्व थकी अलगो थइने मोक्षमां जाय ए शुक्लध्याननो चोथो पायो कह्यो

हवे ए शुक्लध्यानना चार पायानां फल कहे ठे प्रथमना जे वे पाया ठे तेमाना पहेला पायाने ध्यावावालो—ऊपशम जाव होवार्थी पनेतो देवलोके जाय, अने कायक जाववालो बीजो पायो अत सुधी पुरो करी केवलज्ञान पामे अने ऊपरना वे पायामाना सूक्ष्मक्रिया अप्रतिपाती पायामां मरण ठे नहि अने चोथे पाये पहाँचीने मोक्ष जाय ए पाठा पने नहि माटे ए बीजो अने चोथो बंने पाया मोक्ष गतिना दातार जाणवा शुक्लध्यान वाळो यथार्थ पदार्थ देखे, आ-

श्रवणो नाश देखे, ने संसार स्वरूप ए जवनी परंपरानुं कारण देखे
अन्य पदार्थों सर्वे आत्मा थकी विपरीतपणे जाणे ए शुक्लध्या-
नना विसामामां एवी रीते जाणे देखे तथा शुक्लध्यानना त्रणे
पायामां उत्कृष्ट शुक्ललेश्या जाणवी चोथो पायो जे ठे ते तो
लेश्या रहित ठे तो बीजा दोष तो होयज क्यांथी ? पण शुक्ल-

गोस्तनेषु न सितासु सुधायां त्रिये. अहिंसक होय, मोह

तं रसं कमपि वेत्ति मनस्वी । ध्यान से जे वली अवंध थयो

अर्थ—नाग लोकमां अमृत क्यां थकी होय ? एने, सूक्ष्म अर्थने
रंगाइ गएला ठे. कोइ कहेसे के चंद्रमामां अमृत ठे तेनकाण थकी
जासन थती नथी कारणके ते दिने दिने क्षीण थतो जे जाणवां,
क्षीणपणुं होय त्यां अमृत न होय कोइ कहेसे के देव लोकी रीते
अमृत ठे ते पण संजवतु नथी, देवलोको पण अत्यंत विषयरसे व्हेते
अप्सराना रंगमां रंगाएला ठे इपादि बहु दोषोए करी अने सरणा-
दिना जये करी व्याकुल ठे माटे फक्त ध्यानमांज अमृत ठे ते माटे
हे पंकितो ! ध्याननुंज सेवन करो.

बीजा ठंदनो अर्थ—केटलाक लोको गायना दुधमां अमृत
माने ठे. कोइ साकरमां माने ठे. केटलाक स्त्रीना उष्टमां अमृत माने ठे
पण जे जे ठेकाणे लोको अमृत बतावे ठे ते अमृत नहीं ठतां विष-
यादिक विकार फेरमय ठे पण ते अमृतरस नथी अने अमृतरस ते
तो अपूर्व ठे, तेने तो अनुजवी पुरुषोज जाणे ठे. अमृतरस चाख्या
पठी बीजो रस चाखवानी तृष्णा होती नथी माटे शुक्लध्यानरूपी
अमृतनो आस्वाद क्षेत्रारोज मुक्तिना सुखने पामे ठे. ए चार ध्यान-
मांथी प्रथमनां आर्च रौद्रध्यान अवश्य ठाम्बा योग्य ठे अने धर्म-
ध्यान आदरवा योग्य ठे. ए धर्मध्यानथी मुक्ति नथी पण मुक्तिनुं
कारण थाय अने देवलोकना सुखने पामे अने शुक्लध्यानना प्रथ-

વત્તે શ્હા વીજુ ધ્યાન ઠે નહિ, તેવારે તેરમાને ઇંતે ચૌઢમે જતા વ્રીજો
 પાયો શુમ્ભધ્યાનનો જાણવો. એક કાય યોગ વાહિરથી કંધેલો ઠે
 તથા મન જોગ, વચન જોગ, સમસ્ત કંધેલા ઠે તથા કેટલાક આ-
 ચાર્ય કહે ઠે કે વાહિરજ કંધેલા ઠે, એવી રીતે વાદર જોગ રોકીને
 તથા વચન કાયાના, સૂક્ષ્મ જોગ રોકી અયોગી થયો, ત્યા અપ્રતિપાતી
 આત્માનું નિર્મલવીર્ય અચલ પરિણામ એકો પણ અનિશ્ચલપણુ ન ઠને
 જાણવો, સત્તાણ પચાશી પ્રજ્ઞા પ્રગટ દીઠો જે મોક્ષ સુખરૂપ સૂર્ય
 વાકીની તેર રહી, યુ નજ ઘોરે વલી જેણે શાસ્ત્રના વિચારથી ના-
 હવે ચોરે. હાણ્યો ઠે, તેનુંજ જ્ઞાન મોક્ષને તેજમો

જોગ કાય નક્કર તારા તથા દીપકનું તે
 તે સર્વે નેદાણો ઠે અજ્ઞાનરૂપ અંધકાર

રૂપ આત્માનું તેજ તે અનુજીવ

પણીને ઘણા કાલનો સમતા સ્ત્રી સર્વ

જાગ્યો અને સયોગ થયો એવો ધ્યાનરૂપી

ઠે ને મને પરમ વહાલો ઠે એમ ધ્યાન

કૃત્રિમ મિત્ર થકી શુ ?

इवे अमृत रस बतावीए ठीए—अजाण लोको घणे ठेकाणे
अमृतरस माने ठे पण ज्ञानी लोकतो ध्यान विषेज अमृत माने ठे
स्वागतावृत्तम् ॥

कामृतं विषभृते फणिलोके । कक्षयिण्यपि विधौ त्रिदिवे वा ॥
क्वाप्सरो रतीमतां त्रिदशानां । ध्यान मेवतदिदं बुध सेव्यं ॥
गोस्तनेषु न सितासु सुधायां । नापि नापि वनिताधर विवे ॥
त रसं कमपि वेत्ति मनस्वी । ध्यान संजवधृतौ प्रथते यः ॥

अर्थ—नाग लोकमां अमृत क्यां थकी होय ? ए विचारा विषयमां
रंगाइ गएला ठे. कोइ कहेसो के चंडसामां अमृत ठे तोपण ते बात
ज्ञासन थती नथी कारणके ते दिने दिने क्षीण थतो जाय ठे. ज्यां
क्षीणपणुं होय त्यां अमृत न होय कोइ कहेसो के देव लोकने विषे
अमृत ठे ते पण संजवतु नथी, देवलोको पण अत्यंत विषयरसे व्याप्त,
अप्सराना रगमां रंगाएला ठे इर्षादि बहु दोषोए करी अने मरणा-
दिना जये करी व्याकुल ठे माटे फक्त ध्यानमांज अमृत ठे ते माटे
हे पणितो ! ध्याननुंज सेवन करो

बीजा वंदनो अर्थ—केटलाक लोको गायना दुधमां अमृत
माने ठे. कोइ साकरमां माने ठे. केटलाक स्त्रीना उष्टमां अमृत माने ठे
पण जे जे ठेकाणे लोको अमृत बतावे ठे ते अमृत नहीं ठतां विष-
यादिक विकार केरमय ठे पण ते अमृतरस नथी अने अमृतरस ते
तो अपूर्व ठे, तेने तो अनुजवी पुरुषोज जाणे ठे. अमृतरस चाख्या
पठी बीजो रस चाखवानी तृष्णा होती नथी माटे शुक्लध्यानरूपी
अमृतनो आस्वाद क्षेत्रांज मुक्तिना सुखने पामे ठे ए चार ध्यान-
मांथी प्रथमनां आर्त्त रौद्रध्यान अवश्य ठांक्वा योग्य ठे अने धर्म-
ध्यान आदरवा योग्य ठे. ए धर्मध्यानथी मुक्ति नथी पण मुक्तिनुं
कारण थाय अने देवलोकना सुखने पामे अने शुक्लध्यानना प्रथ-

बगमेलुं होय, तेनुं ध्यान विनानुं मन जाणवुं अने जेने सर्व थकी
 सिद्ध फलनी इच्छा होय ते ध्यानरूपी घटमां मनरूपी जल जरे तो
 निर्मल थाय, जेम हवर कुवानुं पाणी घटमां जरवाथी निर्मल थाय
 ठे, ते प्रमाणे जाणवुं सर्व क्रियानुं फल ते ध्यानथीज ठे. अने ध्यान
 ते परमार्थनुं कारण ठे वली अतिशय अनिष्ट विषयपणुं होय अने
 घणे प्रकारे ते ऊदयना कष्टमा पड्यो. पण निश्चिंतपणुं न ठे
 तेने आत्मा विप्रे लीन कहीए प्रगट दीगो जे मोक्ष सुखरूप सूर्य
 तेने केम ठोने? अग्निज ठोने. वली जेणे शास्त्रना विचारथी ना
 स्तिकजाव तदनुसर्यो ठे, तेनुंज ज्ञान मोटुं ठे. जेम सूर्यना तेजमां
 चडमा ग्रह, तारा तथा दीपकनुं तेज समाइ जाय ठे, तेम
 ध्याने करी जेदाणो ठे अज्ञानरूप अंधकार जेनो ते प्राणीने महा
 आनंदरूप आत्मानुं तेज ते अनुजव ज्ञानमां शोजी रह्युं ठे. वली ते
 प्राणीने घणा कालनो समता स्त्री साथे वियोग हतो ते एक दणमा
 जाग्यो अने सयोग थयो एवो ध्यानरूपी परममित्र मारे परम हेतु
 ठे ने मने परम बहालो ठे एम ध्यानी पुरुषो कहे ठे. संसारना
 कृत्रिम मित्र थकी शु ?

हवे ध्याननुं घर वखाणीये ठिये—के ज्यां कामरूपी ताप तो
 ठे नहीं ने शीलरूप शीतल सुगंधे जरेली बेठको ठे, त्यां वली मोटी
 समतारूपी तळाड कहेतां गादी तकीए वेगो ठे एटले ध्यान मंदि
 रमां आत्मा वेगो थको, निवृत्ति राणी साथे परमानदने जोगवे ठे
 वली ज्या शीलरूप सिंहासन ठे इंद्रियदमन रूप शांतजल जरेलुं ठे
 समतारूपी पोलीया खडा ठे आत्मा परमात्मामा अंतर रह्यो नथी
 अने पणित लोकोना ऊघडा विवाद घणा हुता ते ए स्थानके ध्यान
 रूपी सधिपाले सर्वे तोडी नाख्या अने तत्क्षण आत्मा अने परमा
 त्माने अजेदपणे करी दीधो.

इवे अमृत रस वतावीए ठीए—अजाण लोको घणे ठेकाणे
अमृतरस माने ठे पण ज्ञानी लोकतो ध्यान विपेज अमृत माने ठे.

स्वागतावृत्तम् ॥

कामृतं विषभृते फणिलोके । कदयिण्यपि विधौ त्रिदिवे वा ॥
काप्सरो रतीमतां त्रिदशानां । ध्यान मेवतदिदं बुध सेव्यं ॥
गोस्तनेषु न सितासु सुधायां । नापि नापि वनिताधर विवे ॥
तं रसं कमपि वेत्ति मनस्वी । ध्यान संजवधृतौ प्रथते यः ॥

अर्थ—नाग लोकमां अमृत क्यां थकी होय ? ए विचारा विषयमां
रंगाइ गएला ठे. कोइ कहेशे के चंद्रमां अमृत ठे तोपण ते वात
जासन थती नथी कारणके ते दिने दिने क्षीण थतो जाय ठे ज्यां
क्षीणपणुं होय त्यां अमृत न होय कोइ कहेशे के देव लोकने विपे
अमृत ठे ते पण सजवतुं नथी, देवलोको पण अत्यंत विषयरसे व्याप्त,
अप्सराना रंगमां रंगाएला ठे इर्षादि बहु दोषोए करी अने मरणा-
दिना जये करी व्याकुल ठे माटे फक्त ध्यानमांज अमृत ठे ते माटे
हे पणितो । ध्याननुंज सेवन करो

बीजा वंदनो अर्थ—केटलाक लोको गायना दुधमां अमृत
माने ठे. कोइ साकरमां माने ठे. केटलाक स्त्रीना उंष्टमां अमृत माने ठे
पण जे जे ठेकाणे लोको अमृत वतावे ठे ते अमृत नहीं ठतां विष-
यादिक विकार जेरमय ठे पण ते अमृतरस नथी अने अमृतरस ते
तो अपूर्व ठे, तेने तो अनुजवी पुरुषोज जाणे ठे. अमृतरस चाख्या
पठी बीजो रस चाखवानी तृष्णा होती नथी माटे शुद्धध्यानरूपी
अमृतनो आस्वाद लेनारोज मुक्तिना सुखने पामे ठे ए चार ध्यान-
मांथी प्रथमनां आर्च रौद्रध्यान अवश्य ठांरवा योग्य ठे अने धर्म-
ध्यान आदरवा योग्य ठे ए धर्मध्यानथी मुक्ति नथी पण मुक्तिनुं
कारण थाय अने देवलोकना सुखने पामे अने शुद्धध्यानना प्रथ-

મના વે પાયા તેમાં ઝપડામીને પહેલો પાયો તે સ્વર્ગના સુખનો દાતાર
 ઠે અને દ્વાયકવાલો વીજો પાયો પામે તે કેવલજ્ઞાન અને મુક્તિનો
 દાતાર ઠે ઈથી કોઈક જીવ સ્વર્ગને પામે પણ ઘણા જીવો અહિ-
 આથી ઉચે ચમી મુક્તિને પામે જે પહેલો પાયો આઠમાથી તે દશમા
 ગુણગણા સુધી ઠે ત્યાં મરણ નથી અહિંઆં જે સ્વર્ગની ગતિ
 કહી તે નીચલા ઉપલા ગુણગણાને આશ્રયે કહી ઠે મરણ થવાનું
 હોય તો ઠઠે સાતમે આવીને મરણ કરે અને ચઢેતો અગીઆરમા
 ગુણગણે જડને મરણ કરે કેમકે અગીઆરમા ગુણગણે શુશ્લધ્યાનનો
 પહેલો પાયો સંજવે ઠે અને આઠમા નવમા અને દશમા ગુણગણે
 મરણનો અજાવ ઠે અગીઆરમાવાલો મરણ કરેતો સર્વાર્થસિદ્ધ
 વિમાને જાય ને આઠમાથી ચઢતાં અગીઆરમું ન સ્પર્શતા વારમા
 ગુણગણે જાયતો તે અવચ્ચ ચૌદમે ગુણગણે જડ સિદ્ધિ પદને પામે.
 દશમા ગુણગણાના અતે મોહનિય કર્મનો ફાય કરે તો વારમેજ જાય
 પણ અગીઆરમે જાય નહીં વારમા ગુણગણે ગયેલો જીવ શુશ્લધ્યા-
 નનો વીજો પાયો ધ્યાય ત્યાં ત્રણ કર્મ જે જ્ઞાનાવરણી, દર્શનાવરણી,
 ને અંતરાય તેનો નાશ કરે અને મોહનિય કર્મનો તો દશમાના અ-
 તેજ નાશ કર્યો ઠે. એમ ચારે ઘનઘાતી કર્મનો ફાય થયો એ ચારે
 કર્મ આત્મગુણની ઘાત કરવાવાલા હતા માટે ઘાતીકર્મ કહેવાય
 વાકીનાં ચારકર્મ તે આત્મગુણની ઘાત કરતાં નથી માટે તે ચારને
 અઘાતીકર્મ કહીએ તે તો શુજાશુજ ફલને દેખામનારાં ઠે પણ જે
 ઘાતીકર્મ તે વીજા પાયાના ધ્યાનથી નાશ થાય તે ધણી કેવલજ્ઞાન
 પામે પણ મુક્તિ પામે નહીં, કારણકે વારમા અને તેરમા ગુણગણે
 મરણ નથી પણ તાદૃશ્ય મુક્તિનું કારણ ઠે, વીજો પાયો અયોગી-
 પણાને આપે પણ મુક્તિ ન થાય
 ફલકો કરે અને ચોથો પાયો ધ્યાન
 પાયાના અતે

.. સ્વપાવે આત્માને
 નાશ કરે એ

हवे जे ध्यान कह्युं तेनो सार संक्षेपथी देखामुं तुं—परजा-
वनो त्याग करी, मननी चपलता टाळी आत्मस्वभावमां स्थिर थवा-
थीज मुक्ति थाय. एवा जीवने अहिंसां जीवतां पण मुक्तिज ठे
एम जाणवु

मासुज्जह मारज्जह, माडस्सह इच्छिण्ठ अत्येसु ।

थिरमिच्चह जइचित्तं, विचित्त जाणप्पसिद्धीए ॥

हे जव्य जीवो ! ध्यानना अनेक प्रकार ठे ते ध्यान सिद्धि करवा
माटे इष्ट अनिष्ट वस्तुमां मोह करशो नहीं, राग करशो नहीं, अने
द्वेष पण करशो नहीं अने चित्तने आत्म स्वभाव मांहे स्थिर थापो.

मा चिच्छह मा जंपह, मा चित्तह किंचिजेण दोइ थिरो ।

अप्पा अप्पम्मिरुज्ज, इण मेव परं हवेज्जाणं ॥

हे जव्य जीवो ! तमे कांइ शरीरनी चेष्टा न करो वचनना जल्प
न करो मनमां शुज अशुज सकल्प चितवन न करो आत्माना परम
स्वभावमां लक्ष स्थिरथोज करी रीज पामी रहो. एम परम ध्यान
होय. मिथ्यात्वभावथी जीव विषमताने पाम्यो ठे ते सम्यक्ज्ञावे
समभाव करवो. जीव अनादिनो ज्ञान गुणे युक्त ठतां पुद्गलनो
संगी पोताना अगुल्लघु स्वभावमांहे जासत्ता अनेक ज्ञेय पदा-
र्थोमां समत्वथी हुं अने मारुं मानी पर पुद्गल रुपने ए हुं तुं एम
जाणी पुद्गलमां रहेला जे वर्णादि स्वभाव अने मिलण विखरण
रूपादि जे पर्याय तेमां रागी द्वेषी थइ ज्ञान अज्ञानरूप, दर्शन अद-
र्शनरूप, चारित्र पराचरणरूप, वीर्य बाधकरूप (करणवीर्य रूप), तप
अतृप्तिरूप (असतोपरूप), स्वामित्व परस्वामित्वरूप, कर्त्ता परक-
र्त्तारूप, जोक्ता परजोक्तारूप, ग्राहकता परग्राहकतारूप, व्यापकता पर-
व्यापकतारूप, रमण पररमणरूप, दान पुद्गल विषयादि परिणामी,

लाज पुद्गल धनादिनो, जोग पुद्गल पर्यायनो जोगी, ऊपजोग पुद्गल गुणनो, अने वीर्य इन्द्रिय कार्यमां, ए प्रमाणे अनंत गुणो विपमताने पास्या ते मात्र परपुद्गलने पोतापणे जाणवाथीज थयुं तो पोतानुं स्वरूप ज्ञानादि सत्तावत जेम ठे तेम यथार्थ जाणवाथी सर्वे विपमता मटी समजावनी प्राप्ति थाय

हीराचंद नामना एक गृहस्थने में पूठयुं के तमे कोण ठो ? ते बोढ्यो के हु हीराचंद तु में तेने पूठयुं के आ शरीरनी अंदर मांस, रुधिर, हांकु, चामकु आदि अनेक पदार्थो ठे तेमां हीराचंद तुं एवु जाणनार कोण ? तो ते बोढ्योके सर्वे मलीने हीराचंद में तेने पूठयुं के तमे हीराचंद तु एवु जाणनार एक ठो के अनेक ठो ? हाडकुं, चामडुं, मांस आदि अनेक पदार्थनुं जाणनार कोण ठे ? हाड, चर्मादि अनेक तत्वोथी वनेलां ठे, ते तत्वो अनेक परमाणुंथी वनेलां ठे अने ते समये समये जुना विखरे अने नवा आवतां जाय ठे तेमाथी पूर्व अपर समयना अनुजववालो कोण ठे ? अनुजवतो एकज स्थानकमा स्थिर रहेतो देखाय ठे तो ते अनुजववत कोण ठे ? त्यारे ते कहे ठे के हु ए वात कांइ जाणतो नथी पण एटलु जाणु तु के आ शरीर तेज हुं तुं शरीर ए हु तु एवु जाणनार तमे एक ठो के बहु ठो ? ते कहो त्यारे हीराचंद कहेके बहु मलीनेज एक थाय ठे पण कोइ चीज एकली होती नथी में तेने कष्टु के बहु चीज मलीने शाक थाय ठे ते एक शाक कहेवाय ठे पण खाराश बहु चीजोए मलीने करीके एकला लूणनीज थइ ? बहु चीजो मलीने खाराश थइ नथी जेटली शाकमां चीजो पडी ठे तेणे आप आपणा गुण, स्वाद, विगेरे ठोढ्या नथी. ने एकला लूणे खटाश, खाराश, विगेरे बहु स्वाद पण कर्या नथी मात्र लूण पोताना खाराश गुणनेज करे ठे तेम ज्ञायकता शकिना कर्त्ता तमे एक चेतनाज ठो जेम शाकमा जेगु थएलुं लूण पोताना खाराश स्वजावने, पाचन

शक्तिने, दस्त साफ करवा विगेरे पोतानी शक्तिने ठोडतुं नथी अने
हिंग, आमली विगेरे परशक्तिने ग्रहण करतुं नथी तेम शरीरमां
रहेलो आत्मा पोतानी ज्ञानशक्तिने ठोडतो नथी अने रुधिर
मांसादिनी शक्तिने ग्रहण करी शकतो नथी भाटे आत्मा एकज
चैनन्य शक्तिवंत, नित्य, अबाधित शाश्वतो ठे शरीर बहु परमाणुनो
पिरु ए तमने जाणतो नथी पण शरीरने जाणवावाला तमेज एक
शुरू चेतना पोतानी शक्ति सहित ठो. तेथी स्वपर स्वरूपने जाणी
परस्वरूपनुं ममत्व त्यागी पोतानी चेतनाशक्तिमां स्थिर थवु.

हवे चार जावनानां नाम लखीए ठीए (१) अनित्य (२) अ-
शरण (३) संसार (४) एकत्व (५) अन्यत्व (६) अशुचि
(७) आश्रव (८) संवर (९) निर्जरा (१०) लोकस्वजाव
(११) बोधि दुर्लभ (१२) धर्म जावना

पढम मणिच्च मसरणं, संसारो एगथा य अस्सत्तं ॥

असुइत्तं आसव सं, वरो अ तह णिज्जरा नवमी ॥ १ ॥

लोगसहावो बोही, डद्धदा धम्मस्स साहगा अरिहा ॥

एआउं जावणाउं, जावेअव्वा प्रयत्तेणं ॥ २ ॥

(१) अनित्य जावना—आ संसार अनित्य ठे धन, कुटुंब,
राज्य, लक्ष्मी, शरीर, चपल पुद्गल परमाणुउंथी वनेलां ठे. ते स्थिर
रहे नहिं. सध्या रंग समान, वली पाणीना परपोटा जेवा डाजनी
आणी ऊपर रहेला जलविडु जेवां, वादलानी ठाया जेवां चपल,
विनाशिक ठे. आपणी इछाए चालतां नथी तेम आ शरीर अने
इंद्रियादिकनी शक्ति, वली कामजोगादिकनी शक्ति ते पण राखी
रहेती नथी तेम आपणी इछाए पण चालती नथी एवा अनित्य
पदार्थ ऊपर पोतानुं सिद्ध समान आत्मस्वरूप चूकी कोण भूर्ख
राग करे ?

(૧) અશરણજાવના—મરણ સમયે ચક્રવર્તી, ઇન્દ્ર, તીર્થ-
કર આદિ ગમે તેવા મોટા પુરુષોને પણ ધન, કુટુંબાદિક કોઈપણ
વચાવી શકતુ નથી તેમ રોગાદિકની વેદનાને પણ કોઈ
મટાની શકતુ નથી. એટલે કોઈ કોઈનું શરણ થતું નથી સસાર
માંહે જન્મ મરણ અને નરકાદિ દુર્ગતિની વેદના મટાડવાને સ્ત્રી,
ધણી, પુત્ર, માતા, પિતા, સજ્જન, હેતુ, નોકરો વિગેરે કોઈપણ શરણ
થતુ નથી પણ દુર્ગતિ આદિથી વચાવવાને એક આત્મધર્મ એજ
શરણ થાય છે અને આત્મધર્મના દાતાર પોતાના ધર્માચાર્ય તે પણ
વ્યવહારથી શરણ જાણવા એમ અશરણ જાવના જાવવી.

(૩) સંસાર જાવના—આ સસારને વિષે સર્વે જીવ, લોકા-
કાશમા રહેલા સર્વે પુદ્ગલોને વિષયજાવે તથા કપાયજાવે, તથા
સર્વે વર્ગણા પણે જોગવી ચૂક્યા છે જે પોતાની માતા હતી તે સ્ત્રી
તથા જે સ્ત્રી હતી તે માતા, જે પિતા હતો તે પુત્ર તથા પુત્ર
હતો તે પિતા, શેઠ હતો તે નોકર તથા નોકર હતો તે શેઠ,
ઝીલ્લ આપનારો હતો તે લેનારો થયો તથા લેનાર હતો તે આ-
પનાર થયો, તથા શત્રુ તે મિત્ર, મિત્ર તે શત્રુ, જે સુદર ઠવીવાલા
મહા વલવત હતા તે કોઢાદિક મહારોગોળ પીન્નિત, દીન, દુઃખીયા,
દરિદ્ર થયા, જે નિગોદાવસ્થામાંહે વહુ દુઃખના જોગી હતા તે
દેવાદિક રિક્ષિને પામ્યા, અને જે દેવાદિક રિક્ષિવત હતા તેજ
એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય, નરકાદિ પરતરપણે વેદનાના જોગદારી થયા,
વહી જે મહત પૂજાને પામતા હતા તેજ મહા નિદવા યોગ્ય થયા,
કેશર ચંદન પુષ્પાદિકના જોગી હતા તેજ કેશર ચંદનાદિ એકેન્દ્રિ-
યની ગતિ પામી પોતાના અગે ઠેદન જેદનની વેદના સહી અન્ય
જીવોને જોગના કારણ થયા, એવી એવી રીતના અનેક સવધો સસા-
રને વિષે સર્વે જીવો કરી ચૂક્યા છે એવો વિકરાલ જયકર વિચિત્ર

गतिवालो आ संसाररूप समुद्र अथाग जाणी हे चेतना । तारे पोतानु आत्मतत्त्व चूकी, आ संसार समुद्रना किनारे निर्जय रहेवुं ए तने घटतु नथी. एवा संसारमां त्रमण करतां हे जीव । तें अनंत पुद्गल परावर्तन कर्या, हवे तारी निर्मल ज्ञायकता शक्ति संजाली तारी सत्ताभूमिमांहे प्रवेश कर. संसार त्रमण करतां रागादिक विषमता परिणामे करी तारा ज्ञानादिक गुणथी खाली रह्यो हवे संसार त्रमणने वधारवावाला एवा रागादि परिणतिना विषमजावने तुं न कर ए विषमताने मटाडी समजावनो लाज लेवो ते सामायक जाणवुं

(४) एकत्व जावना—आ जीव संसारमां पोते एकलोज आवे अने पोते एकलोज जाय, सुख दुःखादि विपाक पोते एकलोज जोगवे. पण तेमाहेथी कोइ जोगववा लागे नहीं तेम पोताना ज्ञानादि गुणो ते पण पोते एकलोज पामे, जोगवे, एम एकत्वजावना जाववी

(५) अन्यत्व जावना—पोतानो आत्मा ज्ञानरूप ठे अने शरीर जड अचेतन ठे परस्पर चिन्न ठे. आत्मा ते शरीर नथी अने शरीर ते आत्मा नथी. शरीरना वर्ण गंध संस्थानादि ते आत्माना नहीं अने आत्माना ज्ञान दर्शन चारित्रादि ते शरीरना नहीं. जे शरीरनु ते सर्वे आत्माथी अन्य ठे धन, सज्जन, राज्य, वागादि सर्वे आत्माथी अन्य जाणी ते उपरथी समत्व अने रागादि ठोडी उदासिन्नपणे पोताना स्वरूपमां स्थिरथोज थवुं.

(६) अशुचि जावना—शरीर ते रस, रुधिर, मांस, मेद, अस्थि, मज्जा, वीर्य, परु, आंतरकां, नसो, जाल, विष्टा, मूत्र, पित्त, श्लेष्म आदिनुं पिड त्वचावने ढंकायलुं, ठेकाणे ठेकाणे केशोना कुंठ अने श्वांथी व्याप्त ठे पुरुषना नव अने स्त्रीना बार छारे नगरना खालनी पेठे दुर्गंधी वहेती रहे ठे एवुं शरीर कोइ काले पण पवित्र होतुं

નથી, હજારો સમુદ્રના પાણી અને પૃથ્વી જેટલી માટીથી મોંઢુ ધોડ પઠી એક કોગલો મોંઢામા જરી પીવાના પાણી જેગો નાહી કોણે પીવા આપે તો તે શુદ્ધ કહેવાતો નથી. વલી કોઢ, જલોદર, જગંદર, વલી ક્રમીજીવોએ કરીને આકુલ અને કંઠમાલ, રૂઢમાલ, કઠોદર, સફોદર, જૂલ, તૃપા, કામ આદિ અનેક રોગોનું ઉપાદાન જે માંહે અનેક રોગોથી વ્યાસ ક્ષીણમાં નિકું, ક્ષીણમાં ફીકું, પ્રેત સરખું એવુ આ શરીર તે ઉપર, નિર્મલ આત્મ અગ, અજંગ, અવિચલસુલની લાણને ચૂકી કોણ મૂર્લ રાગ રસે રીંજે ? એમ જાણી શરીરાદિકનો રાગ ઠોરી નિર્મલ આત્મ અગ માહી સ્થિર થવું, તે સમજાવ જાણવો

(૬) આશ્રવ જાવના—વલી મિથ્યાત્વ ઇટલે ઝલટી સદ્-હણા અને કાંઈનું કાંઈ જાણવું, અવિરતિ, પ્રમાદ, કપાય, અને મન, વચન, કાયાના યોગ એ પાંચે રસ્તે કર્મ પરિણામ આવે ઠે આત્મા કર્મપુદ્ગલવર્ગણ સાથે વંધાય ઠે તે જ્ઞાનાનંદી પોતાનું સ્વરૂપ પોતાના ઉપયોગમા રાખવાથી અને મિથ્યાત્વાદિકથી પરજાવનો રસ ન આવે, એવી સજાલથી રોકવું વલી દાનાદિકે કરી શુદ્ધકર્મ વધાય ઠે, અને વિષય કપાય પરિણામે અશુદ્ધ કર્મ વંધાય ઠે, એવી વધ પ્રકૃતિ આત્મસત્તાને ચૂકાવનાર સંસાર ત્રમણ કરાવવાવાલી હેય જાણી આશ્રવના પરિણામ તજી ચૈતન્ય પરિણામી થઈ સત્તા સમાધિ માહે સ્થિરથોજ થવું, તે સમજાવ જાણવો

(૭) સંવર જાવના—વલી જે ક્રિયા વાહ્ય પ્રવૃત્તિ અને અંતર પરિણામથી આશ્રવનું રોકાવું થાય, તે સંવર જાવના જેમ ક્રમાદિક પરિણામે ક્રોધાદિક આશ્રવનું રોકાવું થાય, મિથ્યા પરિણામે આવતા આશ્રવનું રોકાવું સમ્યક્ત જાવે થાય, અભિજ્ઞિ, પંચદ્રિય અને ધનાદિકના જોગમાં રાગ રક્તતાનું હિં, થાય, મન, વચન, કાયાના યોગની અશુદ્ધ

ज्ञानादिक आत्म गुणमांहि प्रवर्त्ताववा अने आत्म धर्मना दातार एवा देवगुरु शास्त्रना आदर सन्मान मांहि प्रवर्त्ताववा, वली प्रमाद जावे आवता कर्म रस परिणामने शुद्ध उपयोगे शुद्ध सत्तारसी परिणामे रोकवा ते आठमी. संवर जावना जाणवी.

(९) निर्जरा जावना—जेम कोइ वस्तुमां दावी राखवाथी आंवानुं फल पाके ठे, तेम तपे करीने कर्मनुं पचाववुं, पूर्व सचित कर्मनुं खरवु ते निर्जरा. ते निर्जरा अकाम, सकाम वे जेदे ठे. अकाम निर्जरा शुचाशुच कर्म उदय आवेलां जोगववाथी थाय ठे, ते कइ वंठित फलने आपे नहि सकाम निर्जरा कर्मनुं अनिष्टपणुं जाणी ज्ञान शक्ति कर्म रस कारवाने अर्थे पदविधि बाह्य, पदविधि अच्यंतर तपे करी कर्म रसने निरस करवो ते आत्म परिणाममां जरेलो कर्म रस, शुद्धात्म जावना कामी थइ ठोरवो तेने सकाम निर्जरा कहीए ते सकाम निर्जरा ज्यां सुधी देहने पोतापणे जाण्यो ठे त्यां सुधी वनी जके नहि अने अकाम निर्जरा तो मिथ्याडट्टीएअनंतीवार करी ते कंइलेखे आवी नहि, जे माटे जिनेश्वरनी आझाए तपश्चर्या आदरवी, माटे जीवाजीव परिणामने जाणी, पर परिणाम मांहे राग, रीज, खीज तजी पोताना शुद्धात्म जावसां स्थिरजावे रहेवुं, पोताना ज्ञानादिक स्वजावना जोगी, अनुजवी थइ अखंड धाराए आत्मानंद आस्वाद लेवो. पुद्गल वर्णादिक उपरनो रस ज्यां सुधी आत्म परिणाम मांहेथी निकलतो नथी त्यां सुधी निर्जरा थती नथी माटे बाह्य अने अच्यंतर तप आत्म परिणाममाथी पर परिणतिनो रस काढवाना निवर्त्तवाना कामी थइ डव्य जावथी आदरवो, अतर परिणाममाहेथी पुद्गल गुण पर्यायनो रस काढवानो जाण्याविना बाहिरना तपादिक करनार बाल तपस्वीनी पेठे मात्र. कायक्लेश करे ठे माटे पुद्गल रसे रीजेला आत्म परिणामने जिनवाणी रसे थोइ, आत्मरसे, रक्त थइ, परमा-

નંદ જોગી થવું, પુદ્ગલ રસે રીંજેલો ચેતના અનંત કાલથી કર્મ વિપાકના કટુક રસ જોગવી વારવાર જન્મ મરણાટિક કરતો મોહની નિદ માહે અચેતન સરસો થઈ, જમતાથી જમવત્ બની રહ્યો છે, તેજ કર્મ રસ અજાણે સરસ સુરસે રસી થઈ પરમપૂજ્ય પદને પામે, માટે કર્મ રસની રીઝ, રાગ, તર્જી સમજાવે વર્તવું ઊપર જે વાહ્ય અન્યતર તપ લરયો તે નીચે પ્રમાણે

અણસણમૂળોઅરિયા, વિત્તીસંખેવણ રસચ્ચાઉં ।

કાયકિલેસો સંલીણયા ય વજ્જો તવો હોઈ ॥

અણસણ—અન્નની ઇચ્છાનો નિરોધ તે અપવાસ, ઠઠ, અઠમાદિ અને ઇકાસણાદિક તે ઇત્વર અણસણ જાણવું, અને આયુષ્ય નિકટ જાણી માસ, પક્ક, અગર કેટલાકદિવસ પહેલાં જાવજીવ સુધી અન્નાદિકને ન ઇચ્છવું-ઠોમ્મવું, તે યાવત્કથિક અણસણ જાણવું

જણોદરી—પેટ પુરું જરવાની ઇચ્છા નહિ, એટલે જાત પાણીની ન્યૂનતા કરવી, તથા ઉપકરણો તેમજ રાગાદિક કપાયની ન્યૂનતા કરવી

વિત્તીસંખેવણ—શરીરના જોગ ઉપજોગની વસ્તુ સજમ અર્થે જે વાપરવામાં આવે છે તેમાંથી ઘટાડવું, એટલે સચ્ચા, આસન, આહારાદિકમાંથી ઘટાડવું.

રસચ્ચાઉં—એટલે—દહીં, હુધ, ઘી, તેલ, મીઠાશ, પક્વાન સુખડી પ્રમુખ, એ ઠ વિગત તથા મદ, મદિરા, માંસ, માંસલ અને પચેડિ-ઉંના વિષયોને ઇચ્છવું નહિ, અને વિષયોના કારણ ધન, સ્ત્રી આદિને ઇચ્છવું નહિ, જોગવવું નહિ

કાયકિલેસ—કાયા ઉપર લોચાદિક કષ્ટ પડે અગર વાવીસ પરિસ્થિતિ આવ્યા ઠતાં પણ અસયમની ઇચ્છા નહિ

સંલીણ્યા—એના ચાર જેદ છે, ઈન્દ્રિયસંલીનતા, કપાય સંલીનતા, યોગ સંલીનતા, વિવિક્ત ચર્યા સંલીનતા કપાયને ઇચ્છવા નહિ આદર કરવા નહિ, મન વચન કાયાના જોગ અસંજમમાં પ્રવર્ત્તાવવાને ઇચ્છે નહિ ઇન્દ્રિયોને ત્રિપયમાં પ્રેર્યાની ઇચ્છા નહિ, સંજમ યત્ના ન રહે એવી વસ્તુને ઇચ્છવી નહિ.

એમ ઠ પ્રકારે વાહ્ય તપ જાણવો, તે સર્વથી અને દેશથી એવા જે જેદ જાણવો, અતર દ્રષ્ટીવિના ઉપર લખ્યા પ્રમાણે વાહ્ય તપ મિથ્યા-દ્રષ્ટી જીવ પણ કરી શકે, અને વાહ્ય શરીરને તપાવે માટે વાહ્ય તપ જાણવો

પાયઞ્ચિત્તં વિણર્ત્ત, વેયાવચ્ચં તદેવ સજ્ઞાર્ત્ત ॥

જ્ઞાણ ઝસ્સગ્ગો વિચ્છ, અર્પિતરત્તં તવો હોઈ ॥

અર્થ—પહેલું (પાયઞ્ચિત્તં કે) પ્રાયશ્ચિત્ત તપ એટલે કીધેલા અપરાધની શુદ્ધિ કરવી કપટ રહિતપણે લાગેલા દોષને ગુરુ આગલ પ્રકાશ કરી તેની ગુરુ મુખથી આલોચના લેવી તેના દશ જેદ છે માત્ર ગુરુની આગલ પોતાના કરેલા અપરાધનું કથન કરવું તથા ગોચરી પ્રમુખનું જે આલોચવું તે પહેલું આલોચન પ્રાયશ્ચિત્ત, પૂંજ્યાવિના પાતરું પ્રમુખ પરઠવવાથી મિઠામિ હુક્કડ દેવું તે વીજું પ્રતિક્રમણ પ્રાયશ્ચિત્ત, શબ્દાદિક વિષય ઉપર રાગાદિક કર્યાથી તેનું આલોચન કરવું અને વીજું મિઠામિ હુક્કડ પણ દેવું એટલે વન્ને વાનાં કરવાં તે ત્રીજું મિશ્ર પ્રાયશ્ચિત્ત અશુરુ જ્ઞાત પાણી પ્રમુખનો જે ત્યાગ કરવો તે ચોથું વિવેક પ્રાયશ્ચિત્ત, કુસ્વપ્નાદિક દીઠાથી કાયોત્સર્ગ કરવો તે પાંચમું કાયોત્સર્ગ પ્રાયશ્ચિત્ત, પૃથ્વીકાય પ્રમુખનો સંઘટ્ટ થવાથી નીચી પ્રમુખ જે ઠમાસીપર્યંત તપ કરવું તે ષઠ્ઠુ તપ પ્રાયશ્ચિત્ત પૃથ્વી આદિકનો સંઘટ્ટ થવાથી કાંઈક દિદ્ધા પર્યાયની ન્યૂનતા થઈ હોય તે અપરાધનું નિવારણ કરવાને જે ડુર્દમ તપ કરવો

તે સાતમું ઠેદ પ્રાયશ્ચિત્ત. મૂલ ગુણ જગ થવાને લીધે સર્વથા વ્રત પર્યાયનું ઠેદન થવાથી ફરી જે મહાવ્રત લેવાં તે આત્મ મૂલ પ્રાયશ્ચિત્ત અતિ સંક્ષિપ્ત પરિણામે કરી કોઈનો ઘાતપાત થઈ ગયો હોય, તો સૂત્રોક્ત વિધિ કરી તપ કરવું, અને ત્યાર પછી ફરી મહાવ્રતને ધારણ કરવાં તે નવમું અનવસ્થાપ્ય પ્રાયશ્ચિત્ત. સાધવી અથવા રાજાની રાણી પ્રમુખ સ્ત્રીને વિષે સંજોગ થઈ ગયાથી વાર વર્ષ પર્યંત ક્રિયાસહિત અને લિંગાદિક જેદે રહિત તીર્થપ્રજાવના કરી, ફરી દીક્ષા લેઈને જે ગઠમાં આવાનું તે દશમો પારાંચિત પ્રાયશ્ચિત્ત એ દશ પ્રકારે પ્રાયશ્ચિત્ત તપ કહ્યું.

વિણઝો-વિનય તપ, ઇટલે ગુણવંતાદિકની જાતિ કરવી, તથા આશાતના ટાઢવી ઇત્યાદિક એના સાત જેદ ઠે તેમા પ્રથમ જ્ઞાનનો વિનય પાંચ જેદે ઠે ત્યાં મત્યાદિ પાંચ પ્રકારના જ્ઞાનની વાહ્યથી સેવા કરવી તે પહેલો જાતિ વિનય, પાંચ જ્ઞાનનું અતરંગ પ્રીતિસહિત વહુમાન કરવું તે બીજો વહુમાન વિનય, પાંચે જ્ઞાને કરી દીઠેલા જાણેલા પદાર્થોની સમ્યક્ પ્રકારે જે અનુજવથી જાવના કરવી તે ત્રીજો જાવના વિનય, પાંચે જ્ઞાનનું વિધિ કરી ગ્રહણ કરવું તે ચોથો વિધિ ગ્રહણ વિનય, અને પાંચે જ્ઞાનનો જે અજ્યાસ કરવો તે પાંચમો અજ્યાસ વિનય

બીજો દર્શનનો વિનય બે જેદે ઠે,

- (૧) શુશ્રૂષા ઇટલે ગુરુ આદિ સગે ડચિત ક્રિયાનું સાચવવું
(૨) અનાશાતના વિનય ઇટલે અનુચિત ક્રિયાથી નિવર્તવું અથવા આશાતના કરવી નહિ એવી રીતે દર્શનનો વિનય બે પ્રકારે ઠે એ બે પ્રકારનો વિનય જ્ઞાન દર્શન ચરણાદિ આત્મગુણે અધિક ધર્માચાર્યાદિનો કરવો તે શુશ્રૂષાનું સ્વરૂપ અનેક પ્રકારે ઠે (૧) સત્કાર ઇટલે સ્તવન તથા વદનાદિક કરવા. (૨) અન્યુજ્ઞાન ઇટલે આસનથી

उठवुं. (३) सन्मान एटले वस्त्र तथा पात्रादिके करी पूजा करवी
 (४) आसनपरिग्रहण एटले अति आदरे करी आसन लावी
 आपीने स्वामी । आ आसन उपर वेसो एम मुखयी कहेवुं तेमज
 (५) आसननु प्रदान एटले मात्र मुख थकी कहेवुं एटलुंज नहीं
 पण ते प्रमाणे आसन देवुं. (६) कृतिर्कर्म एटले वंदना करवी ए
 साधु प्रमुखनी अपेक्षाये जाणवुं (७) अंजलिग्रहण एटले हाथ
 जोडवा (८) आवताने सामे जवुं (९) वेवेलाने (पर्युपासना)
 सेवा करवी (१०) जनाराने बोलाववा जवुं ए दश प्रकारे शुश्रूपास
 पहेलो विनय थाय ठे

बीजा अनाशातना विनयना पिस्तालीश जेद ठे ते कहे ठे (१)
 रूपजादिक चोवीश तीर्थकर (२) जिन प्ररूपित धर्म (३) धर्मा-
 चार्य अथवा प्रव्रजाचार्य (४) व्याख्यान करनार वाचना दातार
 (वाचक) (५) वय, पर्याय तथा श्रुत ए त्रण प्रकारना थिविर
 (६) कुल, ते चंडादिक एक आचार्यनी सतति (७) गण ते
 पोतपोतामां सापेक्ष कुलनो समुदाय कोटिकादिक (८) संघ ते
 ज्ञानादिक गुण सहित साधु समुदाय अथवा गण समुदाय रूप विपे
 (९) सांज्ञोगिक, ते एक मंडलिमां जे साथे व्यवहार होय ते
 (१०) क्रियामां जे पोताना सरखी क्रियावाला होय ते. एमनी साथे
 मतिज्ञानादिक पांच ज्ञान मेलवतां पंदर थया तेने विपे (१) आ-
 शातनानो त्याग करवो, तेमज (२) जक्ति सहित बहुमान करवुं,
 तथा (३) ठता गुण वर्णवीने यशः कीर्त्ति दीपाववी एवी रीते
 पूर्वोक्त पंदरने ए त्रणे गुणतां अनाशातना विनयना पिस्तालीश जेद
 थाय ठे ए अनाशातना रूप बीजो विनय कह्यो

त्रीजो चारित्रनो विनय पांच जेदे ठे. ते कहे ठे:—सामायिक
 प्रमुख पांच चारित्रोनी सईहणा करवी, तेमज कायाये करी फरसवुं,
 आदरवुं, पालवु तेमज नव्य प्राणीनी आगल प्ररूपणा करवी

त्रण प्रकारना योगनो विनय कहे ठे - आचार्यादिकोनो सर्व-
कालने विषे मन, वचन, तथा कायाये करी विनय करवो. एटले मने
करी मातु चित्तवबु नही वचने करी मातु बोलवुं नही तथा कायाये
करी माठी प्रवृत्ति करवी नही तेवी रीतेज ते आचार्यादिकने विषे
मन, वचन अने कायाने शुज प्रवृत्तिमा उदीरवां, प्रवर्त्ताववा ए रीते
त्रण प्रकारे योगनो विनय ते पूर्वोक्त त्रण विनयनी साथे मेलवतां ठ
जेद विनयना थया

सातमो लोकोपचार विनय सात जेदे ठे ते कहे ठे - (१) गुरु
प्रमुख जे श्रेष्ठ पुरुष होय तेउनी समीपे बसवु, (२) आराधवा
योग्य पुरुषनी इच्छाये प्रवर्त्तवुं, (३) पोतानी ऊपर उपकार करे तेनी
ऊपर पाठो प्रत्युपकार करवो, एटले गुरुने जो हुं विनये करी प्रसन्न
करीश, तो ते मने शास्त्र दान देशे, एवा अजिप्राये करी गुरुने ज्ञात
पाणी प्रमुख लावी देवु, (४) तेमज ज्ञानादिक साधन माटे
जे ज्ञात पाणी प्रमुख आपवा, (५) तथा छु रे करी पीमाएला जे
ग्लान तेनी औपधादिके करी गवेपणा करवी (६) तेमज देश
तथा कालनु जाणवुं, जे अवसरे जे उचित होय, ते अवसरे ते करवुं,
(७) बनीलो (ज्ञानादि गुणे वर्द्धमान) सबधी सर्व कार्योंने विषे
अनुकूलपणु एटले तेमना कार्य करवामा उजमाळ रहेतु इति ज्ञाव
एवी रीते लोकोपचार विनय सात प्रकारे ठे एम विनयना सात जेदे
करी बीजु विनय तप जाणवुं यद्यपि विनय तो एकज ठे तथापि
ज्ञान, दर्शन, चारित्र, मन, वचन, काया, अने लोकोपचार, ए सात
विषये करी विनय करीए तेथी बीजो विनय तप पण सात प्रकारनो
कह्यो

वेयावच्चं-वैयावृत्य तप एटले ज्ञात, पाणी प्रमुख सपादवा रूप
उपपन्न दशे, ते दश जेदे ठे यथा

आयस्य उवज्जाए, थेर तवस्सी गिलाण सेहाण ।

साहम्मी कुल गण सं, घ वेयावच्चं हवइ दसहा ॥

आचार्य ते जेनी पासेथी धर्म प्राप्त थाय ठे ते उपाध्याय ते जे विद्या अच्युस करावे ठे ते स्थविर, ते ज्ञान, पर्याय, तथा वय, ए त्रण प्रकारे तपस्वी ते ठठ अठ्ठम प्रमुख तप करनार होय ते (गिलाण के०) जे रोगी होय ते सेहाण ते शिष्य नवी दीक्षा लीधेलो होय ते साहम्मी ते समान धर्मवान् होय ते (कुल के०) चंडादिक कुलवान् होय ते गण ते कोटिक प्रमुख सघ ते समुदाय रुप होय ते एवी रीते ए दगनी अग्न, पान, वस्त्र, पात्र, तथा औषध प्रमुखे करी यथायोग्य सेवा करवी, तेने त्रीजो वेय्यावृत्य तप कहे ठे

(तहेव के०)-तथैव एटले तेमज चोथुं (सज्जाउं के०)

स्वाध्याय ए नामनुं तप, ते पांच जेढे ठे, यथा “

वायणा पुठणा चेव, तहा य परिअट्टणा ।

अणुप्पेहा धम्मकहा, सज्जाउं होइ पंचहा ॥ ”

(वायणा के०) वाचना, ते पोते जणवु, शिष्यादिकने जणावुं, तथा वांचवु पृठना, ते जे सूत्रार्थमां सदेह पड्याथी गुर्वादिकने पृठवु ते (तहाय के०) तेवी रीतेज (परिअट्टणा के०) परिवर्त्तना ते पूर्वे शीखेलो जे अर्थ तेने फरी संचारवो ते अनुप्रेक्षा, ते पूर्वे धारेला अर्थनुं चितवन करवु ते तथा वार अने चार जावनानुं जावुं (धम्मकहा के०) धर्म संबंधी कथा कहेवी अथवा धर्मोपदेश करवो ते ए प्रकारे स्वाध्यायतप पांच जेढे थाय ठे ते कह्युं.

स्वाध्याय एटले समयरुप जिनेश्वरनां वचन जे वचन वने आत्मा आत्म अनुभवने पामे एवां वचननुं वांचवुं, जणवु, जणावुं, चितवुं, ते स्वाध्याय तप जाणवुं

૫ (જ્ઞાણ કે ૦) ધ્યાન તે આત્મવીર્ય મન વચન કાયાના જોગદ્વારા ન પ્રવર્ત્તાવતાં ત્રણે જોગને સ્થિર રાખી શુદ્ધાત્મજાવમા ઉપયોગ સ્થિર રાખવો તે ધ્યાન તપ જાણવો ધ્યાન વિષે આ ગ્રથના ધ્યાનાધિકારમા તથા અનુજવ પ્રવેશિકા નામના ગ્રથમાં વિશેષે કહ્યું છે તેથી અહિંશ્રી લરયું નથી

૬ (ઉત્સર્ગોવિષ્ણુ કે ૦) કાયોત્સર્ગ તપ પણ દ્રવ્યથી તથા જાવથી બે જેદે છે, તેમા દ્રવ્યોત્સર્ગના ચાર જેદ છે, અને જાવોત્સર્ગના ત્રણ જેદ છે, તિહા પ્રથમ દ્રવ્યોત્સર્ગ કહે છે

(૧) ગઘનો ત્યાગ કરી જિનકલ્પાટિક જે આદરવો, તે પહેલો ગણોત્સર્ગ, (૨) અણસણાટિક વ્રત લડને શરીરનો જે ત્યાગ કરવો, તે વીજો દેહોત્સર્ગ, (૩) કલ્પવિશેષે ઉપધિનો જે ત્યાગ કરવો, તે ત્રીજો ઉપધ્યુત્સર્ગ, (૪) અધિક તથા અશુદ્ધ અશનાટિક ચારનો ત્યાગ કરવો, તે ચોથો અશુદ્ધજત્તપાણ ઉત્સર્ગ એ ચાર પ્રકારે દ્રવ્યથી ઉત્સર્ગ જાણવો ઉત્સર્ગ ઇટલે ત્યાગ કરવો, એ અર્થ સમજવો

હવે જાવોત્સર્ગના ત્રણ જેદ કહે છે ૧ ક્રોધાટિક ચાર કપાયનો જે ત્યાગ કરવો તે પહેલો કપાયોત્સર્ગ ૨ નરકાટિકના જવનુ આવું વાધવાના કારણ, જે મિથ્યાત્વાટિક છે, તેનો જે ત્યાગ, તે વીજો નવોત્સર્ગ અર્થાત્ સસારોત્સર્ગ ૩ વધના હેતુ જે જ્ઞાનાવરણાદિક કર્મ જ્ઞાનપ્રત્યનીકપણાદિક છે તેનો જે ત્યાગ, તેને ત્રીજો કર્મ ઉત્સર્ગ કહિયે એ જાવથી ઉત્સર્ગ ત્રણ જેદે કહ્યો, એથી કર્મની નિર્જેરા થાય છે એ રીતે એ ૪ પ્રકારે (અપ્પિતરજીતવો કે ૦) અન્યંતર તપ (હોઈ કે ૦) છે એ ૪ જેદને સમ્યક્દ્રષ્ટિ જીવ તપ કરી માને એમ એ વાર પ્રકારના તપે કરી નિર્જેરા તત્ત્વ કહ્યું

(૧૦) લોકસ્વરૂપ જાવના—કેહ ઉપર બે હાથ દેહ વન્ને પગ પસારી ઝજેલા પુરુષ જેવો સમઆકાર પદ દ્રવ્યાત્મક પૂર્વ પર્યાયે વિનશે નવા

પર્યાયે ઉત્પન્ન થાય ડ્રવ્યથી નિશ્ચલ રહે એવો ચૌદ રજ્જુ પ્રમાણ લોક
ઠે તેનું નીચેનું તલીજી ઉધા વાલેલા સરાવલા સરખું અને મધ્યજાગ
જાલર સરખો ઉપરનો જાગ મૃદંગ સરખો એવો જે લોક તે માંહે હું
સર્વે ઠેકાણે ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણીના સર્વે સમયોમાં ને લોકાકાશના
સર્વ પ્રદેશે પુદ્ગલની સર્વે જાતીની વર્ગણામાં જન્મ મરણે કરી રોગ,
જય, શોક, વિયોગ, અજ્ઞાન કપાયાદિ મહા વેદનાઈ જોગવી ચૂક્યો.
તે જરુ શરીરમાંહે આત્મવુદ્ધિ કરી રાગાદિકના વિકારોથી સુખ
હુ લાડિના સંકલ્પો કરી સ્વરૂપ રમણ અવકાશને ન પામ્યો તેનું
ફલ હતું હવે ચિતામણીરત્ન સમાન હુર્લજ મનુષ્ય જવ, વલી તેથી
હુર્લજ વીતરાગ દેવ, તથા આત્મ સમાધિ વતાવનારા ગુરુ, અને મિ-
શ્યાત્વ રાગાદિના જયથી ઠોન્નાવનારો વીતરાગ પ્રરુપિત ધર્મ, તેને
ઠોની ચૌદ રજ્જુલોક માંહે રહેલા મારાથી જિન્ન પદાર્થો ઉપર
રાગાદિ વિપમ પરિણામ કરી એવા ચૌદ રજ્જુપ્રમાણ લોકમાં હું
ત્રમણ કેમ કરું ? એમ સમપરિણામે વર્તવું તે સામાયક જાણવું એ
લોકસ્વજ્ઞાવ નામા ઢગમી જાવના જાણવી

(૧૧) વોધિ હુર્લજ જાવના—ચક્રવર્તી આદિક રિદ્ધિ, રૂપ,
વલ, પરાક્રમ, સ્ત્રી પુત્રાદિક મન ગમતા જોગોની પ્રાપ્તિ સંસારમાં
જમતા અનતી વાર પામ્યો વલી અકામનિર્જ્જારાના યોગે પુણ્યના સં-
જોગથી મનુષ્ય જવ, આર્યદેશ, નિરોગીપણું, ધર્મ શ્રવણાદિક, તથા
વાલચારિત્ર, વાહ્યથી આચાર્ય પદ, પૂજ્યપણું અનંતીવાર પ્રાપ્ત થયું તો
પણ સમ્યક્ત પ્રાપ્ત થવું તે અતિ હુર્લજ ઠે માટે રાજ્યરિદ્ધિ, વલ, સ્ત્રી
આદિ તથા વાહ્યથી ધર્મપ્રવૃત્તિ અને સાધ્યશૂન્ય ક્રિયા આચાર્યાદિ
પૂજ્યપદનો રાગ ઠોની સમ્યક્ત જાવની ડ્રઢતાને વધારી સમજાવે
સ્થિર થવું તે અગીઆરમી વોધિહુર્લજ જાવના જાણવી

(૧૨) ધર્મ જાવના—હુસ્તર સંસાર સમુદ્રથી તારવાને પ્રવહણ
સમાન શ્રી જિનેશ્વરની વાણીય પ્રરુપેલો દશવિધ ક્ષાંત્યાદિક ધર્મ

तथा रत्नत्रयात्मकधर्म ते पामवो दुर्लभ ठे तथा धर्मना साधन अरिह-
तादिकनो जोग तेपण पामवो दुर्लभ ठे माटे पामीने प्रमादी थड पर
वस्तुना रागमा रक्त न थवुं एम वारमी धर्म जावना जावी सम
परिणामी थवुं एम वार प्रकारे जावना जावी समपरिणामी थवुं नेज
ज्ञानादिक आत्मगुणना लाज्जरूप व्यापारे आत्मानो जाव प्रगट करवो
एज सामायक जाणवु

खुहा पिवासा सी उण्ह, ढसा चेला रइठिउं ।

चरिआ निसिहिया सिज्जा, अक्रोस वह जायणा ॥

अलाज रोग तण फासा, मल सकार परीसहा ।

पन्ना अन्नाण सम्मत्तं, इअ वावीस परीसहा ॥

आ कुधादिक परिसह आल्या ठता पोताना निज आत्म स्वरूपने
अणाहारी, अक्षय, अखड विचारी क्रोधादिक न करतां आत्मवीर्ये
करी आपणी ज्ञायकतामां समजावे स्थिरथोज रहेवुं ते समजाव
जाणवो.

एकता ज्ञान निश्चय दया, सदगुरु तेहने जाखे ।

निर्विकल्प उपयोगमा, निज प्राणने राखे-आत्म०

हु ज्ञान तु मारा स्वरूपमा जासता ज्ञेयरूप पट् डव्य परपदार्थोर्थी
मने काइ प्रयोजन नथी, ए उपयोगे परसंबधे रागादि परिणामे
बधाएली आत्मपरिणति परसंबधथी ठोनी पोताना स्वरूपथी तन्मय
करी, सर्वे सकल्प ठोनीने, निर्विकल्प जावे स्थिरथोज, स्वरूप अज्ञेदे
तन्मयताए राखे सकल्प विकल्प परिणामे हणाता आत्मवीर्य ज्ञा-
नादि प्राणने निर्विकल्प परिणामे एटले निर्विकल्प उपयोगे बचावे ते
निश्चयदया कहीए माटे अहिआं समजाव जिनशा-
सनमा समजाव एज मुख्य साध्य ठे

દેશી કમ્પ્લેક્ષની ॥ શુદ્ધ સમજાવ છે, સાધ્ય રૂદ્ધિ જિહાં ।
વચન સાપેક્ષ ક્રિયા છે, સાધન તિહાં ॥

હવે સમયસાર સિદ્ધાંતનો સાર વતાવે છે.

સવૈયા શ્કતીસા.

આચારિજ કહે જિન વચનકો, વિસ્તાર અગમ અપાર હૈ
કહેંગે હમકિતનો !, વહુત વોલવેસો ન મકસૂદ ચુપ જલ્લી,
વોલીએ સુવચન પ્રયોજન હૈ જિતનો, નાનારૂપ જલપસો નાના
વિકલ્પ ઊઠે, તાતે જેતો કારિજ કથન જલ્લો તિતનો, શુદ્ધ
પરમાત્મકો અનુજૌ અજ્ઞાસ કીજે, યહે મોક્ષ પંથ પરમા-
રથ હૈ શ્તનો.

॥ દોહા ॥ યહ નિચોર યા ગ્રંથકો, યહ પરમરસ પોષ ।

તજે શુદ્ધ નય વંધ હે, ગહે શુદ્ધ નય મોષ ॥

કુંડકુંડ આચાર્ય કહે છે કે જિનમહારાજના વચનનો વિસ્તાર
અગમ અપાર છે. હુ કેટલો કહી શકુ ? ઘણું વોલવાની મતલબ
નથી ચુપ રહેવું તે ઠીક છે, અને જેટલું પ્રયોજન છે તેટલુંજ સુવચન
વોલવું પણ નાનાપ્રકારનું વોલવું—જલ્પ કરવાથી નાના પ્રકારના
વિકલ્પ ઊઠે તેથી જે એક કાર્ય છે તેટલુંજ વોલવું વસ છે શુદ્ધ નયે
પરમાત્માની નિર્મલ સત્તા ડ્રાઈગોચર કરી અનુજવ આસ્વાદ લેવો
એટલે નિર્મલ આત્મદ્રવ્યના અનુજવ યોગનો અજ્ઞાસ કરવો એજ
મોક્ષ માર્ગ છે એટલે આજ્ઞા સમયસારના કથનમાં એજ પરમાર્થ છે
અહિંઆં વિકલ્પને સમજાવનો નાશ કરનાર જણાવી ટુંકામાં મોક્ષ
માર્ગ કહ્યો એજ વિકલ્પ તજવાથી સમજાવ આવે અને સમજાવ
આવવાથી શુદ્ધાત્મ અનુજવ થાય શુદ્ધાત્મ અનુજવ એજ આત્માની
સિદ્ધિ છે

દોહરાનો અર્થ—આ સમયસારનું રહસ્ય એજ છે, અને એજ ઉત્કૃષ્ટ રસનો પોપક છે કે જે શુદ્ધ નયની ચાલ ઠોડવાથી વધ છે, અને શુદ્ધ નયની ચાલ ગ્રહણ કરવાથી મોઢા છે

સમજાવ વિના જ્ઞાન કહેવાય નહિ, કારણ કે સર્વે જીવ સામાન્ય છે, અને પુદ્ગલે પુદ્ગલ સામાન્ય છે તેને ઇષ્ટાનિષ્ટ અગર શુભાશુભ જાણવું તે જ્ઞાન કેમ કહેવાય ? અને એક સરખી વસ્તુને જૂદી જૂદી કલ્પવી તે મિથ્યાજ્ઞાવને સમજાવ શીરીતે કહીએ ? અપીતુ નજ કહેવાય. પણ એ તો વિપમ જાવજ છે.

દોહા. જ્ઞાન નહિ સમજાવ વીન, નહિ જ્ઞાનવિના સમજાવ ।

જ્ઞાન જ્ઞાનુ પરકાશ જીદા, તમ રાગાદિ અજ્ઞાવ ॥

અર્થ—રાગનો કર્તા મિથ્યાત્વી જીવ પોતેજ છે સમ્યક્ત જાવમા રાગ નથી અને રાગમા સમ્યક્ત જાવ નથી જેમ ઉદેપુરનો રહેવા વાલો એક વેપારી ધન કમાવાના અર્થે દૂર દેશાવર જઈ અત્યંત મુશી વતે રૂપૈયા સાત લાખને આશરે ધન ઉપાર્જી કિમતી અને વજનમા હલકા પોતાની પાસે ગુપ્ત રીતે રહી શકે એવાં મળી માણેક લઈ ફાટેલાં જુનાં કપડા પેહેરી પોતાના દેશમા આવવા નીકળ્યો, ગામના નજીક આવતાં વે કોસને આગરે ઘાટી ઉપર સાંજની વચ્ચે એક સુદર વગલો જોયો તે વગલાના ચોક ઉપર મનોહર આસન ઉપર રતિસમાન રૂપવતી મોં આંખ, અને હાથના ચાલાર્થી કામી પુરુષોને આમત્રણ કરતી હોય એવી યુવા સ્ત્રી વેઢેલી જોઈ પેલો પુરુષ મોહીત થયો જાણેકે મને આહ્વાય છે, એમ રાગરસે રીંકી ચિત્તમા પ્રમોદમાનતો પોતાની સાથવાલા ન જાણે માટે તેણે કાંઈ વાનું વતાવી સાથઠોમી વગલાથી આગલ આવતાં થોડેક દૂર આજુવાજુ ઘાટી માહે ચોર, વ્યાઘ્ર આદિના જયને ન ગણકારતો તપાસવા લાગ્યો કે એને સંજાલનાર અહીં આં કોઈ છેકે નહીં પછી સંજાલનાર નહીં જણાવાથી તેની નજીક આવી વિવિધ

तरेहना वचनो उच्चार करवा लाग्यो पेली स्त्रीए कांइ जवाव दीधो नहीं
 पण हसतुं मुख अने आंखो देखी नजीक नजीक आवी आखरे ते स्त्रीनो
 हाथ पकड्यो एटले जणांयुं के आ तो आरस पापाणनी युक्तिथी व-
 नावेली कृत्रिम स्त्री ठे एम जाणवार्थी सर्वे उमेठ निष्फळ थया
 एटले रातनुं अंधकार जोइ गजरावा लाग्यो मारा साथवाला क्यां
 गया व्याघ्रादिनो जय ठे हवे हुं विपम अटवीमां शुं करीश ? वली
 मार्गनो पण हु अजाण तुं आ जयंकर अटवीथी मने वचावनार
 कोण ठे ? हे देव ! आ शुं थयुं एम विलाप करतो प्राण अने धननी
 आशा ठोमी आखी रात दुःखमां गमावी, वचमां धन तो चोरोए
 लूंतयुं अने ते चोरोनो मार पण सह्यो ठेवट जीवितने चाहातो पोकार
 करतो हतो तेवामां प्रजात उगवानी समये नगरनी नजिक रहेनार
 सत्पुरुषे दुःखीत पुरुषनो स्वर सांजली, जरायुं ठे दयारूपी अमृतरसे
 रुदय जेनुं एवो परोपकारी पुरुष पेला माणसने पोकारी कहेवा लाग्यो
 के तुं केम दुःखी थाय ठे मारी पासे आव, ताकं गाम अने घर हुं
 तारी दृष्टिए वतावुं एम ते सत्पुरुषनां वचन पोतेज कबूल करी पोतानी
 घर संपदानो जोगी थयो तो ए पंथी पुरुषने कोणे रोक्क्यो हतो ?
 मात्र पापाणनी पुतलीने पोतानी जुलथी खरो आनंद आपनारी
 साची स्त्री मानी राग रसे रींजी अटवीमां रोकायो. तेम मिथ्यात्वी
 जीव जड पुद्गल अव्यमां पोतापणु अने पोताने लायक जोग आनंद
 मानी पोतेज रोकाइ रह्यो वली ते सत्पुरुषनां वचन पोतेज मानी
 दयाळु पुरुषना कहेवा प्रमाणे चाली पोताना घरने पाम्यो तेम रा-
 गादिथी उपजेलु विपमपणुं एटले शुजाशुजपणुं पोतेज तजी सद्गु-
 रूना अमृत समान वचन अगीकार करी तेओनी आझाए चाली
 आनंदपुरीमां पोतानीज लक्ष्मी पोतेज वरे अहिंथां अज्ञान तजी
 विपमपणु मटारुनुं तेज सामायिक जाणुं

॥ पंचप्रमाद ॥

मज्झं विसय कसाया, निद्धा विकहा य पंचमी जणिया ।
ए ए पंच पमाया, जीवं पामति संसारे ॥

मद्य, विषय, कपाय, निद्रा, विकथा, ए पांच प्रमाद जीवने संसारमां त्रमण करावे ठे माटे तजवा

॥ निजार्थी थनी हानी ॥

जइ चउदस पुव्वधरो, वसई निगोएसुडणंतयं कालं ।

निद्धा पमाय वसओ, ताहोहिसि कह तुमं जीव ॥

ज्यारे निद्रारूप प्रमादना वशयकी चौद पूर्वधर निगोदने विपे अनंताकालसुधी रहे ठे तो हे जीव। ताहू शु थरो ? अर्थात् तुं जो निद्रा प्रमादने वश पड्यो तो कदि पण उंचो आवी शकीश नहीं जुठ जुवनजानु केवलीना चरित्रमां जुवनजानु केवलीनो जीव पूर्व-लाजवमा चौद पूर्व जणया त्यारे कर्मपरिणाम राजानो महान् अधिपति मोहराजा विलखो थयो के मारा तावामांथी आ जीव चारित्र धर्म राजाना सहायथी मुक्ति नगरे सिधावाने तैयार थयो ठे हवे जो कदापि हु ऊचम नहीं करु तो सर्वे संसार खाली थइ जशे एम विचारी शोकातुर थइ बेठो ते देखी तेनी दासी निद्रा विचार करवा लागीके आपणो मालीक चितातुर ठे, जो भारा सरखु काम होय तो हुं बजावी लावु जेथी मारा स्वामिनी प्रसन्नता मारा उपर धनी रहे एम जाणी बोली के प्रभु आज चितातुर केम दीसो ठे ? आपणे रागकेशरी अने छेपगजेड आदि मोटा मोटा जोखारु महान् पराक्रमी ठता, शत्रु आदिकनी हरकत टालवामां पाठा इठवु नहीं हु आपना दासनी दासी तु तो पण जो आपनो अजिप्राय मने जणावो अने आशीष आपो तो आपनी कृपार्थी हु पण काम बजावी लावीश एम निद्रा दासीनां वचन साजली-मोहराजाए

पोतानो अजिप्राय जणावी आशीष सहित हूकम आपतांज ते निझा दासी चौद पूर्वधारी मुनि महाराजना अंगमां प्रवेश करी उपयोग चूकावी ते मुनिना आत्माने मान आदि मोहराजाना मोटा सुजटोने तावे कयों ते कपायोए मुनिने नरकमां लइ केटला काल सुधी महान् विटवना ऊपजावी बहु संसार जमाव्यो माटे मोहराजानी नानामा नानी दासीना पण विश्वासे रहेवुं नहीं चौद पूर्वधारीनी पण एवी दशा थइ तो मारा सरखानी शी गति ? माटे निझा प्रमादने वश थइ उपयोग चूकवो नहीं अने जो आपणेज उपयोगने नहीं चूकीए तो मोहराजाना वापनुं पण जोर चालवानुं नथी

॥ कपायोनुं फल ॥

जं अजिअं चरित्तं, देसूणाए अ पुव्वकोमीए ।

त पुण कसायमित्तो, हारइ नरो मुहुत्तेणं ॥

आठ वर्ष उठां क्रोड पूर्व वर्ष पालेलुं चारित्र शुचपरिणाम-रूप, ते एक मुहूर्त्त मात्रना कपायथी नाश थाय ठे माटे उपयोग राखी समजावने चूकवो नहीं

॥ चारे कपायोना दोपोनुं जुडं जुडं वर्णन करे ठे ॥

अनुष्टुप्पृत्तम् ॥ कोहो पीई पणासेई, माणो विणय नासणो ।

माया मित्ताणि नासेई, लोहो सव्व विणासणो॥

क्रोध प्रीतिनो नाश करे ठे मान विनयनो नाश करे ठे माया मित्राइनो नाश करे ठे लोच सर्व गुणोनो विनाश करे ठे

चारित्रनी प्रधानता. आर्यावृत्तम्

सुबहुंपि सुअमहीअं, किं काही चरण विप्पहीणस्स ।

अंधस्स जह पलित्ता, दीव सयसहस्स कोमीउं ॥

अर्थ—अत्यंत ज्ञानान्यास कयों होय, तोपण चारित्र रहितने

ज्ञान शुं करे ठे ? अर्थात् कांड पण अवबोध करी शकतु नथी जेम लाखो क्रोमो प्रज्वलित करेला दीपको आंधळाने कंश् बोध करी शकता नथी ज्ञानतो तेनेज कहीए के ज्यां परजावने पोतापणे न मनाय अने परजावनु आचरण थाय नहि, पण आत्मजावमां आत्मपणुं मनाइ आत्मजावनु आचरण थाय ते उत्सर्ग चारित्र ठे ते प्रगट करवाना कारणो हेय उपादेय रूप क्रिया परिणतिने पण चारित्र कहीए कारणमां कार्यनो आरोप करी नैगम नयथी कार्य कहेवाय ठे उक्तच-‘कारण कार्याध्यारोप इति वचनात् हेय उपादेय रूप क्रिया परमेश्वरनी आज्ञा प्रमाणे न आदरे तो उत्सर्ग चारित्र पण शाना वलथी आवे ? माटे उत्सर्ग चारित्रने जन्म आपनारी हेय उपादेयरूप क्रिया आदरवी स्वजाव आचरण रहित मात्र कठे करेलुं ज्ञान ते परमार्थे ज्ञान नथी एटले इव्य जाव प्रवृत्ति विनानुं ज्ञान ते कांड लेखानु नथी

दोहा-ज्ञान कहीजे तेहने, राग रहे नहि रंच ।

रवि सन्मुख कहो किम रहे, अधकार प्रपंच ॥

अर्थ-जेम सूर्यना किरणमा अधार रहि शकतु नथी तेम साचा ज्ञानमा पुद्गल विषयो जला जणाइ तेनो राग रच मात्र रही शकतो नथी ज्ञान अने चारित्र ए अचिन्नपणे आत्माना गुण आत्माथी तन्मय होय ए शिवाय ज्ञान ते उपचार मात्र ठे

अप्यपि सुअमहीअं, पयासगहोइ चरण जुत्तस्स,
इकोवि जह पईवो, सचखुवु अस्सा पयासेई ॥

अर्थ-चारित्र युक्त पुरुषनो अल्पगुण श्रुताज्यास प्रकाश करनार थाय ठे जेम चहुवाळाने एक दीपक पण प्रकाश करेते तेम जाणवु

बहिरब्जतर किरिया, रोहो चवकारणप्पणासंठं

ણાણીસ્સં, જં જિણુત્તં, તં પરમં સમ્મચારિત્તમ્ ॥

અર્થ—બાહિર અંતર ક્રિયા (મન વચન અને કાયાની ક્રિયા) ઓઢીને જ્ઞાની મુનિ પોતાના આત્મસ્વજ્ઞાવમાં સમજાવે રહે તે નિશ્ચય ચારિત્ર છે. તેજ સ્વરો સમજાવ જાણવો

ઢવ્ય ચારિત્રનું લક્ષણ.

અસુહાદો વિણિવિત્તી, સુહે પવિત્તી ય જાણ ચારિત્તં ।

વદ સમિદિ ગુત્તિરૂવં, વવહારણયા દુ જિણ ઞણિયં ॥

અર્થ—હિંસા વિપયાદિ અશુભ કર્મ તજીને પંચ સુમતિ ત્રણ ગુતિ સહિત વિનય વૈયાવચ્ચ અથવા જ્ઞાન ધ્યાનાદિક આત્મગુણને પ્રગટ કરવા રૂપ શુભ કર્મ તે ઢવ્ય ચારિત્ર જિનેશ્વરે કહ્યું છે

જયણા ય ધમ્મજણણી, જયણા ધમ્મસ્સ પાલણી ચેવ ।

તંવવુઢ્ઢિકરી જયણા, ઇગંત સુહાવહા જયણા ॥

જયણા ઇ ધર્મને જન્મ આપનારી માતા છે, જયણા ધર્મનું પાલણ કરનાર છે જયણા તપની વૃદ્ધિ કરનારી છે, જયણા ઇકાંતે સુખનેજ આપનારી છે માટે જયણા ઇજ સામાયક છે,

સ્વંતી સુહાણ મૂલં, મૂલ ધમ્મસ્સ ઉત્તમા સ્વંતી ।

હરહ મહાવિજ્જા હવ, સ્વંતી દુરિયાહ સવ્વાહં ॥

ક્ષમા સુખનું મૂલ છે, ધર્મનું મૂલ ઉત્તમ ક્ષમા છે, મહા વિદ્યા જેવી ક્ષમા સર્વે દુરિતને હરે છે.

અનુદુપ્પ-હયં નાણ ક્રિયાહીણ, હયા અન્નાણઓ ક્રિયા ।

પાસંતો પંગુલો દઢ્ઢો, ધાવમાણો અ અંધઓ ॥

ક્રિયા રહિત જે જ્ઞાન તે હણાણું છે, અને જ્ઞાન રહિત ક્રિયા પણ હણાણી છે ઇટલે ક્રિયા ઝલેટાં ફલને આપનારી થાય છે, અર્થાત્ જ્ઞાનવડે હેય, જ્ઞાપાદેય, જ્ઞાપાય છે. ક્રિયાવડે હેય ઉપાદેય

કરાય છે. એકથી વધે નહિ જેમ પાંગલો અગ્નિ દેખતાં ઠતાં દાજ્યો અને આંધલો દોડતાં ઠતાં દાજ્યો, તો જ્ઞાનવડે માર્ગ અને રાગનાં કારણ વિષયાદિને હેય જાણી તજવાં અને જ્ઞાનાદિક નિજગુણ તથા દેવગુરુની આજ્ઞા અને સન્માન ઉપાદેય જાણી આદરવું દેશનો માર્ગ જાણતા ઠતાં પણ ઝઘાવવાની ક્રિયા કરે નહિ તો તે માર્ગ-નુ જાણવું નિષ્ફળ થયું અને માર્ગ જાણ્યાવગર ચાલચાલ કરે તો વિષમ અટવીમા જઈ પડે, માટે આંધલો અને પાંગલો વન્ને મઠી વઠિત નગરે પહોંચે અર્થાત્ આંધ અને પગ વધે સહિત વઠિત ગમે પહોંચે જેમ ગાડી વન્ને પૈનાંના સજોગથી ચાલે છે તેમ જ્ઞાન અને ક્રિયાના સજોગથી મુક્તિ નગરે પોહોંચાય છે

સંજોગ સિદ્ધિ અ ફલં વયંતિ, ન હુ એગ ચક્રેણ રહો પયાઈ ॥
અધો ય પગો ય વણે સમિચ્છા, તે સંપણછા નગરં પવિટ્ટા ॥

પન્નિત પુરુષો જ્ઞાન અને ક્રિયાના સંજોગની સિદ્ધિવેગેજ મુક્તિ રૂપ ફલની પ્રાપ્તિ કહે છે, કારણ કે એક પૈને રથ ચાલતો નથી પણ બે પૈનાંનેજ રથ ચાલે છે તેનુ દ્રષ્ટાંત કહે છે આંધલો અને પાંગલો વનને વિષે એકઝા મઠીને ત્યાથી નાઠા અને તે નગરમાં પેશી ગયા તેમ જ્ઞાનવડે જાણી ક્રિયાવડે પરજાવ તજાય છે અને સ્વજાવમાં સ્થિર થવાય છે

જહાં સ્વરો ચંદ્રણ જારવાદી, જારસ્સ જાગી ન હુ ચંદ્રણસ્સ ।
એવં સુ નાણી ચરણેણ હીણો, જારસ્સ જાગી ન હુ સુગર્ગઈ ॥

જેમ ચંદનનો જાર વહેનાર ગધેનો જારનો જોગી છે, પણ ચંદનની સુગંધનો જોગી નથી, તેમ જ્યોતિષ, વૈદકાદિક શાસ્ત્રનો જાણનાર વ્યવહારથી જ્ઞાની કહેવાય છે, પણ તે સ્વજાવ આચરણ રૂપ ચારિત્રના આચરણ વિના માત્ર હુ જ્ઞાની હું એવા અજિમાનના જારનેજ ઉપાને છે પણ આત્મસ્વજાવ આચરણના લાજને લેઈ શકતો નથી

एटले चारित्रि विना ज्ञान ते चंदनना चार ऊपारुवारूप ठे पण मुक्ति रूपी सुगतितुं दातार थाय नहि.

को चक्रवट्टि रिद्धि, चइजं दासत्तणं समज्जिलसई ।

को व रयणाइ मुत्तुं, परिगिन्हइ उवव खंमाई ॥

अर्थ—चक्रवर्तीनी रिद्धिने तजीने दासपणानो अजिलाप कोण करे? वली रत्नने मूकी दइने पत्थरनो कमको कोण मूर्ख ग्रहण करे? अर्थात् जे लाजालाजना व्यापारथी अजाण होय ते मूर्ख तेम करे मोक्ष फळने आपनाइ जे चारित्रि ते ठोडीने ससार भ्रमण करावे एवा विषयादिकने मूर्खज ग्रहण करे माटे सुइ पुरुषोए चारित्रिमां शिथिल परिणाम न करवा, आवेलां दुःख नाश थइ जाय ठे माटे पोते ग्रहण करेलां व्रत ठोमवां नहि अने समपरिणाममां रहेवुं

अहि गिलइ गलइ उअरं, अहवा पञ्चुगलति नयणाइं ।

हा विसमा कज्जगई, अहिणा ठ्ठुंदरि गहिजा ॥

चारित्रि ग्रहा पठी जेना ढीला परिणाम थाय ठे, तेने सापे ठ्ठुंदर ग्रहण कर्या जेवो न्याय थाय ठे जो ते ठ्ठुंदराने साप गली जाय तो तेनु पेट गळे अने जो ठोमीदे तो आंखो जाय. हा ! इती खेदे । कार्यनीगति विषम थइ ठे एवा जेना संजम लीधा पठी संजम पाववाने शिथिल परिणाम थया होय तेने सर्वोत्कृष्टपणुं वताववाने कहे ठे

नेरइयाणवि डुरखं, जिज्जइ कालेण किं पुण नराणं ।

ता न चिरं तुह होइ, दुःखमिणं मा समुच्चियसु ॥

नारकीनां दुःख पण काले करीने नाश पामे ठे तो मनुष्य माटे शुं कहेवुं ? ते माटे तने आ दुःख घणा काल सुधि नहीं रहे माटे तुं खेद न कर आ शरीर उपर जे दुःख अने सुख थतुं पोताने मानवु ते मिथ्यादृष्टी ठे, बहिरात्मजाव ठे, माटे तजवा लायक ठे.

અંતર આત્મક્રેતે તું નિત્ય ચેતનાવંત નિર્દોષ તુ માટે ગ્રહણ કરેલાં
વ્રત સમજાવે પાલવાં, ચારિત્ર ગ્રહણ કરેલું ઠોડી દેવુ તે વહુજ
અનિષ્ટ છે.

વરં અગ્નિમિ પવેસો, વરં વિસુદ્ધેણકમ્મણા મરણં ।

મા ગહિયવ્વય ઝગો, મા જીઅં સ્વલીઅસીલસ્સ ॥

મોટી અગ્નિમાં પ્રવેશ કરવો તે શ્રેષ્ઠ છે વલી અણશણ કરીને
મરણ પામવું તે શ્રેષ્ઠ છે પણ ગ્રહણ કરેલા વ્રતનો ઝંગ કરવો તે ઠીક
નથી તેમજ શીલમા સ્વલના સહિત જીવવું શ્રેષ્ઠ નથી. સમજાવતે
જન્મ આપનાર સમકિત અને સમકિતનું ફલ વતાવે છે.

વ્યવહાર અને નિશ્ચય નયથી મોક્ષમાર્ગ

સમ્મદંસણ ણાણ, ચરણ મોક્ષસ્સ કારણં જાણે ।

વવહારા ણિચ્ચયદો, તત્તિય મહ્ચો ણિચ્ચો અપ્પા ॥

વ્યવહાર નયથી સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યક્દર્શન અને સમ્યક્-
ચારિત્ર, એ ત્રણે મલીને મોક્ષનું કારણ થાય અને નિશ્ચય નયથી
સમ્યક્જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રમય એવો જે આત્મા તે પોતેજ મોક્ષનું
કારણ છે

જો અપસથ્યો રાગો, વઢૂઈ સંસાર ઝમણ પરિવામી ।

વિસયાઈસુ સયણાઈસુ, ઇઠત્તં પુગ્ગલાઈસુ ॥

જે અપ્રશસ્ત રાગ, વિપયાદિક ઉપર અથવા સજ્જનાદિક ઉપર
તે સત્તાર ઝમણ પરંપરાને વધારનાર જાણવો. પુદ્ગલાદિક વસ્તુને ઇષ્ટ
ઈષ્ટતાં, વલી તત્ત્વાર્થસૂત્રમાં કહ્યું છે કે -

નામ સ્થાપના હવ્ય જાવ તસ્તન્ન્યાસ

અર્થ-નામ, સ્થાપના, હવ્ય, જાવ, એ ચાર નિર્દેશ? વસ્તુના ન્યાસ
પટલે વસ્તુમાં રહેનાર સ્વપર્યાય છે વસ્તુથી અજિન્ન છે તો ચાર

નિક્ષેપેથી, દેવ, ગુરુ, ધર્મ, આત્મા અને અનાત્મા સર્વેને જાણીએ તોજ નિર્મલ સમકિત થાય, અને સમકિત થાય તોજ રાગ દ્વેષથી મુક્ત થઈ શકાય માટે શુદ્ધ નિક્ષેપાનું જાણપણું જરૂર કરવું જોઈએ સૂત્રોમાં ઝપ્તચારથી ચાર નિક્ષેપા પણ કહ્યા છે તેનું ફલ પણ ઝપ્તચારથીજ કહ્યું છે માટે નિરૂપચરિત જે મોક્ષ તે શુદ્ધ નિક્ષેપા જાણ્યાથીજ સાધિ શકાય વલી દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ અને જ્ઞાવ તે પણ વસ્તુના વસ્તુમાંજ હોય, પણ પરદ્રવ્યે દ્રવ્યાદિકનું કલ્પવું તે ઝપ્તચારથીજ છે. માટે દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, જ્ઞાવથી વસ્તુ સ્વરૂપ જાણવું જોઈએ અને દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, જ્ઞાવ, તેજ નિક્ષેપા છે. એ વિષે સૂત્રોમાં વધારે અધિકાર છે અહીંથી તો માત્ર એક એક ગાથાની સાક્ષી લક્ષીએ ઠિયે.

દ્વં ગુણસમુદાયં, ચિત્તં ઝંગાદ વદ્વણા કાલો ।

ગુણ પજ્ઞાય પવત્તી, જ્ઞાવો નિઝ વત્તુધમ્મો સો ॥

ગુણનો સમુદાય તે દ્રવ્ય, અવગાહના તે ક્ષેત્ર, ગુણ પર્યાયની પ્રવૃત્તિ તે કાલ, નિજ વસ્તુ ધર્મ તે જ્ઞાવ, એમ જાણવું જ્યાંસુધી પરદ્રવ્યની કામના છે ત્યાંસુધી રાગ જતો નથી, અને આત્મગુણો પ્રગટ થતા નથી આત્માને પોતાના માટે સુખનું કારણ પોતાનો જ સ્વજ્ઞાવ છે ચૌદ રજ્જુ લોકના પદાર્થની અંદરથી આત્માને કાંઈ પણ લેવાનું નથી તો પરદ્રવ્યની કામના કરી પોતાના સ્વરૂપને જૂલવું એ મિથ્યાજ્ઞાવ છે અને ઈથી રાગાદિક ઝપ્તી જવત્રમણ થાય છે.

અહમિક્કો ચલુ સુક્ષો, નિમ્મમઝં નાણદંસણ સમગ્ગો ।

તમ્મિઠ્ઠં તચ્ચિત્તો, સવ્વે એ એ ચયનેમિ ॥

એગો મે સાસઝં અપ્પા, નાણ દંસણ સંજુઝં ।

સેસામે વાહિરા જ્ઞાવા, સવ્વે સંજોગ લક્ષણા-॥

અહં આત્મા જ્ઞાનાદિ અનંત ગુણ પર્યાય રૂપ, અનંત સ્વધર્મમય,

द्रव्यथी अखण्ड समुदायपणे एकं तु बली निश्चय नयथी शुद्ध तु यद्यपि अनादि परजावमां लुब्ध थइ त्रष्ट थको अशुद्ध थयो, तो पण स्वजातिथी मूलधर्मे अनंत ज्ञानादि गुणमय, शुद्ध निष्कलंक, निरामय, निःसंग निर्दोषी तुं सर्व ममकार परजावथी रहिन तु ज्ञानसकल जासन परिच्छेदन रूप, दर्शन सामान्योपयोग, तेहीज मय तु एवा शुद्ध जासन, रमण परिणमन रूपे आत्मा रह्यो थको सर्व पर उपाधिने ह्य करी स्व शुद्धस्वरूपने ग्रही सर्व परजाव जेदी करी निर्मल आनंद निपजावे.

नाण पयासगसो, हगाउ तवो सयमो उगुत्ति करो,

शुद्धता एटले पोताना आत्माने सिद्ध समान शुद्ध जाणी, पोते अनंत गुण युक्त स्वद्रव्यादिकपणे एकज तुं. एज उपयोग तिदण-ताए एटले अत्यंत स्थिर परिणामे राखी, परद्रव्यमाहे मारे कइ पण काम नथी. एम उदासिन्नवृत्तिए मोहरूपी शत्रुनो नाश करी आत्मस्वजाव स्थिर करी पोताना ज्ञान, दर्शन, चारित्रादि गुणो शक्तिमा रहेला व्यक्तिपणे स्वतंत्रताए करीने जयनो पडह वजाव्यो ठे, माटे ज्ञान, दर्शन, चारित्र, रमण परिणाममा आत्मपरिणतिनु एकत्व करवुं परद्रव्यनी कामना तजी स्थिरथोज सत्ता जोगी थवु एज सामायक ठे

॥ श्लोक ॥ राग द्वेषादि कल्लोखे, रलोखं यन्मनो जलम् ॥

स पश्यत्यात्मनस्तत्त्व, सतत्त्वं नेतरो जन ॥

राग द्वेषादि कल्लोखथी जेनु मन रूपी जल मोलाइ गयु नथी ते आत्मतत्त्वने जुए ठे ते जोनारो पोतेज परमात्मा रूप ठे बीजो कोइ परमात्मा नथी

॥ श्लोक ॥ अविद्विष्टं मनस्तत्त्व, विद्विष्टं त्राति रात्मन ।

धारयेत्तदविद्विष्ट, विद्विष्टं नाश्रयेत्तत ॥

રાગાદિક પરિણામે રહિત એવું આત્માનું વાસ્તવિક સ્વરૂપ છે અને તેનાથી જે ઝલદું જેમાં આત્માની ઝાંતિ તે આત્માથી જુદુ પર સ્વરૂપ છે તે માટે રાગાદિ રહિત મનને ધારણ કરવું એટલે મન રાગદ્વેષ પરિણામ વાલું થવા દેવું નહિ રાગાદિ પરિણામ યુક્ત મન અનંત સંસાર જમાવે છે તેજ મન રાગાદિક રહિત થયે પરમપદની પ્રાપ્તિ થાય છે માટે મનને મોહની કર્મની પ્રકૃતિના સર્ગવાલુ થવા દેવું નહીં પણ શુદ્ધ સ્વજાવ સંસર્ગવાલું કરવું એજ સત્ય સામાયક સમજવું અવિદ્યાન્યાસ સંસ્કારૈ રવશંદ્રિપ્યતે મનઃ ।

તદેવ જ્ઞાન સંસ્કારૈઃ, સ્વતસ્તત્ત્વેઽવતિષ્ટતે ॥

શરીરને વિષેજ પવિત્ર અને સ્થિર એવુ આત્મા તથા આત્મિય વિગેરે જે જ્ઞાન તે અવિદ્યા, તે અવિદ્યાના અન્યાસથી ઉત્પન્ન થયેલી વાસના-એ અવશ (વિષયને અને ઇન્દ્રિયોને આધિન પણ આત્માને આધિન નહિ) એવું મન થાય છે તેજ મન જ્ઞાન સંસ્કારે કરીને આત્મ સ્વરૂપને વિષે રહે છે

શ્લોક—યત્ર કાયે મુનેઃ પ્રેમ, તતઃપ્રાચ્યવ્ય દેહિનમ્ ।

બુદ્ધ્યા તદુત્તમે કાયે, યોજયેત્ પ્રેમ નશ્યતિ ॥

મુનિને જે પોતાના અથવા પરના શરીરને વિષે સ્નેહ થાય છે તે શરીરથી બુદ્ધિ વડે આત્માને પાત્રો ફેરવીને તેથી પણ ઉત્તમ એવા વિદાનંદમય આત્મ સ્વરૂપને વિષે જોને છે કે જેથી કાયા ઉપર સ્નેહ થતો નથી.

શ્લોક—આત્મ વિષ્ણુમર્જં હુઃખમાત્મજ્ઞાનાત્પ્રશામ્યતિ ।

નાયતાસ્તત્ર નિર્વાતિ, કૃત્વાપિ પરમં તપઃ ॥

શરીરાદિકમાં પોતાપણાનો ઝ્રમ થવાથી ઉપજેલું હુઃખ આત્મ જ્ઞાનથી એટલે આત્મામાં શુદ્ધાત્મપણું જાણવાથી નાશ પામે છે વલી

આત્મ સ્વરૂપમાં અસાવધાન એવા પુરુષો ઉત્કૃષ્ટ તપ કરીને પણ મોઢા પામતા નથી.

શ્લોક—શુદ્ધ શરીર દિવ્યાંશ્ર, વિષયાનન્નિવાંઠતિ ।

ઉત્પન્નાત્મમતિર્દેહે, તત્ત્વજ્ઞાની તતશ્રયુતિમ્ ॥

શરીરને વિષે આત્મ બુદ્ધિ વાલો પુરુષ શુદ્ધ એવા શરીરને અને દિવ્ય એવા વિષયોને ઈષ્ટે ઠે અને તત્ત્વજ્ઞાની પુરુષ શરીરની નિવૃત્તિને ઈષ્ટે ઠે

પરત્રાહં મતિઃ સ્વસ્માચ્ચ્યુતો વધ્નાત્યસંશયમ્ ।

સ્વસ્મિન્નહં મતિશ્રયુત્વા, પરસ્માન્મુચ્યતે બુધઃ ॥

શરીરને વિષે આત્મ બુદ્ધિવાલો બહિરાત્મા આત્મ સ્વરૂપથી ઝટ યજ્ઞને રાગી ક્રોધી થઈ ચૂકેલ વંધનને પામે ઠે અને આત્મને આત્મ બુદ્ધિવાલો અતર આત્મા શરીરાદિકના રાગથી મુક્ત થઈ ઠે

જાગર્તિ જ્ઞાનઙ્ગિથ્યેત, તૃષ્ણા કૃષ્ણાઽહિ જાંગુલી ।

પૂર્ણાનંદસ્ય તત્કિંસ્યાદૈન્ય દૃશ્વિક વેદના ॥

તૃષ્ણા રૂપી કાલા સર્પના વિષ પ્રત્યે ગાઢમી વિદ્યા સમાન જે પુરુષની જ્ઞાનઙ્ગિથ જાગૃત ઠે તે પૂર્ણાનંદી પુરુષને શું દીનતા રૂપી વીંઠીની વેદના થાય ? અર્થાત્ ન થાય

યસ્ય જ્ઞાનસુધાસિધૌ, પરબ્રહ્મણિ મગ્નતા ।

વિષયાંતર સંચારસ્તસ્ય હાલાદ્લોપમ ॥

જ્ઞાનામૃતના સમુદ્રરૂપ પરબ્રહ્મને વિષે હમેશા જેનો ઉપયોગ ઠે, એવા પુરુષને વિષયાતરમાં પ્રવૃત્તિ તે વિષ સમાન નાસે ઠે

સ્વજ્ઞાવ મુખમગ્નસ્ય, જગત્તત્વાવલોકિન ।

કર્તૃત્વ નાન્યજ્ઞાવાના, સાદૃશ્યમવશિષ્યતે ॥

સ્વજાવ સુખમાં મગ્ન થને જગતના તત્ત્વોનું અવલોકન કરનાર પુરુષનું પરજાવને વિષે કર્તૃત્વ નથી. માત્ર સાક્ષિત્વ છે.

પરબ્રહ્મણિ મગ્નસ્ય શ્લઘા પૌજલિકી કથાં ।

કામી ચામીકરોન્માદાઃ સ્ફારા દારાદરાઃ કચ ॥

જે પુરુષની પૌજલિક કથા વિરલતાને પામી છે, એવાં પરબ્રહ્મને વિષે મગ્ન પુરુષ ક્યાં ? અને સુવર્ણાદિથી ઉત્પન્નચતા ઝન્માદ તથા છીંડે કરેલાં ઝડાર શૃંગારાદિ હાવ જાવ ક્યાં ?

શમશૈત્યપુષો यस્ય વિપ્રુષોઽપિ મહાકથા ।

કિં સ્તુમો જ્ઞાનપીયૂષે તત્ર સર્વાંગ મગ્નતા ॥

સમજાવની શિતલતાનું પોષણ કરનાર જ્ઞાનનું વિદુ માત્ર પણ જે આત્માને વિષે છે તેની મહાવાર્તા થાય છે તો જ્ઞાન અમૃત સિધ્ધિમાં જે પુરુષની સર્વાંગ મગ્નતા છે તેનું વર્ણન તો શું કરવું ? માટે હે જીવ્ય જીવો ! ટુંકામાં મુક્તિ માર્ગને ચાહાતા હો તો સમજાવ રૂપ સામાયક અવશ્ય પ્રમાદ ઘેડી આદરો.

યસ્ય દૃષ્ટિઃ કૃપાદૃષ્ટિર્ગિર શમસુધાકિરઃ ।

તસ્મૈ નમઃ શુચ્છજ્ઞાનધ્યાનમગ્નાય યોગિને ॥

જેની દ્રષ્ટી સર્વ પ્રાણીઝંપર કૃપા વરસાવે છે, અને જેની વાણી શમરૂપી અમૃતને ઘાટે છે એવા શુચ્છ જ્ઞાન ધ્યાનમાં મગ્ન યોગિને નમસ્કાર છે.

વત્સકિં ચચલસ્વાંતો ત્રાંત્વા ત્રાંત્વા વિષીદસિ ।

નિધિં સ્વસન્નિધાવેવ સ્થિરતા દર્શયિષ્યતિ ॥

હે વત્સ ! સુખને માટે ચંચલ મનવાલો થઈ શામાટે ઝ્રમણ કરે છે ? અને ક્લેશ શામાટે પામે છે ? સ્થિરતા સુખરૂપી સ્વજાનો તારો તારીજ પાસે તને વતાવશે માટે સ્થિર પરિણામી થા

ज्ञानङ्गं विनश्येत लोचविदोऽङ्गकूर्चकैः ।

अम्लजव्यादिवास्तैर्यादिति मत्वा स्थिरो जव ॥

खाटा पदार्थी जेम दुधविनाश पामे ठे, तेम अस्थिरताथी-लो-
चथी यता विदोऽङ्गरूपी कुचाए करीने ज्ञानरूपी दुधनो नाश थाय
ठे. एम समजी पोताना स्वभावमा स्थिर था परभावने चित्तमां
न पेशवा दे.

अचेतनमिदं दृश्य, मदृश्यं चेतन ततः ।

क रुप्यामि क तुप्यामि, मध्यस्थोऽहं जवाम्यत ॥

आ देखातु एवु शरीर आदि जरु पदार्थ ठे, अने नहि देखातुं
आत्म स्वरूप चैतन्य रूप ठे माटे हु कोना उपर रोप अने कोना
उपर सतोप करुं ? तेथी हवे हुं मध्यस्थ रूप थाऊ तुं ए परिणामे
समभाव थाय

इविहंपि मोक्षवद्देउ जाणे पाउणदि जं मुणी णियमा ।

तह्मा पयत्तचित्ता जूय ज्ञाण समव्वजसह ॥ (ज्वयसंग्रह)

ध्यान करवार्थी मुनीजने वने प्रकारे मोक्षमार्गनी प्राप्ति थाय
ठे, ए माटे रुढे प्रकारे प्रयत्नशील यज्ञे ध्यानाज्यासमा उद्यम
करवो एज समभावनुं कारण ठे

जकिंचि विचिंततो णिरीहवित्ती हवे जदा साहू ।

लब्धूण्य एयत्तं तदा हु तं तस्स णिच्चय ज्ञाण ॥ (ज.स.)

जे वारे साधु स्वरूप सन्मुख लक्ष एकत्व करीने मन, वचन,
कायानी काइ पण क्रिया करतो नथी अने बाह्य तथा अन्तर
परिग्रहने पण छतो नथी पण कांश्च स्वगुण पर्यायरूप चिंतवन
करे ठे तेवो मुनि शुरू ध्यान योग्य थाय ठे

श्लोक ॥ ध्यानार्थादि क्रिया सेय, प्रत्याहृत्य निजं मनः ।

प्रारब्धा जन्म संकटपा, दात्मज्ञानाय कल्पते ॥

कल्याणकारी ध्याननी दशा तेज क्रिया जाएवी. माटे स्वपरजा वथी पोतानुं मन पातु वाली जन्म मात्रना संकटप विकटप ठोडीने पोताना आत्माने ज्ञानने विपेज राखीए, स्थिर करीए

मन्यते यो जगत्तत्त्वं स मुनिः परिकीर्तितः ।

सम्यक्त्व मेवतन्मौनं, मौनं सम्यक्त्वमेव च ॥

जगत्ना तत्त्वने माने ठे एटले जाए ठे ते मुनि कहेवाय ठे सम्यक्त्व एज मौन ठे अने मौन तेज सम्यक्त्व ठे जो कदापि न बोलवुं एने मुनिपणु कहीए तो पंच स्थावर बोलता नथी ते शिवाय घणा लोको बोलवानुं नेम करी वेशे ठे ते पण मौन कहेवाय नहि तेथी आत्मकार्यनी सिद्धि थती नथी पण अदरना विकटपो तजवा तेज मुनिपणुं ठे बाहिर मौनपणुं लइ वेठा ठतां चित्त अंदर चितवन करे ठे के अमुक कार्य मे ठीक कर्तुं अथवा अमुक कार्य ठीक न थयुं अमुक युक्ति करवाथी फलाणु काम ठीक बनशे

बली आचारांगमा कह्यु ठे के.—

जं समंति पासहा त मुणंति पासहा जं मुणंति पासहा तं समंति पासहा—एटले जे मुनि पणुं ते सम्यक्त जाव ठे अने जे सम्यक्त जाव ठे तेज मुनिपणुं ठे

माटे सकल विकटप रहित समज्ञाननेज मुनि पणुं कह्युं माटे समजाव एज साध्य ठे,

गाथा—जो जाएइ अरिहते दव्व गुण पज्जवंतेहि, ।

सो जाएइ अप्पाणं, मोहो खलु जाहि तस्सलयं ॥

जे अरिहंतने अव्य गुण पर्याय सहित जाए तेज पोताना आत्माना अव्य गुण पर्यायने जाए अने तेनोज मोह लय थाय माटे आत्म स्वरुपनुं जाएवुं तेज समजाव ठे

ગાથા ॥ આત્માત્મન્યેવયદુઃ, જાનાત્યાત્માનમાત્મના ।

સેયંરત્નત્રયે ક્ષતિ, રુચ્યાચારૈકતા મુનેઃ ॥

આત્મા આત્મા કરીને આત્માને વિષે શુદ્ધ જાણે છે માટે મુનિને આ જ્ઞાનાવસ્થા રત્નત્રયીમાં જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રની ઇકતા કરે છે એટલે પર સંબંધમાં આત્માને કાંઈ પણ કામ નથી પોતાની સિદ્ધિ પોતા વહેજ થાય છે માટે પરવસ્તુમાં ઇષ્ટાનિષ્ટ ઠોડી આત્મ સ્વજાવ સ્થિર કરવો

ગાથા-જ્ઞાનયોગ સ્તપ શુદ્ધ માત્મરત્યેક લક્ષણ ।

ઈન્દ્રિયાર્થોન્મનીજાવાત્સમોદ્ધ સુખ સાધક ॥

આત્માની પરિણતિ પરપુદ્ગલ યોગે રાગદ્વેષ પરિણામી થઈ છે, તેજ આત્માની પરિણતિ સ્વસ્વજાવ યોગે કરી આત્મ પરિણામ માંહે રક્ત કરી સ્થિર થવું એજ શુદ્ધ તપ છે. જિહ્વા ઈન્દ્રિય સુખની ઇચ્છા નથી એજ મોક્ષનું સાધક પણ છે જાવાર્થ-આત્મ પરિણતિ પરયોગે રમાવતા પરસંગે સસાર ત્રમણ કર્યું તેજ પરિણતિ આત્માના જ્ઞાનાદિક ગુણોમાં રમાવતા મોક્ષ જાણવું આત્માની પરિણતિ આત્મામાં રમાવવી તેજ રાગ દ્વેષ વિધ્વંસનું કારણ છે માટે જ્ઞાનયોગ તેજ સામાયક જાણવું

શ્લોક-યસ્ત્વાત્મરતિરેવ સ્યાદાત્મ તૃપ્તશ્ચમાનવ ।

આત્મન્યેવ ચ સંતુષ્ટ, સ્તસ્ય કાર્ય ન વિદ્યતે ॥

આત્મ સુખમાં જે સંતુષ્ટ છે એટલે આત્મીક સુખે કરીને જેને તૃપ્તિ થઈ છે તેને કાંઈ પરજાવની રમણતા ઝેજ નહિ એટલે પોતાના સ્વજાવિક ગુણોમાં સંતુષ્ટ થઈને વેગો છે તો તે પુરુષને વાહ્ય વસ્તુમાં રમણ જ્ઞાન હોય ? માટે આત્મ સ્વજાવમા રહેવું તેજ સમજાવ અને સામાયક છે

अवकाशो निषिद्धोऽस्मिन्नस्त्याजन्द्योरपि ।

ध्यानावष्टंभतः क्वास्तु तत्किंयाणां विकल्पनं ॥

आत्मज्ञानीना चित्तमां हर्ष अने शोक पेशवानो अवकाश नथी. तो संकल्प विकल्परूप विप्रमत्ता शानी होय ? अने ज्यारे सकल्प विकल्पने जीत्यो त्यारे आत्मसत्तागते रह्या जे आत्मिक धर्म ते व्यक्तिपणे एटले प्रगटपणे आवे स्वगुण संपदा सिद्ध समाधिनी जोगी थाय एटले सम परिणाममां रहे त्यां क्रिया कलापनो संकल्प विकल्प रहेतो नथी.

सूत्रमां सात प्रकारनां वचन ठे ते जूदा जूदा कारणोथी जूदी जूदी रीते प्रकृप्यां ठे एथी पण आत्मानी सत्ता जूदी कही ठे माटे आत्म सत्ता उलखी आत्म सत्ता मांहे पोतानी परिणति स्थिर करवाथी सर्वे सकल्प नाश थाय ठे सात प्रकारनां सूत्रनां वचननां नाम (१) विधिसूत्र (२) उद्यमसूत्र (३) उजयसूत्र (४) वर्णवसूत्र (५) उत्सर्गसूत्र (६) अपवाद (७) उत्सर्ग अपवाद सूत्र ए रीते सात प्रकारनां वचन ठे ते सर्वे समजी लेवां अने आत्म स्वभावमां स्थिर थवुं ते समचाव ठे

स्थिरभूतमपिस्वातं, रजसा च्छलतां व्रजेत् ।

प्रत्याहृत्य निगृह्णति, ज्ञानी यदिदमुच्यते ॥

स्थिरीभूत जे अंतःकरण तेनी परभावने विषे जे रमणता तेने रजोगुण कहीए ते रजोगुणना योगे करी मननी चपलता घणी होय अने जिहां सुधी चपलता तिहां सुधी आत्मानुं कार्य थाय नहि ते तमोगुणनुं तथा रजोगुणनुं स्वरूप अन्य शास्त्रथकी ज्ञाणजो हवे ते रजोगुणे करी चपलतापणुं पामेलुं एवं जे मन तेनो ज्ञानी पुरुषो प्रत्याहार करीने-पाहुं वादीने मनने निग्रह करे ठे

श्लोक-शनैः शनैरुपरमेदबुद्ध्या धृतिगृहीतया ।

આત્મસંસ્થ મન. કૃત્વા, ન કિંચિદપિ ચિંતયેત્ ॥

બુદ્ધિ વહે ધીરે ધીરે મનને પાતું વાલી સ્થિર કરે એટલે મનને કિહાં જવા દે નહીં મનને આત્મ જાવમાં સ્થિર કરી રાખે પણ વીજુ કશું મનને વિષે ચિતવવું નહીં, માત્ર એક આત્મ સ્વરૂપને વિષે રમણ કરવું એજ પ્રયોજન છે

શ્લોક—યતો યતો નિ સરતિ, મનશ્ચંચલમસ્થિરં ।

તતસ્તતો નિયમ્યૈતદાત્મન્યેવ વશં નયેત્ ॥

જ્યાં જ્યાં થકી મનનું ઝઠીને વહાર નીકલીને પરજાવમા જવું થાય, શા માટે જે મનનો સ્વજાવ ઘણો ચલતો છે—અસ્થિર છે માટે તિહાં તિહાં થકી પાતું વાલીને આત્માને વશ કરવું એજ પ્રયોજન છે અને જ્ઞાનાત્માનું એજ લક્ષણ છે

નામં ઠવણા તિત્થં, દબ્બ તિત્થંચ જાવતિત્થંચ ।

ઇક્કિમિ ય ઇત્તો, ડોગ વિદં દોઙ્ગાયવ્વં ॥

નામ, સ્થાપના, દ્રવ્ય, જાવ, એ ચાર પ્રકારે તીર્થ, તેમાં દરેકના અનેક પ્રકાર છે તે જાણી લેવા તારે તે તીર્થ કહેવાય

દાદોવસમં તન્હા—ઇ ઠેયણ મલપિવાદ્દણં ચેવ ।

તિદ્દિં અત્થેદિ નિગ્ગત્તં, તન્હા ત દબ્બત્તિત્થં ॥

દાદનો ઉપશમાવનાર, તૃપાનો મટાકનાર, મેલનો ડુરકરનાર કારણ તે તીર્થ એટલે ક્રોધ અગ્નિનો ઉપશમાવનાર, વિષયો અને ધનની તૃપાનો નાશ કરનાર અને કર્મ રૂપી મેલને ધોનાર એ ત્રણે કાર્યનું કારણ સદ્ગુરુ અને તીર્થંકર તે દ્રવ્યતીર્થ જાણવા હવે જાવ તીર્થનું સ્વરૂપ

કોદ્દમિઝ નિગ્ગદ્દિ, દાદસ્સ ઠવસમણં હવદ્દ તિત્થં ।

લોદ્દમિઝ નિગ્ગદ્દિ, તન્હા ઠેયણ દોઈ ॥

अथविदं कम्मरयं, बहुएहिं जवेहिं संचियं जम्हा ।

तव संजमेण धोवइ, तम्हा त जावओतित्थं ॥ संबोध ०

क्रोधनो निग्रह थवाथी दाहना उपगमरूप तीर्थ थाय अने
लोचनो निग्रह थवाथी तृष्णाना ठेदनरूप तीर्थ थाय, आठ प्रकारना
कर्मरूपी रज बहुजवे करीने संचय करेली ते तप अने संजमे करीने
धोवाइ जाय दूर थाय तेथी तेने जावतीर्थ कहीए एटले क्कमा मुत्ति
अने तप संजमरूप शुद्ध उपयोग तेज जावतीर्थ ठे

दंसण नाण चरित्ते, सुनिजत्तं जिणवरेहिं सब्बेहिं ।

एएण दोइ तित्थं, एसो अन्नोवि पज्जाओ ॥

ज्ञान दर्शन अने चारित्र्यी युक्त होय तेने सर्व जिनेश्वरोए तीर्थ-
रूप कक्षा ठे तेथीज रत्नत्रयी संयुक्त होवाथी तीर्थ कहेवाय ठे.

ए प्रमाणे सर्वे अनुष्ठान जाणी लेवां एटले रत्नत्रयीथी सर्वे
अनुष्ठान सफल थाय ठे रत्नत्रय एटले ज्ञान दर्शन चारित्र ते आ-
त्मानाज गुणो ठे ते रागादिक परजावथी मिथ्या प्रवृत्तिए प्रवर्त्तला
ते रागादिक परजावने तजी समजावमां रहीए एटले रत्नत्रय प्रगट
थाय माटे समजावनुं अने रत्नत्रयीनुं थवुं ते एकज ठे माटे सम-
जाव एज श्रेय ठे एज उपादेय ठे

सब्बो पुव्वकयाणां, कम्माणां पावए फलविवायं ।

अवराहेसु गुणेषु अ, निमित्तमित्तं परो होइ ॥

सर्वे जीवो पूर्वजवे करेलां कर्मोना फल-विपाकने पामे ठे अपरा-
धने विषे अने गुणने विषे बीजातो निमित्त मात्रज ठे तो पोताना
कर्म फलने जोगवतां बीजा उपर रागी छेपी थवु ए पोतानीज नूळ
ठे अने एज नवां कर्म वधननुं कारण ठे माटे कोइ उपर रागी छेपी
न यतां पोताना समजावमां रहेवुं

ગાથાં-તિત્થયરત્તં સમ્મે-ત્તલ્લાહ્યં સત્તંમી તર્હ્યાએ ।

વંદણેણં વિહિણા, વંદં ચં દસારસીહેણં ॥

તીર્થકરણું, કાયક સમ્યક્ત્વે અને સત્તંમી નરકથી વ્રીજી નર-
કનો વંધ છે ત્રણ વાનાં વિધિપૂર્વકે મુનીને વંદન કરવાથી શ્રીકૃષ્ણે
ઉપાર્જન કર્યા

ગાથા ॥ ઊઠઠમે દસમે હુવાં-લેસેહિં માસંદમાસેલમેણેહિં ।

શ્તોઽપ્રણેગ ગુણા, સોદ્ધાં જિમિયેસ્સં નાણિંસ્સં ॥ સંવોધસત્તરિ

ઊઠ, અઠમે, દશમે, હુવાલંસં, અર્ધમાસલમેણ અને મહિનાના
ઉપવાસ કરવાથી જે શોજા છે તે કરતાં પણ રોજે જમતાં એવા
જ્ઞાની સાધુની શોજા અનેક ગુણી છે કારણ કે જ્ઞાની એજ જિનશા
સનને ટીપાવનાર છે શુદ્ધ તપશ્ચર્યાથી પોતેજ તરે પણ જ્ઞાની અનંતા
જીવોની વિપમતા ઘટલે જન્મ જરા મરણની કલ્પના મટાવી પરમા-
નંદની પ્રાપ્તિ કરાવે છે

ઠંસણ વય સામાહ્ય, પોસહ પમિમા અવજ્ઞ સચ્ચિત્તે,

આરંજ પેસ ઊદ્ધિ-ઠ વજ્જણ સમણજૂણ અ ॥

અર્થ-શ્રાવકની અગ્યાર પડિમાં તે સમજાવનેજ મદદકારી છે જુ-
ઓકે (૧) દર્શન પડિમામાં પરને પરજાણી પરનુ મમત્વ તજાય છે
સમકીત શુદ્ધ કરાય છે ને સમકીત ગુણ નિર્મલ થયેથી સ્વોટા વિ-
કલ્પો નાશ થઈ સમજાવ આવે છે (૨) વ્રત પડિમામાં હિસાદિ અ-
વ્રતોથી મન વચન કાયાના જોગ નિવૃત્તિ પામે છે (૩) સામાયક
પડિમાં એતો સુદ સમજાવજ છે (૪) પોસહ પડિમાંથી આત્મા જ્ઞાન
ધ્યાને પોપાય છે ઘટલે પુટું કરાય છે (૫) કાયોત્સર્ગ પડિમાંથી સ-
મતાનો અધ્યાસ વધે છે તે પણ સમજાવજ છે (૬) વ્રહ્મચર્ય પડિ-
માંમાં કંદર્પનો રાગે ઓઝાય છે (૭) સચ્ચિત્ત પરિહાર પમિમાંમાં જીવો
ઉપર ક્રમા થાય છે તે પણ સમજાવજ છે (૮) પાપ પરિગ્રહનું ઓઝું

ए पण समजावने जेजे ठे (९) आरंजवर्जक पन्निमांमां जीवनी
यत्ना थाय ते पण समजावज ठे. (१०) पापनो उपदेश नहि करवो
ए पण समजावज ठे. (११) श्रमण संमान थइ रहेवुं ते सर्वे जूत
उपर समजाव जाणवो ए अग्यारे पन्निमां समजावनों चिन्हो ठे. ने
चित्तमां समजाव विना अग्यारे पन्निमां जीव वगरना चित्रामण
जेवी ठे माटे शुद्ध समजाव परिणामी थइ अग्यारे पन्निमाने आद-
रवी (मनोरथ जाववो)

सर्पत्तेदसर्णाई, पइदियह जइजणाओ निसुणेई ।

सामायारिं परमै, जो खलुं तं सोवगं विति ॥

अर्थ.—प्राप्त कर्तुं ठे समकीत जेणे एटले संपूर्ण थइ ठे दर्शनादि
प्रतिमा जेने एवा श्रावक प्रतिदिवस मुनि जननी पासे परम उ-
त्कृष्टी समाचारी सांजले एटले समाचारीथीज समजावनुं आचरण
थाय माटे निश्चय ते पुरुषने तीर्थकर जगवंत श्रावक कहे ठे जगवंतनु
नाम देइने मतमतांतरिओ जिन वचनने वाजु मूकी पोताना बांधेला
ग्रंथोने तीर्थकरना वचनो कही जोला लोकोने गुंचवणमां पाने ठे.

॥ जिन पूजाना प्रकार ॥ गाथा ॥

वरंगंध पुष्प अरुखेय, पईव फल धूव नीर पत्तोहि, ।

नेविज्ज विहाणेण य, जिणपूआ अठ्ठा जणियां. ॥

उवसंमइ दुरियवंगं, हरइ इदं कुणइ सयल सुक्काइ ।

चिंताइयंपि फलं, साहइ पूआ जिणंदाणं ॥

श्रेष्ठ गंध, पुष्प, अक्षत, दीपक, फल, धूप, जलेपात्र, અને નૈવે-
દના વિધાને કરીને જિન પૂજા આઠ પ્રકારે કહી ઠે

જિનેડની પૂજા હુરિત વર્ગને ઉપશમાવે ઠે, હુ ખને દૂર કરે ઠે,
સમસ્ત સુખને ઉત્પન્ન કરે ઠે અને ચિંતાંતીત—ચિંતવવાને પણ અશક્ય
એવા મોદાં ફલને સાંધે ઠે અહિઆં પણ કવ્યે 'પૂજા' જિનેશ્વરના

જ્ઞાનાદિક ગુણના વહુમાનાથેં હોય. જ્ઞાનાદિક ગુણ તે સમ-
જાવમાંહેજ રહ્યા છે, સમજાવનું સન્માન થયું પણ જો કદાપિ ધન
પુત્રાદિક વિષયિક સુખને પરિણામે હોય તો આશ્રવમાંહેજ ગણાય છે
માટે સમજાવ તેજ સાધ્ય છે તેજ આટરવા લાયક છે

મિઠ્ઠાહુકકડનું પ્રવર્તન

જં દુક્કમ્મતિ મિઠ્ઠા, તન્નુજ્ઞો કારણં અપૂરંતો ।

તિવિહેણ પમ્મિકંતો, તસ્સ ચલુ હુક્કમ મિઠ્ઠા ॥

જે હુક્કતને મિથ્યા કરે તે હુક્કત સવધી કારણો ફરીને સેવે
નહિ અને વિધિય કરીને પમ્મિકમે તેનું ચલુ મિથ્યાહુક્કત જાણવું

મિઠ્ઠામિ હુક્કમનો અર્થ—ગાથા

મિત્તિમિઠ મદ્વત્તે, ઠત્તીદોસાણ ગયણે હોર્ષ ।

મિત્તિઅ મેરાઈઠિઓ, હત્તિ દુગ્ગમિ અપ્પાણં ॥

કત્તિ કરુ મે પાવં, મત્તિય દેવેમિ ત ઉવસમેણં ।

એસો મિઠ્ઠાહુક્કમ, પયરબ્બરત્થો સમાસેણં ॥

“ મિ ” મૃદુ માર્દવપણને વિષે છે “ ઠા ” ટોપોનો આઘાતન કરવાને
અર્થે છે “ મિ ” મર્યાદામાં સ્થિત થવા માટે છે “ હુ ” આત્માની
હુગંઠા કરું તું એમ જણાવવા માટે છે, “ ક્ક ” મારા કરેલાં પાપ એમ
સૂચવે છે અને “ મ્ ” તે પાપને ઉપશમવદે ઘાલી નાશુ તું એમ કહે
છે આ પ્રમાણે “ મિઠ્ઠામિ હુક્કમ ” શબ્દના દરેક અક્ષરનો અર્થ
સંક્ષેપ માત્ર જાણવો

શ્લોક—અન્યલિંગાદિ સિદ્ધાના માધાર સમતૈવેદિ ।

રત્નત્રયફલપ્રાપ્તેર્યથા સ્યાજ્ઞાવજૈનતા ॥

જ્ઞાનસાફલ્યમેષૈવ નયસ્થાનાવતારિણા ।

ચદને વન્દિનેવ સ્યાત્ કુગ્રહેણતુ ખસ્મ તત્ ॥

जे अन्यलिङ्गी सिद्ध थया तेपण डव्यथी मोक्ष फल साधता थका
रत्नत्रयना फलनी प्राप्तिवने जावथी जैनपणुं पाम्या; माटे ते अन्यलि-
ङ्गीर्जने पण समता ते एक आधारभूत हती. जो नयस्थानके उत्तारी
जोइये तो, ए समताज ज्ञानतु फल ठे, ने जेम ज्ञानवने जवताप शमे
ठे, तेम समता रूप चंदने करी जवताप शमी जाय ठे, पण कुग्रह के
कदाग्रह अज्ञानरूप अग्निवने समतारूप चंदन बली जस्म थाय ठे

दूरे स्वर्गसुखं मुक्तिपदवी सा दवीयसी ।

मन. संनिहितं दृष्टं स्पष्टं तु समतासुखं ॥

दृशोः स्मरविषं शुष्येत् क्रोधताप ह्य व्रजेत् ।

आश्रित्यमलनाशः स्यात् शमतामृतमज्जनात् ॥ अध्या० ॥

देवलोकां सुख तो दूर ठे बली मोक्ष पदवी ते तो मोटी ठे
अने जव स्थितिने हाथ ठे, ते बारे मननी पासे प्रगटपणे देखीए
एवी समतानु सुख ते शुं खोदुं ठे? समतारूप अमृत कुरुमां ज्ञान
करवाना प्रजावथी आंख थकी कंदर्परूप दर्पणुं विष शोषाइ जाय ठे;
क्रोधरूप ताप नाश पामे ठे, उद्धृतरूप मेल ते पण दूर थाय ठे

आरुरुद्धुर्मुनिर्योगं, श्रयेद्वाह्यक्रियामपि ।

योगारूढः शमादेव शुद्ध्यत्यंतर्गतक्रियः ॥ ज्ञानसार० ॥

योगारूढ थवाने इच्छतो मुनि बाह्य क्रियाने पण सेवे ठे (परंतु)
अंतर्गत क्रिय एवो योगारूढ मुनि शमे करीनेज शुद्धिने, सिद्धिने
पामे ठे.

श्रुतपद नमीए श्रुतपद जजीए श्रुत ठे जगत आधार

श्रुत पद नमीएजी ॥ ए राह ॥

दर्शन ज्ञान चरणमय चेतन, समजावे स्थिर रहीएजी,
एवी आणा श्री जिनवरनी, साधी शिवसुख लहीये-समपद०
सेवोने, समपद सेवो, अनुजव मेवो, जिन शासननो सा-सम० ॥१॥

चेतन अग अजंग, अनुपम, एक रूप निज जाणीजी ।
 ए विण अवर न आत्म अर्थे, श्री जिनवरनी वाणी-सम० ॥२॥
 डव्य जाव हिंसा नहीं एहमां, परम दया पद साचोजी ।
 अनुवचन द्रव्य इहा सधुं, शुद्ध सत्यपद जाचो-सम० ॥३॥
 नहि परडव्य हरण पण दीसे, शुद्ध शील इहां धारोजी ।
 डुविध परिग्रह ठे नहीं एहमां, निज आत्म हितकारो-सम० ॥४॥
 पापनां स्थान अदार न होवे, निज ज्ञाने निज जोवेजी ।
 उदासिन्नता सह परजावे, कर्म मेल सवि धोवे-सम० ॥५॥
 संवर निर्जर मोक्ष एहमां, आश्रव वध निकंदेजी ।
 परम दमाने मार्दव आर्जव, मुक्ति गुण आनदे-सम० ॥६॥
 इंद्रिय विषय न चाहे चित्तमां, धनादिक कीम छेजेजी ।
 दर्शन ज्ञान स्वजावे तृप्ती, ते परपद केम वठे-सम० ॥७॥
 शुद्ध उपयोगे स्थिरता करतां, समय शुद्ध अज्यासेजी ।
 सत्तर जेदे असंयम टाळी, निज मति निजमां वासे-सम० ॥८॥
 निज डव्यादि निजमां जाते, सत्य धर्म पण एहोजी
 कर्म मलिनता इहां नवी स्पर्शे, शौच सदा गुण गेहो-समपद० ॥९॥
 देहादिकनी ममता नाही, तो कचन तृण केनुजी, ।
 तेथी अकिचन ठे साचो, पुद्गल सग न जेहनुं-समपद० ॥ १० ॥
 सिद्ध समो शुद्ध ब्रह्म लखे जे, टाळी अब्रह्म जावोजी, ।
 सहस्र अदार जेद ठे तेहना, राखे एक स्वजावो-समपद० ॥ ११ ॥
 ए तीरथ ए तारण कारण, डुरित दोष सह नासेजी, ।
 वैर विरोध न किनसु होवे, सत्ता शुद्ध प्रकाशे-समपद० ॥ १२ ॥
 अरिहत सिद्ध ने आचारज पद, समपद माहे लहीएजी, ।
 श्री उवजाय ने साधु सकलनु, लक्षण एहज कहीए-समपद ॥१३॥
 दर्शन ज्ञान चरण तप वीरज, नवपद साधन थायजी, ।
 गुणगणानी श्रेणी चढता, समपद श्रेष्ठ सहाय-समपद० ॥ १४ ॥

ज्ञान ध्यान अनुष्ठान एह विण, जन मननी अनुवृत्तिजी ।
 पद दरशन पण एह स्विकारे, समपद अमृत वृष्टी—समपद० ॥१५॥
 छादश जावना सार एह ठे, चार जावना जाची जी, ।
 साधुनी पण पंच जावना, एहमां नवी रहे काची,—समपद० ॥१६॥
 इह पर लोकादिक आशंसा, समजावे नवि थायजी, ।
 पंच चरण पण एहमां दीसे, पंचाचार समाय—समपद० ॥१७॥
 मन वच कायने पच इडीनी, किरीआ एहमां नावेजी ।
 पच्चीश किरिआ दूरे नाठी, सहेजे सुमति सोहावे—सम० ॥ १८ ॥
 शरीर पचनी परिणति नहीँ ए, चिदानंद घर घरणीजी ।
 प्रशमरति छी नाम एहनुं, जोगीश्वर मुख वरनी—सम० ॥ १९ ॥
 आर्त्त रौड कुध्यान नसावे, धर्म शुक्ल प्रगटावेजी ।
 जेम जेम समपद डढतर उलसे, शीव वधु सनमुख आवे—सम० ॥२०॥
 खट आवश्यकने समकितनुं, एहज फल ठे साचुंजी ।
 सद्गुरु रंग लग्यो होय जेहने, ते जन जाणे जाचुं—सम० ॥ २१ ॥
 विद्या अविद्या ए वेहु सरखी, जूठा सवि मत जेदोजी ।
 समकित सार लह्या विण मूरख, हठ करी मांड्यो खेदो ॥ सम०॥२२॥
 श्छा मिछा डुकरु तहत्ती, आवश्यक तिम जाणोजी ।
 निपेधीक आपुच्छा ने वली, पडिपुछा मन आणो ॥ सम० ॥ २३ ॥
 गुरुने आहारादिकनुं देवुं, आमंत्रण वली करवुंजी ।
 गुरु निकट रहेवुं एम दशविध, समजावे अनुसरवुं ॥ सम० ॥२४॥
 एम बहुविध समजावनां कारण, ए अर्थे आदरीएजी ।
 अप्रशस्तता टाली एहनी, सम संतोषे तरीए ॥ सम० ॥ २५ ॥
 रत्न चिंतामणी काम कुंज सम, सम दम ठे सुख दाइजी ।
 मनसुख समपद लही शीव पावे, परम पूज्य प्रचुताई ॥ सम० ॥२६॥

॥ आठेलालनी देशी ॥

श्री.सिद्धारथ नंद, विलसे परमानंद, आठेलाल, आतमतत्त जेणे
ऊपदिश्योजी ॥ १ ॥

निर्मलः सिद्ध समान, जलहल केवल जाण, आ० अय्या परमप्या समोजी
कीनो देह ममत्त, भूदयो ते निजतत्त, आ० मोहनी कर्मे घेरींजी
प्रकृति अद्वीस तास, करीससर्ग विलास, आ० अय्यवसाय असंख्यतेजी
अविनाशी निजअंग, देहविनाशी संग, आ० विनाशी निज मानतोजी.
जेहथो तेह हणाय, क्रोध ते ऊपर आय, आ० अवाधित पद भूलींजी
मति प्रवृत्ति त्याहि, लही निवृत्ति नयाहि, आ० अंति गुण हणियो तिणेजी
मान करी मद अष्ट, विनय थयो तसु नष्ट, आ० सद्गुरु वचन ऊत्रेखियोजी
नवि पामे ते धर्म, करतो विविध कुकर्म आ० जोग प्रवर्त्या मानमांजी
पुद्गल संपत्ति अन्य, जाणी तेहने धन, आ० हरवा चित कूडो थयोजी,
नविजाणे निजरिद्धि, ते केम पामे सिद्धि, आ० सकल प्रवृत्ति मायमांजी
सहजानंद वियोग, पुद्गलसां लखिजोग, आ० लोके लक्ष रह्यो सदाजी.
वाधीकामना तेण, नवि लहतो चितचेन, आ० डंसी तृपणा सर्पणीजी.
वित्त विपयने काज, ठकी आतम लाज, आ० बहुविधि श्रम दुःख जोगवेजी
चूततणा पकवान, जमतो कोइ अज्ञाण, आ० तृप्ति नवपामे क्यमेजी
करतो परती हास्य, न लह्यो ज्ञान विलास, आ० अनंत हास्यस्थान कथयोजी
पुद्गलमा थइरक्त, विण जाणे निजशक्ति, आ० योग प्रवृत्ति तिहा ठरीजी
अस्थिर पुद्गलमाह, रतिमानी रह्यो त्याय, आ० तेस्यम स्थिर रहेवे सदाजी
अरति ऊपजी तेह, जाण्या विण निजगेह, आ० विविध प्रयत्न प्रयुंजतोजी
अतूट अखडित अग, भूखि पुद्गल सग, आ० निर्जय पण जय जोगवेजी
जमता आ ससार, काल अनंत अपार, आ० आतम अग अखडतेजी
नवि घास्यो गुणलेश, दुष्ट्यो न एकप्रदेश, आ० निजधन ते निज पामतेजी
नवि जाण्यो ए मर्म, देह विपे निज जर्म, आ० शोकज श्रवण विध ऊपन्योजी
स्पर्शादिक निजनाहि, करीममता तेमांहि, आ० अमनोइ दुगठतोजी

रोग रहित निजध्वंग, निःकामी निःसंग, आ० परसंगे परकामनाजी.
मोहनी प्रकृति एह, नूली निजगुणगेह, आ० तिहां त्रियोगे प्रवर्त्तिग्याजी.
नवी पामे विश्राम, सकलसमय परकाम, आ० एम निजतत्त्व नवी लख्योजी.
मनसुख लह्दी निजरूप, निर्मल सिद्धस्वरूप, आ० परमानंदे पद अर्चुनवेजी.

॥ २७ ॥

॥ कलश ॥

गायो गायोरे समजाव सुधारस गायो, ।

बहुश्रुत साखे समपद रचतां आनंद अति जलसायो. ।

मोह महातम हरवा दिनमणि, शीवसुख सुगम उपायोरे ॥ सम० १ ॥

कल्पवृक्षे कल्पलता सम, कामकुंज सुख दायो ।

सकल कर्मनी व्याधि विदारण, चिंतामणि जीम पायोरे ॥ सम० २ ॥

जे नविजन ए गाशे ध्याशे, तसु नवत्रमण नसायो ।

सवत ओगणी साठनी साले, श्रावण मास सुहायोरे ॥ सम० ३ ॥

शुकल पंचमी बुध बोधमय, सकल विकल्प नसायो ।

सकल सूत्रने ज्ञान ध्याननो, सार एमांहि समायोरे ॥ समजाव ॥ ४ ॥

श्रीनेमि जिनवर जन्म कल्याणीक, दिवसे रंग वधायो ।

ओच्छव महोच्छव समपद मांहि, सहज स्वरूप दिखायोरे सम० ॥ ५ ॥

वेजलपुर निवासी शुचमति, कोदरने मणिचढो ।

दलसुख महासुख मुलचद वली, गहगहते आणंदोरे ॥ सम० ६ ॥

एहतणा आग्रहृथी रचीयो, सामायक प्रतिबोधो ।

सुगुण सतोकचदनी सहाये, निज आतम गुण सोधोरे ॥ सम ॥ ७ ॥

समय अन्यासे जस मति वासी, अतरङ्गिणी प्रकाशी ।

सकल जीव समजाव लह्दी एम, विलसो निजगुण राशीरे ॥ सम० ॥

निजगुण मृगमद जोगी समरथ, विलसे सहज स्वजावे ।

कर्मशत्रु जीति निज सत्ता, राज अखंति पावेरे ॥ समजाव ॥ ८ ॥

યુગપ્રધાન ગીરુઓ શ્રુતસાગર, અનુજવ આનંદ કદો ।
 શ્રી મુનિદ્વકમ પસાય લહી મેં, રચીઓ એહ પ્રવધોરે ॥ સમ ૧૦ ॥
 સમજાવે શાશ્વત સુખ પ્રગટે, ચિત્ત ધરી નિર્મલ ધ્યાન ।
 મનસુખ દર્શન જ્ઞાન ચરણ લહી, પામો પરમ કલ્યાણરે ॥ સમ ૧૧ ॥

॥ દોહા ॥

સિદ્ધ સમાધિ વિલાસમાં, યાવત્ વિલસે સિદ્ધ ।
 તાવત્ સમપદ ગ્રંથશ્રા, અદ્વાય રહો પ્રસિદ્ધ ॥ ૧ ॥
 વિસ્તરજો વહુ અર્થથી, કરી જવિ શુદ્ધ પ્રકાશ ।
 સમપદ સેવે તે લહે, પરમાનંદ વિલાસ ॥ ૨ ॥

સમજાવ સંવધી જે રચના કરી ઠે તેમાંહે મત્તિદોષથી, પ્રમાદ
 દોષથી, લીલીત દોષથી કાંઈપણ જૂલ થઈ હોય તે મિઠામિઠુકન,
 વલી સુગુણ પુરુષોણ સદ્ગુણની ગુરુગમ સાથે સમજી જૂલ ટાલી
 નિર્દોષ પરમેશ્વરનાં વચન આદરી આત્મ કાર્ય સિદ્ધ કરવું મનુષ્ય
 જન્મ જિનશાસનપામી સફલ કરવો

આ ગ્રંથ રચનામાં જાણ સતોકચંદ માણેકચંદની ઉત્કૃષ્ટ મદદ
 મલી ઠે તેનો આ ઠેકાણે ઉપકાર માનું તું

લીં ૦ દલસુલનાથજી

શ્રીરસ્તુ સંપૂર્ણ

આ વાવન પદ શિવાય વિચારવા લાયક અનેક પદ ઠે પણ અહિંયાં મુખ્ય પળે વાવન પદ લખ્યાં ઠે ઇજ પ્રમાણે સકલ સિદ્ધિ દાયક સ્વપર પદ વિચારી સ્વ સ્વમાં અને પર પરમાં સમાવી પરથી ઉદાસિન્ન વૃત્તિ કરી નિજ પદમા લયલીન થવું અહિં જૂઠી ઉપમા કે અલંકાર કે રાજ્યાદિ અલંકારની વાતો નથી પણ સંવેદન જ્ઞાને જાણેલી, સ્પર્શ જ્ઞાને અનુજવેલી, અને સૂત્ર સિદ્ધાંત પ્રમાણે સિદ્ધ થયેલી વીના ઠે માટે પોતાના ગુરુ સંવેદન જ્ઞાને તથા સૂત્રસિદ્ધાંતથી મેલવી, જ્ઞાનવંતની ગુરુગમ લેઈ, અનુજવ જ્ઞાને સિદ્ધ કરી, અસત્ય તજી સત્ય હોય તે આદરવું. હું ઠયાકરણ કે કવિતા, ઠંદ, અલંકાર વિગેરે પૂરું જાણતો નથી, વલી મતિદોષ અથવા લખીત દોષથી જે જૂલ થઈ હોય તે સદ્ગુરુ પાસે સમજી દોષ ટાલી સત્ય હોય તે આદરવું જેને વાહ્ય ક્રિયાનો હઠ હસે તે આ ગહન જાવો સમજી શકશે નહિ માટે હઠવાદ ઠોઢી કોમલ ચિત્ત કરી આત્માઈ આત્મીક સુખના દાની થવું.

સમ્યક્ ન્યાય સુધારસ વાવન પદ ઇવું આ ગ્રંથનું નામ ઠે.

૧. ઇ માહે સમ્યક્ ન્યાયનો અધિકાર ઠે

૨ સમકીતી જીવ અગર તત્ત્વ રૂચી જીવ મોક્ષ જિજ્ઞાસુ ઇનો અધિકારી ઠે

૩ મુખ્ય દાયક સમકીત સિદ્ધ કરવું અને પરમપદનું પામવું ઇ પ્રયોજન ઠે.

૪ અને પૂર્વ ગ્રંથોને અનુસાર આ પદની રચના કરવામાં આવીઠે માટે જાણવાનો, સાંજલવાનો, અનુજવવાનો, વિનય સહિત અન્યાસ કાવો

अथ श्रीसम्यक् न्यायसुधारस ग्रंथ प्रारब्धते.

मन धरी सरस्वती जगवति, प्रणमि आदि जिणद
न्याय सुधारस पानथी, जिन दरशन आणंद ॥ १ ॥
दरशन निश्चय जे करे, दायक समकीत थाय
अनत किरण उद्योतकर, मिथ्या मूळ नसाय ॥ २ ॥
ते कारण निश्चय करो, सत्यासत्य स्वरूप
दायक समकीत पामशो, मूढो जव जय कूप ॥ ३ ॥

१ कवित्त (सवैया एकतीसा)

आतम अधिकार स्वस्वामित्व स्वसंगत्व औ
स्वकर्ता स्वज्ञोक्ता स्वग्राहकता सार है
व्यापकता रक्षणता कारजता कारणता
कारकता प्रजुता ज्ञान अक्रिय उचार हे.
परिणामिकता जनक अगुरुलघु अखंड
आधाराधेय अचल साधक विचार हे
बाधकता देवगुरु शास्त्र धर्म जीवाजीव
पुण्यपाप आश्रव औ सवर उदार हे (१)
निर्जेरा बंध मोक्ष गम क्षमा मार्दव औ
अज्ञाव औ मुक्ति नव समय श्रीकार हे
सत्य शौच अकिंचन ब्रह्मचर्य निर्जय औ
प्रमेय प्रमाण औ नि प्रयास सुगार हे
सुमित्र परमानंद बावन पद रचनाको
सम्यक् न्याय सुधारस सूत्र अनुसार हे

गुरुसो गुरुगम ले विनै न्याय चित्तधरी
 पढो याको यह निश्चे सुबोध दातार हे (१)
 चिन्तामणि पारस औ कल्पतरु कामधेनु
 राजरिधि रुप बल सुलज हे पावना
 मंत्र यंत्र प्राणायाम ज्योतिष औ चित्रकला
 काव्य अलंकृत करी लोकको रिंजावना
 सहेल बाढ़ तप जप मसानमे निशावास
 क्रियाकष्ट करी करी शरीर सूकावना
 दुर्लजसो दुर्लज सुगुरु दरवानुयोग
 सम्यक् निज बोध संतोष जर आवना ॥ ३ ॥

॥ अथ ज्ञाषा विख्यते. ॥

जगत्समां जीव डव्य अनंत ठे, पुद्गल डव्य अनंत ठे, धर्मा-
 स्तिकाय, अधर्मास्तिकाय, आकाशास्तिकाय ए एक एक ठे सर्वे मली
 पंचास्तिकाय डव्य ठे अने ठठो काल डव्य ते उपचारथी ठे ते
 सर्वे पोताना अस्तित्व, प्रमेयत्व, सामान्य अने विशेष स्वज्ञावे सहित
 स्वगुण पर्यायमयी स्वगुण प्रवृत्तिए आप आपणी प्रवृत्तिना परि-
 णामी, स्वस्वज्ञावमांहे उत्पाद् व्यय ध्रुवतावत ठे सर्वे समय आप
 आपणा स्वज्ञावे अस्तिस्वज्ञाववत ठे. कोइ समये कोइ डव्य पररुप
 यतो नयी. ते डव्यनु शुद्धरुप अनादि कालथी मिथ्यात्वी जीव
 अणजाणते पुद्गल डव्यमां पोतापणं मानी ते मांहे पोतानो अधि-
 कार जाणी निज अधिकार चूकी अनंत मिथ्या जावने करे ठे तेथी
 रागादि कपायो उपजी चार गति संसार भ्रमण करतां वेहद दुःख

સહેટે જ્યારે વસ્તુના સમ્યક્ સ્વરૂપને જાણે ત્યારથી જ્ઞાન, દર્શન, ચરણ ગુણ નિર્મલ કરવા માટે જ્ઞાનાદિ ગુણ નિર્મલ થયે પરમાનંદ સિદ્ધિ સુખ પામે તે પ્રથમ સ્વપર સ્વરૂપની ડઢ પ્રતિત અને મિથ્યાત્વ આદિ આશ્રવજ્ઞાવ તજવો અને સંવર નિજ ઉપાદેય જાવમા સ્થિર થવાથી નિજ ગુણ નિર્મલ થાય માટે પ્રથમ મિથ્યા જાવનો નાશ કરવો જોઈએ. કાઠનુ કાંડ જાણવું તેને અજ્ઞાન કહિયે કાંઠનુ કાંડ નિશ્ચય કરવું અને કાઠની કાંડ પ્રતિત, શ્રદ્ધા, રુચિ કરવી તેને મિથ્યાત્વ કહિયે વસ્તુનુ સ્વરૂપ જેમ છે તેમ પ્રતિત સહિત જાણવું, તેને સમ્યક્ જાવ કહિયે.

(૧) આત્મ અધિકાર પદ.—આત્મા પોતે સ્વઆત્મપદનો અધિકારી છે, પરપદનો અધિકારી નથી આત્મા પોતે પોતાના અસ્તિત્વ, વસ્તુત્વ, દ્રવ્યત્વ, પ્રમેયત્વ, સત્ત્વ, અગુરુલઘુત્વ, એમ પોતાના સામાન્ય સ્વજાવે સહિત છે આત્મા એવું પોતાનું નામ પોતામાં છે, અસરગ્યાત પ્રદેશરૂપ સ્વક્ષેત્રે પોતાની સ્થાપના છે તે નિરાકાર આકૃતિ જ્ઞાનરૂપ જાણવી, પોતાના અનંત લક્ષણને એકત્વ આધારે રાખનારો પોતે દ્રવ્ય છે, જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર સુખ, વીર્ય, કર્તા, જોક્તા, ગ્રાહકતા, વ્યાપકતા, રમણતા આદિ વિશેષ સ્વજાવ પોતાના જાવ પોતામાં છે પોતે દ્રવ્યથી એક, ક્ષેત્રથી અસંખ્ય પ્રદેશી, કાલથી સ્વગુણ પર્યાય વર્તનારૂપ, જાવથી અનંત જ્ઞેયનો જ્ઞાતા દ્રષ્ટા આદિ અનંત વીર્યવત સ્વસ્વરૂપે અસ્તિ પરસ્વરૂપે નાસ્તિ, દ્રવ્યથી નિત્ય પર્યાયથી અનિત્ય, અનંત લક્ષણના એકત્વ પિઠપણે એક ગુણ પર્યાય પ્રદેશથી અનેક, જાણવું દેખવું આચરવું આદિ ત્રિજ્ઞ કાર્ય કરવે બહુજ્ઞેદે જ્ઞેદ સ્વજાવ અને જ્ઞાનાદિક ત્રિજ્ઞ ત્રિજ્ઞ કાર્ય સ્વપ્રદેશે અજ્ઞેદ, જ્ઞાન દર્શનાદિક કાર્ય સ્વક્ષેત્રે નવા નવા પર્યાયના જીવન વ્યયેકરી જીવ્ય, સ્વ સ્વજાવે સદા રહે પલટે નહિ તેથી અજીવ્ય, પોતામાંહે અનંત ગુણ એવા છે કે વચન ગોચર-આવે

अने श्रुतज्ञाने जाणी शकाय तेथी वक्तव्य, वक्तव्य धर्म करतां
 अनंत गुणा पर्याय अगर धर्म ठे ते केवलज्ञाने पण वचनगोचर
 आवे नहि तेथी अवक्तव्य, ए अवक्तव्य धर्मथी अनतमे जागे
 अजिलाप्य एटले वक्तव्य धर्म ठे अने अधिकारी पोताना परम
 स्वज्ञाववंत ठे एटले ड्रव्यना सर्वे स्वज्ञाव पर्याय परमस्वज्ञावने
 अनुयायीपणेज परिणमे. नैगम नयथी पोताना असंख्यात अंश
 पोतामां ठे. स्वअंश परड्रव्यमां नथी, परअंश स्वड्रव्यमां नथी.
 पोतानी सत्ता पोतामां ठती ठे, परसत्ता पोतामां नथी. व्यव-
 हारथी ज्ञानादिक स्वकार्य अनेक जेद पोताना पोतामां ठे; वर्णादि
 परकार्य जेद पोतामां नथी अने जाणवा, देखवा, आचरवादि स्वकार्य
 परड्रव्यमां नथी. ऋजुसूत्रे स्वगुण पर्याय परिणामी ठे; परगुण पर्याय
 कार्य परिणामी नथी. शब्द नये थोमी व्यक्ति, समजिरुढे बहु व्यक्ति,
 एवंजुते पोतानी पूर्ण व्यक्ति पोतानी पोतामा प्रगटे; अन्य ड्रव्यमां
 नहि अने अन्य ड्रव्यनी देश व्यक्ति, बहुदेश व्यक्ति, सर्वदेश
 व्यक्ति पोतामांहे न प्रगटे. स्वड्रव्यादिके अस्ति, परड्रव्यादिके नास्ति,
 अस्ति नास्ति एकसमये कहि शकीए नहीं माटे अवक्तव्य, अस्ति
 नास्ति एक समये समकाले ठे ते जणाववाने माटे स्याद् अस्ति नास्ति,
 अस्ति धर्म अनतो एक समये समकाले ठतो ठे ते ठतां कहि न
 शकाय माटे स्याद् अस्ति अवक्तव्य, नास्तिधर्म पण अनतो समकाले
 ठतो ठे ठतां एकवचने कहि शकाय नहीं माटे स्याद् नास्ति अव-
 क्तव्य, अस्तिधर्म अनंत तथा नास्तिधर्म अनंत समकाले ठतो ठे
 पण वचन गोचर आवे नहि तेथी स्याद् अस्ति नास्ति युगपत् अव-
 क्तव्य, एवा आत्माना ज्ञायकतादि अनंत गुणमांथी एक गुण जाणी
 बहु गुणनुं प्रमाण करी गुणथी ड्रव्यनु प्रमाण करीए ड्रव्यमांहे
 ठवी पर्याय प्रवर्त्याविना गुणरूप कार्य न थाय माटे गुणथी पर्यायनुं
 प्रमाण करीए ए प्रमाण विषे आगल प्रमाण पदमांहे विशेष लख-

वामां आवशे त्यांथी समजी लेवुं आत्मा पोताना गुण पर्यायनो अधिकारी ठे ज्यां मोहनो अधिकार गयो ठे, पुद्गलादि परद्रव्यना वर्ण, गंध, रस, स्पर्श, आकारादि अनंत परिणमन ठे ते माहेथी एक पर्यायनो पण अधिकारी आत्मा नथी त्रमथकी पर- अधिकारी पण जाण्युं, मान्युं, तेथी ज्ञान, दर्शन, चरण, वीर्य, अव्या- वाधादि आनदमय निज अधिकार चूस्यो अन्य अधिकारनो अधि- कारी कोइपण द्रव्य थइ शके नहि जेम जीखारी राज्य करवानो अधिकारी नथी अने राजा जीख मागवानो अगर नट खेलादिनो अधिकारी थवा जाय तो पोतानो आनंदमय अधिकार चूके माटे पोतानो अधिकार जाणी अन्य अधिकारपणानो त्रमरूप मिथ्याजाव श्रद्धा, प्रतित, कूची ठोडवी. आ पदमां लखाएला जाव आगल जे जे पद लखवामा आवशे ते ते सर्वेमा ज्या घटे त्यां जिन आझाए पोतानी बुद्धि प्रमाणे फेलाव करी लेवो अगर सद्गुरु चरणे रही नीचेना सर्वे पदोनो यथास्थित जाव समजी मिथ्यात्वना अंश अश जरू मूलथी जेदज्ञान शस्त्रे जखेनी सम्यक्कूप शुद्ध सत्ता नूनि करवी

(९) स्वस्वामित्वपद—शुद्ध नये जेम अनंता द्रव्यमांथी कोइ द्रव्य कोइ अन्य द्रव्यनो स्वामि नथी निश्चय नये सर्वे द्रव्य आपआपणा स्वजाव गुण पर्यायना स्वामि ठे ने ज्यारे परद्रव्य गुण पर्यायने पोताना जाणे ठे त्यारे स्वस्वामित्व चूके अने परगुण पर्याय पोताना न थाय, आपणी इष्टाए न प्रवर्त्ते, तेथी अन्य अन्य द्रव्य- नु स्वामित्व वारवार आदरी बहु खेद पामे, माटे स्वस्वामित्वनी प्रतित करी परस्वामित्वरूप मिथ्या जाव तजवो स्वस्वामित्व स्वस्वा- मित्व पणे अस्तित्व ठे परस्वामित्व पणे नास्तित्व ठे, ते ठतां पर स्वामित्व मानवु ते प्रत्यक्ष मिथ्या त्रम ठे ए वात साधारण माणस पण खोटी कही शकशे नहि

(૩) સ્વસંગત્વપદ-શુદ્ધ નયે કોઈ ડ્રવ્ય કોઈ અન્ય ડ્રવ્યનો સંગી નથી, સ્વગુણ પર્યાયનો સંગી છે અને પરડ્રવ્યનું ત્રમયી સંગી-પણું માની જે જે ઝમેદ કરવા તે પ્રત્યક્ષ નાઝમેદીનું કારણ છે. માટે પરડ્રવ્યના સંગપણાનો મિથ્યા ઝમેદ અને આશા તજી સ્વગુણ પર્યાય સંગી એકાંગી પણે મગ્ન રહેવું ડ્રવ્ય સ્વગુણ સંગીપણે સદા અસ્તિત્વ છે વ્યવહારે પરસંગી પણું જાણે પણ પરગુણ પર્યાય નિજ ડ્રવ્યના સ્વદેત્રમાં આવી શકે નહિ માટે પ્રત્યક્ષ પરસંગીપણાનો ત્રમ ઠોરી સ્વદેત્રે સ્વગુણ પર્યાય અજેદ સાસય સગ જાણી મગ્ન રહેવું વ્યવહારે પરડ્રવ્યનો સંગ છે તો પણ તે શાશ્વત નથી

(૪) સ્વકર્તાપદ-શુદ્ધ નયે કોઈ ડ્રવ્ય કોઈના ગુણ પર્યાયનો કર્તા નથી, અને પરગુણ પર્યાયનું કર્તાપણું માનવું તે પ્રત્યક્ષ મિથ્યા ત્રમ છે, પરકાર્ય કર્તાપણું જાણવા માનવાથી પોતાના જ્ઞાન, દર્શન, ચરણ, વીર્ય, રમણ, સુખ, અવાધિતપણાને ચૂકી મન, વચન, કાયયોગ દ્વારા આત્મવીર્ય અનંત પુદ્ગલ પર્યાયમાહે પ્રવર્ત્તાવવાથી સ્વગુણ પર્યાયરૂપ કાર્યમાંહે વીર્ય ફુરતું નથી, માટે પરકર્તાપણાનું મિથ્યા અજિમાન મૂકી પોતાનેજ સ્વકાર્ય કર્તા જાણી, માની, અનુ-જવી સહજાનદની પ્રાપ્તિ કરવી સર્વે ડ્રવ્ય સ્વસ્વજ્ઞાવ કર્તા પણે અસ્તિ છે એમ સમ્યક્ જાણે સ્વજ્ઞાવ કર્તા પણે અસ્તિ છે વ્યવહારથી કુંજાર ઘટનો કર્તા કહેવાય, પણ એક પાંચ શેરનો ઘટ હાથમાં લઈ વિચારીએ તો તેમાંથી કેટલી માટી કુંજારે કરી ? અને માટીના વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ, આદિ માટીમાં અનેક ધર્મ છે તેમાંથી કુંજારે કેટલા કર્યા ? માત્ર પુદ્ગલ પર્યાય વડે મૃતિકાના આકાર પર્યાયને ઘટાકારે પલટાવવાનો કારણ થયો તેથી કારણમાં કર્તાનો ઉપચાર કરીને વ્યવહાર નયે ઘટનો કર્તા કહેવાય, શુદ્ધ નયે તો મૃદુ ડ્રવ્ય પોતાના સ્વજ્ઞાવનો કર્તા છે, પણ શુદ્ધ નયમાં ઉપચાર સંજવે નહિ, એમ ઘર, ગામ, ડ્રવ્ય કર્માદિનો કર્તા ઉપચારથી જાણવો

(૫) સ્વત્તોક્તા પદ-જીવ દ્રવ્ય પોતાના સર્વે શુદ્ધાશુદ્ધ

સ્વગુણ પર્યાયનો જોગીઠે, પરદેત્રી પરદ્રવ્યનો જોગ સ્વદેત્રમા આવી શકે નહિ, માટે પરગુણ પર્યાયના જોગનો ત્રમરૂપ મિથ્યા જાવ તજી નિર્મલ સ્વગુણ પર્યાય જોગી પણે મગ્ન રહેવું આત્મા સ્વગુણ પર્યાય જોગી પણે અસ્તિત્વ ઠે, પરદેત્રી પરગુણ પર્યાય જોગ નાસ્તિત્વ પણે જાણી તે માંહે મન, વચન, કાયાના યોગ ન પ્રવર્ત્તાવતા નિવૃત્તિપણે પરદ્રવ્ય માંહે વપરાતું આત્મ વીર્ય સર્વ સમેટી સ્વગુણ પર્યાય પ્રવૃત્તિમા સ્થિર અકંપ રાખવું જીવ દ્રવ્ય સ્વદેત્રે રહ્યા જે જ્ઞાનાદિક શુદ્ધાશુદ્ધ ગુણ પર્યાય તેનો જોગી ઠે અશુદ્ધે અશુદ્ધનો, શુદ્ધે શુદ્ધનો જોગી જાણવો પર પુદ્ગલ દેત્રે રહ્યા જે વર્ણાદિ પર્યાય તેનો જોગી નથી અને સ્વજાતિ અન્ય જીવ દ્રવ્ય તે માંહે રહ્યા જે જ્ઞાન દર્શનાદિ ગુણ પર્યાય તેનો પણ જોગી નથી વ્યવહારથી સ્ત્રીએ પુરુષ જોગવ્યો અને પુરુષે સ્ત્રી જોગવી એમ જણાય ઠે પણ સ્ત્રીના સ્પર્શ અને પ્રેરણાથી પુરુષના રક્ત વીર્યાદિમા જે જે વિકાર થાય તેનો અજ્ઞાની જીવ ત્રમથી જોગી ઠે, તેમજ પુરુષના સ્પર્શ અને પ્રેરણાથી સ્ત્રીના અગમાં જે વિકાર થાય તે મને થાય ઠે એમ જાણી ત્રમથી રાગ હામ્યાદિને જોગવે ઠે અને જાણે ઠે કે પુરુષ જોગવ્યો રક્ત વીર્યાદિ આત્માથી પરદેત્રી ત્રિલ દ્રવ્ય ઠે તેનો જોગી આત્મા નથી અને ત્રમથી જોગ માનવો તે મિથ્યા જાવ ઠે તેમજ શબ્દાદિ પચ વિષય અને ધનાદિકનો પણ અજ્ઞાની જીવ ત્રમથી જોગી ઠે વલી દ્રષ્ટાતકે એક સુમતિ અને વીજો જરુ નામના વે પુરુષ હતા તે વનેને દુરમતિ નામના ત્રીજા પુરુષે ઘણા કુવચનથી આક્રોશથી તિરસ્કાર કરી નિવ્રંઘ્યા તે દુરમતિના વચનરૂપ કારણ સ્પર્શી જરુ પુરુષના ચિત્તરૂપ સ્વદેત્રમાં જ્વાલદ્યમાન ક્રોધ ઝૂત્પન્ન થયો પણ સુમતિ નામનો પુરુષતો પોતાના જ્ઞાનાદિક સ્વધન અને નિજ આત્મ અગ અવાધિત જાણી તેના વચનરૂપ કારણને ન આદરતાં (પોતાના

ચિત્તમાં ન સ્પર્શતાં) પરમ ક્ષમામય નિજગુણ માંહે અકપ અક્ષોભ
પણે સ્વગુણ જોગી રહ્યો, ક્રોધનો જોગી ન થયો. દુરમતિના ચિત્તમાં
જે ક્રોધ હતો તે પરદેત્રી ક્રોધનો જોગ સુમતિના અંગમાં ન આવ્યો
પણ જરુ પુરુષે દુરમતિના વચનરૂપ કારણ સ્પર્શી પોતાના ચિત્તરૂપી
સ્વદેત્રમાં ક્રોધ ઝપજાવ્યો એટલે ક્રોધનો કર્તા અને જોક્તા થયો.
માટે કર્તા તે જોક્તા એમ જાણવું. અને કર્તા જોક્તાપણું સ્વદેત્રે ઠે
માટે પરદેત્રી જોગ કોઈને આવતો નથી જે સ્વદેત્રમાં રાગાદિ
અશુદ્ધતાને આદરે, કરે, તેજ અશુદ્ધતાને જોગવે પણ જે શુદ્ધતા રાખે
તે અશુદ્ધતાને જોગવતો નથી પુદ્ગલના ત્રિકાલવર્તીના અનંત પર્યાય
ઠે એટલા રાગરૂપ અશુદ્ધતાના અનંત પર્યાય જાણવા. તે રાગાદિ
અનંત પર્યાયમાંથી જેટલા પર્યાયનો નાશ કરિયે તેટલા જ્ઞાનના શુદ્ધ
પર્યાય પ્રગટ થયા એમ જાણવું એમ સર્વ પર્યાયની શુદ્ધતા કરવાથી
કેવલજ્ઞાન પ્રગટ થાય ઠે અને જેટલા રાગાદિ વિજ્ઞાવ પર્યાય નાશ
કર્યા તેટલા સ્થિરતારૂપ ચારિત્રના પણ પર્યાય પ્રગટ થાય અને
રાગાદિના પૂર્ણ પર્યાય નાશ કરવાથી પરમ સ્થિરતારૂપ ક્ષાયક ચા-
રિત્ર પ્રગટ થાય. એમ પુદ્ગલ દ્રવ્યના અનંત પર્યાયમાં પોતાપણું
માનવું અગર કાંઈનું કાંઈ નિર્ધાર, રુચિ, પ્રતિતિ કરવી તે મિથ્યા-
ત્વના પણ અનંત પર્યાય જાણવા તેમાંથી જેટલા પર્યાયનો નાશ
કરિયે તેટલા દર્શનના પર્યાય પ્રગટ થાય મિથ્યાત્વના અનંત પૂર્ણ
પર્યાય નાશ કરવાથી દર્શનના અનંત પર્યાયના એકત્વ પિરુરૂપ કેવલ
દર્શન પ્રગટ થાય અને અનંત પરપર્યાય સગે રોકાણલુ, ચલાયમાન
થણલુ આત્મવીર્ય, તે સમેટી સ્વગુણ પર્યાયમાં ફોરવવાથી અનંત પર્યા-
યવંત વીર્ય ગુણ નિરાવરણ (સ્વતંત્ર) પ્રગટ થાય. એમ ચારે ઘન-
ઘાતીકર્મ નાશ કરી અનંત ચતુષ્ટય જોગી થાઈ પુદ્ગલના અનંત પર્યા-
યમાંથી અજ્ઞાનવશે કોઈ પર્યાયને પોતાના રૂપનો અને જલો જાણ્યો
તે પર્યાય ઝપર રાગ થાય અને કોઈ પર્યાય પોતાને અહિતકારી

जाण्यो तो तेना ऊपर द्वेष थाय ते ज्ञानावरण कहिये अने ते पर्यायने इष्टानिष्ट जाणवार्थी जे चपलता आत्मश्रंगमां थइ ते चारित्र गुणनी अस्थिरतारूप अशुद्धता जाणवी. अने स्वपर पर्यायमां कांडनी कांइ श्रद्धा, रुचि करवी एवो अशुद्ध निश्चय ते दर्शनगुणनी मलिनता जाणवी तो वस्तु जेम ठे तेम जाणवार्थी अने जेम ठे तेम निर्धार करवार्थी अने जेम ठे तेम आचरण करवार्थी त्रणे गुणनी अशुद्धता मटे अने ए त्रणे गुणनी अशुद्धता सवधे वपराएलु आत्मवीर्य ते जेम जेम त्रणे गुणनी अशुद्धताना अंश मटारुता जइए तेम तेम वीर्यगुण शुरू अने अचल थाय एटले चारे धनधातीकर्मनो नाश थाय एम प्रमाद ठोमी जिन वचनमृतनु पान करी अनंत चतुष्टय जोगी थवु

(६) स्वग्राहकतापद—कोइ द्रव्य अन्य द्रव्यना गुण पर्यायरूप ग्राहने ग्रहण करी शकतो नथी जेम सोनाना पित्तत्व गुरुत्व आदिने सीसु ग्रहण करी शकतु नथी माटे परग्रहणता रूप मिथ्याजाव तजी स्वग्राह्य ग्राहकत्व अस्तित्व जाणी परग्राह्य ग्रहणवुद्धि तजी स्वाग्राहकत्वे स्थिर, अचल, अकंप, समाधि जोगी थवु

(७) स्वव्यापकता पद—कोइ द्रव्यना व्याप्यमा कोइ अन्य द्रव्य व्यापी शकतो नथी माटे पोते अनंत चेतना चिन्हरूप स्वव्याप्य व्यापकता न चूलता पर पुद्गल वर्णादिनी व्यापकता नास्ति-त्वजावे जाणी स्वलक्षण अस्तित्वमा स्थिर थवु

(८) स्वरक्षकता पद—कोइ द्रव्य कोइ अन्य द्रव्यनो रक्षक नथी, जेम पुद्गल द्रव्य गुण पर्यायने चेतना राखी शकतो नथी अने ज्ञान दर्शन सुख वीर्यादिकने पुद्गल के धर्मास्तिकायादि अन्य द्रव्य राखी शकता नथी माटे अन्य द्रव्यनु रसोपु करता स्वरक्षणता चूकी पररक्षणता माटे जूगो प्रयास करवो एवो मिथ्या जाव

ठोनी नि.प्रयास निज रक्षकता अस्तित्व जावे जाणी स्थिर समाधि सतोप मांहे रहेवुं.

(१९) स्वकार्यत्व पद—कोइ डव्यनु कार्य कोइ अन्य डव्यमां नथी डव्यनुं कार्य डव्यना स्वडव्यादिकमां अस्तित्व ठे परडव्यादिकमां स्वकार्यनु नास्तित्व ठे नास्ति ठतां तेमां कार्य मानवुं ते मिथ्याज्ञाव वडे आत्मा स्वकार्य चूकी परडव्यमां कार्य मानतो अज्ञान मिथ्यात्व अने कपाये करिने चौदराज लोकमां चटकतो स्वकार्य सिद्धि करि शकतो नथी. माटे स्वडव्यादिकमां कार्य मानी, जाणी, अनुज्ञवी सदा स्वसपदा जोगी यइ रहो

(२०) स्वकारणता पद—शुरू नये स्वकार्यनी कारणता रुप ठती पर्यायरुप करणनी प्रवृत्ति स्वडव्यमांहे अस्तित्व जावे ठे ते माटे परडव्यमांहे करण कारणता जाणवा रुप मिथ्याज्ञाव तजी सम्यक्स्वरुप जाणी स्थिर यवुं व्यवहारथकी विज्ञावीक काममां अने कर्मवंशमां फस्या पठी पाहुं टुटवाने माटे परडव्य निमित्त कारण थइ शके ठे पण शुरू नयेतो कोइ डव्यनी कारणता कोइ अन्य डव्यमां नथी विवक्षित कार्यना कारण वने अन्य कार्य थाय नहि अने अन्य कार्यना कारणवने विवक्षित कार्य थाय नहि कारण ते स्वकार्य कारणपणे अस्तित्व, अन्य कार्य कारणपणे नास्तित्व कारण ते कार्य नहि, कार्यते कारण नहि. कारणते कर्ता नहि, कर्ता ते कारण नहि. अने कारण कार्य एक समये होय कारणपद कर्ताने आधीन ठे माटे विपर्यास वुद्धि तजवी

(२१) स्वकारकतापद—शुरू नये स्वकार्य कारकता स्वडव्यमां अस्तित्व जावे ठे निज कार्य कारकता परडव्यमां नास्तित्व जावे ठे माटे परडव्यमां स्वकार्य कारकता जाणवी ए मिथ्याज्ञाव जाणी तजवो जेम आत्मसिद्धि रुपी कार्यनो कर्ता आत्मा ठे, कारण

ऊपादान ठती पर्याय ठे, ठती पर्यायनी प्रवृत्ति ते संप्रदान, परगुण पर्यायमां करणो न प्रवर्त्ताववां ते अप्रदान, कारक प्रवृत्ति करवानो आधार स्वप्रदेश अने स्वकाल आदि जाणवुं माटे परमां निज कारक जाणी निज कार्य करीश एम मानवारुप खोटो भ्रम अने भ्रम तजी सम्यक् जावे स्थिर थाउं विवक्षितकार्यनी कारकता अन्य कार्य कारकतामां नथी जेम घट कार्यनी कारकता घट कार्य पणे अस्तित्व पण पटकार्य कारकता ते घटकार्य कारकता पणे नास्तित्व जाणी विपर्यासता तजवी

(१२) प्रचुत्व पद—कोइ ड्रव्यनी शक्ति कोइ ड्रव्यमां नथी. प्रचुता एटवे शक्ति निज शक्तिनुं प्रचुत्व निज मांहे अस्तित्व जावे ठे अन्य ड्रव्यनु प्रचुत्व स्वड्रव्य मांहे नास्तित्व जावे ठे माटे परड्रव्य मांहे प्रचुत्वनुं अजिमान ठोनी निज प्रचुत्व मांहे आनदित रहो

(१३) ज्ञायकता पद—जीव पोतानी ज्ञायकता शक्तिए निज स्वरूपनो ज्ञाता द्रष्टा ठे वली जे ज्ञेय पदार्थ परक्षेत्री ड्रव्य ते पोतानी ज्ञायकता ज्ञेयाकारे परिणमे तेथी परज्ञेयनो पण ज्ञाता द्रष्टा कहिये, पण ज्ञान परक्षेत्रे जतुं नथी, ज्ञेय ते ज्ञान क्षेत्रे आवता नथी, अने निज ड्रव्य परड्रव्य रूपे थतो नथी, स्वक्षेत्र परक्षेत्र रूपे थतु नथी, स्वकाल परकाल रूपे न थाय, अने स्वज्ञाव परज्ञाव रूपे न थाय निज ड्रव्य क्षेत्रकाल जाव स्वड्रव्यादिके अस्तित्व, परड्रव्यादि रूपे नथी अने थाय पण नहि तो तेने परड्रव्यादि रूपे जाणीए, मानीए, अनुजवीए, के ममत्व करिये, ए सर्वे मिथ्या जाव जाणी तजवो

(१४) अक्रियता पद—ड्रव्य स्वस्वज्ञावे सदा अक्रिय ठे, अने पुद्गल ड्रव्यने ममत्वे चेतना विजावे सक्रिय ठे माटे पुद्गल ड्रव्यनु ममत्व ते मिथ्या जाव जाणी सदा अक्रिय स्वज्ञावे मग्न रहेवु

(१५) परिणामीकता पद—द्रव्य आप आपना गुण पर्यायनो परिणामी ठे. पुद्गल परिणतिना परिणामी थवुं ते मिथ्या जाव जाणवो पर परिणतिनी परिणामीकताना ममत्वथी निज परिणामीकता चूकी अनंत पर पुद्गल द्रव्य मांहे ससर्ण करि सहजानंद परिणामीकताने चूके ठे माटे पर परिणतिना परिणाम रूप मिथ्या जाव ठोडी, दायक दर्शन ज्ञान चरण रूप निज परिणामीकता जाणी, मानी, अनुजवी शाश्वता सुखमां आरामी थाथो

(१६) जन्य जनकता पद—कोइ द्रव्य कोइना गुण पर्यायने ऊपजावे एवो नथी द्रव्य निज जनकपणे त्रिकाले अजेद ठे माटे परनु जन्यजनकपणुं मिथ्या जाणी तजवुं आ पुत्रादिकने में जन्माव्या, हु जनक तु, अथवा हु जन्य, माता पिता जनक एवो मिथ्या जाव तजवो.

(१७) अगुरुलघुपद—सर्वे द्रव्य पोताना अनंतगुणे करि अने गुण गुणना अनंत पर्याये करि सर्वदा सत्य ठे ते समय समय गुण गुणना अनंत पर्यायनो पद गुण हानी वृद्धि पणे उत्पाद् व्यय दर समय थाय तेमां कोइ समये आवीरजावे पर्यायनी पदगुणी वृद्धि होय अने तीरो जावे हाणी होय कोइ समये आवीरजावे पर्यायनी पदगुणी हाणी होय अने तीरोजावे पद गुण वृद्धि होय ए अगुरुलघु स्वजाव कहिये. तेथी द्रव्य हलको अगर चारे थतो नथी तो हु मोटो हुं नानो अगर चारे हलकु मानवुं ए मिथ्याजाव जाणी तजवु

(१८) अखटुता पद—जीव द्रव्य पोताना अनंत आवीरजाव अने तीरोजाव पर्याये प्रवर्ततो सत्ताए सदा अखंड ठे पर्याय आवीरजावे ऊपज्या तीरोजावे विणश्या, तीरोजावे ऊपज्या आवीरजावे विणश्या ते उत्पाद् व्यय अनित्य स्वजाव कहेवाय तो पण त्रिकाल

અલ્પ છે અને આવીરજાવ તીરોજાવે થવું અને સત્તાણ ધ્રુવ રહેવું
 એજ ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવરૂપ ડ્રવ્યનુ શાશ્વતુ લક્ષણ છે તો હું ઉપજ્યો,
 હું વિણશ્યો, મારું જાગ્યું, મારે આવ્યું, અથવા જશે આવશે એવા
 મિથ્યાજ્ઞાવે કરીને પોતાને કોઈ પમાન્નવો નહિ નિજ નીધિ સહિત
 નિત્ય અને પર્યાય પ્રવૃત્તિથી અનિત્ય નિજાત્મ તત્ત્વ જાણી સદા
 સમ્યક્ પ્રકારે સ્થિર રહેવું

(૧૯) આધારાધેય પદ—કોઈ ડ્રવ્ય કોઈના ગુણ પર્યાયનો
 આધાર નથી અને કોઈના ગુણ પર્યાય કોઈને આધારે નથી માટે
 પરડ્રવ્યમા આધારાધેય પણ માનવું તે મિથ્યાજ્ઞાવ છે એમ જાણી તજવો

(૨૦) અચલપદ—ડ્રવ્ય નિજ સ્વજ્ઞાવે ત્રિકાલ અચલ છે
 જેમ જીવ ડ્રવ્ય ચેતના આદિ લક્ષણે અને પુદ્ગલ પૂરણગલનાદિ
 લક્ષણે સર્વે સમય અચલ છે માટે પુદ્ગલના ચલ ઉપાધિ પર્યાયમા
 મમત્વ કરી નિજ અચલ પરિણતિને ચૂકવું નહિ પુદ્ગલની ચલ
 પરિણતિના મમત્વરૂપ મિથ્યાજ્ઞાવ તજવો

(૨૧) સાધકતાપદ—જીવ વર્ણાદિ પરગુણ રહિત અને પર-
 ગુણ મમત્વવિના રાગાદિ રહિત અરૂપી, અતીંદ્રિય, કેવલ જ્ઞાનાનંદ-
 મય, અનંત વીર્યવત, અવ્યાવાધમય, સિદ્ધ સમાન સ્વરૂપે અસ્તિત્વ
 છે એમ પરમાત્મરૂપ જાણી તે ઉપયોગને ચલાયમાન ન કરવો સ્વરૂપે
 રાલવો તે સાધકતા કહિયે અને વર્ણાદિરૂપે નથી માટે વર્ણાદિ રૂપે
 જાણવાનો મિથ્યાજ્ઞાવ તજી સ્વસ્વરૂપે રીંજી સહજાનંદ વિલાસી રહેવું

(૨૨) વાધકતાપદ—જીવ પરડ્રવ્યમાહે જ્યારે રક્ત થાય છે
 ત્યારે વાધકતા પરિણતિ આદરી કર્મવધને કરે છે માટે પરડ્રવ્યમા
 રક્ત થવું તે મિથ્યાજ્ઞાવ છે એમ જાણી તજી સ્વસ્વરૂપે રીંજી સહજા-
 નંદ વિલાસી રહેવું

(૨૩) દેવપદ—કેવલ દર્શન જ્ઞાન સ્વજ્ઞાવમાં અચલ રમણ-

વંત અનંત વીર્ય અવાધિત નિજ અસ્તિધર્મના ઝોગી તે દેવ કહિયે. તે દેવ દેવતત્ત્વે અસ્તિત્વ. એથી જે ઝલટા પુદ્ગલ પરિણતિમાંહે મગ્ન જડ ચલ જીવની ઁંઠના ઝોગી તે માંહે દેવ પણાનો નાસ્તિત્વ જાવ જાણી દેવ પણાના મનન રૂપ મિથ્યાજ્ઞાવ તજવો

(૭૪) ગુરુપદ—શુદ્ધ નયે સિદ્ધ સમાન આત્મ સ્વરૂપના વતા. વનારા અને શુદ્ધાત્મ પ્રશસ્તપણે હેય ઝપાદેય મોક્ષમાર્ગના દર્શાવનારા, ધન, વિષય, માન, મમત્વના અર્થી નહિ, નિરપેક્ષ, સ્વપર સ્વરૂપના જાણ, કરુણાના જંઢાર તે ગુરુ એથી જે ઝલટા શુદ્ધ નયે સ્વપર સ્વરૂપના અજાણ; ધન, વિષય, માન, મમત્વના અજિલાપી, સસાર સમુદ્રમાંહે ઢૂવાવવાવાલા, પરપરિણતિમાં રીંજાવનાર તે ગુરુ નથી માટે તેને ગુરુપણે માનવા રૂપ મિથ્યાજ્ઞાવ તજવો

(૭૫) શાસ્ત્રપદ—શાસ્ત્ર કહીએ સમય જેથી આત્મા આત્મ ઝપયોગમાં સ્થિરતા પામે એથી જે ઝલટું જે કુશાસ્ત્રવચ્ચે આત્મા પુદ્ગલ પરિણતિના સર્વ અંશે અથવા એક અંશમાં પણ રીંજ પામે તે કુવચન જાણી શાસ્ત્રબુધ્ધિરૂપ મિથ્યાજ્ઞાવ તજી સમય જિનપ્રણિત સિદ્ધાંતમાં મગ્ન થવું.

(૭૬) ધર્મપદ—ધર્મ તે વસ્તુનો સહજ ઝપયોગમય જ્ઞાનાનંદરૂપ અરૂપી સ્વજ્ઞાવ આત્મ દેવથી અજિન્ન તેને ધર્મ કહીએ અનાદિ પુદ્ગલ ડ્રવ્યને મમત્વે થયેલી જે વક્રતા રાગાદિ પરિણામ અને પુદ્ગલ વર્ણાદિમાં ક્રિયા પ્રવૃત્તિ તે અધર્મ તેને ધર્મ જાણવારૂપ મિથ્યાજ્ઞાવ તજવો પણ શુદ્ધાત્મ ધર્મ પ્રગટ કરવા અર્થે કારણપણે પુદ્ગલ ક્રિયા પ્રવૃત્તિ તે કારણ ધર્મ જાણવો પુદ્ગલ ક્રિયા પ્રવૃત્તિ શુદ્ધાત્મજ્ઞાવ પ્રશસ્તતાએ આટરવી અને અપ્રશસ્તતાએ હોય તે તજવી એમ હેય ઝપાદેયરૂપ ક્રિયા જાણવી વલી ગુણઠાણા માફક પણ ક્રિયા હેય ઝપાદેય જાણવી પણ શુદ્ધાત્મ રમણતો આત્માથી અજ્ઞે-

દપણે સદા ઝપાદેય જાણવું શુદ્ધાત્મ ધર્મ ઝપદેશકનો, અગર શુદ્ધાત્મ ધર્મનો, અને શુદ્ધધર્મીનો વિનય, વૈયાવચ્ચ, વાચના, પૃથના, પરિચિદ્ધના, અનુપ્રેક્ષા (વાર જાવનાનું જાવવું), ધર્મકથા, ધર્મશુક્લાદિ શુદ્ધધ્યાન, અને પઢાવશ્યક પ્રવૃત્તિ શુદ્ધાત્મ ધર્મ પ્રગટ કરવા અર્થે ઝપાદાન સન્મુખ દેશ સયમ અને સર્વ સંયમનો વ્યવહાર તે કારણ ધર્મ જાણવો ઇથી ઝલદું શ્લોક અર્થે, પરલોક અર્થે, દેશ દેશી અપમાન ટાલવા અને માન પામવા અર્થે, વિપ, ગરલ, અનુષ્ઠાન પ્રવૃત્તિમા ધર્મ નથી ઇમ જાણવું

(૨૭) જીવપદ-દર્શન જ્ઞાન ઝપયોગવત અનંત ચેતના ચિન્હમય ઇથી જે વિપરિત અચેતન વર્ણ ગધ રસ સ્પર્શ આકારાદિ પરગુણ પર્યાયમાહે જીવવુદ્ધિરૂપ મિથ્યાજ્ઞાવ તજવો જીવ ચેતના લક્ષણવંત અનાદિ નિત્ય ઠે કોઈ અન્ય ઝવ્યથી ઝપજ્યો નથી અનત લક્ષણનો ઇકત્વ પિડ નિગોદથી મામી સિદ્ધસુધી જ્ઞાન, દર્શન, સુલ, વીર્ય, કર્તા, જોક્તા, ગ્રાહકતા, વ્યાપકતાદિ લક્ષણે પરયોગે અશુદ્ધ, નિરયોગે શુદ્ધ, પ્રત્યક્ષાદિ પ્રમાણે જાસતો સ્વગુણ અસ્તિત્વપણે ઠે (૧) જેમ સર્વ ઝવ્ય અનાદિ નિત્ય ઠે તેમ જીવ પણ અનાદિ નિત્ય ઠે કેમકે જે પુદ્ગલ લંબ પેરે વહુ પરમાણુથી ઝપજેલુ હોય, જેમા સધિ હોય તે વિણસે પણ જીવતો ઇકત્વ પિડ ઠે તેને નિત્ય અવિનાશપણુજ હોય, તથા આહારાદિ સંજ્ઞાઓ અને ઘણા પ્રમાણો વઢે પણ નિત્ય જાણવો જો પુદ્ગલ પેઠે વહુ પરમાણુમયી અયેલો હોય, તો ઇકપણાનો અનુજવ કોણ કરે ઠે ? માટે નિત્ય જાણવો (૨) તે જીવ ઝવ્ય પુદ્ગલ ઝવ્યના મમત્વે રહ્યો થકો કર્મનો કર્તા અને પરઝવ્યના મમત્વ વિના શુદ્ધ જ્ઞાનાદિનો કર્તા (૩) વિજ્ઞાવ વશે ત્રમયી પરઝવ્યનો જોક્તા, અને વિજ્ઞાવ તજી શુદ્ધ નયે શુદ્ધ સ્વરૂપને જાણવે, આદરવે શુદ્ધ સ્વજાવનો

નોક્તા. (૪) પરજાવ તજી શુદ્ધ સ્વરૂપ અનુજવી પરમાનંદ પ્રાપ્તિ કરી શકે છે, જેમ જેમ પ્રત્યક્ષપણે મિથ્યાત્વ અને કપાય રૂપ અશુદ્ધ અધ્યવસાય જેટલા જેટલા અંશે તજીએ તેટલા તેટલા અંશે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રની શુદ્ધતા, દૃઢતા પ્રગટ થતી જાય છે. તો પૂર્ણ અન્યાસે ત્રિગુણરૂપ આત્મતા શુદ્ધ પ્રગટ કરી નિર્વાણ પદ પ્રાપ્તિ થાય એમાં શંકા નથી (૫) નિર્વાણ પ્રાપ્તિ અર્થે શુદ્ધ સ્વરૂપનુ જ્ઞાન અને દૃઢ પતિત અને દ્રવ્ય જ્ઞાત્ર સંયમ એજ પરમાનંદ પ્રાપ્તિનો ઉપાય છે એ માંહે વિપર્યાસતા અને શંકા કલા વિતિગિચ્છાદિ દોષો હોય તે સદ્ગુરુ પાસે યથાસ્થિત સમજી પદ્ સ્થાનકના જાવ યયાર્થ સમજી સકલ વિપરિતતા રૂપ મિથ્યાજાવ તજવો

(૨૬) અજીવ પદ—વર્ણાદિ પૂરણગલનમય પુદ્ગલ દ્રવ્ય, ચલન સહાયમય ધર્માસ્તિકાય દ્રવ્ય, સ્થિરસહાયધાર અધર્માસ્તિકાય દ્રવ્ય, અને અવકાશ દાનરૂપ આકાશ દ્રવ્ય, એ અજીવ પદ જાણવું, અને કાલદ્રવ્યનુ સ્વરૂપ ઉપચારથી છે અને એની ચર્ચા વિશેષ છે માટે અહિંચા લખ્યું નથી વીજા ગ્રંથોથી જાણી લેવું. અને સ્વકાલ તો પંચાસ્તિકાયનો વર્તના પર્યાય અંતર્જુત અજિન્નપણે છે. અને વ્યવહાર કાલ ગ્રહોની ગતિથી આયુષ્યાદિ માન અર્થે જાણવો

(૨૭) પુણ્ય પાપ પદ—દાન, દયાલુતા, શીલ સંતોષ, સરાગ સંયમાદિ શુભજાવ તે પુણ્ય, એથી ઝલતું ચોરી, અદયા, કુશીલ અગર અઢારે પાપસ્થાનક તે પાપરૂપ જાણી તજવાં. હવે પાપના અનંત પર્યાયમાંથી એક પર્યાયને પણ પુણ્યરૂપ ન જાણવો. એમ પુણ્ય પાપ મોંહે જે વિપરિત બુદ્ધિરૂપ મિથ્યાજાવ હોય તે તજી સમ્યક્ જાંવે સ્થિર થવું

(૩૦) આશ્રવ પદ—જીવ જ્યારે પુદ્ગલ દ્રવ્યમાં ઇષ્ટાનિષ્ટ બુદ્ધિ કરી ક્રિયા રસમાં રક્ત થાય (૧)—તે વલતે આત્મા પૂર્વ કર્મ

વર્ગણા સહિત જે આકાશ ક્ષેત્રમાં રહ્યો હોય તેજ ક્ષેત્રમાં રહેલી પુદ્ગલ વર્ગણા શુચાશુચરૂપે પ્રણમી, આવી, પૂર્વ વર્ગણા સાથે વંધાય છે, તેને આશ્રવ કહિયે તો પુદ્ગલ દ્રવ્ય આપણને ગુણ અગર દોષ કાઢ કરી શકે એવો નથી એમ જાણી પુદ્ગલમાં ઇષ્ટાનિષ્ટ બુદ્ધિરૂપ મિથ્યાજ્ઞાવ ન કરવો

(૩૧) સવર પદ—શુદ્ધ નયે આપણુ સિદ્ધ સમાન શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપ જાણી ત્યાંજ ઉપયોગ દ્રઢ કરવો તે સવર સંવર સવરરૂપે અસ્તિત્વ અને પચ અવતરરૂપ, પંચ ઇન્દ્રિયોના વિષયરૂપ, ચાર કપાયરૂપ, મન વચન કાયાની ચપલતારૂપ, અથવા પચીશ ક્રિયારૂપ કે કોઈ પણ વિજ્ઞાવની ક્રિયામાં સંવરનું નાસ્તિત્વ જાણી તે માહે સંવર બુદ્ધિરૂપ મિથ્યાજ્ઞાવ તજવો

(૩૨) નિર્જરા પદ—પૂર્વે વાંધેલા શુચાશુચ કર્મવડે મનોહ શબ્દાદિ પુદ્ગલ જોગની ઇચ્છા થાય છે અને અમનોહ સ્પર્શ, શબ્દાદિ ઉપર દ્વેષ આવે છે તો જ્ઞાન દર્શન ચરણાનંદમય નિજાત્મરૂપ અનુભવમાહે તૃપ્તિવંત થવાથી પુદ્ગલ જોગ ઇચ્છા નિવર્તે એટલે રાગ દ્વેષરૂપી રસ નિર્જરે અને પુદ્ગલ કર્મદલ પણ કેટલેક દેશે સ્વે તેને નિર્જરા કહીએ તે નિર્જરા નિર્જરાજ્ઞાવે અસ્તિત્વ, અન્ય જ્ઞાવે નિર્જરા નથી માટે નિર્જરામાં જે વિપર્યાસ બુદ્ધિ હોય તે તજવી

(૩૩) વંધ પદ—પરદ્રવ્યસાથે રાગાદિ પરિણામે વંધાવું તે જ્ઞાવ વધ અને રાગાદિ શુચાશુચ જ્ઞાવે કર્મદલ આવી આત્મ પ્રદેશ સાથે ક્ષીરનીર પેરે એક ક્ષેત્રાવગાહે પુદ્ગલ વર્ગણાનુ વંધાવું તે દ્રવ્ય વધ એ દ્રવ્ય વધરૂપ જે કર્મ વર્ગણા તે નવા રાગાદિનું નિમિત્ત કારણ થાય છે અને નવી વર્ગણા ગ્રહવાને ઉપાદાન કારણ થાય છે અને રાગાદિ જ્ઞાવ વધ છે તે નવા રાગાદિ વંધનુ ઉપાદાન કારણ છે અને નવી વર્ગણા ગ્રહવાનુ નિમિત્ત કારણ છે એ વધ પોતાના અનંત

પર્યાય વંધરૂપે અન્નેદે વંધપણે એક છે. વધ વંધપણે અસ્તિત્વ, ઇથી
 હલટો શુદ્ધાત્મ અનુજવ ત્યાં વંધનુ નાસ્તિત્વ પણું છે માટે એમાં
 કાંઈ પણ વિપર્યાસ બુદ્ધિ હોય તે મિથ્યાજ્ઞાવ જાણી તજવી.

(૩૪) મોક્ષ પદ—જીવે સકલ પ્રદેશે પુદ્ગલ દ્રવ્યથી અને
 રાગાદિ જ્ઞાવથી અગર જ્ઞાનાવરણાદિ આઠ દ્રવ્ય કર્મથી અને
 રાગાદિ વિજ્ઞાવથી સર્વાંશે મૂકાવું તે મોક્ષ આત્માના અનંત પર્યાયની
 સિદ્ધિરૂપ, વ્યક્તિરૂપ જે સ્વરૂપ તે મોક્ષ મોક્ષ મોક્ષરૂપે અસ્તિત્વ,
 ઇથી જે હલટો અનાત્મ પર્યાયનો સંગ, મમત્વ, કે પરિચય, સસર્ગા-
 દિમાં મોક્ષનું નાસ્તિત્વ પણું છે માટે એ માટે કાંઈ પણ વિપર્યાસ
 જ્ઞાવ હોય તે જાણી, તજી, સમ્યક્ જ્ઞાવે સ્થિર થવું

(૩૫) સમ પદ—આત્મા અનાદિ અશુદ્ધ સ્વજ્ઞાવરૂપ અવિદ્યા
 વડે પોતાનું શુદ્ધ સ્વરૂપ જેવું છે તેવું અજાણતે જે પુદ્ગલમાં
 વ્યાપેલો તેને પોતાપણે જાણ્યું અને તે પુદ્ગલમાં થતા વિકારોને
 ટાલવા માટે જે અન્ય જીવ તથા જે પુદ્ગલને પ્રશસ્ત જાણે તે ઉપર
 રાગ અને જે જીવ અને પુદ્ગલો અપ્રશસ્ત જાણાય તેના ઉપર દ્વેષ
 ઉપજે. વલી પ્રશસ્ત જાણેલા જીવ તથા પુદ્ગલને કોઈ રોકે, હરકત
 કરે તે ઉપર દ્વેષ તેથી જ્ઞાનાવરણરૂપ વિષમ પણું થયું એટલે જ્ઞાન
 ગુણ મલીન અને ચલ થયો કોઈ પુદ્ગલ આત્માને હિત અથવા
 અહિત કરી શકે એવો નથી તે ઠતા પરદ્રવ્યમાં શુદ્ધાશુદ્ધ સંકલ્પો
 પણ જેવું પોતાનું શુદ્ધ અવાધિત નિજાત્મ સ્વરૂપ છે તેવું
 જાણેથી શુદ્ધાશુદ્ધ સંકલ્પ મટે, જ્ઞાનગુણ નિર્મલ અને શુદ્ધ થાય પુ-
 દ્ગલ દ્રવ્યના અનંત પર્યાય છે તેટલા રાગાદિ અશુદ્ધતાના પર્યાય
 જાણવા. અશુદ્ધતા મટવાથી જ્ઞાનના અનંત પર્યાય નિર્મલ અને સ્થિર
 થાય. તે જ્ઞાનને સમપદ જાણવું પરમાં પોતાપણાનો નિર્ધાર, શ્રદ્ધા,
 રુચી, પતિત તે મિથ્યાત્વ એટલે દર્શન ગુણની મલીનતા જાણવી.

જેટલા પુદ્ગલ દ્રવ્યના પર્યાય છે તેટલા મિથ્યાત્વના પર્યાય જાણવા, આત્મ ગુણ પર્યાયમાં આત્મપણાનો નિશ્ચય, શ્રદ્ધા, રુચી, પતિત થવાથી મિથ્યાત્વના અનત પર્યાયનો નાશ થઈ દર્શન ગુણના અનંતા પર્યાય નિર્મલ સ્થિર સ્વજાવે પ્રગટે, પરદ્રવ્યના અનત પર્યાયમાથી એક પર્યાયની પણ પોતાપણે અથવા મારા સ્વપનો છે એવી શ્રદ્ધા, રુચી, પતિત હોય ત્યાં સુધી દર્શન ગુણની મલીનતા જાણવી શરીરાદિ પરદ્રવ્યને પોતાપણે જાણવાથી તે પર શરીરરૂપ જે પુદ્ગલ તેને પ્રશસ્તપણે અન્ય પુદ્ગલો અને જીવાદિ સંબંધમાં જે વિષયાદિરૂપે આચરણ અગર અપ્રશસ્ત ટાલવા કપાયરૂપે આચરણ તે ચારિત્રગુણની મલીનતા તથા અસ્થિરતા જાણવી તેના પણ પુદ્ગલાદિ અન્ય દ્રવ્યના પર્યાય જેટલા પર્યાય જાણવા જ્યારે આત્મા શુદ્ધ નિજાત્મરૂપે પોતાપણે જાણે, દૃઢ શ્રદ્ધા, રુચિ પતિત કરે અનુજવે ત્યારે પરમ સ્થિરતા પામે એટલે પરાચરણના અનત પર્યાય નાશ થઈ ચારિત્રના શુદ્ધ અને સ્થિર રમણરૂપે અનત પર્યાય પ્રગટે જ્યાંસુધી પુદ્ગલના એક પર્યાયનું આચરણ છે ત્યાંસુધી ચારિત્રની અશુદ્ધતા કહીએ એ ત્રણે ગુણ અજેદ પણે એક આત્મ સ્વજાવ છે તે સમપદ આત્મ સ્વજાવે અસ્તિત્વ પર અનત પર્યાયે નાસ્તિત્વ, સ્વ અનંત પર્યાયે અનેક સ્વ આત્મપણે એક, સ્વ અનંત પર્યાયના જોડે જોડે, વહુ જોડેપણે પણ અજોડી, સ્વ દ્રવ્યથી ધ્રુવ સદા નિત્ય, સ્વ પર્યાયના ઉત્પાદ વ્યયે અનિત્ય, નવ નવા પર્યાયજીવને જીવ્ય, સ્વસ્વરૂપે રહે માટે અજીવ્ય, સમજાવના અનંત પર્યાય શ્રુતજ્ઞાન ગમ્ય વચન ગોચર આવી શકે તેથી વક્તવ્ય, સમજાવના વક્તવ્ય પર્યાય કરતા અનત ગુણા પર્યાય વચન ગોચર આવે નહીં પણ કેવલ જ્ઞાનગમ્ય તેથી અવક્તવ્ય, નામથી સમજાવ, ક્ષેત્રથી અસંરયાત પ્રદેશ સ્થાપનારૂપ, દ્રવ્યથી અનંત સ્થિર ચેતના પિંડ, જાવથી જ્ઞાન દર્શન સુખ વીર્ય રૂપ પરમાનંદમય સમજાવના અશો સમજાવમા ઠતી જાણવા નૈગમે પુદ્ગલાદિ પરદ્રવ્ય અંશ અર્હિઆ

નથી, સંગ્રહે અનંત શુદ્ધ સત્તાવંત, વ્યવહારે સમિતિ ગુતિ આદિ સત્તાવન અગર અનંત જ્ઞેદ, રૂઝુસૂત્રે પરિણામે પરમાનંદનું કારણ, શબ્દ, સમજિરૂઢ, અને એવંજૂતે પરમાનંદ વ્યક્તિરૂપ તે સમજાવ જાણવો

(૩૬) દ્વિમાપદ-સ્વપર આત્માના જ્ઞાનાદિક અનંત પર્યાયને શુજાશુજ સંકલ્પે કરીને હણવા નહિ, ડુલ્ખવવા નહિ, વીજા પાસે પણ હણાવવા અનુમોદવા નહિ, સમજાવે રાખવા. અને સ્વપર દ્રવ્ય પ્રાણને વિપયાદિ કારણે અગર અકારણે હણવા નહિ, તે દ્વિમા. આત્મ ગુણ રલ્ખોપાના અનંત પર્યાય દ્વિમામાં અજ્ઞેદ પણે અસ્તિત્વ જાણવા આત્મ ગુણ રલ્ખોપુ, મોહનિકર્માદિ કર્મ પરિણામનું રમણ તજી શુદ્ધ સ્વજ્ઞાવમાં સ્થિર થવાથી થાય છે

(૩૭) માર્દવપદ-મૃદુતા પરિણામે અરિહત અને ધર્માચાર્યાદિ ગુણીનો અને જ્ઞાનાદિક ગુણનો તથા જ્ઞાનાદિક ગુણનાં કારણોનો વિનય, વહુમાન, આદર, સન્માન અને કોઈ જીવનું પણ અપમાન નહિ અને આવ પ્રકારના મદનો ત્યાગ તે મૃદુતા ગુણ કહિયે.

(૩૮) આર્યવપદ-ચિત્તમાંથી કુટિલતા પરિણામ તજી જીવોના સુખ પર્યાય અનંતમાંથી એક પર્યાયને પણ ઠગવો નહિ તે આર્યવપદ

(૩૯) મુત્તિપદ-પુદ્ગલના અનંત પર્યાયમાંથી એક પણ પર્યાયની ગ્રહણ સંગ્રહની જ્ઞા, મૂર્ઠા, કામના, મનોરથ, તૃષ્ણા, અજિલાપ નહિ તે મુત્તિપદ

(૪૦) તપપદ-દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રના અનંત પર્યાયમા તૃપ્તિ, મગ્નતા વગેરે પુદ્ગલના અનંત પર્યાયમાંથી એક પણ પર્યાયને જોગવવાની જ્ઞા, કામના, મનોરથ ન કરવો તે પૂર્ણ તપ પદ

(૪૧) સંયમપદ-આત્મ ગુણના અનંત પર્યાયને ઉપયોગમાં

सज्जाली राखवा. उपयोग विषय, कपाय हिसादि अवतरूप अने परजावनी क्रियामा मन वचन कायाए करीने जवादेवो नहि एटले ड्रव्य जाव हिसामां उपयोग न जवा देवो, स्वस्वरूपे स्थिर राखवो ते संयमपद.

(४७) सत्य पद—निजात्म ड्रव्य गुण पर्यायने पोतापणे जाणवुं, मानवुं, अनुज्ञवुं अने प्ररूपवुं ते सत्य एथी उलटुं पर ड्रव्य गुण पर्यायने पोतापणे जाणवुं, मानवुं, अनुज्ञवुं ते असत्य

(४३) शौच पद—निजात्म गुण पर्यायने राग, अज्ञान, मिथ्यात्व रूपे मलिन न थवा देतां स्वस्वरूपे निर्मल राखवो अगर पूर्वे मलिन थएला ज्ञान दर्शन चरण गुण ते जेदज्ञान रूप स्वपर विवेके संवर जले निर्मल करवा ते शौचपद

(४४) आकिंचन पद—कचन, मणि, माणिक, तृण तुष परमाणु मात्रनो सग्रह न करवो ते आकिंचनपद

(४५) ब्रह्मचर्यपद—शुरू सिद्ध समान शुद्धात्म ब्रह्ममां निज परिणतिनुं रमण, अने अठार हजार जेदे अगर अनंत जेदे अब्रह्म टालवु ते ब्रह्मचर्य पद ए क्वात्यादि दशे स्वस्वरूपे अस्ति परस्वरूपे नास्ति, माटे दशेनु स्वरूप थयार्थ जाणवु अने रूची, पतित, ते सम्यक्तव एथी जे विपर्यास बुद्धि ते मिथ्यात्व

(४६) निर्जयपद—पोताना ज्ञानादिक अनंत पर्यायमार्थी अगर आत्म अंगमार्थी कोष्पण प्रदेश के शक्तिरूपी धननो वियोग थवानो नथी आत्मा पोतानी ज्ञान दर्शन स्वज्ञाविक चाल ठोनी पुद्गल माहे गमन करे नहि अने पुद्गल चाल आदरे नहि तो परलोक कोण जाय ? पोताना ज्ञान दर्शन चरण सुख वीर्यप्राप्ते करी सदा जीवतो अवाधित ठे, कोइ समये विनाश पामतो नथी, रोगादिक पुद्गलमाहे होय ठे पण पुद्गलथी न्यारु पोतानुं स्वरूप शुरू

जाएयुंके त्यां रोगादिकनो अंश मात्र प्रवेश थाय तेम नथी. कोइ
द्रव्यना गुण पर्याय कोइ राखी शकतो नथी. द्रव्यना गुणो द्रव्यथी
समवाय संवधे शाश्वत होय ठे एटले मोरे कोइ रक्षकनी जरूर नथी
मारुं ज्ञानादिक धन, शक्ति, रिद्धि मारा आत्म अंगथी अचेद,
अतूट, अखंरु ठे चोरादि मारा ठता खजानाने जाणी अने लेइ
लुंटी वगानी शकता नथी. द्रव्यना शाश्वत स्वभावमांहे अणचिंत्यु
कांइपण थवानुं नथी ज्ञानादिकना पर्याय अनंतकाल ज्ञानादिक
स्वभावे उत्पाद् व्यय ध्रुवरूप परिणामिकपणे परिणम्या करशे, कांइ
अगुप्त थवानुं नथी. हु निर्जय, निशंक, निराकुल, स्वतंत्र, स्वयंसिद्ध
अनंत मोकलाशमय सत्ता स्थलमां सदा आनदित विराजुं तुं एम
जाणी निर्जय रहेवुं एमांहे कांइ विपर्यास जाव चासे ते सद्गुरु
सगे सद्बोध आदरी विपर्यासता तजवी.

(४७) प्रमेयपद—लोकाकाशमां जेटला जीव द्रव्य ठे तेथी
एक वधे पण नहि अने घटे पण नहि दरेक जीवमां अनंता ज्ञाना-
दिक गुण ठे ते गुणोमाथी एक गुण घटे केवधे नहि एक गुण स्वजाति
अन्य गुण रूपे न थाय विजाति अन्य गुण रूपे पण न थाय गुण गुणना
अनंता पर्याय ठे, तेमांथी एक पर्याय वधेके घटे नहि कोइ पर्याय स्वजाति
अन्य पर्यायरूपे न थाय, विजाति अन्य पर्याय रूपे न थाय. वली
पुद्गल द्रव्य परमाणुरूपे अनंता ठे, द्वीप्रदेशी, त्रीप्रदेशी, संख्यात
प्रदेशी, असंख्यात प्रदेशी, अनंत प्रदेशी खंध अनता ठे ते खंधरूपे
वधे, परमाणु रूपे घटे, परमाणु रूपे वधे खंध रूपे घटे पण परमाणु
द्रव्य अनतामांथी एक पण घटे नहि नवो एक पण उपजे नहि
परमाणुमांहे अनंत गुण ठे तेमांहेथी एकपण गुणनी सत्ता घटे के
वधे नहि अने पर्याय गुण गुणना अनंता ठे तेमांहेथी एक पर्याय
वधे के घटे नहि एक पर्याय स्व अन्य अनंत पर्याय रूपे न थाय, पर
अनंत पर्यायरूपे न थाय, आप आपणी मर्यादाने ठेने नहि. वली

धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकायनी पोताना अव्य गुण पर्यायनी जे मर्यादा ठे तेमांहेथी घटे के वधे नहि अन्य रूपे थाय नहि अलोकाकाशमां आकाशना अनंत प्रदेश ठे प्रदेशे प्रदेशे अनंता पर्याय ठे ते प्रदेश अने पर्याय घटे वधे नहि, अन्य रूपे थाय नहि त्रिकाले पोतानी मर्यादा चूके नहि. एमांहे जे विपरित नासे ते सद्गुरु समीपे समजी सूक्ष्म मिथ्याजावने दूर करवो

(४८) प्रमाण पद—केवलज्ञान ते प्रत्यक्ष प्रमाण ठे अने अवधि, मन पर्यवज्ञान ते देश प्रत्यक्ष प्रमाण ठे अने मति, श्रुतज्ञान परोक्ष प्रमाण ठे तेमाहे श्रुतज्ञानरूप कांइ प्रमाण लखीए ठीए पुद्गलना वर्णादि पर्यायमांथी एक पर्यायने जाणी तेना वर्ण गंध रस स्पर्शादि अनंत पर्यायनी ठतीनुं प्रमाण करीए वर्णादि ठती पर्यायने जाणी अनंत गुणनी ठतीनुं प्रमाण करीए अनंत गुणनी ठतीना प्रमाणथी पुद्गल अव्यनुं प्रमाण करीए पुद्गल अव्यथी पुद्गल गुणनु प्रमाण करीए पुद्गल गुणथी पुद्गल पर्यायनुं प्रमाण करीए जीव अव्यथी जीव गुणनु प्रमाण करीए जीव गुणथी जीव अव्यनु प्रमाण करीए जीवनो एक गुण होय त्यां जीवना बहु गुण होय एम प्रमाण करीए जीवना गुणथी जीवना पर्यायनु प्रमाण करीए जीवना एक पर्यायथी बहु पर्यायनुं प्रमाण करीए जीव अव्यथी जीव क्षेत्रनु प्रमाण करीए जीवना क्षेत्रथी जीवना स्वकालनुं प्रमाण करीए जीवना स्वकालथी जीवना स्वभावनु प्रमाण करीए जीवना स्वभावथी उलटा जे विपरित ते परजावनुं प्रमाण करीए उत्पादथी व्ययनु प्रमाण करीए व्ययथी उत्पादनु प्रमाण करीए उत्पाद् व्ययथी ध्रुवनु प्रमाण करीए प्रमेयथीज प्रमाण थाय ठे उत्पाद् व्ययथी अगुरुलघुत्वनुं प्रमाण करीए उत्पाद् व्ययथी अव्यत्वनु प्रमाण करीए अव्यत्वथी सत्त्वनु प्रमाण करीए अने सत्त्वथी वस्तुत्वनुं प्रमाण करीए वस्तुत्वथी अस्तित्वनुं प्रमाण करीए, सामान्यथी विशेषनुं प्रमाण करीए विशेष-

पथी, सामान्यनुं प्रमाण करीए नयथी जावनुं प्रमाण करीए. निक्षेप
न्यासथी स्वपर निन्न वस्तुनुं प्रमाण करीए नाम निक्षेपेथी स्थाप-
नानुं प्रमाण करीए, स्थापना ए स्वक्षेत्र ठे एम जाणवुं स्थापनाथी
द्रव्यनुं प्रमाण करीए नामथी जावनुं प्रमाण करीए. जावथी नामनुं
प्रमाण करीए. द्रव्यथी जावनुं प्रमाण करीए

उक्तंच ॥ एक गुण पमाणे बहु गुण पमाणे, गुण पमाणे
पञ्जय पमाणे, एक पञ्जय पमाणे बहु पञ्जय पमाणे, बहु
पञ्जय पमाणे गुण पमाणे, गुण पमाणे दध पमाणे, दध
पमाणे खेत्त पमाणे, खेत्त पमाणे काल पमाणे, काल पमाणे
जाव पमाणे, जाव पमाणे काल पमाणे, काल पमाणे खेत्त
पमाणे, खेत्त पमाणे दध पमाणे, कत्ता पमाणे कज्ज पमाणे,
कत्ता पमाणे क्रिया पमाणे, क्रिया पमाणे कत्ता पमाणे, क्रिया
पमाणे कज्ज पमाणे, कज्ज पमाणे क्रिया पमाणे.

एम प्रमाणना अनंत जेद जाणी स्वपर द्रव्यादिक निन्न जाणी
परद्रव्यनुं ममत्व तजी मारा खपना नथी मने गुण दोष करी शके
एवा नथी एम परद्रव्यने निन्न जाणी परथो ऊदासिन्न वृत्ति करी
निज शुरू स्वजावमांहे स्थिर थवुं वली सुगुण पुरुषोए थोमेथी
वधारे समजी लेवु अगर सिद्धांतमांथी सदगुरु मुखे समजी लेवुं
अप्रमाण कोइ जाव बने नहि माटे विपरित बुद्धि टाली वस्तुनु
सम्यक् प्रकारे स्वरूप जाणी मिथ्या वासना तजवी.

(४९) सहज नि प्रयासपद—आत्मा कोइ अन्य द्रव्यथी
थएलो नथी तेम पुद्गल परमाणु, धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय,
अग्ने, आकाश ए पंचास्तिकाय द्रव्य कोइ अन्य द्रव्यथी थएला नथी
माटे आपणे सहज शाश्वत स्वसत्तावंत अनादि नित्य ठीए ज्ञा-

नादि गुणना पर्याय सहज विना प्रयासे अन्य ड्रव्यना कारण विना स्वतंत्र वत्ते ठे तेथी कोइ अन्य ड्रव्यनी आशा के कांइ पण प्रयासनी जरूर नथी. अनादि अशुद्ध स्वज्ञाव वने परड्रव्यमां ममत्व कर्तुं के ए मारुं, हु एहनो, हु एह, ए हु, ए मने, ए माराथी, ए मारामां, ए मारावास्ते, एम अनेक प्रकारे ममत्व कर्तुं ते ममत्व टालवा सद्गुरुनो विनय, वैयावच्च, बहु सन्मान करी शुद्ध नये निज स्वरूप शुद्ध जाणी, सद्दही, आदरी, अनुज्ञव आस्वाद लेइ सकल क्लेश निवारी सहज स्वज्ञावरूप परमानंदमय नि प्रयास प्राप्ति करीए अनादि अशुद्ध स्वज्ञाव ते पण आत्मानो ठे के स्वरूपथकी वाहेर देखवु अने गर्जित अनादि शुद्ध स्वज्ञाव पण आत्मानां ठे के जे वडे पोतानी शुद्ध सत्ताने देखवुं ज्यासुधी वाहेर देखवानो अने परकर्तृत्व स्वज्ञाव ठे त्यासुधी परकर्तृत्व पणु करे पोतामांहे स्वतंत्र कर्त्तापणु ठे माटे शुद्ध स्वज्ञावने जाण्या पठी अशुद्ध स्वज्ञाव न आदरता सहज परमानंद जोगी थाय

(५०) सुकालपद—आत्माना ज्ञानादिक अनंत गुणनी सत्ता अनादिथी ठती ठेज्यारे परमगुरुना वचनरूप ज्ञानघन वृष्टि थाय त्यारे सम्यक् स्वरूप अंकुर ऊल्लसी ज्ञाननी शाखा प्रशाखारूप स्वज्ञावाचरण वृक्ष फेळी केवल ज्ञानादिक पुष्पे प्रफुल्लित थइ परमानंद फल प्राप्तिरूप सुकाल थाय पण ज्ञानघन वृष्टिमांहेथी संवरूप नीर स्वक्षेत्रे वाली लेइए एटले पठी मोक्ष फलनी प्राप्ति पामी सादि अनंत कालसुधी सदा सुकाल रहे

(५१) सुमित्रपद—सुमित्र एटले निर्वाण मार्गरूप साचा सुखमां प्रेरवावालो हित उपदेशक जाणवो ते अरिहंत आचार्यादिक स्वपर स्वरूपना जाण, पर अनंत पर्यायमार्थी जेनी ममत्व बुद्धि गइ ठे, चापा वर्गणाना उदय वशे, धन, मान, ममत्व अने विषयादि कारण विना परमकरुणा जरेला हृदये जिनवचनना प्रेर्या थका जवीजीवोने

मोक्षमार्गमां प्रेरे ठे. अज्ञान, मिथ्यात्व, कषाय अने जन्म, जरा, मरणादि व्याधियी वचावनारा, उत्सृजने इलाइल विष समान जाणे ठे, जेने बाह्य क्रियानो इव पक्षपात विषवाद नथी, तेनां वचन बहु सन्माने बाह्य अंतर विनये करी आदरवां अनंत कालथी शुद्धात्म जावमां प्रेरवावालो नहि मलवायी सिद्ध समानआत्मानी दृष्टा थइ ठे, मांस वीर्यादि अने वैक्रियादि पुद्गलो जगत् जीवनी एंठेने पोतापणे मानी अनंत वेदना सहे ठे धन्य ! ते बेलाने अने धन्य ! ते बनीने, धन्य ! ते नगरीने के आपणने प्रेरकनो अवसर मद्यो. प्रेरक मलवायी मोइ अने मिथ्यात्वनो अज्ञान अने अंतरायनो क्षय थाय. प्रेरकरूपी सुमित्र पोतानां वचन माननारने वैमानिकादि सुगति करावे ठे. सिद्धि पदनो दातार थाय ठे. संसारमां न्नी पुन्पादि कुटुंब पोताना विषयने अर्थे जेने मित्र जाणे ठे, तेने कषाय, मिथ्यात्व, अज्ञान. अने नरक तिर्यंवादि दुर्गतिमां प्रेरे ठे जूथो जूथो आश्चर्यनी बात ठे ! के अमृत समान सद्गुरूना वचनमांतो आदर थनो नथी तेथी अनंतगुणो पुरुष, न्नी, पुत्रादिकमां आदर थाय ठे लोकिकरीतमां अने सन्मानमां पण बहु आदर थाय ठे. जूथो जूथो मोइलुं महात्म्य ! के दुःख त्रासदाई कुसंगतमां आदर करावे ठे अने सद्गुरूना वचनमां आदर अवा देनो नथी माटे सुगुण पुरुषोए चेती प्रमाद ठोनी सद्गुरु वचनमां परम आदर करवो जे सद्गुरूना वचननो परम आदर करे तेने बाह्य अन्त्यंतर रिद्धि सिद्धि नवनिधि ने परमानंदनी प्राप्ति पोताना हाथमां ठे जेना चित्तमां गुन्तुं अपमान ठे तेने सुख अने मुक्ति, सुगति दरे ठे जे पुद्गल जावमां प्रेरे, पोताना विषयादिना अर्थी होय तेमां सुमित्र पणानो नास्तित्व जाव जाणवो प्रेरक प्रेरकपणाना अनंत पर्याये सुमित्रपणे अस्तित्व जाणवो. विषयान् अज्ञा, रचि तजवी सदा सुमित्र संगेरही परम कल्याणकारी दगानो उमेद करवो

नादि गुणना पर्याय सहज विना प्रयासे अन्य ड्रव्यना कारण विना स्वतंत्र वत्ते ठे तेथी कोड अन्य ड्रव्यनी आशा के काइ पण प्रयासनी जरूर नथी. अनादि अशुद्ध स्वज्ञाव वने परड्रव्यमां ममत्व कयुं के ए मारुं, हुं एहनो, हु एह, ए हु, ए मने, ए माराथी, ए मारामा, ए मारावास्ते, एम अनेक प्रकारे ममत्व कयुं ते ममत्व टालवा सदगुरुनो विनय, वैयावच्च, बहु सन्मान करी शुद्ध नये निज स्वरूप शुद्ध जाणी, सहही, आदरी, अनुजव आस्वाद लेश सकल क्लेश निवारी सहज स्वज्ञावरूप परमानदमय नि प्रयास प्राप्ति करीए अनादि अशुद्ध स्वज्ञाव ते पण आत्मानो ठे के स्वरूपथकी बाहेर देखवु अने गर्जित अनादि शुद्ध स्वज्ञाव पण आत्मामा ठे के जे वडे पोतानी शुद्ध सत्ताने देखवुं ज्यासुधी बाहेर देखवानो अने परकर्तृत्व स्वज्ञाव ठे त्यांसुधी परकर्तृत्व पणु करे पोतामांहे स्वतंत्र कर्त्तापणु ठे माटे शुद्ध स्वज्ञावने जाण्या पठी अशुद्ध स्वज्ञाव न आदरतां सहज परमानद जोगी थाय

(५०) सुकालपद—आत्मामा ज्ञानादिक अनंत गुणनी सत्ता अनादिथी ठती ठेज्यारे परमगुरुना वचनरूप ज्ञानघन वृष्टि थाय त्यारे सम्यक् स्वरूप अंकुर जल्लसी ज्ञाननी शाखा प्रशाखारूप स्वज्ञावाचरण वृद्ध फेली केवल ज्ञानादिक पुष्पे प्रफुल्लित थइ परमानद फल प्राप्तिरूप सुकाल थाय पण ज्ञानघन वृष्टिमांहेथी संवरूप नीर स्वक्षेत्रे वाली लेशए एटले पठी मोक्ष फलनी प्राप्ति पामी सादि अनंत कालसुधी सदा सुकाल रहे

(५१) सुमित्रपद—सुमित्र एटले निर्वाण मार्गरूप साचा सुखमां प्रेरवावालो हित उपदेशक जाणवो ते अरिहत आचार्यादिक स्वपर स्वरूपना जाण, पर अनंत पर्यायमार्थी जेनी ममत्व बुद्धि गइ ठे, ज्ञापा वर्गणाना उदय वशे, धन, मान, ममत्व अने विषयादि कारण विना परमकरुणा जरेला हृदये जिनवचनना प्रेर्या थका जवीजीवोने

मोक्षमार्गमां प्रेरे ठे. अज्ञान, मिथ्यात्व, कपाय अने जन्म, जरा, मरणादि व्याधित्थी वचावनारा, उत्सूत्रने हलाहल विष समान जाणे ठे, जेने बाह्य क्रियानो हठ पक्षपात विषवाद नथी, तेनां वचन बहु सन्माने बाह्य अंतर विनये करी आदरवां अनंत कालथी शुद्धात्म जावमां प्रेरवावालो नहि मलवार्थी सिद्ध समानआत्मानी दूर्दशा थड ठे, मांस वीर्यादि अने वैक्रियादि पुद्गलो जगत् जीवनी एंठने पोतापणे मानी अनंत वेदना सह्ये ठे धन्य ! ते वेलाने अने धन्य ! ते धनीने, धन्य ! ते नगरीने के आपणने प्रेरकनो अवसर मद्यो प्रेरक मलवार्थी मोह अने मिथ्यात्वनो अज्ञान अने अंतरायनो क्षय थाय. प्रेरकरूपी सुमित्र पोतानां वचन माननारने वैमानिकादि सुगति करावे ठे. सिद्धि पदनो दातार थाय ठे. संसारमां स्त्री पुरुषादि कुटुब पोताना विषयने अर्थे जेने मित्र जाणे ठे, तेने कपाय, मिथ्यात्व, अज्ञान, अने नरक तिर्यक्वादि दुर्गतिमां प्रेरे ठे जूय्यो जूय्यो आश्चर्यनी वात ठे ! के अमृत समान सद्गुरूना वचनमांतो आदर थतो नथी तेथी अनंतगुणो पुरुष, स्त्री, पुत्रादिकमां आदर थाय ठे लौकिकरीतमां अने सन्मानमां पण बहु आदर थाय ठे जूय्यो जूय्यो मोहनं महात्म्य ! के दुःख त्रासदाई कुसंगतमां आदर करावे ठे अने सद्गुरूना वचनमां आदर थवा देतो नथी. माटे सुगुण पुरुषोए चेती प्रमाद ठोनी सद्गुरु वचनमां परम आदर करवो जे सद्गुरूना वचननो परम आदर करे तेने बाह्य अन्यतर रिद्धि सिद्धि नवनिधि ने परमानदनी प्राप्ति पोताना हाथमां ठे जेना चित्तमां गुरुनु अपमान ठे तेने सुख अने मुक्ति, सुगति दूरे ठे जे पुद्गल जावमां प्रेरे, पोताना विषयादिना अर्थी होय तेमां सुमित्र पणानो नास्तित्व जाव जाणवो प्रेरक प्रेरकपणाना अनंत पर्याये सुमित्रपणे अस्तित्व जाणवो. विपर्यास श्रद्धा, रुचि तजवी सदा सुमित्र संगे रही परम कल्याणकारी दशानो उमेद करवो

(५३) परमानन्दपद-ज्ञायकता शक्तिनो अतंत इत्थानन्द, अनंत

दर्शनानन्द, दर्शन ज्ञानमय उज्ज्वल निज रम्यस्वरूपमा अनत चरणानन्द, दर्शन ज्ञानादि अनत गुणमाहे निज वीर्य स्फुरे ते वीर्यानन्द, निजात्म अंग निज अनत रिद्धि सहित अवाधित रहे ते अव्यावाधानन्द, स्वज्ञावदानानन्द, स्वज्ञावलाज्ञानन्द, अनत स्वपर्याय जोगानन्द, अनंत स्वगुण उपजोगानन्द, स्वतत्रानन्द, अकृत्रिम सहज स्वरूपानन्द, आत्म स्वदेयमाहे अन्य अव्याधिक आवी शके नहि अनत लोकालोक ज्ञायकतानो अवकाश तथा स्वपर अव्य ज्ञायकताना अनत पर्याय त्रिकालवर्तीना समकाले एक समयमा जासे ते परम मोक्षलाशानन्द, निज गुण अचल रहे ते अचल निःकपानन्द, स्व स्वरूपे सदा निर्मल रहे ते निर्मलानन्द, कोइ अन्य अव्यनो जय नहि ते निर्जयानन्द, कोइ कार्यमाटे आकुलता नहि ते निराकुलतानन्द, स्वसंपदामाहेथी अश मात्र पण बिणसे नहि ते अशोकानन्द, स्वसंपदा अक्षय रहे ते अक्षय अमरानन्द, रोगादिक आवे नहि ते अजरानन्द, प्रदेश के गुण घसाय नही शक्ति हीण न थाय ते अखेदानन्द, अंग अथवा गुण चेदाय नहि समवाय पणे रहे ते अजेदानन्द, लेश्यादि पुद्गल लेश लागे नहि तेथी अलेश्यानन्द, कोइ गुण स्वपर अन्य गुणथी जले नहि त्रमादि थाय नहि खुटे नहि ते निर्द्वंद्वानन्द, कोइ कारणे कोइ समये विकल्प आवे नहि ते निर्विकल्पानन्द, कोइ वाते कलंक आवे नहि ते अकलंकानन्द, पोताना ज्ञानादिक धन रक्षणाथे अन्य कोइ रक्षकनी जरूर नथी पोते पण रक्षा कर्मा बिना सहेजे स्वधन अतूट अखर रहे ते स्वरक्षानन्द, सकल कर्म शत्रुने जीती जय वर्या कोइ अन्य पोताने जीती शके नहि ते अजितानन्द, आत्म स्थान अन्य द्रष्टी गोचर नहि एवा अगोचर स्थाननो अगोचरानन्द, आत्मीक अनंत रिद्धि आत्म प्रदेशथी अन्वय समवाय ते अन्वयानन्द, कोइ कार्य माटे यत्न प्रयत्न करवु

पके नहि ते अयत्नानंद अथवा अप्रयासानंद, पारकी आशा करवी
पके नहि ते निरपेक्षानंद, संसारी आनंद ऊपचारथी ठे रोगादिना
ऊपचारने आनंद मत्ताय ठे पण आत्मिक आनंद निरुपचरित ठे
ज्ञानादि रिधि वापरतां जोगवतां विणसे नहि खुटे नहि, ते अव्य-
यानंद, आत्मिक आनंद ते निकटक एकलो आनंद, संसारी जो-
गमां रोगादिकनो जय ठे ते अहिं नहि ते एकांतिक आनंद, आ-
त्मिक आनंदनो अंत आवे नहि माटे अत्यंतिकानंद, ए शिवाय
अनंत गुणनो आनंद ठे ते जिन गुणना एक समय अनंतानंदने
परमानंद कहीए एम आनंदना अनंत पर्याय स्वस्वरूपे अस्ति जा-
णवा अनंत आनंद एक रूपे अचेद एम सकल स्याद्वाद विधिए
अनंत आनंद जाणी आदरी स्वतंत्र परमानंद जोगी थाउं.

आ वाचन पदमां जे जे जाव लख्या ठे ते अन्योन्य दरेकना
एक एकमां विचारी आत्मजाव आत्मांमां समावी परजाव परमा
समावी चित्तमां तत्त्व विचाररूपी कसरत करवी तेथी लब्धीवीर्य
प्रगट थशे प्रथम निश्चय समकित निर्मल करी मिथ्यात्व मोहनि-
यना ढलने क्षय करी क्षायक समकित पामशे माटे रान दिन वे वे
घडी धन कुटुंब मान अपमान सवधे रोकायलु चित्त पातु वाली एक
ठामे स्थिर करी हमेश तत्त्व विचार करवो पुरुषाकार पराक्रम फो-
रवी क्षायक समकितनी सिद्धि करवी पठी घनघातीकर्मनो नाश
सहेजे थशे माटे ऊद्यम करवो. ऊद्यम एज लक्ष्मीनु मूल ठे आमां
जे जे जावो यथार्थ समजवामां न आवे अगर विशेष न समजाय ते
सद्गुरु समीपे समजी मोहादिकनो जय करवो

॥ दोहा ॥

वाचन जिनघर स्थापीए, देव एक अरिहत्त ।

तेम वाचन पठथी लहो, शुद्ध स्वजाव अनंत ॥ १ ॥

- वावन जिन घर सघमां, मूल नायक जिम एक ।
 वावन पदथी तिम लहो, परमात्म सुविवेक ॥ २ ॥
 सन्निपात असखनुं, वावन अक्षर मूल ।
 वावन पद विज्ञानघन, सहेजातम अनुकुल ॥ ३ ॥
 जे ऊज्ज्वल ऊद्यम करे, पावे सुख नरपुर ।
 शिव संपत्ति ते पामशे, प्रगटी ज्ञान अंकुर ॥ ४ ॥
 गांधी दलसुख तत्त्वनो, रुचिधर निर्मल चित्त ।
 कस्तुरा आनंद बहु, जाणी निज पर हित ॥ ५ ॥
 ए वेहुना आग्रह थकी, पद वावन अधिकार ।
 वावना चदन रसथकी, शांती अनंत अपार ॥ ६ ॥
 सबत उंगणी वासठे, कृष्ण दशम गुरुवार ।
 वैशाखे दोहद रच्यो, तत्त्व सुधा सुविचार ॥ ७ ॥
 मनसुख सुखकर वाणि जिन, सेवो थइ सावधान ।
 आत्म गुण सिद्धि लहो, पामो पद निर्वाण ॥ ८ ॥

॥ श्री रस्तु सपूर्ण ॥

પ્રસ્તાવના.

જિન વચન સમય સિદ્ધાંત સમુદ્ધ ધુર્ગમ અથાહ ઠે હું તનુમતી તેનો પાર પામી શક્યો નથી પણ જે જે વચનો મારી સમજમાં આત્મ હિતકારી મુખ્ય પણે જણાયાં તે પ્રવચન નક્તિએ પ્રેયોં કાંઈક લખવાની ઝમેદ થઈ તેથી લખ્યું છે. પણ સહજાનદ સુખ અજિલાપી જીવોએ પૂર્વાચાર્યના મહાન્ ગ્રંથોના પ્રમાણમાં જે વચન હોય તે અંગિકાર કરી શુદ્ધ માર્ગે વર્તવું.

આ ગ્રંથમાં પરમાત્મ જાવની શુદ્ધતા આદરવી અને સ્વસ્વરૂપ અણજાણતાં પરસગે થયેલી અશુદ્ધતા તજવાનો અધિકાર છે.

જે જીવ સસાર તાપથી જયજીત થઈ મોક્ષ અજિલાપી થાય તે આનો અધિકારી છે

પરમ પુરુષના રચેલા અનેક ગ્રંથો છે પણ વાલજીવોને સહેજે સમજવા માટે ટુંકામાં આ વિષય લેલો છે

પરમ પુરુષોના રચેલા ગ્રંથોમાં સાર સમજી આ લેખાણ કર્યું છે માટે જે જ્ઞવ્ય, ગુરુગમ સહીત ધારશે આદરશે તે સહજ સમાધિ પામશે.

॥ श्री ॥

ॐ श्री वीतरागायनम

॥ आत्मबोध पत्रिका ॥

॥ मालिनी वृत्तम् ॥

अतिशय अति मोटे, सर्व आपत्ति नाशे,
वचन अतिशयेथी, सर्वने अर्थ चासे,
सकल जरम जागे, ज्ञान सिद्धि स्वप्नावे,
पूजनिय पद पामे, पूज्य पूजा प्रज्ञावे
परम गुरु मुनीडे, दिव्य वाणी उचारी,
सुणि गणधर देवे, छादशांगे प्रसारी,
सकल दुरित हारी, सर्व कट्याणकारी,
कुमति सकल कापी, शांति दे निर्विकारी

वृत्तय वद

महावीर जिनराज, अनंत चतुष्टय धारी,
नयनिक्षेप प्रमाण, सीय पद युत अविकारी,
शुरू प्ररुप्या अर्थ, ज्ञान सयमना कारण,
खचित जेह्थी थाय, कर्म अरि अष्ट निवारण,
लाज तेनो लही विनित जन, निज ज्ञावे जे थिर रहे,
लहि लब्धि पच निज शिवपुरे, सादि अनंते सुख लहे

॥ श्री दोहरा ॥

स्वस्ति श्री आत्म धरम, मृगमद लहो सुवास,
सहज स्वतंत्र समाधियुत, पामो लील विलास (१)
चिदानंद आनंदधन, शुरूनये निजरूप,
लही शाश्वत सुख अनुभवो, असय अनंत अनुप (२)

- चतुर चेतना चूक मां, शुद्ध नये निजरूप,
चेतनता विण और सब, ठांनो अन्य विरूप. (३)
करम करम फल तजी रहो, सहज चेतना लीन,
तुरिय अवस्था पामीने, रिद्धि लही निज पीन. (४)
मनथिर करी शुद्धात्ममें, नरजव सफल करंत.
शुद्ध सार जिन वचननो, खुरो लहो शिवपंथ. (५)

स्वस्तिश्री मानवपुरी महाशुद्धस्थाने जीवाजी चेतना चिरंजीव,
योग्यश्री सद्भाव वसंतपुरीथी ली मनसुखलाल, हु चाहुं तुं के
सकल तीर्थकरोना अपायापगमना अतिशय पसाये ताहारा सकल
विघ्न दूर याओ तेओना वचनातिशय पसाये द्वादशांगना जावनो
जाण था तेओना ज्ञानातिशय पसाये आपणा सकल संशय मटो.
तेओना पूजातिशय पसाये तु पोताना अविचल पूज्यपदने पाम
तेओनी तारक परिणतिनी कक्षा ताहारा सर्व प्रदेशे अने साते
धातुए परिणमो, ते साथे मारी पण तने एमज आशिष ठे तुं पो-
ताना चैतन्य लक्षणे अस्तिपणाने, नित्यपणाने, शुद्धाशुद्धपणाने, शु-
द्धाशुद्ध जोक्तापणाने, अनंत आनंदमय परमपदनी प्राप्तिने,
तथा परमपद प्राप्तिना उपाय संयम ज्ञानने, शुद्ध नये पोते निज
अनुभव ज्ञाने जाण.

वली जिनोक्त जीवादि नव पदार्थना जावने चारे निक्षेपे यथार्थ
जाणी सकल विकल्पोना समुद्धने तर. आश्रव बंध आदि जयंकर
दुःखकारी जावने तजी संवर निर्जरादिक अनंत स्वनत्र आनंददायक
आत्मजावने आदर

तुं, शुद्ध चेतना सत्ताए सिद्ध समान एक अखंड अबाधित स्व-
तंत्र ठे एम सम्यक् दर्शन निर्मल करी आगळ शिवमार्गे निर्वि-
घ्नपणे चाल

जो के तें उत्पत्ति समये अंगुलना असंख्यातमा जागे अवगाहना करी पुद्गलो ग्रही आहारादिक पर्याप्तिए करी सात धातुपणे पुद्गलो परिणमावी लोलीजूतपणे थइ ममत्व कर्तुं तेज पुद्गलो वधारता वधारतां अनंतानत नवा नवा लीधा, अने निहारादिके अनंतानत ठोड्या जन्म थया पठी वख आजरण परिजन घर मित्रादि अनेक परवस्तुनु ममत्व कर्तुं शाता समाधि विषयादि जोग समये पोताने सुखी मान्यो, अशाता असमाधि जय चिता वियोगादि समये पोताने दुःखी मान्यो, ते जाणनार तथा माननार वंने वखतमां सर्वकाल अनुगत तु पोते एकज ठे एम पूर्व जवे पण अनादि कालथी तु पोते एकज ठे अनंतकाल सुधी चैतन्य शक्ति सहित तुं पोते कायम रहीश कोइ ड्रव्य कोइनो संगी नथी, तो आनंदमय निजात्म तत्त्वने जाणी केम ठोडीये ? अहिआं अनित्यादि वारे ज्ञाना विचारी धर्म, बोध पामवो दुर्लभ जाणी सदागमनो संग, अने स्वपर विवेक मित्र, अने समकित कामदार, सुकृचि सखी, विमल बोध, निवृत्ति नारी, सुबुद्धि, जववैराग्य, सद्बोध आदि पोताना हेतुओने कोइ समये विसारीश नहीं तुं पोताना पुरुषत्वने चूकीश नहीं अन्य जाति शत्रुने जरोसे आपणुं राज्य सांपीश नहीं, पर पुद्गल ड्रव्य शत्रुओने विश्वास करीश नहीं पुद्गल वर्णादिकमां मोहनो वास ठे, अने ज्ञानावरणादि सर्वे कर्म परिणामनो कुटुव पुद्गल वर्णादिकमा वसे ठे माटे तेमांहे विश्वास करी सुखस्थान जाणी सुखनी आशाए प्रवेश करवो नहीं ते शत्रुओना सपाटामा सपटाया पठी तुटवु बहुज मुश्केल ठे

प्रथम देशविरति स्त्रीथी सगपण कर, एटले तेज पोतानी मोटी वेन संयम स्त्रीने मेलवी आपशे पठी पोतानुं राज्य खेवा दमा खड्ग करमा धरी क्रोधने मार अने अनत जीवोनो दैमकर था

तारा आत्म अगनु तथा ज्ञानादि धननु सदा रखोपुं करजे माइ-

एता जाव प्रकाशी ठए कायनुं ड्रव्य जावे रक्षण करजे, करावजे रक्षण कर्त्ताने अनुमति आपजे

वली मार्दव परिणामे करी, अने विनयरूप वज्रदंडे मानना आठे पर्वतोने तोरु. अने धर्माचार्य तथा अरिहंतादि तथा आत्मगुण सेवता, सेवरावतानो विनय कर, कोइ जीवने पण अवगणीश नहीं. एटले तुं अनत सन्मान पात्र थइश

वली आर्जव रूप असिधाराए मायावेलीने ठेदी मूलथी जखेडी नांख वली तुं सहजानंद कामी थइ परड्रव्य परमाणु मात्रनी कामना मूर्तके इच्छा राखीश नहीं. तेथी तुं चौद रज्जुप्रमाणे लोच सागरने सहजे तरीश एटले तृष्णा नागणी अने दीनता वींनु तने स्पर्श करी शकशे नहीं, दूरथीज मूर्तित थइ जशे

तु पोताना सहज चेतना विलास अव्याबाध जोगने जोगव, एटले तने पंचेंद्रियना जोगनी इच्छाविना परम तृप्ति रहेशे तुं पंचेंद्रियना विषय तथा पंच अव्रत, चार कपाय, मन वचन कायाना जोग-प्रवृत्तिनी चलाचल ठोकी निर्मल चेतनामां उपयोग स्थिर स्थायी अचल अकंप रहैजे. एटले संयम परम पवित्र स्थिर रहेशे. सरत राखवी के ताहारा उपयोगने कोण चलावे ठे? जागृत थइ सामे सचेत रहेवाथी कोई उपयोग चलावी शकशे नहीं जो उपयोग चलवानुं कारण जणाय तो तेने जेदइजाननी धाराए तुरत नाश करजे

तुं पोताने पोताना ड्रव्यादिके सत्य स्वरूपने धारी परड्रव्यादि असत्य अने नास्तिरूपमां लक्ष दइश नहीं. रागादिक रहित सदा शुरू रहैजे मिथ्यात्वादि अशुरूताना अंग मात्र पण आत्मथंगे लागवा दइश नहीं. तुं आकिचन जावे स्थिर रहैजे एटले पुद्गल परमाणु मात्रनो पण आसंगो करीश नहीं अठार हजार शीलांग रथना बहाणमां वेशी शुरू ब्रह्मनुं जहाज चलावजे

अठार हजार शीलांगनी विगत—पांच स्थावर, चार त्रस,

અને એક અજીવ વર્ણાદિ એ દશને મથતું નહીં તે ક્ષાંત્યાદિ દશધર્મે ગુણતા એકસો થાય, તે ચાર (આહાર, જય, મૈથુન, પરિગ્રહ) સંજ્ઞાએ ગુણતાં ચારસો થાય, તેને પાંચ ઇન્દ્રિયના વિષયોએ ગુણતાં બે હજાર થાય, તેને ત્રણ યોગના પરિણામે ગુણતા ઠ હજાર થાય, તેને કરણ કરાવણ અનુમોદન એ ત્રણે ગુણતા અઢાર હજાર થાય એ અઢાર હજાર શીલાંગ રથનો ચલાવનાર થજે

દ્રવ્ય જાવથી સ્વપરજીવનુ રક્ષણ કરજે શુદ્ધ ઉપયોગમાં અપ્રમત્ત જાવે સ્થિર રહેવુ એમાં જાવ દયા તથા દ્રવ્ય દયા વલી સ્વપર દયા આદિ સર્વે જિનપ્રણીત ધર્મમા સમાવેશ થાય છે અને મોહનિય કર્મની અઠાવીસ પ્રકૃતિમાની એકમા પણ વર્તતાં પ્રથમતો પોતાનાજ જાવ પ્રાણની હાણી થઈ અને પઠી સ્વપર દ્રવ્ય જાવ પ્રાણની હાણીની સંતતી ચાલે માટે પ્રમાદ એજ હિસાની જન્મ છે અને જ્ઞાનાવરણાદિ પ્રકૃતિ, સ્થિતી, અનુજાગ અને પ્રદેશવધની જન્મ પણ એજ છે માટે વહુ સાચવેતીથી પરમ પુરુષાર્થવને ગફલત ન રાખતા એ જડને મૂલથી ડાલેડી ફેકવી મૃપાવાદ, અદત્તાદાન, મૈથુન, પરિગ્રહ એ સર્વે હિંસાનાજ પર્યાય જાણવા સ્વપર આત્માને હિતકારી શિવાય અન્ય કશુ અલિક ઘોલીશ નહીં ચાર પ્રકારનુ અદત્ત તજજે ઉદારિક વૈક્રિય અગના કામ જોગની મન વચન કાયાએ અજિલાપા કરીશ નહીં ઘીજાને અજિલાપા કરાવીશ નહીં અજિલાપીને જાલા જાણીશ નહીં પરિગ્રહની મૂર્ઠા રાલીશ નહીં અઢાર પાપ સ્થાનને તજજે એટલે તને કોઈ પરિસહ આવશે નહીં

તે અઢાર પાપસ્થાનના નામ—પ્રાણાતિપાત (૧) મૃપાવાદ (૨) અદત્તાદાન (૩) મૈથુન (૪) પરિગ્રહ (૫) ક્રોધ (૬) માન (૭) માયા (૮) લોજ (૯) રાગ (૧૦) દ્વેષ (૧૧) કલહ (૧૨) જૂલું આલ (૧૩) પૈશુન્ય (ચામી) (૧૪) રતિ અરતિ (૧૫) પર અપવાદ (૧૬) કપટ સહિત મૃપાવાદ (૧૭)

મિથ્યાત્વ શબ્દ (૧૭) એ અઢાર પાપસ્થાનને મૂલથી ઠોડજે. જગત્માં જે તારે ડુઁખો તથા જયંકર ગતિઁ થાય છે તેનું કારણ અઢાર પાપસ્થાન શિવાય વીજું કાંઈ નથી માટે પાપસ્થાન નહિ સેવ્યું હોયતો, ઉપસર્ગ અથવા પરિસહ આવશેજ ક્યાંથી ? માટે મૂલથી પાપસ્થાનને ઠોડી પઠી અપ્રમત્ત ગુણસ્થાન પામી સ્થૂલ કપાયનો અંત આણજે. નિચે પ્રમાણે—

નિદા વિકથા વિષય ઉન્માદાદિ ઠોમી સાવધાન થઈ અપ્રમત્ત ગજ ઉપર વાર જાવનારુપ અંવાડી સ્થાપી જ્ઞાન સ્વરૂપ હાથમાં લઈ વેસજે અને આગલ સત્તાઞ્ચૂમિ સાધવા માટે શત્રુની ફોજને જીતજે તું અસ્ખંડ, અવિનાશી, અજંગ અંગવાલો તથા અદુટ રિક્તિવંત છે, તો તારો શત્રુ કોણ છે ? તને કોણ હરકત કરનાર છે કે જેના ઉપર તું ક્રોધ કરે ? એમ ક્રોધને જીતજે સર્વે જીવ કેવલજ્ઞાનાદિ રિક્તિ સત્તા સહિત છે, તો માન કોનાથી ? કોઈ તારું સુખ અને ધન લઈ શકે અથવા પારકું તને મલી શકે તેમ નથી, તો કપટ કોનાથી ? એમ માયાને જીતજે. તાહારા સત્તા જઢારમાં જ્ઞાનાદિ અનંત રત્નો અને તે ગુણોના પર્યાય રૂપ અનંત મણિ જરેલાં છે, તેમાં કાંઈ વીજુ સમાય તેમ નથી, તો નિર્જીવ પદાર્થનો લોજ કેમ કરીય ? એમ લોજ સુજટનો જય કરજે કર્મવશે આપણે અનંતવાર હાંસીને પામ્યા તો શો અચંવો છે ? પારકી હાંસી શી વાવત કરીયે ? એમ હાંસી પરિણામને જીતજે અસ્થિર પૌદગલીક અંગ અને પરતંત્રમાં રતિ શાની ? એમ રતિને જીતજે આપણું આત્મિક અંગ અને ધન અસ્થિર અવાધિત છે, તો અરતિ શાની ? એમ અરતિ જીતજે આપણું આત્મિક અંગ તથા ધન અસ્થિર અદુટ અજગ છે તો જય શાનો ? એમ જયને જીતજે. આપણે અનંત કાલ સંસારમાં જટક્યા તો પણ આપણું સર્વસ્વ કાયમ છે તો શોક શાનો ? એમ શોકને જીતજે આપણી જ્ઞાયકતામાં શુદ્ધા-શુદ્ધ અનંત જ્ઞેય જ્ઞાસિ રહ્યા છે, તો અમનોજ્ઞ શબ્દાદિની ડુગઠા

શેની ? તે અશુભ વર્ણાદિ આત્મ અગને સ્પર્શી શકતા નથી આપણો સહજાનંદ વિલાસ નિજ અનુભવમાંહે છે તો અન્ય સ્પર્શાદિમા કામના શાની ? કામવિકાર ઉદારિકાદિ શરીરોમાં છે, આત્મ અંગ સદા કામ રહિત છે એમ શુદ્ધ સત્તા રમણ કરી આગળ ઢશમા ગુણસ્થાને સૂક્ષ્મ લોજના અસર્ય સ્વદ સ્વંન કરી મોહને હણી સવર રસે નિજ અંગ પ્રદાલી પવિત્ર થઈ શુદ્ધધ્યાન કરજે પૃથક્ત્વ વિતર્ક સ્વ વિચાર, અને એકત્વ વિતર્ક અપર વિચાર કરી જ્ઞાનાવરણ, દર્શનાવરણતરાયનો નાશ કરી અનંત કેવલજ્ઞાન દર્શન અચલ-વીર્ય જલદ્વલ ને જગાવી અનંત ચતુષ્ટય જોગી થજે પઠી મોરે કંઠ કહેવાનું નથી જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર નિરાવાધ કરી નિર્મલતા અને એકતા કરવી, ધીર્યકરોષ મોહનો માર્ગ કહ્યો છે પણ પ્રથમ મિથ્યાત્વ હણવા ગેર કરવું અહિંસા મિથ્યાત્વનો અંશ માત્ર ટકવા દેવો નહીં સર્વ સ્વેદી ફેકી શુદ્ધ ક્ષાયક સમ્યક્ત્વ કરવું, ઇટલે વિરતિ સહેજે અને પડવાનો મર રહેશે નહીં પઠી સ્વજ્ઞાવાચરણે રમણ કરી, ગા રહેલા હાસ્યાદિને ક્ષપાવી, ઢશમે ગુણસ્થાને સકલ મોહનો ત્રયની એકતા કરી અનંત ચતુષ્ટય કરજે કોઈ દ્રવ્ય અન્ય દ્રવ્યનો સગી નથી માટે પારકી ઘેમી ક્ષણ માત્ર પણ પ્રમાદ કરીશ નહીં

દ્રવ્યના ગુણ પર્યાય, ક્ષેત્ર, કાલ, જાવ ત્વ, પ્રમેયત્વ, અગુરુલઘુત્વ, સત્ત્વ જે જેના વસ્તુત્વ, દ્રવ્ય-જન્ય જનક અજેદપણે, જેદ અજેદમા, અજેનામા સમાવવાતમા, પરિણામ પરિણામીમા, ધર્મ ધર્મીમા, સત્તા સત્તા-જન્ય અજન્યમા, વક્તવ્ય અવક્તવ્યમા, અનેક નિત્યતામા, ક્ષિમા સમારી પોતાના અસ્તિત્વમા રાખી, વ્યક્તિ પે પે અસ્તિત્વ જાણી દ્રવ્યના નિદેષા

તેનામાં સમાવી નિજ શક્તિ વ્યક્ત કરી શુદ્ધ સિદ્ધ સ્વરૂપે પોતાને જોડે વલી લક્ષ લક્ષણ, ગ્રાહ્ય ગ્રાહક, વ્યાપ્ય વ્યાપક આદિ એક સમય અને સર્વ સમય સ્વાધિન નિર્ધારી સમાધિમય પોતાને જોડે એટલે મિથ્યાત્વનો અંશ માત્ર રહેવાનો નથી. એમ સમકીર્ત સમસત ગુણ સહિત નિર્મલ થશે વલી ૧ અનિત્ય ૨ અશરણ ૩ સંસાર ૪ એકત્વ ૫ અન્યત્વ ૬ અશુચિ ૭ આશ્રવ ૮ સંવર ૯ નિર્જરા ૧૦ લોકસ્વચ્ચાવ ૧૧ દુર્લભવોધ ૧૨ ધર્મ ૧૩ વાર જાવના વિગતે જાવવી તથા કરુણા, મૈત્રિય, પ્રમોદ, અને માધ્યસ્થ એ ચાર જાવનાઈ પણ જાવવાથી સદાએ કર્મ વધથી વધીશ વલી સાધુની પાંચ જાવનાઈ જાવવાથી ઉતાવળે કર્મ નિર્જરા થશે—

મુનીની પાંચ જાવનાઈનાં નામ—શ્રુત (૧) તપ (૨) સત્વ (૩) એકતા (૪) સ્વતત્વ (૫) એટલે માર્ગ સુગમ થશે. એટલે આનંદપુરીમાં ઠેઠ પહોંચાનુનારી ઉદાસિન્નતારૂપ સીધી સમુદ્ધ પામીશ આગલ કોઈને પણ માર્ગ પૂઠવો પડશે નહીં માટે ધૈર્ય ઠોરું નહીં

ઔદયિકાદિ પાંચ જાવને જાણી, ક્ષયોપશમ જાવે જ્ઞાન અને વીર્યલબ્ધિ તને પ્રગટ થે તે વડે ક્ષાયક જાવ કરી શુદ્ધ પરિણામીક જાવે સદા અચલ રહેજે

તે પાંચ જાવના ઉત્તર જેદ ત્રેપન તેની વીગત—

ઔદયિક જાવના એકવીશ જેદ—ગતિચાર, કપાયચાર, લિંગ-ત્રણ, મિથ્યાત્વ, અજ્ઞાન, અસંયમ, અસિદ્ધત્વ અને લેશ્યા ઠ, એમ એકવીશ થાય

ઔપશમિક જાવના બે જેદ—મિથ્યાત્વનો ઉપશમ (ઉપશમ સમકીર્ત) કપાયનો ઉપશમ (ઉપશમ ચારિત્ર)

દ્વયોપશમીક જાવના અઠાર જેદ—મતિ, શ્રુતિ, અવધિ, મન:-

पर्यत्र, मतिव्यज्ञान, श्रुतव्यज्ञान, विजंगज्ञान, चक्षुदर्शन, अचक्षु-
दर्शन, अवधिदर्शन, दान, लाज, जोग, उपजोग, वीर्य, वेदक
समकीर्त, (दायोपशम समकीर्त) सराग चारित्र, देशविरति ए
अढारनो दाय उपशम थाय ठे

दायकना नव जेद-दायक समकीर्त, ज्ञान, चारित्र, दर्शन,
दान, लाज, जोग, उपजोग, वीर्य

परिणामिकना त्रण जेद-जीव परिणामीकता, जव्य परिणा-
मीकता, अजव्य परिणामीकता

त्रिपयो अने परिसहो आदिथी चलवुं नहीं. ताहारा अखंड
अगने अने धनने कोइ लेवा, हलाववा, चलाववा समर्थ नथी
पण पोते चूकवुं नहीं सवेग राखवाथी पूर्व कर्मना बेगनो बहेलो
अत आवशे जव वैराग्य जव त्रमणने मटाडशे, तु जे अनत जतुठ
पर करुणा करीश ते सर्वे करुणा ताहारा उपर थशे तत्त्व दातारना
वचन बहु सन्मान अने विनयथी धारवां ड्रव्य गुण पर्यायना विचा-
रथी मत धारीठना फदोने तु तोडी शकीश तु अनंता संयोगमां
पोते ज्ञानमय अखंड एक शुरू ठे एम एकतानी टेक राखजे. मत-
धारीठ देवादिकनी ऋद्धिउं लब्धिउंनी लालच वनावे ते लालचमा
आपणे पडवानी जरूर नथी, मात्र आत्मा पोतानुं अखंड आनंद-
मय आत्म तत्त्व पामे एटलुंज बस ठे तो पण माहारा तरफथी
एटलुज कहेवानुं के वत्रीश दोष रहित अने अनत ज्ञाने जरेखां परम
दया वरसावता अरिहतना वचनने चूकीश नहीं हे मित्र ! तु सकल
जीवनो हेमकर था, के तेने ससारमा पण अशाता थवानो सज्ज
रहेशे नहीं माटे हिंसा, मृषा, अदत्तादान, मैथुन, परिग्रहने वशे
आपणे स्वपर आत्माने अहितकारी थवु नहीं

तेतनानी चार दशा कही ठे-महाशयन (१) शयन (२)

जागृत (३) अने तुरिय (४) ए चारमां ताहारे मिथ्यात्व अवस्थामां अनादिनी महाशयन दशा हती ते तो गइ. पण जागतां आलसुनी पेठे पमी रहेवा जेवी शयन दशा ठे, तेने ठेमी प्रमाद तजी अप्रमत्त जावे सचेत था. जागृत दशा पामी मोह शत्रुने हणवा सावधान था ताहारी सत्ताजूमिमां तो तेनुं जोर नथी आपणें तेना वर्णादिक अनेक पर्यायमांथी कोइ पण पर्यायमां सुख जाणी कार्य मानी तेमांहि चित्त प्रवेश करी व्यापीए तो त्यां सपनाई जइए. पठी ठुठवुं मुश्केल पडे, जेम कोव्हु यंत्रमां (शेलमी पीलवाना यंत्रमां) आंगली आव्या पठी आखा अंगनो नाश थवानो संजव रहे ठे. माटे मोहना नानामां नाना जावमां पण सुखनी आशाए चूकवुं नही. मोह बहु रूपे आपणने ठगे ठे माटे घणा जीवोनी तथा आपणी पूर्वनी अवस्था जोइ सावचेत रहेवुं ते अष्टावीश प्रकृती रूपे—सुख दुःख आलस, विकथा, लोकलाज, ऋद्धि, सिद्धि, मंत्र, यंत्र, कला, चतुराइ, हसवा, रोवा रूप हाव जावना चाळा जणावी आपणने चूकावे ठे माटे कर्मचेतना, कर्मफलचेतनारूपे न थतां निज ज्ञानचेतना रूपे अकप रहेजे. आत्मा आत्मअधिकारमां रहे तेने अध्यात्म कहीए माटे शुद्धात्म अधिकार संजाली आपणो अधिकार चूकीश नही शुद्ध परमात्मजावमांहे मग्न रहेजे—

हे जव्य! तुं ए जड पदार्थथी जूळी चेतन मित्रसाथे विरुद्ध थइश नही. हे आर्य! तुं पोताना विवेक पुत्रने छुर राखीश नही ते तने विलकुल ठगावा देशे नही हे वंधु! तु अध्यात्म साधकोनो संग ठेमीश नही

कुटुव, मित्र आदि वढुरूपे मोह नटुवो ठे कोइ रीते पण पोताना पासमां लइ विकराल जवअटवीमां नचावी वहु विपत्ति पमाडवा चाहे ठे.

સર્વે લોક મોહ વશે સ્વાર્થી છે અનર્થ ને અર્થ માની આપણને હિતકારી પણ જણાય, તોપણ હે સુઙ્ગ ! તુજ તારા આત્માના હિતમાં પ્રમાદ કરીશ નહીં હુ પણ મારો સ્વાર્થ ચાહુ તુ પણ તુ આત્મ હિત ચૂકીશ નહીં, જ્ઞાની, ધ્યાની, કેવલીને સિદ્ધની સત્તામાં તું અનંતાનંદ વિલાસી થજે

તુ સમ્યક્ના સમસઠ વોલ વિચારી સમકીતની વહુ ડહતા કરજે તે સમસઠ વોલની વિગત-ચાર સદ્ગુણ, ત્રણ લિંગ, દશનો વિનય, ત્રણ શુદ્ધિ, પાંચ દૂષણ, આઠ પ્રજાવક, પાંચ ચૂપણ, પાંચ લક્ષણ, ઠ યતના, ઠ આગાર, ઠ જાવના, ઠ સ્થાનક, એમ સર્વ મલી સમસઠ વોલ થાય

સદ્ગુણા ચાર-જીવાદિ નવતત્ત્વરૂપ પદાર્થના પરમાર્થની યથાર્થ શ્રદ્ધા (૧) શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપમા રમણ કરતો અને શુદ્ધાત્મસ્વરૂપ દર્શાવનાર એવા ગુણે મુનિને કવેરીની પેઠે પરચી આદરવો (૨) પાસથ્યા, કુશિલિયા વિગેરે જ્ઞેપધારી આણા રહિતનો સગ કદાપી ન કરવો (૩) અન્ય દર્શનીનો સગ તજવો (૪)

લિંગ ત્રણ-શ્રુત સાંજલવાનો, સંજલાવવાનો અને ધારવા વિ-ચારવાનો અજિલાપ (૧) શુદ્ધાત્મધર્મ અનુજવવાનો અજિલાપ (૨) આલસ રહીત ધર્મદાતાનો વિનય કરવાનો અજિલાપ (૩)

દશનો વિનય-અરિહંત, સિદ્ધ, જિનપ્રતિમા, શ્રુતસદાગમ, ક્ષાંત્યાદિ દશ ધર્મ, ક્ષાત્યાદિક દશ ધર્મ ધારી મુનિર્જનો, ધર્માચાર્ય, ઝપાધ્યાય (સુત્ર જ્ઞાણવાનાર), જિન આણામા વર્તતા ચતુર્વિધ સધનો, સમ્યક્ એ દશનો પાંચ પ્રકારે વિનય કરવો વહુ વિધિ વાહ્ય જક્તિ (૧) રુદય પ્રેમથી વહુ સન્માન (૨) ઠતા ગુણની સ્તુતિ (૩) અવગુણ ન વોલવા (૪) આશાતના વર્જવી (૫) અર્થાત્ તેમના મન તથા તનને બે-અપ્રશસ્ત હોય તેને તજી પ્રશસ્તને આદરવું-વર્તવું

ત્રણ શુદ્ધિ-જિનેશ્વરનાં વચન એજ આત્માને હિતકારી ઠે અન્યનાં વચન હિતકારી નથી. એમ મનમાં વિચારવું (૧) જિન આણા પ્રમાણેજ વચન બોલવું તે વચન શુદ્ધિ (૨) જિન આણા પ્રમાણે કાયા પ્રવર્ત્તાવવી.

પાંચ દૂષણ-સકલ દોષ રહિત, અનંત જ્ઞાન સહીત, જેને રાજા તથા રૂંક સમાન ઠે, તેનું વચન જૂરું ન હોય, પણ પોતાની મંદ બુદ્ધિથી તેમાં જે શંકા આવે તે નય જ્ઞાનીને પૂઠી શંકા રહિત થવું (૧) કુમતિની ઇચ્છા ન કરવી (૨) જિનેશ્વરનાં એક પણ વચનમાં તથા કોઈપણ ધર્મ કાર્યમાં કોઈ પ્રકારે અપ્રીતિ ડુગંઠા ન કરવી (૩) કુદેવાદિકના ગુણ વર્ણન નહીં કરવા (૪) અને મિથ્યામતિનો પરિચય ન કરવો. (૫).

આઠ પ્રજ્ઞાવક.-વર્ત્તમાન સુત્રના અર્થનું પારગામીપણું (૧) નંદિપેણની પેરે તત્ત્વ ઉપદેશકપણું (૨) કુવાડીઝંને નિરુત્તર કરવા-પણું (૩) શાસન રહોપા અર્થે નિમિત્ત જ્ઞાન (૪) શુદ્ધાત્મ સ્વજ્ઞાવમાં તૃપ્તિવંત રહેતાં ઇંદ્રિયોના વિષયાદિકને ન ઇચ્છવું (૫) શાસન રદ્દ-ણાર્થે વિદ્યાબલ (૬) શાસન ઉત્કર્ષતા માટે સિદ્ધિ (૭) કાવ્ય સુધારસે જીવોને ધર્મ રસીયા કરવા (૮).

પાંચ ઝૂષણ-ગુરુ વંદનાદિકમાં કુશલ પણું (૧) શુદ્ધોપયોગ તથા શુદ્ધોપયોગ દાતારને સેવવું એમ તીર્થ સેવના (૨) શુદ્ધ દેવ ગુરુની ઋક્તિ (૩) જેટ જ્ઞાનના બલ વને કોઈના ચલાવેલા ન ચલવું (૪) જિન વચનની અનુમોદના (૫)

પાંચ લઘ્વણ-મિથ્યાત્વ રાગાદિકનો ઉપશમ (૧) શુદ્ધાશુ-જમાં સમજાવ (૨) ઇંદ્રિય વિષયને વધુ ડુલ્ખનું કારણ જાણી તેથી વિરક્ત રહેવું (૩) ઠઠ્ઠાચના પ્રાણી ઉપર હ્રવ્ય જાવથી અનુ-

કંપા (૪) નવે તત્ત્વના જાવ સિદ્ધાંતમા પ્રકૃષ્ટા છે તે ઉપર આસ્તિક્યતા (૫)

ઠ યત્નના-પરતીર્થીએ તથા પરદેવો વશે ગ્રહાયેલા ચૈત્યાદિકમાં વદન કરવું નહીં. ઇટલે હાથ ન જોડવા (૧) મસ્તકાદિક ઓંગ નહીં નમાવવાં (૨) તેના નિમિત્તે કદી કંઈ આપવું નહીં (૩) કુપાત્રને પાત્ર બુદ્ધિય વારંવાર ન આપવું (૪) પાસત્યાદિક સાથે વિના ઘોલાવે એકવાર પણ ન ઘોલવું (૫) તેડે ઘોલાવ્યા ઠતાં વારંવાર ન ઘોલવું (૬)

ઠ આગાર-ઠ કારણે લુટ-રાજાને વશે કંઈ અનાચાર કરવો પડે તે (૧) ઘણા લોકોને વશે કંઈ કરવું પડે તે (૨) વ્યંતરાદિક દેવોના વશે કંઈ કરવું પડે તે (૩) માતા પિતા ગુરુના કારણથી કંઈ કરવું પડે તે (૪) હુર્લેજ આજીવિકાથે કંઈ કરવું પડે તે (૫) બલવતના બલાત્કારે કંઈ કરવું પડે તે (૬) ઇ ઠ વાવતમા શુદ્ધાત્મ ધર્મથી ન ચલતા વાહ્ય ક્રિયા પ્રવૃત્તિ માટે આગાર છે

ઠ જાવના-આ પ્રમાણે જાવવી-શ્રેષ્ઠ અને રસવાલા સમકીત રૂપ મૂલ-વિના ચારિત્ર વૃદ્ધ શિવ ફલ આપતું નથી (૧) સમકીત ઇ ધર્મ-પુરીનું વારણુ છે તે વિના સ્વજાવ ધર્મરૂપી નગરીમાં પ્રવેશ થતો નથી (૨) સમકીત ઇ મોક્ષ મહેલનો ડહ પાયો છે માટે સમકીત રૂપ પાયો ડહ હોય તો ધર્મરૂપી મહેલ મળે નહીં (૩) સમકીત ઇ મૂલ ગુણ તથા ઉત્તર ગુણ રૂપ રત્નોને રાખવાનો અદુટ જમાર છે તે વિના તે રત્નો લુટા રહે નહીં, ઇ જંડાર ડહ હોય તો મિથ્યાત્વાદિ ચોરોનું જોર ચાલે નહીં (૪) સર્વે શુદ્ધ ગુણોનો આધાર સમકીત છે સમ્યક્તના આધારે સમજાવ રહે અને દમ ઇટલે ઇંદ્રિય વિપ્રગ્રથી પણ નિવૃત્તિ રહે ઇટલે પૃથ્વી જેમ સર્વે વસ્તુને રહેવાનો આધાર છે તેમ સમકીત ઉત્તમ ગુણોને રાખવાને માટે પરમ આધાર

ठे (५) समकीत ए श्रुतज्ञाननो अमृत समान रस अने शुद्धात्म स्वभावनो अनुभव रूप रस जरी राखवानुं जाजन ठे (६).

ठ स्थानक—समकीत ऊढ रहेवानां ठ स्थानको—ज्ञान दर्शन उपयोगवंत चेतना ठतो ठे, ते कर्मवशे शुद्धाशुद्ध रूप थाय ठे पण चेतनत्त्व पणे सदा ठतो ठे एवी ऊढ प्रतीत. पुद्गलसाथे क्षीर नीर पेरे मिश्रित थयो ठे तो पण पोते पोताना व्याप्य व्यापक अजेदपणे अनेक परवस्तुथी न्यारो अनुभवमां आवे ठे (१) सर्वे ड्रव्य त्रिकाले पोताना उत्पाद् व्यय ध्रुवपणे परिणमी रह्या ठे माटे पोते नित्य ठे, बालकने स्तन पानादिक बहु विधि संज्ञा (वासना) पूर्व जव अनुभव अनुसारे ठे माटे आत्मा नित्य ठे (२) पुद्गलमाहे अहंपणारूप मिथ्याभावथी कर्म वशे पुद्गल परिणामनो कर्त्ता ठे जेम कुंजार दंडादि संयोग वडे घटादिनो कर्त्ता ठे तेम चेतना पोते मिथ्यात्व, अव्रत, योग, कपाय अने प्रमाद वडे कर्म परिणामनो कर्त्ता ठे निश्चय नये तो चेतना पर कारण विना पोताना शुद्ध स्वभावनोज कर्त्ता ठे (३) व्यवहार नये पुण्य पापनो जोक्ता ठे अने शुद्ध निश्चय ड्रष्टे पोतानी शुद्ध सत्तानो जोगी ठे (४) निर्वाण पद चेतना पामी शके ठे, शरीर अने मनना अहंपणा वडे याधिव्याधि उपजे ठे, ते शरीरादिना अने मनना ममत्वना अजावे शुद्ध परम पदनी, अबाधित अनंत सुखनी प्राप्ति थाय ठे. (५) मोक्ष साधवा माटे खट्कायना ड्रव्य जाव प्राणने उलखी तेनुं रखोपु करवुं, तेने न हणवुं एटले ज्ञान अने संयम एज मोक्षनो उपाय ठे. (६)

ए प्रमाणे समकीत ऊढ करजे के कदी पडवुं पडे नहीं, क्यारे हुं ताहारा निर्मल ज्ञानने जोइ निवृत्तिमां रहु !

ज्ञान, दर्शन, चारित्र आराधताने तुं कारण थजे, अचल अक्षय वीर्यवंत थजे, कोशवाते हर्ष शोक करीश नहीं, समजाव तने सहाय

यजो, तु परम शील परम शान्तिमां अक्षय अविकारी रहेजे, संसार जमतां अनेक जीवोथी आपणे विरुद्ध करी कये न्याये सुखी थइये, माटे हवे पंच महाव्रत अने पंच समिति, व्रण गुप्तिए करी खट्कायनुं रखोपुं करी स्वपर जीवोथी अविरुद्ध रही शाश्वत सुख वरजे

जो के खट्काय रखोपु महा डुप्कर ठे तो पण आत्म उपयोग आत्म जावमां रीऊ करी स्थिर थापी रहीये तो सहेजे खट्कायथी अविरुद्धता धनी रहे मन वचन कायानुं ममत्व अने क्रिया तजी परमात्म जावमा स्थिरता करवानो अनुभव अन्यास करजे एटले सहेजे संसार समुद्र तरीश, बली जव्य जीवोने तारीश

॥ दोहरो ॥

सवि पर ऊच्य ममत तजी, तजी त्रय योग विलास
ज्ञानी ज्ञानानदमा, करजे थीर अन्यास (१)
रिद्धि सिद्धि वरजे सदा, लही आत्म अधिकार
सार सकल सहेजे लही, तार तार निज तार (२)

सर्वे वातनो सार एके पोतानी सत्ताजूमिमा अचल, अडग, धीर थइ अनंत अणिवालुं जलहलतुं ज्ञान खड्ग मोहना मर्मस्थानमां दाव राखी मारजे तेथी मोह शत्रु तरत अनंत खमोखड थइ नाश पामशे तेनी मूढता नामे स्त्री टलवलती शुक्लध्यान अग्निमांहे प्रलय पामशे पठी तुं जलहल ज्ञान उद्योतमां पोताना अनंत गुण पर्यायने देखतो, जाणतो, परम रम्य स्वरूपमा रमण करी स्वजावाचरणी थइ परम अचल वीर्य अव्यावाध अनंतसुखी अनअवगाहनावंत अगुरुलघुविलासी आनंदपुरीमां सदा आनदमा रहेजे

॥ दोहा ॥

शुद्ध ध्यान केसर लही, पुजो परमात्म अंग;
निज गुण मृगमद महमहे, विलसे रंग अजंग (१)

आत्म पुद्गल दोहदे, लखियो पत्र उदार,
वांची अर्थ हृदय धरे, पामे सौख्य अपार (२)

शशि रस जक्ति चंद्रमा, वरसे श्रावण मास,
कृष्ण पक्ष अग्यारसे, कीधो पत्र विलास (३)

वांची निर्मल हृदयमां, धरजे तत्त्व प्रकाश;
पूर्णानंद समाधिमां, करजे अविचल वास (४)

संपूर्ण.

॥ श्री गौतमाय नम ॥

अथ श्री शुद्धोपयोग प्रवेशिका ग्रंथ प्रारम्भ्यते

॥ दोहरा ॥

ज्ञानानदी शिव सदा, तीर्थपति जिन पास ।

तास श्रुति प्रणमी कहुं, निर्मल बोध विलास ॥

प्राधा—सम्यक् ज्ञान एज संपूर्ण सुखनुं कारण ठे. ते जाव मिथ्यात्वना नाशथी प्रगट थाव ठे, माटे सुखना अर्थी जीवोए (मुक्ति अजिदाषी जीवोए) ते सम्यक् ज्ञान तथा जाव मिथ्यात्वनुं स्वरूप जाणवुं जोडए, ते जाणवा माटे अनुभव ज्ञाने सिद्ध थएली विना इहां लखुं तुं

सुख ए शी वस्तु ठे ? आपणे कोण ठीए ? सुख आपणाथी जिन ठे के अजिन ठे ? ते केवी रीते पमाय ? अथवा केम नथी पामी शकता ?

तेनो उत्तर—श्री जिन सिद्धांतमां कहुं ठे के “वत्थु सद्भावो धम्मो” आत्म वस्तुनो स्वजाव तेज धर्म अने तेज सुख, निर्मल स्फटिक मणि समान चैतन्य स्वजाव मन वचन कायानी निवृत्तिथी स्वतंत्र प्रगट करवो तेज धर्म, तथा निवृत्तिरूप निर्मल शुद्ध स्वतंत्र स्वजाव तेज सुख. अने मन वचन कायानी प्रवृत्ति तेज दुःख ठे. निर्मल स्फटिक मणि समान आत्मानो शुद्ध स्वजाव ठे, ते अनादि देहादिकना ममत्वादि कर्म परिणामे करी अवरणो (रोकणो) ठे ते कर्मना वे जेद (१) अव्यकर्म (२) जावकर्म अव्यकर्म ज्ञानावरणादि आठ प्रकारे ठे, अने जावकर्म ते रागादि आत्मांनी अशुद्ध परिणति अव्यकर्म अने जावकर्मनुं मूल कारण जाव मिथ्यात्व ठे;

अने जाव मिथ्यात्वची विपर्यास वासना थाय ठे तेज विपर्यास वासनाची परम परमेष्टी एवो जे आत्मा ते अनंत संसार त्रमण करी जयकर जन्म, जरा, मरण, ताडन, तर्जन, रोग, वियोगादि अनंत विकारने जोगवतो दीन-अनाथ थई जिहां तिहा गति, योनि, प्राण, पर्यासि करी जटके ठे ते जोई करुणाना समुद्र शुद्धात्म अनुजवी पोताना दिखनी अंदर करुणानी लहेरमा परम मित्रताए विचारे ठे, के अहो ! आश्चर्य ठे के अनंत ज्ञान, दर्शन, तथा अनंत सुखनो धणी एवो आत्मा आ जयकर संसारमां अजाण दीन थई जटके ठे, माटे तेनु शुद्ध स्वरूप जणावीए, अनुजवमां अणावीए, तो दु ख अने अज्ञान लेश मात्र रहेवा पामे नहि, तेथी निचे प्रमाणे उपदेश करे ठे

हे जव्य ! तु पोताना स्वरूपने जाण, तुं पोते शुद्धात्मा ठे. सत्ताए सिद्ध समान, अनंत ज्ञानमयी, अनंत दर्शनमयी, अचपल, बाधा पीना रहित, अक्षय, अजर, अमर, नि कलंकी, अप्रयासी, एक, नित्य, अव्यय, अक्रिय, परनो अकर्ता, परनो अजोक्ता, स्वभाव जोगी, उपजोगी, स्वदानी, स्वलाजी, अनंत चेतना वीर्यमयी, इत्यादि अनंत विशेषण युक्त निश्चय नये एक शुद्ध अजिन्न रूप ठे, तेने अणजाणतो विपर्यास वासना वळे जवत्रमण करी क्रोधादि अनंत कपाय, कामादि अनेक विषयोवडे तस (आक्रांत) थई महा आक्रुद करे ठे, ते दु खनी निवृत्ति माटे आस केवलज्ञानी रागादिकने जीतेला अरिहंत जगवते धर्म देशना दीधी तेमां मुक्तिने माटे असंख्य योग कहाा, तेमां अनुजव योग ते मुख्य ठे तप, तीर्थ, व्रत, सयम, पूजा, प्रजावना, सर्वे योग आत्मअनुजव माटे ठे. तेथी कारण तथा कार्यना स्वरूपने जाण्या विना सर्वे निष्फल ठे ए माटे परमेश्वरे उपदेश दीधो के हे जव्य ! तु शुद्ध निश्चय नये आत्म स्वरूपने जाण अने तेज शुद्ध नये पोताना स्वरूपमा स्थिर थई

रमण कर, जो तुं अंतरमुहूर्त पण समयांतर रहित रमण करीश तो अनंत कर्मनी निर्जरा थशे, अने तुरत परमानंदमय (समाधिमय) मुक्तिपदने पामीश. एटले ज्यांसुधी शुद्ध नये पोताना स्वरूपने पोतापणे जाण्युं नथी त्यांसुधी परने पोतापणे मानी परमां मुंजायो तेथी ज्ञानावरणादि आठ कर्मनो बंध कयों तेमां मुख्यपणे मोहनीय कर्मनी अष्टावीस प्रकृति बांधी, ते दरेक प्रकृतिउंना लोकाकाशना प्रदेश प्रमाणे असंख्याता अध्यवसाय ठे, ते एक एक अध्यवसायमां मन, वचन, कायाना योग प्रवर्त्या ते सर्वे असयम स्थान ठे तेथी ते योगोनी प्रवृत्तिमां निवृत्ति रूप शुद्ध स्वतंत्र चैतन्य स्वभाव, चैतन्य वीर्य, अव्याबाधपणाने न जाणतो न पामतो दुःखी रह्यो, एटले सुख न पाम्यो अने शुद्ध नये जोतां पोतेज परमात्मा ठे. शुद्ध निश्चय नय एटले अनंत धर्मात्मक वस्तुने जेम ठे तेम यथार्थ जाणवुं ते शुद्ध निश्चय नय कहीए

जेम चार माणसो सोनाना स्वरूपने अणजाणता तेउने सोनाना स्वरूपना जाण पुरुषे एक सोनानुं कसु लावीने वताव्युं अने कहुं के आ सोनुं ठे ते कराने ते चारे माणसोए जोयुं, तेमांथी एक जणे पीलाशने सोनुं जाण्युं, वीजाए वजनने सोनुं जाण्यु, त्रीजाए गोलाकारने सोनुं जाण्यु, चोथाए नरमाशने सोनुं जाण्यु, हवे ए चारे जणाए सोनाना स्वरूपने यथार्थ उल्लख्युं नथी. केमके ते दरेक जणे सोनाना एक एक धर्मने स्वतंत्रपणे सोनुं मान्युं, तेने अशुद्ध व्यवहार नयथी सोनु उल्लख्यु कहीए ज्यांसुधी सोनामां रहेला अनेक गुणोमांथी एक गुणने तथा अनंत पर्यायमांथी एक पर्यायने (एक कार्यने) पण न जाण्युं होय त्यांसुधी शुद्ध निश्चय नये सोनुं जाण्युं नथी ए प्रमाणे व्यवहार द्रष्टि जीवो धर्म व्यवहार तथा अध्यात्मना शास्त्रो बांची आत्माना अने पर पुद्गलादिना गुण पर्याय संपूर्ण जाण्या विना अरूपीआत्मा, ज्ञानमयआत्मा, अवंधआत्मा,

કપાયશ્ચાત્મા, યોર્ગશ્ચાત્મા, અનિત્યશ્ચાત્મા એ આદિ અનેક વિશેષણો માહેલા એકજ વિશેષણ અથવા કેટલાક વિશેષણોને વાચી, સાંજલી એકા-
તે કુનયની વાસનામાં પડેઠે, પણ જ્યાંસુધી સંપૂર્ણ પર્યાય જાણ્યા નથી ત્યાંસુધી શુદ્ધ નિશ્ચય નયે જ્ઞાન કહેવાય નહિ પણ જેમ જેમ વસ્તુના વિશેષ ગુણ પર્યાયને જાણતો જાય તેમ તેમ શુદ્ધ નય સન્મુલ થાય, શુદ્ધતાના ઐશ વધે, સંપૂર્ણ પર્યાયનુ પ્રત્યક્ષપણે જ્ઞાન તો કેવલીને હોય. અને સંમર્કિતીને પરોક્ષપણે શ્રદ્ધાગોચર પૂર્ણ પર્યાયનુ જ્ઞાન હોય. સ્યાદ્વાદ-દૃષ્ટે સ્યાત્અસ્તિ, સ્યાન્નાસ્તિ, સ્યાત્એક, સ્યાત્અનેક, સ્યાદ્જન્ય, સ્યાદ્અજન્ય, સ્યાત્નિત્ય, સ્યાત્અનિત્ય, એ આઠ પદ્ધતિ અને સંતતજંગી, નય, નિદ્દેપ, પ્રમાણ, કારક આદિ વધુવિધિ વસ્તુનુ સ્વરૂપ જાણવાથી વસ્તુનો યથાર્થ વોધ થાય ઠે યથાર્થ વોધ થવાથી આચરણ પણ યથાર્થ થાય ઠે અને યથાર્થ આચરણ થવાથી ક્ષાયક ચારિત્ર (પરમસ્થિરતા) તથા પરમ સમાધિ, કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન, પરમાનંદ પરમનિવૃત્તિરૂપ અપ્રતિપાતી ગુણ પ્રગટે ઠે તે અનંતકાલસુધી એક રસ આનંદનો જોગી થઈ રહેઠે, તેને સર્વ હુ લઈ મુક્ત થપ્પો કહીએ. તે સ્યાદ્વાદ આદિનું સ્વરૂપ આગલ લાલીશુ પણ અર્હિયાં મુક્તિમાટે અસરય યોગ કહ્યા ઠે તે આત્મ અનુજવ સાથે મેલવીને સુગમ રીતે ઘાલજીવોને સમજ પડે એવી રીતે કહુ.

હવે આપણા આત્માને સિદ્ધ સમાન જાણીએ ત્યારે શરીરમાહે થતા વિકારો આપણને નરતા નથી, કેમકે જેનો જે સ્વજાવ હોય તેનો તેજ રહે વસ્તુ સ્વજાવ કોઈ વાલે સર્વથા પલટે નહિ પણ પર્યાયથી દર સમયે કથંચિત્ રીતે પલટે ઠે જેમ સમુદ્ર પવનયોગે અનેક તરંગોને કરેઠે, તે તરંગો જૂદે જૂદે રૂપે જણાય ઠે, પણ જલ રૂપે એક રસ એકાકાર ઠે તેમ આત્મા પર્યાય ધર્મે અનંત રૂપ ઠે પણ વસ્તુ ધર્મે ચૈતન્યમય એકરસ એકાકાર ઠે. જેમ અગ્નિ, જ્વાલા, ઇંગારા,

मम्मुरा, विजली विगरे परसंबंधे अनेक रूप ठे पण वस्तुधर्मे, दाहक धर्मे, एक रूप एकाकार ठे तेम आत्म स्वरूप शुद्ध नये निर्मल ज्ञानरूप ठे शरीर संबंधे वहिरात्मा, अंतर आत्मा, परमात्मा, एवा त्रण जेद पमेठे. वली कर्मचेतना, कर्मफलचेतना अने ज्ञानचेतना, पण चेतनारूपे चेतना अजेद एकाकार रूप ठे तेज चेतननी चैतन्यता के जे अग्निथी वले नहि, शस्त्रथी ठेदाय नहि, पाणीथी जेदाय नहि (गले नहि) वायुथी सूकाय नहि, (स्पर्शाय नहि) पृथ्वीथी दवाय नहि, हथियारथी पकमाय नहि, हणाय नहि, कोइ चीजथी मली एकमेक थाय नहि, पोताथी परनी क्रिया थती नथी, पोताना प्रदेशमांथी एक प्रदेश पण घटे नहि, घसाय नहि, ए मांहे परनो एक प्रदेश पण आवे नहि, पोताना गुणोमांथी एक गुण के एक पर्याय पण घटे नहि, परगुण पर्यायमांथी एक पण पोता अंदर आवे नहि, सकल प्रमेय प्रमाणे सत्ता अखरु अबाधित रहे.

पोते अन्य वस्तुनो कर्त्ता नथी, अन्य कोइए एने कयों नथी अने अन्य वस्तुथी उपजेलो नथी पोतानो स्वभाव जाण्या पठी पोते स्वतंत्र ठे पोताना स्वरूप अज्ञानथी परतंत्र ठे ए माटे ज्ञान दशामा पोताने सुखनो कर्त्ता, तथा अज्ञान दशामां पोताने दुःखनो करनारो पोतेज ठे ज्ञानने अशुद्धता लागवाथी एटले कर्म प्रकृतिनो संसर्ग थवाथी अज्ञान कहेवाय, पण ज्ञान ते ज्ञान रूपज ठे पर ते पररूपज ठे जेम सुवर्ण माहे त्रांबु, रूपु, मलवाथी सोनुं अशुद्ध कहेवाय, पण सोनु पोताना रूपथी टढ्युं नथी. अशुद्धता मली तेने यथार्थ क्रियाए शोधीए एटले सुवर्ण शुद्ध निजरूपे प्रगट थाय

मुक्तिनो एकज मार्ग ठे, धर्म एकज ठे, ते शुद्धोपयोगनेज कह्यीए. ए शुद्धोपयोगना निमित्तभूत अनेक कारणो ठे, पण शुद्धोपयोग रूप कार्य एकज ठे

जेम परमेश्वरे कह्यु के तप करो ते तप शु ठे के पुद्गलना शब्द, रूप, रस, गंध, स्पर्शने जोगववानी इछा नहि अने ज्ञानादिक आत्म स्वभावमां तृप्ति तेनुं नाम तप ठे पण शुद्ध नये आत्म स्वरूप जाण्याविना कोइ एम जाणै के हुं जारे तप करुं, पण स्वरूप जाण्याविना शब्दादिक विषयो माहेथी चित्तनी निवृत्ति केम थाय ? अने शुद्धोपयोग तो आत्म स्वरूपमाहे स्थिरता जावे रमण करवार्थी थाय साटे जे स्वरूपने जाणै ठे तेने शब्दादिक विषयो जोगववानी इछा थती नथी, त्यारे दीनता तो शेनीज होय ? एटले सकल विषयो अने मोहनीय कर्मनी अछावीशे प्रकृतिनी प्रवृत्तिथी तथा ज्ञानावरणादिक आवरणोनी प्रवृत्तिथी निवर्त्या मन, वचन, कायाना योग ते परम निवृत्ति रूप सुर ठे अने धर्म पण तेज ठे तेज आत्माथी अजेट अवाधित चेतन वीर्यनो अखरु जोग आनंद मात्र रह्यो निज स्वरूप जाण्याविना विपर्यास वासना बने जे शरीर रस, रुधिर, मांस, मेढ, अस्थि, मज्जा, वीर्य ए सात धातु तथा सात मल अने अनेक रोगोनु स्थानक ठे, तेने ए हु तु, ए मारुं ठे, ए मने, ए मारामां, ए मारा माटे, ए माराथी, एम करवु ए मारुं काम ठे, ए हुं करीश, आ हुधा, पीपासा, काम, क्रोध, मरण, जन्म, सडण परुण आदि मने ठे एम जाणी ते मटारुवाने, जोगववाने, अनेक प्रयत्न, प्रयास, मनोरथ, जय, शोकादि करी महा विक्राळ निविडकर्म बांधी जव समुद्रमा जटकी न कही शकाय एवो वेदना सहे ठे पण ज्यारे पोताना स्वरूपने शुद्ध नये जाणै, अनुजव करे, त्यारे शब्दादिक विषयोने जोगववानी इछा रहेती नथी, तेनेज तप कहीए बाह्य तप ते शुद्धोपयोगने माटे ठे, ए शुद्धोपयोगने अणजाणता तप ते क्लेशरूप ठे हवे परमेश्वरनी पूजा ते शु ठे ? परमेश्वरनी आज्ञा अतरंग बहुमाने पूजवी एटले अगीकार करवी, आज्ञाए वर्त्तवु तेज पूजा ठे परमेश्वरनी आज्ञा शुद्ध नये निज स्वभाव आनंदमां तृप्त थइ स्थिर

રહો એવી ઠે તો શુદ્ધ નયે પોતાના આત્મ સ્વરૂપને જાણ્યાવિના
 ગામાં તૃપ્ત, અને મગ્ન રહેવાય? જેમ કહ્યું ઠે કે “પદ્મનાભં તર્જ
 દયા” અર્થ—દ્રવ્યથી સકલ સસારી જીવના સ્વરૂપને જાણીને તેના
 પ્રાણનું રક્ષોપુ કરવું, નાનામાં નાના જીવને પણ દુઃખવવો નહિ, ય-
 ત્નાએ વર્તવું, ત્રિકરણ યોગે રક્ષોપું કરવું, વીજા પાસે પણ રક્ષોપું કરા-
 વવું, અને રક્ષોપુ એટલે યત્નાએ વર્તનારને જલો જાણવો, અને પોતે
 પણ મનથી, વચનથી, કાયાથી ઠ કાયાના પ્રાણને હણવા નહિ, હણા-
 વવા નહિ, અને હણતા પ્રત્યે અનુમોદનું નહિ, તે દ્રવ્ય દેયા અને
 આત્માના જાવ ધર્મ જાણી સંકલ્પ વિકલ્પે કરી અથવા ક્રોધા-
 દિકે કરી આત્માના જ્ઞાનાદિક અને ક્ષાત્યાદિક ગુણોને હણવા નહિ,
 નિર્વિકલ્પ ઉપયોગે સ્વપર આત્માના જ્ઞાનાદિક ગુણોને સ્થિર રાખવા,
 એટલે હણવા નહિ એટલે રક્ષોપું કરવું, એમ જાવ દયામાં પણ ત્રિ-
 વિધે ત્રિવિધે વર્તવું એવી રીતે દ્રવ્ય પ્રાણ અને જાવ પ્રાણને જાણ્યા
 વિના રક્ષોપુ કેમ કરી શકે? તેથી પ્રથમ જ્ઞાન ને પઠી દયા કહી
 એટલે દ્રવ્ય જાવ હિસાબે ઉપયોગને અશુદ્ધ કરવો નહિ માટે પ્રથમ
 શુદ્ધ નયે સ્વરૂપનું જ્ઞાન કરવું એજ પૂજા ઠે અને જિનેશ્વરના કેવલ-
 જ્ઞાનાદિ ગુણનું વહુમાન સ્તવનાદિ જે શુદ્ધજાવ તે પણ શુદ્ધોપયો-
 ગનું કારણ ઠે, માટે પૂજા કહીએ કેશર ચંદનાદિ એ વાહ્ય પૂજા
 શાસન શોજા અર્થે કરવી તે પણ શુદ્ધોપયોગે સફલ ઠે સાધુ મુનિ-
 રાજને અન્નિગમન વંદન નમનાદિ તથા વસ્ત્ર પાત્ર આપવું, અગર
 સુશ્રૂષા વિનયાદિની સંજાલમાં રહેવું, તે શુદ્ધઉપયોગ ઠે ને આત્મ
 ધર્મના હેતુપણ માટે ઘણા લાંબા કાલના અશુદ્ધ કર્મને નાશ કરવા
 વાલો ઠે અને સાધુ મુનિરાજની જે જાતિ કરવી તે જરૂરનીજ ઠે, કારણ
 કે તે તેમની સયમ ક્રિયાને નિવૃત્તિપણે સાધી, જવી જીવોને ધર્મ દેશ-
 નાના દાતાર થાય, અને સાધુ મુનિરાજની દ્રવ્યથી અને જાવથી
 સેવા કરીએ એટલે તે તેમની પ્રેરણાથી અનંત જીવોને સુખનું કારણ

थाय ठे, ए माटे अहिंआ लखवानु एटलुज के जेथी शुद्धोपयोग
 थाय, ते क्रिया अवश्य आदरवी केमके परमेश्वरे शुद्धोपयोगमां धर्म
 कह्यो ठे शास्त्र सांजलवुं, जणवु, वांचवुं, जाणवु, ते पण शुद्धोपयोग
 रुप कार्यनु कारण मोक्षरूपी कार्यना अजिलापी जीवने ठे जो
 कदापि आ जव परजवना इन्द्रियजन्य सुखने अर्थे अथवा मान
 शोचाने अर्थे, एज काम करेतो अकारण ठे, कर्म बंधनो हेतु ठे, जव
 भ्रमणनुं कारण ठे, माटे शुद्धोपयोगने चूकवो नहि, अने जे क्रिया
 शुद्धोपयोगने अप्रशस्त एटले हरकत करे तेवी होय ते तजवी एमज
 दान, दया, यात्रा, शुद्धोपयोगने प्रशस्तपणे ग्राहकताए अने यतना
 सहित होय, तो ते सफल ठे नहितो ते अकारण ठे एम देशना देवी,
 जणाववुं, चर्चा, वाद विवाद करवो, ए आदि ड्रव्य क्रिया व्यवहा-
 रथी धर्मनां कारण कहीए, ते पण शुद्धोपयोगे होय तो धर्म कहीए
 जो मान अगर विषयादि पुद्गल परिणामनी ग्राहकताए होय तो
 शुद्धाशुद्ध कर्मनो हेतु ठे, जव भ्रमण ठे, माटे धर्मार्थी जीवे सदा
 सावचेतीमा रहेवुं, एवी रीते के आ वर्तमान समये हुं पुद्गलीक
 परिणामनो ग्राहक तु, के निज परिणाम आत्मधर्मनो ग्राहक तु,
 आगामी समये पण इन्द्रिय जन्य सुखने चाहु तुं के निवृत्तिने इष्टुं तु,
 मारी ग्राहकता, व्यापकता, रमणता वर्तमान समये अथवा आगामी
 समये स्वगुण पर्यायनी ठे, के परगुण पर्यायनी ठे, ते जेम वने तेम
 दर वखते विचारता रहेवु, वली हुं स्वज्ञाव दानमां वर्तु तु के इन्द्रिय
 जन्य विषयोना दानमा वर्तु तुं, हमणा हु स्वज्ञावना लाजने इष्टुं तु
 के पुद्गलना लाजने इष्टु तु, हु स्वज्ञाव जोगी तुं के विषयनो जोगी
 तुं, तेमज उपजोगी पण स्वज्ञावनो तु के परज्ञावनो तु, जो परज्ञा-
 वनो जोगी होजंतो पर एटले पुद्गल, धर्मास्ति, अधर्मास्ति, आ-
 काश, काल, ए माहेतो काड जोग धर्म जणातो नथी, अने जो

जणाय ठे तो विपर्यास वासनाथी ठे. जेना शरीरमांहे कुधादि रोग ऊदय आवे ठे ते वखत पुद्गलना रस उपर रीऊ पामे ठे, पण कुधादि रोगनी शांति थये घणा मधुरादि रसने पण चाहतो नथी, तेमज काम रोगनी आतुरता व्यापे ठेते स्त्री पुरुषनां रुधिर, मांसादिके जरेलां अंग मलमूत्रनी उत्पत्तिनां स्थानक वली कपटे जरी चेष्टाऊं, अमृतथी पण मीठां लागे ठे, तेज कामनी शांति थये अप्रिय लागे ठे जो कदापि कामक्रीडा करतां मनमां मिथ्या वासनाथी ए समान बीजुं सुख नथी, ए सुख मने महा सुकृतथी मद्युं, हुं धन्य तु । आ कृत्य करवाने केवो समर्थ हुं । एवुं सुख मने हमेश मलेतो केवुं सारुं, ए सुख मेलववाने हुं बहुज सारो प्रयत्न राखीश एवा जे मनोरथ, तेथी आत्मा अशुद्ध जावनाए मननो वेग वधारी जव ज्रमण करे ठे, पण कामनी निवृत्ति थये ए क्रियाने चाहतो नथी. वली पश्चात्ताप करे ठे, थाके ठे, क्षीणवीर्य थइ बहुजातनी उपाधिनो संचय पोताना शरीरमां करे ठे, जो ए सुख होत तो ए कृत्यथी थाकत नहि, अथवा अप्रीति उपजत नहि, एम शब्दादि पंचे विषयोनी निवृत्ति थये ते विषयो रूप रोगना उपचार रूप आहार, स्त्री आदिक जलां लागतां नथी, जो सुख होततो एम थतुं नहि, माटे हुं स्वजाव जोगी के परजाव जोगी तुं, एम हमेश विचारवुं ऊपजोगमां पण एमज विचारवुं वली जे शक्ति ते हुं आत्मिक शक्ति राखवाने चाहुं तुं के पुद्गलीक शक्ति चाहुं तुं, चेतना शक्ति फोरववा चाहुं तुं के पुद्गलीक शक्ति फोरववा चाहुं तुं, आत्मिक शक्ति तो सटाए नित्य अवाधित ठे ते तो जो शुद्ध ऊपयोगे जोइए तो एने राखवाने के फोरववाने बीजो कांइ प्रयास करवो पडे तेम नथी, पण मिथ्या वासनाए देहादिकमां अहंपणुं मानी हुं केवो बलवान तु, हुं केटली स्त्रीउने रीऊवी शकु तु, मने केवो खोराक पची जाय ठे, हु केवो चोढ्यो, में केवो माथो, मारे केटलु धन, मारे केटलो जथो, हुं केवी

કેવી યુક્તિઁ ગોઠવી શકું તુ એમ પુદ્ગલીક શક્તિ ફોરવવાની ઝમેદ, પુદ્ગલિક શક્તિ રાખવાની આજ્ઞા, તે મિથ્યા વાસનાથી થાય છે- જે પુદ્ગલ દ્રવ્ય તે તો પુરાતુ, ગલતુ, સડતુ, પડતુ, અને વિચરતુ, ટર-સમયે લથ લથાદિકતુ વદલાતુ—લથમાથી પરમાણુઁતુ, ચરતુ, અને મલતુ, સ્કથ એક ઠતાં પણ કેટલાક પુદ્ગલો લથે મલે છે અને વર્ણાટિકતુ વદલાતુ થાય છે તે એનો સ્વજાતિ ધર્મ છે તો એ આપણા રાચ્યા નિત્ય રહેવાના નથી અને લથા સુલને આપનાર પણ નથી, એ તો કેવલ ઝપાધિને વધારવા વાલી સમાધિને હરવા વાલી પર-પરિણતિ છે તે પરપરિણતિને મૂર્ચ જીવ રાખવાને ચાહે પણ સમ્યક્ જ્ઞાની તો દેહ અને ત્રિપયોથી નિવૃત્તિ ચાહે છે અને તેનું સ્મરણ પણ કરતા નથી, કેમકે શુદ્ધ નયે આત્મા સિદ્ધ સમાન છે, તો એ પુદ્ગલ શક્તિ કયા હુ લને ટાલશે ? શુદ્ધ નયે આત્મા ત્રણેકાલ એકરૂપ ચિદાનંદ ઘન, સ્વતંત્ર જ્ઞાન ઉદ્યોતમયી, પરમ સમાધિમયી છે તિહા કાલકર્મનું જોર શુદ્ધાત્મ અગમંદે પ્રવેશ કરી શકતુ નથી દિન, ઘની, રાત, પક્ષ, માસ, તે પુદ્ગલના પર્યાયના જોડ છે, જેમ સૂર્ય ઝગ્યો, આચમ્યો, સૂર્ય મેપના આવ્યો, ચઢ્યા, ધનનો થયો, અમુક વસતે અમુક હતુ, જેમ કેરીનો મરવો હતો તે મોટી કેરી થઈ હવે એના ટીંટા ઉપર પીલાશ આવી, પહેલા રંગે લીલી હતી સર્વાંગે રાતી થશે, હવે મીઠી સોનાય છે (વાસે છે) એ સર્વે કાલ-ધર્મ તે પુદ્ગલના પર્યાય છે, તે પુદ્ગલના પર્યાય આત્મ તત્ત્વ માટે પ્રવેશ કરી શકતા નથી, તો કાલથી શુ થશે ? માત્ર પોતેજ પોતાને વિપર્યાય વાસના વડે જોડ શકતો નથી, પણ જ્યારે શુદ્ધ ઉપયોગે નિજ સ્વરૂપને જુદા, વિચારે, આસ્વાદે, અનુભવે, ત્યારે અનંત આનંદ રૂપ એક રસ ચેતના છે વીજુ કાંડ નથી, તેમજ જે કર્મ તે કર્મની સત્તાત્મિ પુદ્ગલ ક્ષેત્ર, કાર્મણ, ઔદારિકાદિક શરીર, પુદ્ગલ વર્ગણા રૂપ છે, તે પણ આત્મ ક્ષેત્રે નાસ્તિત્વજાવે છે માટે નિજ આ-

नंदे ठोड़ी परचावनुं जे रमण करवुं ते फक्त मिथ्यावासनाए थाय
 ठे शुद्ध उपयोगे ज्यारे जूए त्यारे आत्म आनंद अखंरु धारा प्रवाह-
 रुपे टंकोत्किर्ण न्याये ठे केवल ज्ञानीए संयम क्रिया तथा अध्यात्म
 क्रिया अने त्रण योगनी के ऊपकरण आदिकनी जे जे आझाउं
 फरमावी ठे ते फक्त शुद्ध उपयोगने माटे ठे, एटले शुद्ध उपयोगने
 विरुद्ध हिसादिक क्रिया वर्जवी, अने जेथी शुद्ध उपयोग प्रगट थाय
 ते निमित्त क्रिया आदरवी, अने ज्यारे शुद्ध ऊपयोग रूप कार्य
 स्वदेवरे प्रगट थाय, त्यारे कांइ पण क्रिया आदरवानी नथी अने
 ठोरवानी पण नथी कारणके आत्मा स्व द्रव्यादिके सदाए अस्ति-
 त्व ठे तो केवलीनी देशनानो अजिप्राय जाण्याविना जे कंइ शुद्ध
 कार्य पण आदरवु, ते पुण्यबंध रूप संसार हेतु ठे परपराए संसार
 वधारनार थाय चौदे पूर्वनो तथा सर्व धर्म ऊपदेशनो सार एज ठे
 के शुद्ध नये आत्म अनुचव करवो, अने ते तो शुद्ध उपयोगेज वने
 माटे सर्वे आलपंपाल ठोड़ी सुखार्थी जीवोए एहीज आदरवो शुद्ध
 उपयोगीने आ संसारमां करुवा विपाक जोगववा परुता नथी, शा
 माटे के सम्यक् ज्ञान थया पठी कदापि पूर्वनां अशुद्ध निबिड कर्म
 ऊदय आवे, तो पण शुद्ध उपयोगे स्वरुपना रमणथी ते किहां
 आव्या अने किहां गया ते तेना लक्ष्मां पण रहेसे नहि ए माटे
 शुद्ध उपयोग तेज एक मुक्तिनो मार्ग ठे ज्यारे चेतना शुद्ध उपयो-
 गमां वर्त्ते, पोतानी परिणामिकताने संजाले, अनुचव करे, त्यारे सर्वे
 पर जाव उपर विरक्त जाव थाय, एटले ऊदासिन्न वृत्ति थाय ते
 ऊदासिन्नता शेरी मुमुक्षुने (मुक्ति जनारने) धोक मार्ग ठे जो
 ऊदासिन्नता रूप शेरीने चूके नहि तो ठेठ मुक्तिसुधी वचमां मोहा-
 दिक चोरटानो जय रहेतो नथी, अने निर्विघ्न पणे कार्य सिद्धि
 थाय ठे आगल जतां कोइने कांइ पूठवुं पने तेवुं नथी ते ऊदासि-
 न्नता देख्या पठी कोण ठोरे ? अर्थात् कोइए नहि. कोइ कहेशे जे

પહેલેથી જુદાસિદ્ધતા આદરીને શુ કરીય, પગથીય પગથીય ચઢાય, તેને કહીય જે પગથીજં શાને કહેવાય ? પગથીજં તો તેને કહીય કે જે ઉપર પગ મૂકી જીતુ ચઢાય, અહીંયાં પહેલુ ગુણગણું કેવલ મિ-
થ્યાત્વ રૂપ છે, તેને તો કોઈ માર્ગ કહેશે નહિ વીજું ગુણગણું સા-
સ્વાદન રૂપ, ત્યાંતો ચોથાનો પહેલો આવે તે પણ પગથીજ કેમ
કહેવાય ? અને ત્રીજું મિશ્ર તે પણ મિશ્ર ઇટલે પરજાવની મિશ્રતા
છે, હવે જે ચોથું ગુણગણું છે તે સમ્યક્ત રૂપ છે તેના નિશ્ચય અને
વ્યવહાર વે જોઈ છે, તેમા કોઈ એમ કહેશે જે દેવ ગુરુ ધર્મની સદ્-
દૃષ્ટા તે સમક્ષિત છે, તે સ્વરૂપ પણ દેવ ગુરુ ધર્મને ત્રણે તત્ત્વને ચાર
નિદેપેથી જાણે તો વ્યવહાર સમક્ષિત થાય તે નિદેપાના અધિ-
કારથી સમજજો પણ અહીંયા લેશ માત્ર લખું છું

દેવ શ્રી અરિહંત એમ કહેવાથી કાંઈ દેવનું સ્વરૂપ યથાર્થ જણાય
નહિ વલો માત્ર નામ નિદેપેથી પણ અરિહતપદનો વોધ થાય નહિ
પણ અરિ કહેતા રાગાદિક શત્રુ અને હત કહેતા તે શત્રુને જેણે હણ્યા છે
તેને અરિહત કહિયે અહીંયાં હણનાર કોણ ? અને શી વસ્તુને હણી ?
હવે હણનાર તે શુદ્ધ આત્મા છે, અને રાગાદિક અશુદ્ધ ઉપયોગનો
નાશ કર્યો, તેને અરિહત કહીય

ગુરુ નિર્ગ્રંથ એમ કહેવાથી કાંઈ ગુરુનું યથાર્થ સ્વરૂપ જણાય નહિ,
કૂતરા, ઘિલાડા આદિ કોમી માત્ર પણ પોતાની પાસે રાખતા નથી,
તો શું તેને નિર્ગ્રંથ કહીશુ ? એમ તો વને નહિ પણ પુદ્ગલ પરિણામ
રૂપ પર ડ્રવ્યનું મમત્વ, અને પુદ્ગલ ડ્રવ્યરૂપ કોઈ પણ પુદ્ગલના
મમત્વરૂપ ગાઠ, ઇટલે રાગ દ્વેષની ગાઠ જેને રહી નથી, સદાય આત્મ
સત્તાના રસી છે, અને સ્યાદ્વાદ નયપ્રમાણે જિન વાણિના અન્નિપ્રા-
યના પારગામી છે, તેને ગુરુ કહીય પણ ઇથી જે ઝલટા પુદ્ગલ ડ્રવ્ય
અને પુદ્ગલ જાવના-કામી તે શી રીતે ધર્મને જણાવશે ? એ તો વિ-
પયાદિ અનર્થમા અર્થ જાણી તેના અર્થી મમત્વી થઈ જોલાજીવોને

નરમાવે ને શી રીતે તારશે ? માટે જીવ્ય જીવોએ ગુરુને પરણીને ગુરુની શ્રદ્ધા કરવી

ધર્મ તે વસ્તુનો સ્વજ્ઞાવ છે નો જે વસ્તુનો જે સ્વજ્ઞાવ તે તેનો ધર્મ કહીએ આપણે ચેતન વસ્તુ ઠીએ, શુદ્ધ ચેતના ઉપયોગ લક્ષણ આપણો ધર્મ છે, તે જેઠ ધર્મ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર આદિ અનેક વિશેષણ-મયી, એક રસ ચેતના રૂપ ગુરુ સ્ફટિકમણિ ડ્રાપાંતે આપણો ધર્મ છે એથી વિપરિત વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શાદિ અને ધર્માદિ પર ડ્રવ્યના જે સ્વજ્ઞાવ તે આત્માના ધર્મ નથી, એટલે અધર્મ છે એટલે દુકામા જેઠધર્મ, અજેઠ ધર્મ, જે જે આત્માના સ્વસ્વજ્ઞાવ, ગુણ, પર્યાય, તેજ આત્માના ધર્મ છે અને પરગુણ પર્યાય તે મિત્યા ડ્રષ્ટીએ મિત્યાત્વી જીવ આત્માના ધર્મ માને છે, પણ તે અધર્મ છે, હેય રૂપ છે, અનર્થ છે અને નિજધર્મ અર્થે એટલે ગુરુ ઉપયોગ અર્થે ઉદયે આવેલી પુદ્ગલ ક્રિયાની પ્રવૃત્તિ કરવી પડે, તેને કારણ ધર્મ કહીએ તે કારણ ધર્મમાં સર્વે પુદ્ગલ પ્રવૃત્તિ કરવી પડે તે નૈગમનયથી ધર્મ પણ કહેવાય, જેમ કારણમા કાર્યનો આરોપ એટલે નૈગમ નયથી કારણને પણ કાર્ય કહેવાય છે, તે કારણ અને કાર્યના જિજ્ઞ સ્વરૂપને જાણ્યા વિના એકાંતે કારણનેજ કાર્ય જાણેતો કુનયની વાસના મિત્યાત્વ આવે, ઉક્તેચ—એકાંતે હોઈ મિત્તત્તો. જેમ ઘરેણું કરવાના નિમિત્ત કારણ, ઇરણ, હથોડો, સાંડસી, આદિ મેલવીને જાણેકે માહારે કાર્ય થયું, તો તેથી કંઈ આજૂપણ તૈયાર થયું નહિ, વડી ઘડો કરવાનું નિમિત્ત કારણ, દરુ, ચક્ર, ચીવર, આદિ મેલવીને જાણેકે ઘટ તૈયાર થયો તેથી કંઈ ઘટ થાય નહિ, પણ ઘરેણાનું ઉપાદાન કારણ જે સોનું તેના પર્યાય પલટાવી તુસી, કઠીરૂપ પૂર્ણ પર્યાય નિપજાવે તોજ કાર્ય થયું કહેવાય, તેમજ ઘટના ઉપાદાન રૂપ જે ગુરુ મૃતિકા તેના દંડ, ચક્ર યોગે પિરુ, સ્થાસ કોશાદિક, પર્યાય પલટાવી પૂર્ણ પદે ઘટ રૂપ કાર્ય નિપજાવે તોજ કાર્ય થયું કહીએ,

तेमज सिद्धिना उपादान रूप जव्य आत्मा तेनो मिथ्यात्व पर्याय पलटावी सम्यक् पर्याय प्रगट करवो, राग पलटावी वीतरागतानो पर्याय प्रगट करवो, एम सर्वे परसत्ता रमण पलटावी स्वसत्ता रमण करवु, इत्यादि पर्याय पलटावी सपूर्ण स्वपर्याय प्रगट करवे पूर्ण पदे कार्य थाय पण कारण कार्यना स्वरूपने जाण्याविना एकात नयनी वासना जाय नहि धर्म कइ नवो करवो नथी, ए तो अकृत्रिम शाश्वतो सदाए एकरूप कायम ठे पण ते मूढ आत्मांनी इष्टी विपर्यास वासनाए विषय कपायादिकने पोतानु कार्य मानी तेनी इष्टी रोकाणी, अवराणी, तेथीज ज्ञानावरणादि डव्य कर्म थया, एटले प्रवृत्तिमा अशुद्ध उपयोगे कर्मनी सतती अनादिथी चाली आवी ते अशुद्ध उपयोग न वधे ते माटे अव्रतनु टाळवुं अने विनयादिकनु आदरवुं तथा वाचना, पृष्ठना, पर्यटना, अनुप्रेक्षा, धर्मकथानी क्रिया कर। शुद्ध उपयोग प्रगट करवो, एम शुद्ध देव, शुद्ध गुरु, शुद्ध धर्मनी श्रद्धा ते व्यवहार समकित कहिए, ते निश्चय समकितनु कारण ठे

दर्शन गुणवंत मारो आत्मा एज देव, अने ज्ञान गुणमय मारो आत्मा तेज गुरु के जे हेय, उपादेयने जणावे ठे, चरण गुणवंत मारो आत्मा तेज धर्म, के जे दुर्गति परुता वचावे एम जे जाणवुं अने नय, निक्षेपे करी, स्याद्वादे करी पोतेज पोतानी आत्मसत्ताने सिद्ध समान जाणी श्रद्धा प्रतीति रुची करवी ते निश्चय समकित ठे, अहिंसाथी चडवानु पगथीउं शक थयु,

उक्तच गाथा आर्यावृत्तम्

जिण पसुत्त धम्म, सद्वहमाणस्स होइ रयण मिण,
सारगुण रयणाणय, सोवाण पढम मोखवस्स

चोथे गुणगणे मिथ्यात्वना अश गया एटली शुद्धता प्रगट थड,

ते शुद्ध उपयोगनुं अने मोक्षमार्गनुं पहेलुं पगथीउ जाणवुं, पांचमे अविरतिना थोका अश गयाते अशे शुद्धता प्रगटी, ठठे अविरतिनां सर्वे कारणो तज्यां ते पण शुद्धताना अग वध्या, सातमे प्रमाद गयो तेपण शुद्धताना अग वध्या, आठमे अपूर्व स्थिरता आवी ते स्थिरता रूप शुद्धताना अंश वध्या, नवमे वेद, हास्यादिथी निवर्त्तों ते अधिक शुद्धता थड, अने स्थूल कपाय पण निवर्त्त्या, दशमाना अंते उपशम श्रेणीए उपशम्या अने क्षपक श्रेणीए सूक्ष्म कपायो पण गया एटले मोहनीय कर्मनी सकल चपलता निवर्त्ति, ते पण शुद्धता वधी, अने वारमाना अंते ज्ञानावरणीय, दर्शनावरणीय, अने अंतराय कर्मेनो नाश थयो एटले तेरमे परम शुद्ध उपयोग केवलज्ञान, दर्शन, अने दान, लाज, जोग, उपजोग, वीर्य, शुद्ध, अचल, अबाधित प्रगट थयुं त्यारे पूर्ण शुद्ध उपयोग थयो, एम पगथीआं जाणवां. पण चोथेथी शुद्ध उपयोगने साध्य जाणी शुद्ध उपजोग सन्मुख थई अने शुद्ध उपयोग तरफ डष्टी राखी शुद्ध उपयोगने प्रशस्त हेय, उपादेयपणे वर्त्तवु ते पगथीआं जाणवां अने सर्वे पगथीए उदासिन्नता वधती जाय, ते उदासिन्नता रूप शेरी जाणवी उदासिन्नताने चूके तो पडे, पण न चूके तो जेम जेम उचो चढे तेम तेम उदासिन्नता वर्द्धमान थई पूर्ण वठित स्थानके पहांचाडे उदासिन्नताने चूकवु नहि एनुंज नाम शुद्धोपयोग ठे ए जिवाय बीजां पगथीआं नथी. ते पगथीउं कइ गरीरथी चढवानुं नथी पण शुद्ध आत्म परिणामनी धाराए चढवुं तेनुं नाम पगथीउं ठे शुद्धाशुद्ध कर्म परिणाम धारा तजीने शुद्ध परिणामीक जावे वर्त्तवा अन्यास करवो, जेमके हु सिद्ध समान निर्मळ आत्मा तुं, तो मने पुद्गलना अनंत पर्यायोमांथी एकनी पण जरूर नथी, ज्यारे अंतरंगमा पुद्गल पर्यायनो खप न जाणीए, तो चित्त शामाटे चंचल थाय, ए अन्यासनुनाम अनुजव योग कहिए. अनुजव योग ते सर्व आचारमय परमात्माए कह्यो ठे.

તપ, તીર્થ આદિ સર્વે ધર્મ કાર્યનો સમાવેશ અનુજવ યોગમાં થાય છે સમયસારના સારમાં કુંદકુંદ આચાર્ય લખેઠેકે એક શુદ્ધ પરમાત્માનો અનુજવ અન્યાસ કરવો, એજ મોક્ષમાર્ગ છે માટે સર્વ આલંપપાલ ઓડી એક શુદ્ધનયને ત્રજો અનાદિ અશુદ્ધ ઉપયોગથી પરમાં પોતા-પણુ માની પુદ્ગલ શક્તિ રાખવા ઇચ્છેઠે, તેથી અનાદિનો પુદ્ગલ અનુજવથી સમય માત્ર પણ વિરામ પામતો નથી, તો કઈ રીતથી સિદ્ધિને પામે ? માટે શુદ્ધ પરિણામીક જાવનો અનુજવ અન્યાસ કરવો કે લોકાકાશના સર્વ પુદ્ગલના ત્રણે કાલના અનંતા અનંત પર્યાયથી જ્ઞાન ડઢીંદ જોતાં આત્માને પુદ્ગલથી સુખ અથવા દુઃખ કઈ પણ નથી, પુદ્ગલના મમત્વથી દુઃખ, અને તેજ મમત્વ તજે સુખ, માટે મિથ્યા ત્રાંતિથી તે પુદ્ગલ પર્યાયમા કાર્ય માનેલુ ઓડી-એ તો સહેજે અને નિર્વિઘ્નપણે આત્મ અનુજવ થાય માટે પ્રમાદ ઓડી પોતેજ પોતાના સુખના કર્તા થાઉં હવે સર્વે પ્રાણીએ સુખને ચાહે છે યથાર્થ સુખને જાણ્યાવિના, અને પોતાની ઉન્માર્ગ પ્રવૃત્તિ ઓડ્યા શિવાય, અને સન્માર્ગ પ્રવૃત્તિ આદર્યાવિના સુખ થાય નહિ, માટે સુખનુ યથાર્થ સ્વરૂપ જાણી, સન્માર્ગનુ યથાર્થ સ્વરૂપ જાણી, અસત્માર્ગ તજી સન્માર્ગે પ્રવર્તવું હવે તે સન્માર્ગ પામવાનું યથાર્થ સ્વરૂપ લક્ષીયે ઠિયે સુખ શાથી થાય ? સુખમાં હાનિ શાથી થાય છે ? તે જરૂર જાણવું જોઈયે આકુલતા રહિત સ્થિર, સતોપમય, સ્વતત્ર આત્મસ્વજાવને જાણવું તથા સહજ સ્વજાવે મગ્ન રહેવું તે નિવૃત્તિ રૂપ સુખ છે ક્રુધા અને કામ રોગ આદિ વિષયની આકુલતા જ્યાં નથી, અજ્ઞાન, ત્રય, શોકાદિ ઉપાધિ તે પણ જ્યાં નથી, એવું શરીરથી ત્રિજ નિજ આત્મ સ્વરૂપ જ્ઞાનથીજ થાય અને ઈથી ઊલટુ જેમા અનેક રોગ, જન્મ, જરા, મરણ, વ્યાધિ, અને અજ્ઞાન, ત્રય, શોકાદિનુ સ્થાનક જે પુદ્ગલ દ્રવ્ય તેમાં પોતાપણુ જાણ્યાથી દુઃખ સહુ થાય છે તે પુદ્ગલમા પોતાપણુ તજી આત્મામા આત્માપણું જાણ્યાથી પરમાનંદ સુખ

પ્રગટ થાય છે પર પુદ્ગલમાં પોતાપણું જાણવાથી પોતાના કર્તા, જોક્તા, ગ્રાહકતા, વ્યાપકતા, રમણતા, આદિ જે ગુણ તે સર્વે પર અનુયાયી થઈ પુદ્ગલના અધિર પર્યાયને જોગવી સ્થિર રાખવા ચાહી અનંત પ્રયાસ કરી અનંતાનંતી ઉપાધિને જોગવી અનંતા કાલ સુધી આત્મા સ્વરૂપરમણનો અવસર પામતો નથી પુદ્ગલ દ્રવ્ય પર્યાયનું લેવું, તેને લાજ માને છે, પુદ્ગલ દ્રવ્ય પર્યાયનું દેવું તેને દાન માને છે, પુદ્ગલ દ્રવ્ય પર્યાયને જોગવવું તેને જોગ માને છે, અને પુદ્ગલ ગુણને જોગવવું તેને ઉપજોગ માને છે, અને વીર્ય શક્તિ પણ સર્વે પુદ્ગલમાં ફોરવે છે, એવી મિથ્યા મોહની નિદમાં સૂતેલાને જગારવાને ગુરૂસિવાય વીજો કોઈ સમર્થ નથી. પુદ્ગલના અનિત્ય પર્યાયમાં નિત્યતા ક્યાંથી હોય ? ચપલ પર્યાયમાં સ્થિરતા ક્યાંથી હોય ? જડ અંધકાર માંહે જ્ઞાન ઉદ્યોત ક્યાંથી હોય ? અરમ્યમાં રમ્યપણું ક્યાંથી હોય ? પરજાવ અટવીમાં જમતાં ઘણોજ આક્રંદ કરે પણ શરણ કોણ થાય ? એકલો આવે, એકલોજ જાય, એક જીવથી વીજા સર્વે જીવ, તથા સર્વે પુદ્ગલ અન્ય (જૂદા) છે સુખ દુઃખ એકલોજ જોગવે, સંસાર જાવને પામી વારંવાર તેને તેજ કૃત્ય, ગતિ, યોનિ, પ્રાણ, પર્યાસિ, વૈર, હેત આદિ કર્યા કરે, અને અનંતા જીવની ઇંઠ એવી પુદ્ગલ વર્ગણથી ઉત્પન્ન થઈ હાડ, રૂધિર, માંસ, ચર્મ, વિષ્ટા, મલમૂત્રાદિનું સ્થાનક એવું અપવિત્ર શરીર તેને પવિત્ર માની અગર, ચંદન, પુષ્પ, આચરણાદિકે શોજીત કરી મોહમદે ઠાકી સુખ માને છે, પણ તે અધિર દ્રવ્યમાંહે વિણસી જાય તેથી સ્થિરતાનો લેશ પણ પામતો નથી સર્વે સમય કર્મ પરિણામને વધારનાર દુઃખ સમુદ્રને જરી દુઃખ સમુદ્રમાં ઝીલે છે તેથી સ્વપ્ન સુખ રોકાયું, ઇટલે સુખની હાણિ થઈ દુઃખના સ્થાનકમાં સુખ લેવા જાય તે જરૂર નહિ, એવા જીવને કાલ પરિણતિ અને જડવ્યતાના યોગે કોઈ સમયે સદ્-ગુરુનું નિમિત્ત મળી આવે, ત્યારે તે ગુરુના ઉપદેશથી સિદ્ધ સમાન

पोताना स्वर्णने जाणी, गुरु आज्ञाए चाले, तोज कर्म रसनी आवक
 रोकाय, अने बाकीनो कर्म रस रहेजो तेनी पण निर्जरा करे ते तो
 शुरू उपयोगथीज थाय, माटे शुरू उपयोग एज सुखनु कारण ठे
 अने विषय कपायना कारणथी जे शुचाशुच संकल्पनुं उपजवु, तेज
 सुख रोकावानु अने दुःख थवानु कारण ठे उन्मार्गनी प्रवृत्ति एटले
 विषय कपायनु सेववुं, ते मिथ्यात्वथीज थाय ठे जेम एक ऊडी
 खाडनी अदर अखूट निधान जरेलु हलु, पण ते खाइ चिरकालथी
 अधिकारे जरेली हती, ते अधिकार टालवाने माटे विपर्यास वासना-
 वालाए घणा कोश, कोदाला, पावनाथी अधिकारने ऊखेडी फेंकवानो
 ऊद्यम कर्यो, वली ते अधिकार नसाडवा माटे घणा बाणो अने तो-
 पोना गोला चलाव्या. घणी जातना तप, तीर्थ, यज्ञ, होमादि कर्या,
 वली वहू ऊडासिन्न रही संसारी जोग त्याग कर्या, घणु रुदन
 कर्युं, शिर फूटणादि क्रिया करी, आप अने गालो विगेरे अनेक
 प्रयत्न कर्या, पण तल मात्र अधिकार नाश थयो नहि एटलामां
 कोइ सुजाण पुरुष मद्यो तेने कह्युं के एम अधिकार जाय नहि,
 पण ते खाडने एक बाजुथी फोनी सूरजनु किर्ण अदर पमे तेम करो,
 अथवा एक मसाल करी अदर लेइ जाई एटले अधिकार तरतज
 नाश पामशे त्वारे मिथ्या वासनावालो बोढ्यो, के अमे घणा कालथी
 नारे नारे ऊद्यम कर्या तोपण अंधकार नाश थयो नहि, तो ताहरुं
 कहेलुं एटलुज सहेज कृत्य करवार्थी कांइ अधिकार नाश पामे
 नहि एवु कह्यु, त्वारे सुइ पुरुष बोढ्यो, जरा धैर्य राखी मारुं
 कहेलु कृत्य करी जो, पठी ते पुरुषने काइक श्रद्धा, प्रतिति, कचीथइ
 एटले ते सुइ पुरुषना कहा प्रमाणे वर्त्तताज अधिकार नाश थयो तेम
 आत्मसत्ता जूमी रूप खाइमा अनंत कालनुं ज्ञान, दर्शनादि अखूट
 निधान जेगुं ठे, पण मिथ्या अधिकारे ढकाएलु ठे, ते मिथ्या अंधकार
 सम्यग् ज्ञान रूपी सूर्यनुं किरण अदर प्रवेश कर्याविना कोडो उपाये

पण जाय नहि, अने धन नजरे पडे नहि, तो हाथ आववुं तो क्यांथीज होय ? ज्यारे तीर्थकरो अगर गुरुना वचनोमां कहेला तत्त्वोनी प्रतीतरूप सम्यक् सूर्यनु किरण सत्ताचूमी रूप खाश्मां प्रवेश कराय, अने ते सम्यक् ज्ञानवडे जोइए, तो ते धन हाथ आवे मिथ्यात्वरूपी अंधकार क्षणमात्र पण रहे नहि, जेम घणा कालथी खाश्मां रहेलो अंधकार सूर्यनां किरण सामो यतो नथी, एम नथी कहेतो के हुं घणा कालथी अहिच्यांतुं, माटे मारो मुकाम नहि ठोनुं, पण तरतज नाशी जाय ठे. तेम सम्यक् ज्ञान रूपी सूर्यना किरण वने मिथ्यात्व अने अज्ञान रूपी अंधकार तरत नाश थाय ठे जेम जेम अजवाळुं सत्ताचूमीमां उडु प्रवेश थतुं जाय, तेम तेम सत्ताचूमीमां रहेलुं ज्ञानादि अखूट धन उष्टीगोचर थइ पोनाने स्वतंत्र पणे कराय ठे पण जे कार्य करवुं होय, ते कारक प्रवृत्ति विना वने नहि जगतनां सर्वे कार्य कारक प्रवृत्तिथी थाय ठे, तो आत्मिक कार्य पण यथार्थ कारक प्रवृत्तिथीज वने कोइ कदेशेके आत्मिक सुख माटे यथार्थ प्रवृत्ति ते शुं ? ते अमारा समजवामां आवती नथी, तेने कहिएके चित्तमां धैर्य राखी सांजलो ज्यारे कारक प्रवृत्तिनो बोध थाय त्यारे यथार्थ प्रवृत्ति तरत समजाशे. ते कारक प्रवृत्तिवावत सामायक सिध्युपायमां खुलासो आपेलो ठे. त्यांथी जोइ लेजो. त्यां ए साथे अस्ति नास्ति वावत पण कहेलुं ठे. तेथी यथार्थ स्वरूप समजाशे ससजंगीनुं स्वरूप जाणवुं ते स्याद्वाद कहीए वली वस्तु मांहे एक पणुं, अनेक पणुं, नित्यपणुं, अनित्यपणुं, सत्पणुं, असत्पणुं, वक्तव्यपणुं, अवक्तव्यपणुं एम अनंत धर्म ठे अने ए सर्वे धर्म वस्तुमां सर्वे समय रह्या ठे, पण एकज वारे एकेवचने कह्या जाय नहि ते स्यात् पद सहित बोलीए तो मिथ्यात्व आवे नहि, माटे परमेश्वरनी वाणि स्याद्वाद-मयी ठे. हवे एक पणुं ते जेम आत्मां चैतन्य लक्षणे करी एक पणुं ठे, अने ज्ञान, दर्शन, चारित्र, सुख वीर्यादि अनेक धर्म ते

અનેક સ્વજ્ઞાવ છે, પણ એ અનેક સ્વજ્ઞાવ માંહે ચૈતન્ય પણું એકજ છે, અને એક ચૈતન્ય માંહે જ્ઞાન દર્શનાદિ અનેક પણુ છે જેમ પુદ્ગલ માહિ પૂરણ, ગલન સ્વજ્ઞાવ તે એકજ છે, તેમજ વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શ સવયણ, સઠાણાદિ, અનેક પણુ તે પણ એકજ પુદ્ગલમાં છે, એવી રીતે વર્ણ ગંધ આદિ અનેક પણા માંહે પૂરણ ગલન પણુ તે એકજ છે, અને એક પુદ્ગલમાહિ ણાંદિ સસ્થાનાદિ અનેક પણું પણુ છે તેમજ સર્વે દ્રવ્યમધ્યે એકપણુ અનેકપણુ જાણી લેવું સર્વે દ્રવ્ય દ્રવ્યથી નિત્ય છે અને પર્યાયથી અનિત્ય છે તે નિત્યાનિત્ય સ્વજ્ઞાવ કહિંએ જેમ સોનું તે સુવર્ણ દ્રવ્યે નિત્ય છે અને પર્યાય ઇટલે સોનાના જે કાર્ય મુકુટ કુરુલાદિકે અનિત્ય છે, તેમ જીવ દ્રવ્ય પોતે દ્રવ્યથી નિત્ય છે, અને જીવ દ્રવ્યનું અશુદ્ધ કાર્ય જે નર નરકાદિ પર્યાય તેથી જીવ દ્રવ્ય અનિત્ય છે, પુદ્ગલ દ્રવ્ય પૂરણ ગલન સ્વજ્ઞાવે નિત્ય છે, અને વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શાદિ પર્યાયે અનિત્ય છે, એમ સર્વે દ્રવ્યોમા નિત્યાનિત્ય સ્વજ્ઞાવ જાણવો સર્વે દ્રવ્ય સ્વદ્રવ્યાદિકે સત્ છે, અને પરદ્રવ્યાદિકે અસત્ છે, જેમ સોનું સુવર્ણ દ્રવ્યથી સત્ છે પણુ લોહ દ્રવ્યથી અસત્ છે, જેમ જીવ દ્રવ્ય પોતાના ચૈતન્ય દ્રવ્યે સત્ છે, પણુ અચેતન દ્રવ્ય જે પુદ્ગલ તેથી અસત્ છે, જીવ દ્રવ્ય સ્વદેહ ઇટલે પોતાના મ્વપ્રદેશે સત્ છે પણુ પુદ્ગલ દેહે અસત્ છે, જીવ દ્રવ્ય સ્વજ્ઞાવ વર્તનાં સત્ છે પરજ્ઞાવ ઇટલે પુદ્ગલાદિ વર્તનાં અસત્ છે, જીવ દ્રવ્ય પોતાના જ્ઞાન દર્શનાદિ સ્વજ્ઞાવે સત્ છે પણુ પર જે પુદ્ગલના વર્ણ, ગંધાદિ સ્વજ્ઞાવે અસત્ છે સર્વે દ્રવ્યનું સ્વરૂપ પૂર્ણ પદે વચનથી કહી શકાતું નથી માટે અવક્તવ્ય છે, કેમકે વસ્તુમા અનંત ધર્મ સર્વે સમયે સમકાલે રહ્યા છે પણુ તે એકજ વચને એકજ સાથે કહી શકાય નહિ તેથી અવક્તવ્ય કહિંએ, અને કેટલાક ધર્મ નય દ્વારાં વચન ગોચર થાય માટે કોઈક રીતે વક્તવ્ય કહિંએ એ આઠ પદ્ધતી બોલવું તેને સ્યાદ્વાદ કહિંએ, હવે નય કહિંએ ઊંચે

વસ્તુમાં અનંતા ધર્મ એક સમયે રહ્યા છે, તે એકે વચને સમકાલે કહ્યા જાય નહિ, માટે નયે કરિ કહીએ વસ્તુ અનંત ધર્માત્મક છે, તેમાં મુખ્ય દ્રવ્યાર્થક અને પર્યાયાર્થક બે નય છે. જે વચન દ્રવ્યાર્થક-પણાને આગલ કરી પર્યાયાસ્તિકપણાને ગૌણ રાખી બોલવું તે દ્રવ્યાર્થક નય કહિએ, અને જે વચન પર્યાયાસ્તિકને મુખ્ય પણે કરી અને દ્રવ્યાસ્તિકને ગૌણપણે અપેક્ષા રાખીને બોલવું તે પર્યાયાર્થક નય કહિએ, તે દ્રવ્યાર્થકના ચાર જેદ છે, તેનાં નામ—નૈગમ, સંગ્રહ, વ્યવહાર, રુઝુમૂઝ. અને પર્યાયાર્થના ત્રણ જેદ તે શબ્દ, સમન્નિરૂદ્ધ, અને એવંચૂત. એવં સાત નય જાણવા, એનો વિશેષ જેદ આગમથી જાણવો, પણ એક નયની મુખ્યતાએ વસ્તુ ધર્મ ઉચ્ચાર કરતાં અન્ય નયના વિષયને ગૌણપણે જાણતો નથી, તો તે કુનય કહિએ જેમ સોનું જારે, પીલાશ, ચીકાશ વિગેરે ધર્મે કરી સહિત છે, અને વચનથી સોનું જારે કહેતાં ઠતાં વાકીના ધર્મની અપેક્ષા રાખતો નથી, તો તે કુનય કહિએ તેમજ જીવાદિ વસ્તુમાં અનંત ધર્મ સર્વે સમયે સમકાલે ઠતા છે, તે માંહેથી નિત્યતા આદિ એક ધર્મને મુખ્ય પણે ઉચ્ચાર કરતાં વાકીના ધર્મની ગૌણતાએ અપેક્ષા ન હોય તો, તે કુનય સમજવો એમ વસ્તુના ધર્મનો ઉચ્ચાર કરતા અને જાણતાં નયોના ત્રિવિધ વિષયની અપેક્ષા હોય તો કુનય થાય નહિ, અને જ્ઞાન યથાર્થ થાય. માટે પરદ્રવ્ય ગુણ પર્યાયનો લક્ષ અને રમણ ઠોડી આત્મ દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયમાં લક્ષ રમાવી સ્થિર રહેવું આત્માના જ્ઞાન, દર્શન, વીર્યાદિ અવ્યાવાધ ગુણનો અનુચ્ચવ આસ્વાદ લક્ષ, તો અરિહંતાદિ નવ પદ આત્માના આત્મા માંહેજ છે. નવપદમાં આત્મા, અને આત્મામાં અરિહંતાદિક નવપદ, એમ એક અનેક સ્વચ્ચાવ જાણી રમણ કરવું મિથ્યાદ્રષ્ટીએ જ્યાં સુધી આત્મ સ્વરૂપમાં લક્ષ ન ડેડે, ત્યાં સુધી આત્માનાં નવપદ તે આત્મામાં જાણે નહિ જેમ એક નગરનું તલીયું સ્ફટિક રત્નનું હતું તે ઉપર ઘાસ, કાંકરા આદિ અનેક પદાર્થો પડેલા હતા, તે સ્ફ-

ટિકની ઝલકીમાં પણ ઉપરના પનેલા પદાર્થ જેવું જાસન થતું હતું સ્ફટિકના સ્વરૂપથી અજાણને સ્ફટિકના સ્વરૂપનો જાણ પુરુષ સ્ફટિકનું સ્વરૂપ વતાવવા લાગ્યો, કે ઉપરના ઘાસ, કાંકરા વિગેરે જેની અદર જાસે છે તે નિર્મલ સ્ફટિક મણિ છે, પણ તે અજાણ પુરુષની દૃષ્ટિ શુદ્ધ સ્ફટિક ઉપર પડી નહિ, અને ઉપરની ચીજો જે અંદર જાસતી હતી તે ચીજો ઉપર નજર પડી, તેથી ઉપરની ચીજો કરતા સ્ફટિકનું સ્વરૂપ જિન્ન જાણ્યું નહિ, ઉપરની ચીજોના પ્રતિ-જાસ ઉપરજ દૃષ્ટી રોકાઈ, જ્યારે ત્યાંથી દૃષ્ટી તુટી સ્ફટિકની ઝલકી ઉપર ડ્રૅપી પડે, કે જેની અદર ઘાસ, કાંકરા વિગેરે જાસે છે તે સ્ફટિક છે પણ જે પદાર્થ જાસે છે તે સ્ફટિક નહિ એમ આત્માની જ્ઞાયકતામા અનેક જ્ઞેય પદાર્થ જાસે છે તે આત્મા કરતાં જિન્ન છે, તેમ જ્ઞાયકતા સત્તાવત આત્મા જ્ઞેય પદાર્થોથી જિન્ન છે-જ્યારે જ્ઞેય પદાર્થોને પોતાપણે જાણે ત્યારે ડ્રૅપી જ્ઞેયોમા મુજાઈ, રાગાદિ અનેક વિકાર રાખી થાય છે અને જ્ઞેયોથી જિન્ન પોતાની જ્ઞાયકતા શક્તિને જૂવે, જાણે, ત્યારે જ્ઞેયોનું મમત્વ અને રાગાદિક મટી આત્મા અરિહત પદને પામે છે માટે મન, વચન, કાયાના યોગ અત્યંત સ્થિર કરી ચિત્તમાં ધૈર્ય અને શ્રદ્ધા રાખી સદ્ગુરુ વચને કાન અને ધ્યાન રાખી સાનહો, અને વિચારોકે નવપદ આત્મા માંહે કેવી રીતે છે ?

૧ પ્રથમ અરિહંત પદ, તે જ્ઞેયોના મમત્વરૂપ મિશ્રિત્વનો નાશ કરી, એ જ્ઞેયો મારાથી જિન્ન, મારા કામના નથી એમ જાણી તેના રાગનો અંત કરવો તેજ અરિહંત પદ કહિયે

૨ અને અનંત જ્ઞાયકતામયી જે પોતાનું સ્વરૂપ જ્ઞાન, દર્શનાદિ અનંત પર્યાય શક્તિ, વ્યક્તિ, અનંત વીર્યવત, તે ડ્રૅપી ગોચર સિદ્ધ કરી સકલ પર્યાયના અસર રમણને જોગવવું, તે સિદ્ધપદ કહિયે

૩ આત્માના જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, વીર્યનું આચરણ કરવું, કરાવવું, તે આચાર્યપદ કહિયે

૪ ઝપાધ્યાય પદ, તે દ્વાદશાંગના અધ્યયનનું કરવું, કરાવવું, તે આત્માજ કરે, જે આત્મા કરે તે ઝપાધ્યાય જાણવો

૫ સમ પરિણામે રહી શુદ્ધ સિદ્ધરૂપ આત્મ સ્વરૂપને સાધે તે સાધુ પદ કહિયે

૬ સ્વપર સ્વરૂપને નિર્ધાર કરે, જ્ઞેય પદ જે પરવસ્તુ અને જ્ઞાનપદ તે આત્મ વસ્તુતેને જિજ્ઞાસુ નિર્ધારે, તે દર્શનવંત આત્મા

૭ સ્વપર પર્યાયનો પર પરિઘેદક વિશેષ વૉધ તે જ્ઞાન કહિયે અને જ્ઞાનવંત તેજ આત્મા ઠે

૮ જ્ઞેય પદાર્થનો રાગ દ્વેષ ઠોડી જ્ઞાનાદિક સ્વપર્યાયમાં આચરણ, રમણ, કરે તે ચારિત્રવંત આત્મા

૯ જ્ઞેય પદાર્થને જોગવવાની ઇચ્છા ઠોની સ્વગુણ પર્યાયમાં તૃપ્તિ-વંત રહે તે તપવંત આત્મા.

૧૦ એમ નવેપદ આત્મામાંજ ઠે, અને નવેપદ માંહે એક આત્મપણુંજ ઠે. તે સદ્ગુરુ મુખે વિસ્તારે સમજી અનિત્ય સંતારથી જડાસિદ્ધ વૃત્તિ કરી નવપદમયી આત્માને શુદ્ધ ઉપયોગે ધ્યાવૉ એકજ વસ્તુ જેમાં વીજાનો દ્રવ્ય ગુણ પર્યાય જલ્લો નથી, તેને શુદ્ધ કહિયે જે દ્રવ્ય તેના ગુણ પર્યાય તેના માંહીજ જલે, કોઈ દ્રવ્યના ગુણપર્યાય કોઈ દ્રવ્યમાં જલે નહિ, જેમ ચેતન દ્રવ્ય અરૂપી, ચેતન ગુણ જ્ઞાનાદિક તે પણ અરૂપી, અને પર્યાય તે નવા નવા જ્ઞેયનું જાણવું તે પણ અરૂપી

પુદ્ગલ દ્રવ્ય રૂપી, એના ગુણ વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ, સંસ્થાનાદિ તે પણ રૂપી, અને એના પર્યાય શ્વેત, શ્યામ, રક્તાદિક, લવ, ગોલ, ત્રિલુણાદિક તે સર્વે રૂપી ઠે. માટે કોઈ દ્રવ્યના ગુણ પર્યાય કોઈથી જલતા નથી. હવે દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય શેને કહિયે?

દ્રવ્ય તે વસ્તુ ઠે કે જે માહેથી કાર્ય પડલે ગુણ અને ક્રિયા પડલે પર્યાય ઉત્પન્ન થાય ઠે અને વિનાશ થાય ઠે, દ્રવ્ય સત્તા સહિત ધ્રુવ-પણે રહે ઠે, પર્યાયને ઉપજતે અને વિણસતે સદા કાલ એક રૂપે રહે

तेने द्रव्य कहिए अनंत पर्यायनो एक पिरु त्रिकाले द्रव्यरूपे 'नित्य होय तेने द्रव्य कहिए अने एक पर्यायथी बीजो पर्याय जिन्न, तो पूर्व पर्याय विणसे, नौतन पर्याये उपजे, जेम सोनाना अनेके घाट करतां सोनु सुवर्ण जाव ठोरतु नथी, अने सुवर्ण जावे कायम रहे ठे घरेणु ए सोनाना कार्य रूप गुण, अने मुकुट, कुडवादि ते पर्याय, ए गुण पर्यायनी शक्ति सुवर्ण माहे सर्वे काले ठती ठे एम जीवादि द्रव्यना द्रव्य गुण पर्याय जाणी, परद्रव्य गुण पर्यायने जिन्न जाणी, तिहां द्रष्टी नहि रोकतां शुद्ध स्वगुण पर्याय माहे लावी स्वद्रव्य माही स्थिर उपयोग करी अखंभ, अचल जावे रहेवुं एज सार ठे.

कोइ कहेये जे सुदर स्त्री साथे रति क्रिया करवी तेज सुख ठे, पण ए कांइ सुख नथी, कारणके रति क्रियामां सुख होततो, तेनो अज्ञाव तथा थाक लागतो नहि माटे मोहनी घेलठाए मिथ्याद्रष्टी जीवने सुख जणाय ठे अने एना काम वीर्यनी गरमीनी आतुरतानो प्रतिकार ठे, जो एमां सुख होततो, कामथी तपेलो पुरुष अध सरखो थइ मोटा मोटा अनर्थ पण करे ठे, ने कामनी शांतिना अर्थे स्त्री आदिकथी पराधिन थाय ठे, अने ज्यां सुधी काम वीर्यनी शांति नथी थइ त्यां सुधी अत्यंत आतुर वनी रहे ठे अने जो एमां सुख होय तो कामनी शांति थया पठी काम जोगनो अज्ञाव केम थाय ठे ? अने मनना वेगे चडी अतिशय कामने सेवे तो श्वास, दम, क्षय, विगेरे अनेक रोगो उपजे ठे, तो एने सुख शी रीते कहिए ? ए तो एक जातनो असाध्य रोग ठे जेने सुख जाणी घणा जीवो परम दुःखी थया ठे जो कदापि सरस आहार खावामा सुख होयतो ते पण सावाथी थाकी जाय ठे अने आखरे अज्ञाव थाय ठे, अने ते पण मनना वेगथी रोगथी एटले दुधा करता वधारे आहार ले तो अनेक प्रकारना जयकर रोगो उत्पन्न थाय ठे तेमज सुगंधी माहे पण सुख होय तेम जणातु नथी, पण एतो मगजनी गरमी अगर

પિત્તના વિકારથી સુગંધી જલી લાગે છે, પણ તે વિકાર મધ્યા પઠીથી કાંઈ જલી લાગતી નથી, અત્યંત સુગંધ લેવાથી પણ મગ-જમાં કેટલીક જાતના રોગ ઉપજે છે, અને અત્યંત સુગંધી લેનારો પણ સહેજ ડુર્ગંધીથી હેરાન થાય છે, (વમન) અરુચી વિગેરે રોગો ખરા થાય છે. તેમજ આંખથી મન ગમતાં રૂપ દેખવાથી જે સુખ માનવું તે ફક્ત મનનીજ માનનીયતા છે, અને મન ગમતાં રૂપ દેખવાવાલાને અણગમતાં રૂપ દેખવાથી ઘણી તરેહના રોગ ખડા થાય છે. તેમજ મનગમતાં રાગ રંગ સાંજલવાથી જે સુખ માની લેવું, તે પણ મિથ્યા મોહ વિકાર છે. રાગ સાંજલવામાં અને મનગમતાં રૂપ જોવામાં ઘણા લોકો પોતાનાં રાજ્ય ધોઈ બેઠા, અને જારે સંકટમાં આવી પડ્યા, માટે એ કંઈ સુખ નથી પણ વિકાર છે. કોઈ ધનથી સુખ જાણે તો તે વિષય અને માનની નજરથી સુખ માની લે છે, પણ વિષયોમાં સુખ નથી, તે તો ઉપર જણાવી દીધું. અને માનવાલો ઘણા અપમાનના ડુઃખને જોગવે છે, ધનવાલાને હમેશાં જયનું ડુઃખ વન્યું રહે છે, ચોર, લુંટારા પ્રાણધાત કરે છે, અન્યાયી રાજા વિના ગુન્હે પણ દંડે છે, તે ધનને અર્થે દરિયા, હુંગર, નદિ, રાક્ષસો, રીંતો અને ફાક્તી ખાનારાં જનાવરોવાલી ધરતીમાં અથડાઈ ઘણા ડુઃખને જોગવે છે. એટલે ઉપર લખ્યા શિવાય અનેક જાતનાં ઉપ-ચરિત સુખ મિથ્યાઝટ્ટીથી સુખ મનાય છે, પણ તે જાતે ડુઃખ અને ડુઃખનાં કારણ છે, સુખ તો ઉપાધિ રહિત જ્ઞાન સમાધિ માંહી છે. જીહાં ઉપાધિ નહિ તે સમાધિ જાણવી. તે તો આત્મ તત્ત્વ માંહેજ હોય અનંત પુદ્ગલ પરમાણુ વર્ગણથી ઉપજેલુ આ શરીર તેમાંહે સમાધિ હોય નહિ, માટે પરમાં આપાપણું તજી શુદ્ધ ઉપયોગ કરી સહજાનંદ સમાધિમાં રહીએ તો શ્વા કોશ્નો દાવો નથી. પરતંત્ર-તાનું ડુઃખ નથી, અને સ્વતંત્રતાનું સુખ છે, સંક્રમાશનું ડુઃખ નથી અને મોકલાશનું સુખ છે, નાશ થવાનું ડુઃખ નથી અને અવિનાશી

पणानुं सुख ठे, अज्ञाननुं दुःख नथी अने ज्ञाननुं सुख ठे, चपल-
 तानुं दुःख नथी अने स्थिरतानुं सुख ठे, उपाधिपणानुं दुःख नथी
 अने निरुपाधिक पणानुं सुख ठे, जयनुं दुःख नथी अने निर्जयतानुं
 सुख ठे, खमिति थवानुं दुःख नथी अने अखमिति पणानुं सुख ठे,
 जन्म मरणनुं दुःख नथी अमर अजन्म पणानुं सुख ठे, सकल्प
 विकल्पनुं दुःख नथी अने निर्विकल्पतानुं सुख ठे, बाधा पीडानुं
 दुःख नथी अव्याबाधनुं सुख ठे, वीर्य हाणीनुं दुःख नथी अखरु
 अचल वीर्यनुं सुख ठे, एम अनंत दुःख रहित अने अनंत सुख
 सहित पोते आत्म तत्त्व ठे हवे आत्माए ज्यांसुधी पोतानुं स्वरूप
 जाण्युं नथी त्यासुधी पोतानी अन्वय तथा अनन्य रिद्धिने जोगवी
 शक्तो नथी, अने पोताना कर्त्ता जोकादि गुणो परानुयायी थइ पर-
 जावने करे ठे, जोगवे ठे, ते ज्यारे शुद्ध स्वगुण कार्य कचे थके
 कारक जाव विजावथी ऊलटे एटले सर्वे स्वगुण शुद्ध कारक जावे
 प्रवर्त्ते ते सर्वे शुद्ध उपयोगनुं फल ठे, माटे शुद्ध उपयोग पामवा
 प्रयत्न करवुं ते शुद्ध उपयोगना निमित्त कारण सद्गुरु ठे ते सद्-
 गुरु केवा होय ? सिद्धातना रहस्यना जाण, अगर स्वसमय पर सम-
 यना जाण, निर्ग्रथ, एटले ड्रव्यथी नवविध परिग्रह रहित अने
 जावथी राग द्वेष रहित, निरपेक्ष, निस्पृह, राग, द्वेष अने विषय
 विकारथी ठोडाववावाला, स्वपर स्वरूपने टेखाडवावाला होय,
 बाहिरनी धामधुम अज्ञान कष्ट न करावे पण शुद्ध साध्य सापेक्ष जे
 उत्सर्ग अने अपवाद मार्ग एवी प्रशस्त क्रियाना जणावनार होय
 एथी जे ऊलटा आत्म स्वरूपथी अजाण बाहिरनी क्रियाना आड-
 वर देखाही जोला लोकोने जरमावे ते सद्गुरु नथी, अगर कोड
 जोलो बाहिरथी वैराग्य पामीने आत्म स्वरूपनो अजाण ऊग्रविहार
 करनारो बाबीसे परिसह सहैवा वालो होय, तोपण गुरु न जाणवो
 कारण के कारण कार्यनी जिन्नता जाण्या विना मोक्षमार्ग साथी

શકાય નહિ, જોલા લોકો કારણ કાર્યને એકજ જાણે છે, અથવા કારણનેજ કાર્ય માને છે, તે કારણ કાર્યના અજાણ વેશધારીથી સમ્યક્ત શી રીતે પમાય ? અને સમકિત વીના સર્વે ક્રિયા નિષ્ફલ છે.

આર્યાવૃત્તમ્

ઉત્તંચ-વિરયા સાવજ્ઞાનં, કસાયહીણા મહવય ધરાવી ।

સમ્મદિઠિ વિદૂણા, કયાવિ મુક્કં ન પાવંતિ ॥

દ્રવ્યથી સર્વે સાવધ વ્યાપાર ઠોડ્યા છે, વહારથી કપાય પણ કરતો નથી, અને વ્યવહારથી પંચમહાવ્રત પણ પાલે છે એટલે વાહે-રથી સુધર્માસ્વામી સરસ્વી ક્રિયા પાલે છે પણ અંતર સમદ્રષ્ટી એટલે સમ્યક્ દ્રષ્ટીએ સર્વે ઉપર સમજાવ નથી, તો કદાપિ મુક્તિને પામે નહિ માટે ક્ષે પ્રકારે સમજાવ આદરવો એજ સાર છે

ગાથા-॥ નયજંગ પમાણેહિ, જો અપ્પા સાયવાય જાવેણ, ॥

॥ જાણે મોરખસરુવં, સમ દિઠીયો સો નેહ ॥

અર્થ:-નયે કરિને, સત્ત જંગાદિને જાંગે કરિને, પ્રત્યક્ષાદિ પ્રમાણે કરીને, આત્માની સ્યાદ્વાદ સત્તાને અને મોક્ષ સ્વરૂપને જે જાણે, તેને સમકિતિ સમદ્રષ્ટી કહિએ વલી પોતાના સ્વરૂપને સિદ્ધ સમાન અલંકાર જાણે કે પોતાની રિદ્ધિનો કોઈથી નાશ થઈ શકે તેવો નથી તો ક્રોધ શી વાવત ? અને કોના ઉપર કરવો ? અને સર્વે આત્માને સિદ્ધસમાન જાણે તો કોણ નોંચો ? અર્થાત્ કોઈ નીચો અગર કોઈ ઉચો પણ નથી તો માન શી વાવત ? અને કોના ઉપર કરવો ? સર્વે જીવમાટે જ્ઞાનાદિક રિદ્ધિ સમાન છે તો હું કેને, અને શું ઠગુ ? સર્વે પોતાના જ્ઞાનાનંદને જોગવીને સઘાય મગ્ન રહો, મારે જોગવવાને માટે માદરી જ્ઞાનાદિક રિદ્ધિ મારે પાસે છે, તો એ શિવાય મારે શું મેલવવું ? અને લાવવું અને સંગ્રહ કરવો, માટી, ચૂમી આદિક એટલે ધાતુ, રત્ન આદિક મારે કામ આવતાં નથી, એ રોગીના કામનાં જે પણ હું

અનિષ્ટ વસ્તુનો સયોગ, તથા પીડાનું ચિતવવું, અને આવતા કાલની ત્રિતા, એ સર્વે આર્તધ્યાન બહિરાત્મ જાવ છે, માટે તજવો. અને હિંસા, અસત્ય, પરધન હરણ અને પરિગ્રહ સંચયનું ચિંતવન, તે રોડધ્યાન બહિરાત્મ જાવ છે, અશુદ્ધ ઉપયોગ છે, માટે ઠોમો અને જે ધર્મધ્યાન તે પરમેશ્વરની આજ્ઞાનો વિચાર, કર્મવંધનો વિચાર, કર્મના શુદ્ધાશુદ્ધ ફલનો વિચાર, અને સંસ્થાન વિચાર, એ ચાર પ્રકારનું ચિતવન તે ધર્મધ્યાન કહીએ, પરમેશ્વરની આજ્ઞા સ્વરૂપ રમણ કરવાની છે અને શુદ્ધાશુદ્ધ કર્મ તેના વિકારથી અને સર્વ સંસ્થાનથી હું ત્રિજ્ઞ શુદ્ધ ચેતના તુ, એમ સ્વપર વિવેકે જ્ઞેદજ્ઞાનમાંહે ચિત્ત રમાવી પર ત્યાગી, નિજગુણમાંહે મગ્ન થવું, તે તો બાહિર ક્રિયા નથી પણ અંતરઙ્ગિય આત્મહૃદમાંહે બને માટે અધ્યાત્મ ક્રિયા આદરવી શુદ્ધધ્યાન તે તો વસ્તુના યથાર્થ સ્વરૂપને જાણી શુદ્ધાશુદ્ધ સર્વે વિકલ્પ તર્જી આત્મ સ્વજાવે સ્થિરથોજ થવું, તે તો પૂર્ણ શુદ્ધ ઉપયોગ છે માટે જીહ્વાથી તિહાથી ચિત્તને વાલી સ્વરૂપમાં લાવી સ્થિર ઉપયોગે સ્વરૂપ રમણ કરવું, વર્ણાદિક પર પદાર્થ માંહે ચિત્ત રોકાય છે, તે તો વિપયોમાં સુખ વાસનાથી અનાદિનું વેગે ચમેલું ચિત્ત ત્યા જઈ વ્યાપે છે, તે ચિત્ત સ્વગુણ પર્યાયે જ્ઞાન વાસિત કરી પરથી પાતું વાલો, જેથી સર્વે કારક ચક્ર સુલટે, અને આત્મ સત્તામાંહે લીન થઈ મગ્ન થઈ રહે, તે અન્યાસ કરવો જેમ જેમ બાહિર ઙ્ગિય દેહીએ તેમ તેમ મન બાહિરલા પદાર્થમાં જાય અને અંતરઙ્ગિય દેહીએ તો મન સ્થિર થાય, અને વિશ્રામને પામે માટે જે જે કારણોથી ચિત્ત ચલાયમાન થાય તે તે કારણોથી વેગલા રહી એક શુદ્ધ ચેતનાને અનુજવો તો અદ્વય પદ તમારા પોતાના જ હાથમાં છે જીહ્વા સુધી બહિરાત્મ જાવ છે, તીહા સુધી ચિત્ત સ્થિર થવું કઠણ છે, માટે બહિરાત્મ જાવ ઠાંકવાને નિચે લાલેલો વિચાર દર સમયે કરવો

કે આ સાત ધાતુ અને મલથી વધાયલું શરીર તે હું નથી, જો એ હું

होततो मांस, रुधिर, हाड, मेद, मज्जा, वीर्य, रस, ए सात धातुमांथी
 अने सात मेलमांथी हुं एक कोण हुं? अथवा ए सर्वे हुं हुं, तो हुं अनेक
 हुं के एक हुं? हुं अनेक होऊं एम तो संजवे नहि हुंतो एकजं हुं,
 तो शुं हुं रुधिर हुं? जो कदापि हुं रुधिर होऊं तो रुधिरना अनेक
 वींछुवा थाय ठे, वली ते रुधिरना एक वींछुमां वायु, पित्त, कफ
 आदि अनेक पदार्थ ठे, अने ते दरेक पदार्थ अनंत पुद्गल परमा-
 णुना संयोगथी वनेला ठे, तो ते मांहेलो कयो परमाणु हुं? एम साते
 धातुनो विचार करतां स्पष्ट मालूम पने ठे के ते मांहेलो तो हुं नथी;
 पण एने जाणनारो चेतना लक्षणे लक्षित आत्मा हुं. वली पांच
 इंद्रिय अने अंगोपांग मांहे हुं कइ इंद्रिय हुं? अथवा कयुं अंग के
 ऊपांग हुं? ए सर्वेने हुं जाणुं हुं, देखुं हुं, ए मने जाणतां नथी,
 देखतां नथी, हुं मने ज्ञाता अने दृष्टापणे तन्मयपणे जाणुं हुं. जे
 बीजा पदार्थने जाणुं हुं ते माराथी जिन जणाय ठे, पण तन्मय पणे
 तो ते पदार्थ नथी, केवल ज्ञायकता तेज मारो मूल स्वभाव ठे, तो
 बहु पुद्गल संयोगे ऊपजेलुं शरीर अने ते मांहे ऊपजता विषय
 कपायादि विकारने मारा केम मानुं? मारे एने शो संवध ठे? मारी
 जाती नथी, अनंत पुद्गल संयोगी ठे, माटे विखरी जवाना ते तो
 निर्धार ठे तो एवा मिथ्याज्ञावे करी चपलताना दुःखने केम जोगवुं?
 ए माहे लक्ष देवानी मारे कांइ जरूर नथी. ए पुद्गल पोतानी
 स्थिति प्रमाणे मले, विखरे, पोतानो सरुण पडण विध्वसण धर्म ठे
 ते कदापि नहि ठोडे, तो हुं जूगेज एना पाठल पडी पुद्गल शक्ति
 राखवानी ऊमेद करुं ते केवी चूल ठे? हवे एवो पूर्व अज्यास तजी
 मारी केवल ज्ञायकता शक्ति सजाली अचल अकप जावे रहुं ते
 परमानंद ठे अहिआं चोरनुं जोर नथी, राजानो हुकम नथी, मर-
 णादिकनो जय नथा, पारकी तावेदारी नथी, रोग नथी, शोक नथी,
 जीख नथी, श्रम नथी, कांइ सकमाश नथी, कांइ लाववुं नथी,

कोई ब्रह्म नहीं, माटे जिनेश्वरना वचन रूप अमृत आदरी सर्वे
 द्वेषार्थी मुक्त थवुं केवल ज्ञान गुण शिवाय जे अन्य अन्य जाव
 जासे ठे ते पुद्गल सगे राग द्वेषार्थी मिथ्याजाव जासे ठे. पण जे
 समय मारी सत्ता तरफ लक्ष्मि आणुं तो केवल शुद्ध चेतना जेम ठे
 तेमनी तेम कायम ठे अव्ययी सत्ता अव्यय मांहे अव्ययी. अनादि
 अनंत काल सुधी रहे कोइ काले नाश पामे नहि, पर्याय धर्मे अथवा
 जेद धर्मे अव्ययी अदर जे अनेकता जासे ते अनेकता एकतायी
 जिन नही, जेम चेतनामा ज्ञान गुण कछो ते ज्ञानज ठे अने ज्ञाननी
 नि शकता निर्धारता ते दर्शन ठे अने ज्ञाननी ध्रुवता, अचलता, अकं-
 पता, तिष्ठता, ते चारित्र ठे एम सुख, वीर्य आदि जेद धर्मे अनेक
 कहेवाय पण एकज ठे पण परगुण ते स्वगुण मांहे एकता पणे याय
 नहि. जे अव्ययी जे गुण पर्याय होय ते गुण पर्याय ते अव्ययी मांहीज
 समाय पण बीजा अव्ययी माही समाय नहि माटे हु स्वगुण सतोपना
 सुखने केम ठोसु ? शा माटे प्रमाद करु ? आ वात चूक्या पठी कोण मने
 चेतवणी आपसे ? माटे आ अवसर पामी सर्वे संकल्प विकल्प तजी
 शुद्ध उपयोग करी अनंत सुखनो जोगी थाऊं विखय रूप रोग तेने
 जोग जाणी आज सुधी में खोटा मनोरथ कर्या, बहु शुभाशुभ बंध
 कर्या. आत्म गुणनी धात करी, न कही शकाय एवां दुःखने जों-
 गव्या, हवे ए विषयोर्थी विराम पामी. स्वतंत्र आत्मानंद जोगी थाऊं.
 पूर्वना अज्ञास्यी मोह पामी न चूकुं सावधान रहु धन्य ठे. तेने
 के जे विषय कर्पायथी. विराम पाम्या. धन्य. मने के विषयथी विराम
 आपनार जिनेश्वरना वचननो रहस्य हु पाम्यो. वली धिक्कार. मने
 एवो रहस्य पाम्या ठतां पण हुं मारी. शुद्ध चेतना परिणति सजालतो
 आदरतो नही, ए महा मोह जाल मिथ्याचार जब वासना ठे हवे
 शुं हुं पोताना सुख माटे प्रयत्न न करु ? शुद्धी हु मोह वश थाऊं ?
 शुद्धी हुं रांकवु ? मारीज जूझथी पारके तावे थइ दीन बनी रहु

એમ તો મને ન ઘટે. પરમેશ્વરે આત્માની અનંત સત્તા અનંત મહીમા પરમ હંચ પદ વર્ણવ્યું છે.

તેજ મારા પરમ પદને સમય પણ ન ચૂકું. જિહાં ચેતના સ્વરૂપ શિવાય અન્યજાવ છે તે મારા નથી તો તેનું મારે કાંઈ પણ પ્રયોજન નથી. જે વચ્ચે મારી શુદ્ધ ચેતનામાં અચલ અકંપ રહીશ ત્યારે હું સ્વતંત્ર પરમાનંદનો અધિકારી થઈશ.

॥ દોહરા ॥

ચેતન ચેતન જાવમાં, રહેશે જેહ અડોલ
મનસુખ શિવ ત્રિય સંગશું, કરશે સહજ કલોલ (૧)
વરણાદિ રાગાદિ વિન, ધિર જ્ઞાયક ઉપયોગ,
ચલે ન વીરજ અન્યથી, સહજાનંદસું જોગ (૨)
એમ અનુજવતાં આતમા, ડઢ કરી મન વચ કાય,
મનસુખ નરજવ પાશ્કે, કીજે સિદ્ધિ સદાય. (૩)

સંપૂર્ણં ઇતિ શ્રી રસ્તુ.

॥ ॐ श्री वीतरागायनमः ॥

॥ अथ श्री अनुभव प्रवेशिका ग्रंथः प्रारभ्यते ॥

॥ माखिनी वृत्तम् ॥

॥ कृष्ण अजित बंदो, मोक्ष मार्गाधिकारी ॥

॥ करम जरम हारी, निर्मलानंद धारी ॥

॥ विमल सुनय वाणी, वस्तु सत्ता वखाणी ॥

॥ सुर नर पति वदे, सिद्धिना हेतु जाणी ॥ १ ॥

॥ जवि दरशन पावे, आत्मा आत्म जावे ॥

॥ गुण रमण रमावे, एकमां एक जावे ॥

॥ सवि डुरित खपावे, जावना शुरू जावे ॥

॥ जय पडह वजावे, शीव संपत्ति पावे ॥ २ ॥

॥ मंदाक्रांता वृत्तम् ॥

॥ आत्मा जोने अखिल जगमां, सर्व वस्तु विचारी ॥

॥ आपा आपे निज निज अव्ये, आपणां कार्य कारी ॥

॥ कोई केना गुण न प्रणमे, नास्तित्ता अन्य धारी ॥

॥ सिद्धा सिद्धे सहज थिरमां, लक्षणे लक्ष धारी ॥ १ ॥

॥ दोहरा ॥

दर्पणमां मुख जिम लखे, ज्ञायकतामां आप;

उपयोगी उपयोगथी, प्रगटे पूर्ण प्रताप ॥ १ ॥

कुमत तिमिर टाली करे, हृदय सरोज विकास,

दिनकर किरण समो सदा, पुरुषादानी पास. ॥ २ ॥

अथ प्राप्ता विख्यते.

ॐ श्री वीतरागायनमः

गाथा ॥ दग्धं दंशोणं ॥ सस्रुव जह पस्सदि कोवि एरो ॥
तद् वीतरागायारं ॥

गाथा ॥ दर्पण दर्शने न च, स्वस्वरूपं पश्यति कोपि नर ॥
तथा वीतरागाकारं, दृष्ट्वा स्वयं रागे तत अहंदि ॥

अर्थ—जेम कोइ पुरुष दर्पण लेइ तेमा पोतानु स्वरूप देखे नेम वीतरागाकार प्रतिविम्ब देखी पोते पुद्गलमां रह्यो थको पण पुद्गलना राग रहित पोताने देखे तो पोताने वीतराग रूप जूए, एटले जो हु शरीर रूप पर अव्यने अहंपणे न जोऊं तो अनत ज्ञायकतामय वीतराग रूपे हु पोतेज दु, एटले पर अव्यमां अहंपणुं अने राग तर्जी पोते पोताने ज्ञायकतावत जोतां सर्वे दु ख विलय जाय, शाश्वतो आनंद स्वतंत्र प्रगटे, पर रहित निजपद सञ्चालतां परमपदनी प्राप्ती थाय एज उपाय देखाडीए ठीए ।

पोतानीज ज्ञायकता शक्ति बने पोताने न जोता जलटो परमां आपो मानी पोताने चूली रह्यो ठे, तेज ज्ञायकता परथी पाठी वाली पोताने ज्ञान रूपे जूए तो मुक्ति स्त्रीनो कत थाय निजरूप परिणाम करवामा काइ क्लेश नथी, तो ए परिणाम जीव केम करतो नथी ? अनादि कालथी परमां अहंपणा रूप निविम गाठ पकी ठे, आपा परनुं एकत्व सधान थड रह्युं ठे जेम कोइ पुरुषने अफीण रावानी टेव पडी तेथी परवश थड दु खी थाय ठे, अफीणनी टेव ठोडवार्थी सुखी थाय पण बहावरु आववार्थी टेव ठोरी शकतो नथी तेवी रीते पर सवधे मोह बधायो ठे ते ठोरे सुख ठे पण जेदज्ञान विना परमा अहं ममत्व करी जूनु सुख मानी ते विनाशी पदार्थने स्थिर राखवा चाहे अने पोतानी मरजी प्रमाणे प्रवर्त्ताववा चाहे, पण पर अव्य

કોઈનો સંગી નથી; ને કોઈ દ્રવ્યની પરિણતિ અન્ય દ્રવ્યની ઇચ્છા અનુસારે પરિણમે નહિ, તો પણ તેને રાખવા ચત્ન કરતો અઢાર પાપ સ્થાનક સેવી ચોરાશીલાખ જીવાયોનિમાં ત્રમણ કરી મહા વિપત્તિનો જોગી થાય છે. અનાદિ અવિદ્યા વૂટેજ સુખ છે એ અવિદ્યા નાગ કરવાને અર્થે પ્રજ્ઞારૂપ ઠીણી આત્મા તથા પરના એકત્વ સંધાનમાં મૂકે, સ્વપર અંશ દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયવડે ન્યારા ન્યારા કરે, પરના પરમાં સમાવી પોતાના પોતામાં રાખી સ્થિર ઉપયોગે તન્મયી થઈ મગ્ન થાય, પઠી જરૂર પરિણામનો પ્રવેશ નથી, પરથી પોતાને જિજ્ઞાસે કેવી રીતે જાણે ? કે પરમાં અહંપણું જાણનાર માનનાર એજ મારા જ્ઞાન સ્વરૂપની વાનગી છે, એજ જ્ઞાન વાનગીને જાણી જાણી અનેક સતો પોતાનું પૂર્ણ સ્વરૂપ પામી અજર અમર પદને પામ્યા ચિત્તને ચેતનામાં લીન કરે સ્વરૂપ અનુજવનો વિલાસ સુખ નિવાસ છે, તો અનુજવ કેવી રીતે કરે તે કહીએ ઠીએ.

નિરતર પોતાના શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપની જાવનામાં મગ્ન રહે; દર્શન જ્ઞાન ચેતનામય ઉપયોગ દ્રઢ જાવે. હું ઉપયોગવંત હું, જ્ઞાન પુંજ, અખંડ, એક, અજ, અવિનાશી, સ્વતંત્ર, અનંત ચેતનવીર્યવત્તું, એથી જે અન્ય તે હું અને માહું નહિ, પોતાના દ્રવ્ય ગુણ પર્યાય પોતામાં ચથાર્થ અનુજવે, એટલે પોતાની અનત શક્તિનો આનંદ રસ લે નિજ આનંદ અનુજવથી પંચ પરમેષ્ઠી થયા છે, થાય છે, અને થશે, એ પ્રતાપ અનુજવનો છે અનુજવના આચરણને અરિહંત સિદ્ધ સેવે છે અનુજવમાં શુદ્ધ આત્મિક સિદ્ધતાના સકલ રસ આને છે ને કહીએ ઠીએ—જ્ઞાનનો પ્રગટ પ્રકાશ અનંત ગુણને જાણે, જ્ઞાન વિશેષ ગુણની પરિણતિ પરિણમે જ્ઞાન પરિણતિને જોગવે, આસ્વાદ લે, તિહાં અનુપમ આનંદ ફલ નિપજે તેમજ દર્શન ગુણ પરિણતિ પરિણમે, વેદે, આન્વાદ લે, અખંડ આનંદ અનુપમ રસ લે, તેથી સર્વે રસ પરિણતિ દ્વારે અચ્ચો એવી રીતેજ દ્રવ્યને પરિણમે ત્યારે પરિણતિ દ્વારે દ્રવ્યને અનુજવ યાગ.

अनुभवानो रस गुण परिणति एक रस थये थाय ठे आत्म वस्तु अनंत गुण चेतनानो पुज ठे, ते गुण चेतनानु सक्षेपथी वर्णन करीए ठीए,-

सकल गुणमांहे ज्ञान परम प्रधान गुण ठे ज्ञान विशेष चेतना ठे सर्वानो ज्ञाता ठे, ज्ञान इन्द्रिय ग्राह्य नथी, बली ज्ञान सदाए उत्पाद, व्यय, ध्रुवयुक्त शाश्वतो निज गुण ठे, ते अनंत वीर्य सहित ठे, अगुरुलघुमयी ठे, जो अगुरुलघुमय न होत तो हलको जारी थइ जडता पामतो, ते ज्ञानादि गुण सर्वे सकल समय प्रमेय रूप ठे आपणी मर्यादा ठोडे नहि, प्रमेयविना प्रमाण रहे नहि वस्तुविना प्रमाण शानुं थाय ? अस्तित्वविना वस्तुत्व कोना आधारे रहे ? प्रदेशत्व विना अस्तित्व कोनु कहीए ? प्रचुत्वविना प्रदेश प्रचुता शेनी रहे ? अव्ययत्व विना पर्यायनो आविर्भाव तीरोजाव कोने आधारे रहे ? सत्त्व विना सत्ता असत्ता रूप थाय, विचुत्व विना प्रचुत्व सर्व माहे केम थाए ? जीवत्व विना विचुत्व अजीव थाय, चेतना विना जीवत्व क्यां वर्ते ? ज्ञान विना चेतनानु विशेष ज्ञान न थाय, दर्शन विना सामान्य विशेष ज्ञान न थाय, ज्ञान सर्व ज्ञाता ठे ते विना दर्शन सामान्यने कोण जाणे ? सर्व दर्शित्व विना ज्ञानने कोण देखे ?

चारित्र चेतना विना दर्शन ज्ञाननी स्थिरता क्या रहे ? परिणामीकत्वविना चिद्विलास क्यां रहे ? अकारण कार्यत्व विना पर कारण थाय तेथी निज कारण कार्यनो अज्ञाव थाय, अस्खलित गुणविना अविनाशी चेतना विलास स्पलना पामे, ग्रहण त्याग शून्यत्व विना ग्रहण त्याग वन्यो रहे, पर अकर्तृत्वविना पुद्गल कर्मनो कर्त्ता थाय, पर अज्ञोक्तृत्व विना परज्ञोगी रहे, असाधारण विना स्वपर अव्यनो जेद न पडे शकरपणु आवे, साधारण विना सामान्य स्वज्ञाव न रहे, तत्त्वविना वस्तु स्वज्ञाव न धरे, अतत्त्वविना परतत्त्व आवे, ज्ञावविना परज्ञाव आवे, सद्ज्ञावविना अतितज्ञाव

अनागतमां न रहे, ज्ञाव अज्ञावविना परिणाम समय मात्र न संजवे, अज्ञाव ज्ञावविना गतागत परिणाम बन्यो रहे, अज्ञावविना कर्मनो सद्ज्ञाव जाणे, अज्ञाव अज्ञावविना अतीतमां कर्म अज्ञाव हतो ते अनागत अज्ञावमां एवुं न थतुं, कर्त्ताविना निजकर्मनो कर्त्ता न थाय, कार्यविना स्वज्ञाव कार्य न थाय, कारणविना परिणामे करी स्वरुपनु साधन हतु ते न थतु, संप्रदानविना आत्मा आत्म परिणामे करी आत्म संपदानो दाता न थाय, अपादानविना पर संपदानोज दातार रहे, अधिकरणविना सकल कार्य पर्यायनो आधार न थाय, स्वयंसिद्धविना पराधिनता आवे, अज विना ऊपजे, अखंनित्व विना खंडन पामे, विमलविना समल रहे, एकविना अनेक थाय पिंडनु एकत्वपणुं न रहे, अनेकविना गुण पर्यायनी अनंतता न रहे, नित्यविना नाश पामे, अनित्यता विना पद गुण हानि वृद्धि न थाय अर्थक्रियाकारित्व न रहे, जेदविना द्रव्य गुण पर्यायनो जेद न रहे, अजेदविना प्रदेश अजेदपणे एकाधारे न रहे, अस्तिविना असत् थाय, नास्तिविना पर द्रव्यादिक पणुं पामे (पररूपे थाय), अचल स्वज्ञावविना स्वज्ञावथी चलायमान थाय, ऊर्ध्वगमन स्वज्ञावविना उंचत्व पद न पामतो इत्यादिक अनंत विशेषणो जाणी जे जे द्रव्यनां जे जे विशेषणो ते ते तेनां तेनामां समावी परद्रव्य उपर ऊदासिन्न वृत्ति करी पोतानां विशेषणो पोतामां अजेदपणे समावी निर्मल, निःकंप उपयोगे, समयानंतर आनदमां मग्न रहेवुं.

प्रथम अनादि परमां अहंज्ञाव रूप मिथ्या परिणामरुप अविद्यानो, जेदज्ञानवेरु स्वपर गुण पर्याय जिन जिन विचारी नाश करे शुद्ध नये स्वरुपना जाण सहजानंदी गुरु पासे स्वपर द्रव्यनी जिनता जाणी, मिथ्यात्वनो अंश मात्र राखे नहि, निःशंकितादि अष्ट गुण प्रगट करे, पठी परगुण पर्याय उपरथी राग उठावे. परना अहंपणावेरु मोहनिय कर्मनी अष्टावीश प्रकृति अने तेना असं-

ચાતા અધ્યવસાયથી મુઝાઈ અજ્ઞાન, મિથ્યાત્વ, અને પરાચરણ રૂપે
 વર્તે છે શુદ્ધ નયે પોતાને પોતાપણે જાણતા સકલ અધ્યવસાય રૂપ
 વિજ્ઞાવ તથા પરને પોતાપણે જાણવાથી થયેલા સર્વે શુજ્ઞાશુજ્ઞ
 સકલ્પોની તરંગોના કલ્લોલ નાશ પામે, પરમસ્થિરતા આવે, નિર્મલ
 શુદ્ધધ્યાન પામે, વીતરાગતા પામે, પર પ્રવેશનો અજ્ઞાવ થાય, તેવારે
 નિજ જ્ઞાને નિજ અનંત ગુણનો જ્ઞાતા, અને પોતાના રમ્ય સ્વરૂપમા
 રમણ કરવાવાલો પરમ સ્થિરતાવત થાય સ્વદ્રવ્ય ગુણ પર્યાયમય
 તથા જ્ઞાન દર્શન ઉપયોગમય અજેદ નિજ પદ જાણી નિર્વિકલ્પ
 સમાધિમા મગ્ન થાય અનંત મહિમા જન્ય નિર્વિકાર, સાર, અપાર
 શક્તિ મહિત, મારૂ સ્વરૂપ છે એમ ધ્યાન ધરી નિશ્ચલ થાય પોતાનું
 સર્વસ્વ જાણે, એમ નિજ સ્વરૂપને જાણ્યાવિના પરગુણ પર્યાયને પોતા-
 પણે જાણી જાણી સસારી જીવ હુ લી થયા તે પરને અહપણે જાણવું
 કેમ મટે ? તે કહિયે ઠિયે -

હુ ઉપયોગવંત હું, મારા ઉપયોગને પરમેશ્વરની વાળી પોકારે છે,
 પુદ્ગલના સ્પર્શાદિક વીશ ગુણ અને સસ્થાનાદિ અનંત પર્યાય અને
 મારા શિવાય અન્ય દ્રવ્યના જે જે ગુણ પર્યાય તે રૂપે હુ નથી, સદા
 નિજ પ્રમેયમય હુ, એમ દ્રઢ નિર્ધાર કરે, પરપરિણતિ અજ્ઞાન વશથી
 મેં મારી જાણી તે ઉપર રાગ રીંછે રીંછી વિવિધ પ્રકારે રીંછ લીજ
 કરતો નિજ સત્તા સ્થલમાં સ્થિર ન રહ્યો, હવે પરપરિણતિનો રાગ ન
 કરું તો ન થાય મારા સદ્જાવમાદે સ્થિર રહું તો મુક્તિત્રિયાથી
 સંગપણ અવશ્ય પામું કર્મના જર્મનો નાશ નિજ શર્મ પામે થાય છે તે
 નિજ શર્મ કેવી રીતે પામીય ? તે કહે છે—

હુ ચિદાનંદ જાતિ, હુ, મારી આત્મ જાતિ માંહેલા અનંત પુરુષો
 આનંદપુરીમા નિજ પ્રિયા સાથે અનંત સ્વતત્ર આનંદેવિલસે છે
 હુ, જગત્ જીવની એક ચામ્રતો ચોરાશી લાલ જીવાયોનિમાદે
 જટકતો ફરું હુ તે મને ન ઘટે આહા ! કેવી શરમની વાત છે કે

एकवार वमन करेलु कोइ चाखतुं नथी तो अनंत जीवोए अनं-
तीवार वमन करेली एंठने चाखवुं अने ते उपर ललचावुं अने ते
मांहे मग्न रहेवुं ए मने न घटे पर अथिर जडमां सुख क्यांथी
होय ? मारुं सुख मारा उपयोगमां ठे ते मारो उपयोग सदा मारामां
ठे हु उपयोगने जूली अनुपयोगी जरु ड्रव्यमांहे अनादिथी रक्त
थयो, सुख स्थानक चेतना उपयोग जूद्यो, सुख क्याथी थाय ? हवे
मे साक्षात् उपयोग ठावो (प्रगट) कयों के अहं नर एवुं मानवुं ते
नर, देवादिक शरीर जरुमां तो होय नहि परमां अहंपणुं मानवुं
मारा अशुद्ध उपयोगथी थयु, जेम कोइ नट वलदनो स्वागधरी
पोताना मूल स्वरूपने जूद्यो कोइने पूठे ठे हुं मनुष्यपणुं क्यारे
पामीश ? एटले पोतानु स्वरूप जूलवाथी ए रीत थइ ठे तेमज चि-
दानंद पोताना स्वरूपने जूली नर, देहादिक पुद्गल पर्यायने पोता-
पणे मानी पोताना अनंत ज्ञान वीर्यने अने अवाधितपणाने जूद्यो
ठे. ज्यारे पोते पोताने पोतापणे जाणे त्यारे पोते शुद्ध सिद्ध स्वचा-
वने पामे. पोते यत्नविना पोताने जाण्यो नहि. कार्य एज ठे के आत्म
श्रद्धाए आत्म सुख अवलोकन थाय ठे ए श्रद्धा शायी थाय ?
ते कहिए ठीए—के प्रथम सर्वे लौकीक रीतथी विमुखं थइ पोतानी
शुद्धताना विचार सन्मुख थाय. कर्म गुफाविषे दुष्यो निज स्वरूप-
मय चिदानंद राजा रहे ठे ते गुफा त्रणं ठे तेनां नामः प्रथमं नोकर्म
गुफा, बीजी ड्रव्यकर्म गुफा, त्रीजी जावकर्म गुफा प्रथमं नोकर्म
गुफामां परिणति प्रवेश करी पोताना चिदानंद राजाने देखवा लागी
तिहां न मद्यो त्यारे चकित थइ रही, पाठी फरवा लागी, त्यारे
श्रीगुरुए कहुं के “ तुं शु दुं दुं तुं ” त्यारे ते बोली मारा चिदानंद
स्वामीने शोधुं तुं ते अहिंयां न मद्यो त्यारे श्रीगुरु चोदया “ तारो
राजा हुं वतावुं ” अहिंयांथी त्रीजी जावकर्म नामनी गुफा ठे त्यां
ते वसे ठे तेना हाथनी चलावेली क्रिया दोरी नोकर्म गुफासुधी

આવે છે, જો તે ન હોયતો ક્રિયા દોરી પોતાની મેલે હાલે નહિ, માટે વિચાર અને એ દોરીના અનુસંધાને ચાલી જા ડ્રવ્યકર્મ ગુફામાં પ્રકૃતિ, પ્રદેશ, સ્થિતિ, અણુજાગ, તારા સ્વામીના નિમિત્તથી નામ પામ્યા છે જ્ઞાનાવરણાદિક જે જે પ્રકૃતિ વધાઈ તે તારા ચિદાનંદ રાજાના અશુદ્ધ જાવ નિમિત્તથી છે ત્રીજી જાવકર્મ ગુફામાં રાગ, દ્વેષ, મોહના વિકાસમા સ્વરૂપ વૂપી રહે છે તે રાગ, દ્વેષ રૂપ વિકાસ તારા નાથનો અશુદ્ધ સ્વાગ છે તેમા તું શોધ જય ન કરીશ નિ શંક જાણ એ રાગ, દ્વેષ, મોહની દોરી સાથે જા, શોધ, જે પ્રદેશથી રાગ, દ્વેષ, મોહ રૂપ ક્રિયા દોરી જાહે છે તે પ્રદેશવંત તારો નાથ છે ક્રિયા દોરીને તથા અશુદ્ધ સ્વાગને ન દેખીશ, પણ અશુદ્ધ સ્વાગ ધરનાર, અને ક્રિયા દોરી પ્રેરનાર, અનંત ચેતના ચિન્હ પરમ આનંદમય તારા ચિદાનંદ સ્વામીને જેટી સુખી થા. પોતાનો જ્ઞાન મહિમા વૃણાવી વેળો છે તુ પિતાની લેજે એ ગુપ્ત જ્ઞાન થતા તારા નાથને પ્રગટ જોઈશ, એ નિજશર્મ પ્રાપ્તિનો ઝુપાય કહ્યો નિજ સુખતો નિજ ઉપયોગમાં છે તે ડુર્લભ કેમ થયું છે તે કહિયે ઠિયે-એ પરિણામજૂમિકામાંહે મોહમદિરા વડો અવિવેકમહ્ત્વ ઉન્મત્ત થયો છે, વિવેકમહ્ત્વને જીતી રણથંજન રોપી લખડો થયો છે જોરાવરીથી ચેતનાને ચેતનાની સુખ નિધિનો વિલાસ કરવા દેતો નથી જ્યારે વિવેકમહ્ત્વનું જોર પ્રગટે ત્યારે અવિવેકને પઠાને, ત્યારે નિજ નિધિ વિલાસને પામે પર ઝૂંચી સ્વોદો આહાર સેવવાથી મિથ્યાત્વ જ્વર ઝૂપન્યો છે, તેથી વિવેક નિર્બલ થયો છે, માટે સ્વઆચરણ પારો, શ્રદ્ધા બુદ્ધિના રસવને સુધારી સેવન કરે તો મિથ્યાત્વ જ્વર મટી વિવેકમહ્ત્વ સબલ થાય, અને અવિવેકને નાશ કરે, ત્યારે આનંદ નિધિનો વિલાસ થાય સ્વઆચરણ અને શ્રદ્ધા શું, તે કહિયે ઠિયે અનાદિથી સસારમા જીવ આત્મજાવને ન જોતાં આત્માથી બાહિરની વસ્તુમા કર્મચેતના, કર્મફલચેતનાપણે સકલ સમય

वर्त्यो ज्ञानचेतनापणे निज निधि विलासनो अवसर न पाम्यो. हवे जिनवचन अमृत अंतर दृष्टिमांहे अंजन करी ज्ञान, दर्शन, चरण, निज स्वभाव आचरण रूप पारो सेवीए तो आत्मवीर्य वृद्धि पामी विवेकमह्य प्रवल पराक्रमवंत थाय. हु कोण तु ? माझं स्वरूप शु ? हुं केम जूढ्यो ? एम परतरफथी दृष्टीवाली दर्शन, ज्ञान, चरण, रूप निज आत्मगुणमां परिणति रमावे. दर्शन गुणे देखुं हुं, ज्ञान गुणे स्वपर विशेष स्वभावने जाणुं हुं, चरण परिणामे करी आचरण करुं हुं, ए त्रणे गुणो मे अन्य ज्ञेयोमां ज्ञेयार्थपरिणमनपणे प्रवर्त्ताव्या, जो निजमांहे एकत्वपणे रमावुं तो अनंत चेतना निधान माझं मारे स्वतंत्र ठे. मे ममत्वपणे अनादिथी परज्ञेयोमां आचरण करुं, में मारा निर्मल पदमां उपयोग न दीधो, अतींद्रिय सुख लाजथी रीतो रह्यो. अनंत केवली थया तेजए स्वरूप शुद्ध करुं, अनंत सुखी थया मारे पण स्वरूप शुद्ध करवुं एज माझं कार्य ठे मुनि-श्वरो निरंतर प्रमाद ठोडी स्वस्वरूप शुद्ध करेठे, माटे माझ त्रिलोक-पूज्यपद शुद्ध प्रगट करी सहजानंदी थाऊं. कर्म घन घटामां मारा स्वरूप रूप सूर्य तूष्यो ठे, मारा स्वरूपनो प्रकाश कर्म घटाए करी ह्णायो नथी; पण पर्याय अवरया ठे, वली वली कर्म घटानुं जोर ठे पण मारा स्वरूपने ह्णि शके तेम नथी. चेतनाने अचेतन करी शके नहि पण मारीज जूल थइ, हुं स्वपद जूढ्यो हुं. जागीने जो-ऊंतो माझं पद अखंड चेतनामय जेमनुं तेम कायम ठे. जेम कोइ रत्नछिपनो रहेवाशी मनुष्य हतो, रत्न समूहमां रहेतो हतो, रत्नना मदिरमां रहेतो हतो, रत्ननी परखनो अजाण हतो, रत्ननी परख-वाला देशमां आव्यो एना पासे कोइ जागमां लीली मणी चोटी आवी हती. एकदिन सरोवरे स्नान माटे गयो. ऊवेरीए सरोवरनुं पाणी लीलुं थयेलुं देखी जाणुं के आ पुरुष पासेनी मणीना प्रजा-वथी पाणी लीलु थयुं ठे. ते पुरुषने चेताव्यु के आ ताहारी मणी

महा मृद्व्यवंत ठे, ते बोद्ध्यो में न जाएयु एम पोतानु निधान पो-
तानी पासे जाणता सुखी थाय तेम हुं चिदानंद तु, अनंत चैतन्य
चिन्मस्ति अनंत गुणमय तु, मारा उपयोगने आधीन ठे, हुं मारो
परिणाम स्वरूप उपयोगमार्थी नहि चलावु तो अनादि दु ख नाश
अशे सहेल रस्तो निज स्वरूप पामवानो ठे इष्टीगोचर करवुंज
दुर्लभ ठे, पण सत पुरुषोए सुगम करी आप्युं ठे, तेमना पसायथी
हुं पाम्यो तु, ते मारो अखड विलास सुख निवास आ अनुजव
प्रवेशिकामां ठे, वचन गोचर नथी, जावना गम्य ठे, ए मारो स्वरूप
ज्योतिनो प्रकाश निज घरमां प्रकाशी रखो ठे, ठुप्यो नथी, गुप्त केम
मानु ? ठती वस्तुने अठती केम कहु ? पहेलां ठतीने ठती न जाणी
हती, तेथीज दु ख फल थयु हतु हवे शरीरने मारा पणे केम मानु ?
ए तो रुधिर वीर्यथी ऊपन्यु ठे, सात धातु, सात मल, अनेक रोगनुं
ऊपाटान जन्म अथिर ठे ते हुं नहि, एनु मने कांड नहि, मे कयुं
नथी, मारे माटे नथी, मारा कारणथी परिणम्यु ठे पण माराथी नथी,
मारु नथी, मारामां नथी ज्ञानावरणादिक वर्गणा विजाती, अचे-
तन, बाधक, वर्णादि रुपी, विनम्बर, विजत्स, दुग्धित जाव ठे एज
स्वभाव मलिन करे ते कर्म ऊदयथी थयु ठे एथी निज
चेतनाग्रत मारु पट हुं पाम्यो ज्ञान लक्षणथी लक्ष उलखी स्वरूप
श्रद्धावने आनंदकदमा केली करी सुखी थाउ स्वरूप श्रद्धावने
आनंदकदमा केली केवी रीते थाय ते कहिए नियो

अनंत चेतनाचिन्ह सहित अखडित गुणनो पुंज अनंत पर्याय
धारी इव्य ज्ञानादि गुण परिणति पर्याय अवस्था रूप वस्तुनो निश्चय
थयो ज्ञान जाणवा मात्र, दर्शन देखवा मात्र सत्ता अस्ति मात्र, वीर्य
सामर्थ्य मात्र, केवल एवी प्रतितिअने रुची जावने श्रद्धा कहिए तेथी
उपनी आनंदकदकेली करी सुखी थाउ स्वरूप ज्ञानानंद, स्वरूप दर्शना-
नंद, मन्त्रावाचरणानंद, अनंत वीर्यानंद, स्वगुण तृप्तिआनंद, एम अनंत-

गुण स्वतंत्र अव्यावाधानंद तेज स्वरूपानंद ठे. ए मोहेज परिणति रमावंची
एथी अन्य जे पुद्गल सत्ताजूमि त्यां प्रवेश करवो नहि; तेमाहे
ज्ञानावरणादिक आठ कर्म अने मोहादिक कर्म शत्रुनुं कुटुंब वसे ठे;
ते तरफ जवु नहि, ने जोवुं पण नहि, तेथी सुख समूह थाय, एची
बीजो चढतो अने सुगम उपाय नथी. जवी जीवोने जगवंते शिव
मार्ग सोदलो ए रीते वताव्यो ठे. एवी जगवंतनी आणा सेवतां संत
महंतो थया. में पण ए आझानी जावनानो गाढो यज्ञ रोप्यो ठे.
सम्यक् द्रष्टीने एवो अज्ञास निरंतर रहे, कर्म परिणाम अज्ञावची
ज्ञान स्वरस मंस्कित सुखराशि प्रगटे त्पारे कृत कृत्य थाय. आत्मानुं
स्वरूप गुप्त थइ रखुं ठे, ते ज्ञाता शी रीते थाय १ जावना परीक्ष
ज्ञान करी करी वधारीए ते केवी रीते सिद्धि थाय ते कहिए भिये-
जेम कोइ दीवाने पांच पडदा ठे तेमांथी एक पन्नादो दुर करवाथी
कांश्क उद्योत थाय, बीजो पन्नादो दुर करवाथी विशेष अंश प्रकाश
खुले, बीजो गये चढतो प्रकाश थाय, वली पूर्ण प्रकाशनी दृढ प्रतिति
वधे, चोथो गये अधिक प्रकाश थाय, पांचमो पडदो गये पूर्ण परम
स्वतंत्र अक्षय प्रकाश थाय एम ज्ञान आवरणना पांच पडदा ठे.
मति श्रुतज्ञान आवरण गये पोतानुं स्वरूप पोतापणे मनाय, पर
स्वरूप उपरथी अहंममत्व उठे तो अंतरंग एवी प्रतीति आवे के
हुं शुद्ध सिद्ध परमात्मा रूप हुं अन्यरूपे मारुं नथी, जेम कोइ
पुरुष दंरिद्धी ठे. करजनो थोक ठे, तेनां घरमां चिंतामणि ठे, पोते
जाणतो नथी कोइ दयालु पुरुषे कहुं “ हे जाइ ! तारा घरने विषे
चिंतामणि ठे ए चिंतामणि पसाये तारे निधि विस्तरी रही ठे हुं
चिंतामणि ने जाण ते वचननी प्रतिति थतांज पोते दुःख दंरिद्धी
मुक्त थाय, तेम शुद्धात्म जावनी प्रतिति आवे, अनादि दुःख दंरिद्ध
दूर थाय, निज निधिनो अधिकारी थाय, एम मति श्रुतवडे अंश
अश निमजता वधतां वधतां परम अवधि मांहे सकल पुद्गल

પરમાણુ આદિ, રૂપી ડબ્બ પ્રત્યક્ષ દેસે, અને પુદ્ગલ ડબ્બના કેટલાક અનંત જ્ઞાને પ્રત્યક્ષ જાણે. વહી મન પર્યંચ આવરણ ગયે અઢીઢીપ માટેલા સંઘી પંચેન્દ્રિય જીવોના મનોગત જાવ જાણે. એમ જ્ઞાનની નિર્મલતા વધતે વધતે ક્ષય ઉપશમ જ્ઞાનવડે કેવલજ્ઞાનાવરણ પટ તોમી પૂર્ણ પરમ પ્રકાશ પામે. એમ હું જ્ઞાનરૂપ તું, અન્યરૂપ મારું નહિ, એવી જે દૃઢ પ્રતિતિ, ને નિજ રૂપે રહેવાની રુચિ, તેને સમકિત કહિય. અને પ્રત્યક્ષ કેવલ સ્વરૂપ તો સર્વે આવરણ ક્ષય થયે પ્રગટે, પણ સમ્યક્ ગર્જિત શુદ્ધ સિદ્ધ સ્વરૂપની પ્રતિતિ તે પરોક્ષ જ્ઞાન કહિય. એમ પરોક્ષ જ્ઞાન વધારતે વધારતે ક્ષય ઉપશમ ગુણ વૃદ્ધિ પામી પૂર્ણ ક્ષાયક જ્ઞાને પામે થોમ્ના જ્ઞાનવાલો કેવી રીતે પ્રતિતિ કરે તે કહિય ટિપે

મારો દર્શન જ્ઞાનનો પ્રકાશ મારા પ્રદેશથી ઉઠે ઠે, જાણપણું મારું હું પોતે તું, એવી રીતે કરતા આનંદ વધે તે નિર્વિકલ્પ મુગ્ધ ઠે જ્ઞાન ઉપયોગ આવરણમા ગુસ્ત ઠે જ્ઞાનીમા આવરણ નથી જેમ સૂર્યમાં વાદલાં નથી કિરણો અને વાદલાં એક ક્ષેત્રે પયાં ઠે, તે પ્રકાશને રોકે ઠે તેમ જેટલા અંશે આવરણ ગયું, તેટલા અંશે જ્ઞાન પર્યાય નિર્મલ થયા એમ જ્ઞાન, આવરણથી ન્યારું ઠે, તેજ પોતાનો સ્વજાવ ઠે. જેટલું જ્ઞાન પ્રગટ થયું, તેટલો આત્મ સ્વજાવ સુલ્હો, તેજ આપાપણું ઠે વિશેષ પટલું જાણવું કે એક આવરણ જગાથી જે જ્ઞાન સુલે અને વીજા આવરણમા જઈ અવરાય, તેટલું મેંડું રહે પણ જે આવરણ મટે જ્ઞાનના અંશ સુલ્હા અને તે સુલ્હા અંશો સ્વરૂપમાં આવે તેટલા નિર્મલ રહે, તે ગુસ્ત કેવલ શુદ્ધતા ઠે, પણ પ્રતિતિમાં શુદ્ધ પરમાત્મ જાવની પ્રતિતિ કરી કરી આનંદ વધારીય. આત્મા શુદ્ધ જાવનાથી નિર્મલ થાય એ નિશ્ચય ઠે— (પ્રા મતિ સાગતિ) પટલે અશુદ્ધતાને જોગવતાં અશુદ્ધતા વધે

અને શુદ્ધતા જોગવતાં શુદ્ધતા પ્રગટે. નિજ સ્વરૂપ સાંદ્રાત્ કેવી રીતે થાય તે કહીએ ઠીએ.

પ્રથમ નિર્મલ જાવનાવડે સંસાર જાવના ઠોડે. કેવી રીતે કરે તે કહીએ ઠીએ—દૃશ્યમાન રૂપી જડ પદાર્થમાં મમત્વ અને રાગ દ્વેષ ન કરવો, અનિત્યાદિ વાર જાવના જાવવી વલી મૈત્રી આદિ ચાર જાવના પણ જાવવી જન પદાર્થમાં આપોણુ માને સુખ વ્યાંથી ? શરીરાટિકમાં આપોણુ માને ઊલટી સુખની હાણિ થાય તે રાગ, દ્વેષ, મોહજાવ, જવજાવ, અજ્ઞાતાજાવ, તૃષ્ણાજાવ, અવિશ્રામજાવ, અસ્થિરજાવ, ડુઃખજાવ, આકુલતાજાવ, સ્વેદજાવ, અજ્ઞાનજાવ વિગેરે પરના અહંમમત્વવળે થાય છે. માત્ર નિજ શુદ્ધ સ્વજાવ જ્ઞાનથી શાંતજાવ, વિશ્રામજાવ, સ્થિરતાજાવ, અનાકુલજાવ, સ્વતંત્ર આનંદજાવ, તૃપ્તિજાવ, નિર્વૃત્તિજાવ, નિષ્કામજાવ, અકંપજાવ, ઉદાસિન્નજાવ, સમતાજાવ આદિ નિજાત્મજાવ ઉપાદેય છે. શુદ્ધાત્મ પરિણતિમાં આત્મ જાવ છે. નિજ પરિણતિમયી હું હું, એ જાવે આત્મતા પ્રગટે હું પરિણામી, પરિણામ માહુરા, પરમ દામા મય, પરમ માર્દવમય, આર્જવમય, મુક્તિમય, તૃપ્તિમય, સયમમય, શુદ્ધતામય, આર્કિંચનમય, સત્યમય, અઢાર હજાર જેદે અબ્રહ્મજાવ ટાલી શુદ્ધ બ્રહ્મમય હું હું, એમ નિજ પદની અસ્તિતા યથાર્થ જાવી નિજ પદ પરિણામી રહેવું. સ્વપરિણામી થયે સ્વપદ પ્રગટે અહિંઆં કાય ચેષ્ટા નથી વચન ઉચ્ચારનુ કામ નથી, મનના શુજા-શુજ સંકલ્પ નથી, આત્મ સ્વજાવમાં મમ્મ થઈ આત્મ પરિણામ પરજાવ મલિનતાએ મલિન થવા દેવો નહિ, એમ ચિત્ પરિણતિનો વિવેક રાખવો. નિજ પરિણતિ નિજ રૂપે રમાવવી. મન દ્વારાએ વિવેક હોય પણ પારણતિ ચિત્ સ્વરૂપમાં રમે તિહાં મન વાજૂ રહે; કેમકે મન તે પર છે જ્ઞાન પરિણતિ નિજ વસ્તુ છે. પોતાનું શુદ્ધ પરમાત્મ સ્વરૂપ જાવતાં પરમાત્મપદ પ્રગટ થાય છે; તિહાં મન પ્રથમથીજ

નિર્વૃત્તિ પામે છે. જ્ઞાન-પરિણતિ શુદ્ધ થયે અનાત્મ પરિણતિ મટી
 આત્મા શુદ્ધ થાય છે આત્માએ નિજ આત્મ પરિણામ કરવો. એજ
 કૃત કૃત્યપણું છે. યોગીશ્વરો પણ 'ઘટલુંજ-કરે' છે. પ્રાણાયામ, ધ્યાન,
 ધારણા, પ્રત્યાહાર, સમાધિ આત્મ શુદ્ધતા કરવાનેજ માટે છે
 પરિણામ સ્વરૂપવાલા કરવામા અનંત, સુખ થાય અનુપમ પદમા
 સરસ એકતા થઈ ઉપયોગ શુદ્ધ થયો, સહજાનંદ પદનો સ્વાદ લીધો
 શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધ, સ્પર્શાદિકની જોગવવાની ઇચ્છા, તૃષ્ણા
 કામના મટી નિજ પરિણામ નિર્મલ કર્યા વિના પોતે પરમેશ્વર
 સસારચક્રમા જવ જમરી જમે છે પોતાના પરિણામ સ્વરૂપાનંદી થયે
 પરમેશ્વર કહેવાય, એવો પ્રજાવ સહજ સ્વરૂપાનંદ પરિણામનો છે
 અપૂર્વ લાજ થયો, તે પરિણામ સહજાનંદ સ્વરૂપમા કેવી રીતે લાગે
 તે કહે છે.

વર્ણાદિકની, ગ્રાહકતા, વ્યાપકતા, રમણતા, કર્તૃતા, જોસ્તૃતા
 આદિમા જતા પરિણામ વારી સહજ જ્ઞાન, દર્શન, ચરણાનંદી
 કરી, સ્થિર રાખવા વાર વાર સ્વરૂપ નિર્ધાર ડ્રષ્ટી ગોચર કરી, મગ્ન
 રહે, જ્ઞાન બાહિર પરિણામ ન કરે, અલંકૃત ચેતના, તરંગમાં, પરિણામ
 લીન રાહે, અમરપુરી નિવાસ નિજ વોધ પ્રકાશથી નિશ્ચલ, અચલ,
 અંતુલ, અમિત, અલંકૃત, અનંત ગુણ રત્ન મક્તિ, બ્રહ્માંડનો પ્રકાશી
 થઈ રહે. ત્રિલોક ચૂપ પરમાત્મ પદ પામી પાવન રહે યથાર્થ જ્ઞાન
 પરમાર્થ નિદાન આરાધીય, એમ નિર્વાણ પદ આરાધીય, અલલ,
 અવિકારી, કર્મ રોગ અપહારી, વાધા રહિત, મહત, જ્યોત્સના આધાર,
 જવ પારનો કરણહાર, જગત્ સાર એવો શુદ્ધાત્મ વોધ આરાધીય
 સર્વે તીર્થંકરોય શુદ્ધ વોધ આરાધવો કહ્યો છે માટે ક્યા સુધી કહી
 એ? શુદ્ધ વોધ એજ પરમ સાર છે. જેમાં વિપરીત કરણી જવ હુ લેની
 જરવાવાલી નથી, એવો વોધ આરાધીને અનંત જીવ શિવ રસી
 થઈ આનંદપુરીમાં અનંત-આનંદનો વિલાસ કરે છે, પરી સ્વપદ

ઘોડી કદાપિ વાહેર જતા નથી. નિજ પદ નિવાસ નિજમાં છે. મૃગ મૃગમદસ્થાન જૂલી વાહિર હુંદવાથી ડુઃખ પામે છે; તેમ ચેતના સુખસ્થાન જૂલી વાહિર જટકવાથી સુખ વિલાસ ન પામતાં. ડુઃખ દોહીલાં પામે છે. પરમ ગુરુ કૃપાથી ચેતના સુખસ્થાન પામી નિજાનંદ વિલાસી થઈ શાશ્વત વિલાસ કરે છે. જ્યાંસુધી પરપદમાં આપો જાણ્યો, ત્યાંસુધી રાગી થઈ અનત આકુલતા યોગવે છે. નિર્મલ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રથી નિજ પદ અજેદ જાણી તુરત પરમ-મત્તવની હાણિ થાય છે. ઇટલે અનત ક્લેશથી નિર્વૃત્તિ અને પરમાનંદની પ્રાપ્તિ થાય છે. જેમ કોઈ રાજા મધપાન કરી નિદ્રા સ્થાનમાં રતિ માની રહ્યો છે. મદ ઉત્તરે રાજપદનો વિવેક આવે, આપણો રાજ્ય અધિકાર સંજાળે તેમ આત્મા પર પદના અહંપણા રૂપ મદ પીને નિજ રાજ્યાધિકાર જૂલ્યો છે. પોતાના અધિકારના જ્ઞાન રૂપ અમૃત પાન કર્યે પર અહંપણા રૂપ મદ ઉત્તરે, વિવેક આવે, આપણો રાજ્યાધિકાર સંજાલી સ્વતંત્ર સહજાનંદ વિલાસી થાય. કોઈ પ્રશ્ન કરે કે “જ્ઞાનતો જાણપણા માત્ર છે; તો પોતાને કોણ જાણે ? તેને કહિયે જેમ સૂર્ય પોતાના અંગને અને પૃથ્વીને પ્રકાશ આપે છે, તેમ જ્ઞાનની સ્વપર પ્રકાશક શક્તિ છે. પોતે પોતાને અને પરને જાણે છે. માટે હું જ્ઞાન તું, મારા જ્ઞાનવને હું મારી અનંત શક્તિને અને સ્વપર પ્રમેયને પ્રમાણ કરવાવાલો પોતેજ જ્ઞાન રૂપ તું, એવો દ્રઢજાવ તેજ સમક્તિ છે. આપણો ચેતના પ્રકાશ મોહ વિકાર પામી મલિન થયો છે, પર વર્ણાદિકની લેશ્યાયે લેસાણો છે. તે સ્વપર દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય, લક્ષણ જેદવિજ્ઞાને જિન્ન જિન્ન જાણી પર ગુણ, પર્યાય લક્ષણથી ઉદાસિન્ન વૃત્તિ કરી, સ્વદ્રવ્ય ગુણ પર્યાય લક્ષણ અજેદપણે આપણા જાણી સ્થિર ઉપયોગે નિર્વિકલ્પ ધ્યાન કરે એજ મોઢા માર્ગ છે. આત્માની શક્તિ પર મમત્વ વને મેલી થયેલી છે, પણ નાશ થઈ નથી. જેમ કોઈનો પુત્ર બજારમા ગયો છે. કોઈ તેની માને પુત્રું કે “તમારે

पुत्र ठे?" तो तेणेकहुं " हा मारे पुत्र ठे " वजारमां गयो माटे नथी
 एम न कहेवांय, तेम आत्मानी शक्ति लेख्यावने मलीन थयेली ठे,
 पण नाश थयेली नथी. पोताने पोताना रूपे जाणवार्थी पर अव्यनुं
 ममत्व अने लेख्या नाश पामी निर्मळ गुण पर्याय विलास प्रगट
 थाय ठे हे चिदानंद ! तहारू चरित्र आश्चर्यकारी लागे ठे पोतानी
 दर्शन ज्ञान शक्ति ठती अठति करी राखी ठे जेम लोटन जमी
 (जटामांझी) देखी विलाडी लोटे ठे, तेम निज पद चुलेखो जीव
 पुद्गल वर्णादिक देखी मोह पामी जवचक्रमां लोटे ठे अंतर-
 मुहूर्त अखरु समये शुद्ध नये शुद्ध स्वरूपमां स्थिर थइ अनुभव
 आस्वाद ले, तो जव व्रमण मटे, त्रणलोकनु राज्य पामे आत्माए
 चोराशी लाख जीवायोनिमां अनेक स्वांग लीधा पण पोते चेतना
 रूप ठे स्वांग रूपे थयो नथी जेम कोइ काष्ट पापाणनी पुतळीने
 साची छी मानीने नेने बोलावे, चाहना करे, तेनी सेवा करे, पठी
 जाणे ए निर्जीव ठे त्यारे पसताय ए प्रमाणे पोतानुं स्वरूप अण-
 जाणतो जरु शरीरादिकने सेवी, तेना संजोग विजोगादि डु ख
 जोगवे ठे एमज निज स्वभावानो साचो घोष थये विज्ञाव वूटे,
 दोरडीमा सर्प नथी, अंधकार वशे सर्प मनाय ठे तेम पुद्गल वस्तुमां
 आपणु काइ नथी आखा समुद्रना पाणी वने धोवार्थी पण देह
 पवित्र थाय नहि, तेने पवित्र राखवा चाहे ठे, ते जूगोज खेद करे
 ठे ठीकरी पकळी रूपीठ मानी तेने वापरी सुखी थवा चाहे ठे पण
 ठीकरीथी वस्तु काइ आवे नहि तेम पुद्गल वडे सुख वस्तु आवे
 नहि पोतानी नूल तज्याविना पोतेज पोतानी हांसी डुनीआमां
 देखाने ठे अनंत ज्ञाननो धणी नूलथीज डु'ख पामे ठे जे हांसीथी
 शरम पामे ते फरो हासी जेवु काम करे नाइ आत्मा परम पूज्य
 परम पवित्र ठे जेनो वात करतां अनुपम आनंद आवे एवुं निज
 पद ठोडी, जे वने अनंत पुद्गल परावर्तन करवां पने एवु परपद

बहु रुचि थी सेवा ठे एवी हठीली देव न ठोमवी ए, केवी मूर्खाई ठे ? जेम कोइ सापने हार जाणी गळामां नांखेतो दुःख पामे, एमां कांइ आश्चर्य नथी. तेम परपद सेववाची दुःख थायज थाय ! जेम एक नगरमां उष्टीबंधवालो पुरुष आव्यो, राजाना नजीकमां रह्यो. कोइ वखत राजा मरण पाव्यो ए वात कोइने जाणवा न देतां राजाने ठेकाणे काष्टनो राजा वनावी वेसाड्यो. अने मुएला राजाने घणो उंडो दाटी वेमालुम जग्या करी हवे कोइ राजाने राजकाज संबंधी कांइ वात करे, त्यारे पेलो उष्टीबंध नर जुवाव दे. काष्टना राजाने लोक साचो जाणे राज्य उपज उष्टी बांधनार नर जोगवे. एटलामां वननी वुटी माथे राखेली ठे एवो कोइ नर त्यां आव्यो, तेने देख्युके लोको अज्ञानथी निर्जीव काष्टना राजानी सेवा करे ठे, उपज धूतारो खाय ठे, एम जाणी लोकोने कहुं के “हे मूर्खाई ! निर्जीव राजानी सेवा करे तमोने शो फायदो ठे ? ए राजा तमारुं रखोपुं करी शके एवो नथी ” ते लोकोए समजी काष्टना राजानी सेवा ठोडी तेम समकित वुट्टि जेनी पासे ठे, एवा श्री गुरु जिवि जीवोने चेतावे ठे के “ जडनी सेवा ठोडी चिदानंद राजाने सेवो, एटले परम सुखी थशो.” ते गुरुना वचनना पसाये चिदानंद राजाने जाणे, ते जरु सेवाची वुटी सुखी थाय. एटले गुरुनां वचन विनय सहित आदरे ते सुख पामे ठे. जेम कोइने घेरे वालक अवतर्युं, ते वालकने जन्मथी आंख उपर चर्म पमल हतुं. कोइ सुइ वैदे देखी तेने कहुं तारी आंख अंदरथी निर्मल प्रकाशवान ठे, जो तारी मरजी होय तो पमल दूर करी आंखनो प्रकाश खुड्यो करीए. त्यारे ते वालक बोड्यो के “ तमारी महेरवानी ” पठी ते वैद्ये मृदयवान दवा अंजन करी, चर्म पडल दूर कर्युं, आंखनो प्रकाश खुड्यो स्वपर रुपने देखवा लाग्यो. तेम आत्मा अनादिथी ज्ञान दर्शन उष्टीवंत ठे. कर्म पमल पण अनादिनुं ठे. अंदर देखवा जाणवा रूप निर्मल शक्ति ठे गुरु

મહામૂલ્ય પ્રવચન અંજન કરી, અજ્ઞાન પમલ દૂર કરે છે. શીપમાં રૂપું નથી, મૃગજલમાં જલ નથી, કાચ મંદિરમાં ધીજો શ્વાન નથી. મૃગની હુંટીથી વેગલી કસ્તૂરી નથી, નલિનીનો સૂડો કોણે પકડ્યો નથી, વાનરની મૂઠી કોણે પકડી નથી, કૂવામાં ધીજો સિંહ નથી, પમળામાં પુરુષ નથી, માત્ર મિથ્યા ત્રમવને દુઃખ ઉપજે છે. તેમ પર અહં મમત્વ વને જીવ અનાદિ દુઃખી થઈ રહ્યો છે, સ્વરૂપ જાણી આદરે સુખી થાય આત્મા પોતાનું શુદ્ધ સ્વરૂપ જાણ્યા વિના સુખ માટે ધન સંચય કરે છે, દેશાવર ઝટકે છે, વિષય ઝોગના પદાર્થ વસાવે છે, દેવાદિક સુખને ચાહી અનેક શ્રમ કરે છે, પણ સાચું સ્વતત્ર સુખતો નિજ સ્વરૂપ જાણે થાય મોહ ઊગારે સંસારી જીવને પર ડ્રવ્યમાં અહં મમત્વ રૂપ અવિદ્યા ફેલાવી છે શ્રી ગુરુ ઊગારે નાશ થવાને માટે શુદ્ધ મંત્ર વતાવે છે કે “ (નો અહંમમેતિ.) ” એ મંત્ર જે હમેશ જપશે તે પોતાની નિધિ ચૂકશે નહિ વલી શ્રી ગુરુ જગત્ જનને પોતાનું સત્તાન્નૂમિનું ઘર વતાવે છે કે “ તુ પોતાના નિર્મલ ઉપયોગ વડે આપણા ઘરમાં રહી નિજ નિધિનો વિલાસ કર, તાહારી હરામજાદી વડે તુ પોતાનું રાજ્ય ચૂલી કોડી કોડી જાચી કગાલ થઈ રહ્યો તું, તાહારું નિધાન તાહરા પાસે છે, તું સજાલતો નથી, તેથી દુઃખી થયો તું. જેમ કોઈ ચંપો ગોવાલ ધતુરાનું પાણી પીને પોતાને ચૂલ્યો પોતાના ઘરની આજુબાજુ ફરતો પોતાને શોધે છે, ઘર પાઠલ રહી પોકાર કર્યો કે ચંપો ઘરમાં છે? ત્યારે તેની સ્ત્રીએ કહ્યું “ તુ કોણ છે ? ત્યારે તેને શુદ્ધી આવી કે હું પોતે ચંપો તુ ” તેમ શ્રી ગુરુ આતમતા વતાવે અજ્ઞાનતા રૂપ ધતુરાનું વિષ ઉતરે સુખી થાય શ્રી ગુરુ વચન સુધારસ પીધા વિના વિજાવ દુઃખ હૃદમાં સુખ માની, દુઃખ ઝોગવી રહ્યો છે ગુરુ વચનામૃત પીધે મોહ મંદ ઉત્તરે, સુસ્તી થાય, પઠી પરતરફ દેખે પણ નહિ નિજ સ્વરૂપ દેખતાજ ત્રણ લોકની ઠકુરાર્ પામે નિજ સ્વરૂપમાં અનુજવ દ્રષ્ટિ અમૃત

ધારા વરસે છે. અહિયાં પર સ્વરૂપ અવિદ્યાનો અવકાશ નથી; પણ અનાદિ વિજ્ઞાવ વશથી જેમ સોનાની ટ્રાણમાં સોના સાથે અનાદિ ઉપલ સંયોગ છે, તે અગ્નિ-સંયોગે ઉપલ ચિત્ર પડે પઠી સોનામાં મલિનતાનો સયોગ નથી. તેમ નિર્મલ ધ્યાનાગ્નિમાં મોહમલ નસ્મ થાય, આત્મા કંચન સમાન નિર્મલ થાય, શરીરના મમત્વ વડે ક્રોધાદિક સર્વે કર્મ પ્રકૃતિ, મન, વચન, ઇન્દ્રિય અને કુટુમ્બ પરિવાર વિગેરે સર્વેને પોતાના માની, તેના રક્ષણ અર્થે અનેક પ્રયત્ન કરે છે. સુવર્ણ, હીરા, મણિ, માણેક, મંત્ર, જંત્ર, કલા, વિજ્ઞાન, રિદ્ધિ, સિદ્ધિ જે જે ચૌદરાજ લોકમાંહે મનોહ્ર જોગના પદાર્થો તે સર્વેનું મમત્વ કરી કર્મપરિણામ સાથે બંધાઈ રહ્યો છે, મન વચન કાયાની ક્રિયા પોતાની જાણી એ માહરાં, હું એહનો, એ હું, એવે પરિણામે ત્રિકાલ-વર્તી સર્વે ક્રોધ જાણવા દેખવાની પોતાની શક્તિ આવરી રાખી છે. જ્ઞાનાદિ શક્તિ ડલટી પરિણામથી રાખી છે. તેજ અજ્ઞાનાદિ વિકાર થયો, તે વડે પરને આપ રૂપે દેશે છે. પોતાને પર રૂપે દેશે છે, ચેતનને અચેતન, અચેતનને ચેતન; વિજ્ઞાવને સ્વજ્ઞાવ, સ્વજ્ઞાવને વિજ્ઞાવ શત્રુને મિત્ર, મિત્રને શત્રુ, અહિતને હિત, હિતને અહિત; જ્ઞેયને જ્ઞાન, જ્ઞાનને જ્ઞેય, અકારણને કારણ, કારણને અકારણ, કારણને કાર્ય, કુગુરુને ગુરુ, ગુરુને કુગુરુ, દેવને અદેવ, અદેવને દેવ, ધર્મને અધર્મ અધર્મને ધર્મ; એમ અનેક વિપરિતતા તથા બંને પક્ષને સમાન જાણવા-પણું થયું છે, અને જેટલી ચૌદરાજલોકમાં સંજીવ અજીવ મિશ્ર વસ્તુ છે તે પોતાને આદરવા લાયક જાણી તેનો આચરણ પરિણામી થઈ રહ્યો છે કાચ ચેટ્ટા. પણ તે વિપે કરે, વચન આલાપ પણ તેને માટે કરે, શુભાશુભ સંકલ્પ પણ તેજ માટે કરે, સમય માત્ર પણ સહજાનંદ સમાધિનો અવકાશ રાખ્યો નથી. સુખ ક્યાંથી હોય? પોતાની સર્વ શક્તિ પરમાંહે વાપરી આત્મવીર્ય ડલટું પરિણામ છે. સ્વરૂપાચરણ કરવા વીર્ય ટેક નિર્બલ થયું તેથી આત્માના અનત

ગુણો સર્વે નિર્વલ થઈ પરિણમ્યા છે સ્વસ્વરૂપે પરિણમવાનું બલ નિર્વલ થઈ રહ્યું છે, એમ સર્વે ગુણ વિકાર જાવી થયા છે સદ્જાનંદ સમાધિ રૂપ સુખ ગુણ છે તે પુણ્ય પાપ રૂપ વિકારી થયો તે વિકારને જોગવ્યાં કરે છે. એમ ગુણ ગુણની અનત શક્તિ સિદ્ધાંતમાં કહી છે તે સર્વે વિકારી થઈ રહી છે, તે ગ્રંથાંતરથી જાણી લેજો પણ સત્તા વધે સર્વે ગુણ અવિનાશી ઠત્તીમાં રહ્યા છે સત્તાએ સર્વે ગુણને શાશ્વતા રાખ્યા છે શુદ્ધ સ્વરૂપ જાણ્યાવિના પરને પોતાપણે માની કારક પરિણતિ ઝલટી પરિણમાવી છે જિન વચન હૃદયે ધારી પર કારકતા ઠોડી કારક ચક્ર સુલટું પરિણમાવે પરિણતિ સુલટી પરિણમે મિથ્યાત્વ, અવિરક્તતા, કપાય, યોગ, પ્રમાદ રૂપ પરકારણતા તર્જી સમ્યક્ જ્ઞાન, દર્શન, ચરણ, નિજ કારણતા ગ્રહે, સકલ દુઃખ મટે, સ્વતઃ સમાધિ પામે ચેતન શક્તિ પ્રકાશ અનાદિનો છે એવો ઉપયોગ-ધારી આત્મા કર્મે કરી સ્વરૂપ આવરી સંકોચ વિસ્તાર ધરે છે

આત્મા આકાશવત્ કેવી રીતે સંકોચ વિસ્તાર ધરે ? પુદ્ગલમાં સંકોચ વિસ્તાર શક્તિ છે, પુદ્ગલમાં વ્યાપકતા કરી તે સંકોચ વિસ્તાર-ને પામે છે “સમ્યક્ દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રાણિ મોક્ષ માર્ગ ” એમ સિદ્ધાંતમાં કહ્યું છે એટલે સમ્યક્ દર્શન, સમ્યક્ જ્ઞાન, સમ્યક્ ચારિત્ર, એ મોક્ષ માર્ગ છે જેટલી જેટલી દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રની નિર્મલતા વધે તેટલો તેટલો મોક્ષ માર્ગ આગલ વધ્યો પૂર્ણ નિર્મલ-તાએ પૂર્ણ, પદ પામે તે મોક્ષ માર્ગ વે પ્રકારથી કહ્યો છે એક સવિકલ્પ મોક્ષ માર્ગ, વીજો નિર્વિકલ્પ મોક્ષ માર્ગ, જોડ જ્ઞાન વધે સ્વપર સ્વરૂપને ચિન્ન વિચારી પરસ્વરૂપથી ઝડાસિન્ન રહી નિજ સ્વરૂપમાં મગ્ન થવું તે સવિકલ્પ મોક્ષ માર્ગ કહિયે અહિં બ્રહ્માસ્મિ એટલે હું પૂર્ણ બ્રહ્મ સિદ્ધ સ્વરૂપ હું, એવો નિર્વિકલ્પ આનંદ આવે તે નિર્વિકલ્પ મોક્ષ માર્ગ કહિયે નિજ જ્ઞાને નિજ જ્ઞાયકતા શક્તિ જેમ જેમ જાણે તેમ તેમ જ્ઞાન શક્તિ સુલી, વર્ડમાન ધારા થઈ પૂર્ણ

लोकालोक ज्ञायक शक्ति प्रगटे निज ज्ञाने निज अखंड ज्ञाक्यता शक्ति वेदे (जोगवे). पर विज्ञाव रस उतरे स्वतंत्र निज निर्मलानंद-मांहे स्थिर रहे अनादि जीवनो ज्ञानगुण आवरणना क्षयउपशम थकी क्षयउपशमी ज्ञानगुण प्रगट ठे क्षयउपशमीवीर्य पण प्रगट ठे. ए ज्ञानवीर्यवने पोते पोताना सम्यक् स्वरूपने जाणे, अने सम्यक् स्वज्ञावाचरण करे तो एज गुण मोक्षमार्ग रूप अने एज क्षयउपशम वीर्यवने परज्ञाव आचरण करे तो एज ज्ञानवीर्य कर्मबंध अवस्थाने पामे, एज गुण सम्यक् दर्शन, सम्यक् ज्ञान, सम्यक् चारित्र रूप थइ स्वस्वरूप आचरण करे तो सकल कर्म क्षय करी सदा मोक्षरूप रहे. जेम जेम दर्शन, ज्ञान, चरणगुण निर्मल यता जाय तेम तेम मोक्षमार्ग वधे माटे प्रमाद ठोकी एज आदरवुं. जेम जेम आत्मगुणनी निर्मलता, दृढता वधती जाय तेम तेम मोक्ष मार्गनी सिद्धि थाय पोतानी परिणतिथी पोते जवसमुद्रना पारने पामे पोतेज विज्ञाव ग्रहणथी ससार दुस्तर करी राख्योठे, संसार अने मोक्षनी करवावाली परिणतिज ठे. पर परिणति एज संसार, निज परिणति एज मोक्ष सद्गुरू सगे निज परिणति पामीए, विषम जव-त्रमण जयमटे, परमानंद प्रगटे माटे आर्त्त रौद्रादि अन्य कुध्यान निवारी धर्म, शुक्लध्यान अन्यासी निज शुद्ध परमात्मपद संज्ञाळी स्थिर थाय परमानंदपद ताहरूं ताहरी ज्ञानज्योतिमां ठे संज्ञाळी सुखी था. जरु पदमां आपो माने तने सुख नथी. तु ताहरूं पद संज्ञाभुं तो जड वस्तु ताहरो पछो पकडती नथी. अनादि पर-वस्तुमां उमेद करूं हुं एथीज नाउमेद थवुं पडे ठे. जेम इंद्रजाल जेवी वस्तु इंद्रजालना हाथी, घोडा, स्त्री, स्त्रीना हावजाव विगेरे देखी कोई खुशी थाय, पण एमां रंच मात्र साचुं नथी. मात्र ते वने निज निधि चूले, जव त्रमण करे, एवा जूठ त्रम जावमां ज्ञाताए मस थवुं ठीक नथी. मनुष्यादि पुद्गल पर्याय अधिर अशुचिने

खान, पान, चूआ, चदन, वस्त्र, आचरणे करी शोभाववा-यत्न करे, जूठमा मग्न-थई थई-मुवाथी-जीवतो सगाई करे तो कार्य केम सुधरे? जेम कुतरां सूका हारुकां चावे, पोताना गाल तालवुं-मसोडानुं मांस फाटी रुधिर निकले तेनो स्वाद लई-मग्न थाय एम मूर्ख जेमां दुःख हाणी, खेद, प्रत्यक्ष ग्लानि ठे एवी कामरति रीत आढरी दुःखी थाय ठे कर्म बधमा सुखकद मानी दुःखी थाय ठे एवा जरु जोगथी ठोडाववा कोई सत् पुरुष प्रेरणा करे ते अनिष्ट लागे चोरा-शी लाख जीवायोनिमा जटकतो अनेक रूपने पोतापणे मानी परवस्तु ग्रहण करतो, चोर वनी दुःख दरु सहेतो, आक्रद करतो रहे ठे, पण ज्ञायकता रूप निज अंग जाणे सुखी थाय दुःख दंरु सहेतां पण परग्रहणता ठोडतो नथी पोते परम पुरुष त्रिजगनाथ पोतानुं ज्ञानानंद सुख चूली दुःखी थाय ठे चेतना निधान पोतानुं पोतानी प्राप्ते ठे तेने जाणता सुखी थाय कोइ पुरुषे कोशने पूछ्युंतुं कोणठे? ते बोड्यो “हु मडदु दु” पेले पुरुषे कहुं बोलेठे ते कोण? तो कहे के “हु नथी जाणतो” तो नथी जाणतो एवु कोणें जाण्युं? जे जाणनार-तेज पोते जीवतो ठे, तेम शरीरने पोतापणे जाणनारो पोते-पोतानी ज्ञायकता सहित त्रिकाल जीवतो ठे जरु पदमां आपो मानवो, प्रत्यक्ष मिथ्यात्व अने पोताने-दुःखदाई ठे-जेम कोइ पुरुष मदिरा पी उन्मत्त-थई, पुरुषाकारे, पथ्यरना स्थजने देखी कहेके आव मारी साथे-लढ, पठी ते पुरुषे ते स्थंज साथे-वाय जीडी तेने पाडवा-चाह्यो-ते-पोताज उपर आवी पड्यो पठी कहे तुं जीत्यो हुं हायों हवे मने ठोड एवी पोतानी असत्य जावना पोताने दुःखदाई थई-तेमज, पर अव्यमा ममत्व करवाथी ज्ञानावरणादिक आठ कर्मनो बोजो-पोतापर आववाथी पोतेज दुःखी थाय ठे जेदज्ञाननी शक्तिबडे विवेक, ग्रही स्वपरना अश अश जिन्न जिन्न करी निज सर्वांश ज्ञानानंदमय जाणी अचल अकप रहेवाथी शाश्वत आनंद, विलसे ते पोतेज

पोतानुं स्वरूप अणजाणतां परद्रव्यमां अहं ममत्वरूप असत्यज्ञावना
 करी नाहक खेद पेदा कर्यो ते पोतानुं स्वरूप न संज्ञाव्युं त्यांसुधी
 पोते पोतानो-शत्रु थयो. जो शुद्ध नये स्वरूप संज्ञाली स्थिर रहतो
 तुं पोते पोतानो मित्र तुं. तुं अचेतनने पोता सरखो करवा चाहुं तुं; ए
 जरु पोतानो स्वज्ञाव ठोडी ताहरी इच्छाए न प्रवर्त्ते कोई द्रव्य पो-
 ताना गुण पर्याय प्रमेय मर्यादा ठोडी अन्य द्रव्यना गुण पर्याय प्रमे-
 यने न प्रहे तो मिथ्या जावना करी, पोताने दुःख दाता केम थवुं?
 पोते पोताने सुखदानी था तुं पोतानो अने पदकायाना जीवोनो
 अनंत हेमंकर था अनंत कालथी स्व अने पर जीवना द्रव्य
 जाव प्राणनी हाणी करी दुःख समुद्रमां दुःखी रह्यो, हवे
 दर्शन ज्ञान चरणमयी निज अचेद शुद्धात्म जावमां उपयोग
 अकंप राखी स्वपर जीवोनो हेमंकर था तुं पोते पोताने कर्म
 फंदमां न नाखीश. ए विना सुख सिद्धि न थाय, विना विचारथी
 अनंत चतुष्टय (ज्ञान, दर्शन, सुख अने वीर्य) अमृत न जाण्यां,
 न स्वाद लीधो, वारंवार मरण पाम्यो, हवे अनंत चतुष्टय जाणी
 अन्यासी स्वाद लेई सुखी था जडनी शक्ति नथी के तने कोई
 हरकत करी शके ताहरी अविद्या वडे तुं दुःखी थयो. पोतानी शुद्ध
 शक्ति वडे अविद्यानो नाश करी सुखी था. ते परमां अहंपणुं धार्युं
 एज अविद्या ताहरे गळे पडी. हवे ऊतावलो स्व पर जेद विज्ञान
 विद्या वने अविद्याने तुरत नाश कर. श्रायुष्य चपल ठे हाल श्री
 गुरुना परमअमृत समान वचन तुं पाम्यो पठी, तने चेतावतार मलवो
 मुश्केल ठे. ताहारा निज स्वरूपमां परम ऊंच पद ठे ते संज्ञाल नीच
 अने नादानीपणु ठोरु, निज ज्ञायकता एज ऊपादेय ठे, ए शिवाय
 सकल परज्ञाव परद्रव्य गुण पर्यायनो आदर हेय ठे निज आनदना
 एक अंशना तोल आगल सर्वे इंद्र चक्रवर्त्ती आदिनु सुख तृण मात्र
 पण लेखे नथी. एकवार निज ज्ञानानंद सुखमां मग्न थाय तो फरी

કદી પરત્તરફ ન દેશે સ્વરૂપ સમાધિ એજ સંત પુરુષોનું ચિન્હ છે, જ્યાં રાગાદિ અંશ રહેતો નથી જેમ આકાશમાં ફૂલ ન હોય, અનાદિના દેહજોગાન્યાસનો નાગ નિજ અનુજવ પ્રકાશથી થાય છે, વચન અને વ્યવહારથી થતો નથી માટે પ્રમાદ ઓડી જ્ઞાનાનંદ અનુજવમાં લીન થવું એ શિવાય સર્વે મોહ વિકાર છે અનાદિ આકુલતા વિશુદ્ધ બોધ વળે મટે નરજવ વારવાર મલવો મુશ્કેલ છે માટે બોધ નિર્મલ કરવો એજ સાર છે સદ્ગુરુનો યોગ મલવો અને શિવ માર્ગ સાધવો, મનુષ્ય જવ શિવાય દુર્લભ્ય છે માટે વારંવાર કહિયે ઠીયે એવું તો બાલકને પણ વારવાર કહેવું ન પડે તમે જાણ્યા વગર પણ પોતાના હિતને ન વિચારો એ મોહનું મહા પ્રવલપણું છે, જન સ્વરૂપમા આપો માની પોતાનું જાણ્યું છે, નિજ જ્ઞાયકતા સુખ સમુદ્ધને પામી અમરપુરિનું રાજ્ય કરો, ચેતના રાજધાનીનો વિલાસ કરો, જેમ કોઈ મહાદાને વસ્ત્ર, આજૂપણ, અત્તર, વિલેપન કરીને જાણે હું સુખ વિલસુ હું તેમ મૂઢ શરીરની સેવા કરી પોતે જૂઠું સુખ માને છે જેમ સાપ કોઈને નસે અને વિષ કોઈને ચઢે તો આશ્ચર્ય માનીયે, તેમ જડ ઉપર જે જે વિકારો થાય તે આત્મા પોતાને માને એ મોટું આશ્ચર્ય છે જડની ક્રિયાને તમે પોતાપણે માની અને પોતાના જ્ઞાનાનંદને જૂલો એ જેવી વીજી મોટી જૂલ નથી દેહ વિષ્ટા, મૂત્ર, સત્ત્વાતુ, સત્તમલ, વહુરોગોનું સ્થાનક, વહુડું હૃદય, તેને સંજાલી સંજાલી તેમાં મૂઝાઈ પોતાની સહજાનંદ રાજ્યધાનીને ન સંજાલી એ જૂલ હવે કરવી હાયક નહિ તમારા પાઠલ જન્મ, જરા, મરણાદિ અનાદિના ચાલ્યા આવ્યાં છે, તમે મોટા પુરુષ સરખા બનવાં ચાહો ઓ કે જે અમારી સાથે થયા તેને ઓડવા નહિ, પણ એ દેહ તો પાપરૂપ છે એને પ્રહણ કરી રાખવાથી મહંતપણું ન થાય નિજ રિદ્ધિ સંજાલે મહંતપણું થાય. માટે એવી અનીતિ ઓમી નિજનિધિ સંજાલી સુખી થાઈ શકિય ચોરોને તમે સુખ દાતા જાણી પોષો ઓ પણ એ તમારા

ज्ञानादिक रत्नने चोरी, वगामी तमोने दरिद्र बनावी, जीखारी करी
 जवोजव जटकावेठे तमे पोतानुं पुरुषत्व संजाली ज्ञान खरूग हाथमां
 लई इंद्रिय चोरोने तमारी तरफ न पेसवा दो. गफलत न राखो. ज्ञान,
 दर्शन, चरण रत्न अनंत, अपार तमारा सत्ता जंडारमां अखंड,
 अतूट जर्यां ठे. तमे पोतानो आत्मअधिकार संजालो, अन्य अधि-
 कारी थवा न इच्छो. अन्य तरफथी तमारे कांई सुख लेवानुं नथी.
 पोतानी सत्ताचूमिमां सुख समुद्र ठे ते सुख समुद्रनी वहेरे सदा आनं-
 दित रहो. श्री गुरुए परम कृपा करी तमने सुख अधिकार वताव्यो
 हवे शामाटे दरिद्र रहोठो? पोतानुं पुरुषत्व नाचूको. अचेतन, अपा-
 वन, अधिर, आपणी ईच्छा प्रमाणे न रहे एवी पुद्गल परिणतिनी
 संगत, ममत्व, प्रीति, आदर, आसंगो, मनोरथ, कामना, मूर्खा, दुःख-
 दाइ जाणी वेगलेथी ठोमो, चैतन्यदीपक सदा शाश्वतो ठे अन्य
 अन्य पर्याय धरवार्थी न विणसे. अव्यार्थिक नये सदा शाश्वतो ठे.
 स्वगुण पर्याय अचेदपणे एकमां जाणी निर्मल ध्याने स्थिर रहो
 समुद्र तरगेकरी हाणि वृद्धि करे तो पण समुद्रपणे एक अखंड ठे.
 तेम आत्मरूप पर्याये करी हाणि वृद्धि करे पण आत्मा एक अखंड ठे.
 स्फटिक मणि लीलाराता रुकेकरी लीली राती जासे, पण निज स्वजावे
 ज्ज्वल ठे तेम आत्मा शुजाशुज परिणामे कर्ममय थाय पण चेतना
 स्वजावे एक अवाधित शाश्वत ठे पाणीऊपर सेवावनी पेठे हे
 चिदानंद । तुं अंतर शुद्ध तुं ताहरी शुद्धता संजाल, पर रस तने केम
 मीठो लागे ठे? जेथी संसार चक्र भ्रमण करवुं पडे ठे जेम कोई
 पुरुषे एक सुना नगरमां प्रवेश कयों त्या चोराशी लाख घर ठे ते
 मांहेला एक घरमां प्रवेश करी रह्यो ते घरनां जीत आदि पडे, खरे
 एक कांकरी पण पडे तेने श्रम करी करी सुधारे, तो पण आखर ते
 घर पुरं पडे, वली बीजा घरमां जाय, त्यां तेने सजाले एम चोराशी
 लाख घर जमे. तेम चोराशी लाख जीवायोनिरूप घर ज्ञान अने सुख

शून्य, वली दुःख चरेलामां नमता हजी पण तने खेद, शरम आव-
ती नथी ? सदगुरुए चेतव्या ठतां पण शुं एंववाडनी लालच नथी
वृत्ती ? हवे गफलत न राख वाह ! ताहारी चतुराई ! के पोताना
माटे दुःख संग्रह करी राखु तुं, जेम ते चोराशी लाख घर फरवावालो
ते घरमांथी कांड जागे खरे तो झवे, विलाप करे, टीन
थई परतंत्र थई फरे जो पोताना सहजानदमय सत्ताजूमिरूप
घरमा प्रवेश करी रहे तो एवी विपत्ति सहेवी न पने अने शाश्वत
परमानंद विलास जोगी थाय. सत्ताजूमि नगरमां अनंत चेतना
वस्ती ठे, अनंत सुख साहित्य ठे, ए नगर कोई काले सूनू अने
सुख रहित न होय त्या ताहक राज्य ठे ते तु तारो राज्याधिकार
सजाखी स्वतंत्र सुखी रहे अहिआं ताहरी अखंड आणा फरे, सकल
पर डव्य पण जे समये जेम तुं जाणुं तेम ते वतें, एटले कोशने त्रास
न देतां पण सकल डव्य ताहारी ज्ञान आज्ञा प्रमाणे वतें फरी जर
पदार्थनु काम न पडे. जव ज्रमण करवु न पने आनंद समुदाय
पामी सदा सुखी रहे आत्मा पोते परमात्म पुरुष ठे तेनी निज परि-
णति अनंत महिमारूप परमेश्वर पदनी रमवावाली तेज मूल पुरुष
प्रकृतिना विवेकरूप कल्पवृक्ष तेनु निजानंद फल तेनो तुं रस, स्वाद
लेड सुरी था जेम कोई राजाने पारको गढ लेवो मुश्केल ठे तेम
आत्माने पर पद लेइ राखवु मुश्केल ठे, पण निज सत्ताजूमि संजाखी
राखनी मुश्केल नथी. केमके आत्म सत्ताजूमिमा अन्य परडव्यादि
चोरोनो प्रवेश थई शकतो नथी तो पोताना राज्य वैजवनी कोण
हाणि करे ? तो पण तुंज पोतानी राज्यनिधि जूली पर सत्ताजूमि
माहे सुरा लेवा प्रवेश करु तुं त्यां तु मोह राजाना केदखानामां
बदीखाने पनी दुःख दंरु सहें तु. अने पोताना ज्ञानादिक अनंत
निधान थकी रीतो (खाखी) रहूं तु जेम कोई उज्ज्वल स्फटिक रत्न
उकरडामां पणुं ठे उकरमाना अशुचिवर्णादिकनुं जासने रत्नमां

सर्व अंगे थाय तथापि रत्न सर्वांगे निर्मल ठे. ते रत्ननो एक अंश खुल्लो देखी जेवरी अखंर रत्ननी शुद्धता जाणे तेने उकेंरडाथी अलग करी लेई, थोई ते रत्नना अमूल्य मूल्यने पामे. तेम आत्मा पुद्गल अशुद्ध पर्यायमां रुच्यो ठतो पण अनादि ज्ञान वीर्य गुण हय उपशम वडे समकित्ती आत्म तत्त्वेने सर्वांगे शुद्ध जाणी, धर्मी जेदज्ञान वडे कर्म मेल दूर करी अमूल्य आत्मानंद पामे. रत्ननी शुद्धता उपर जेनी दृष्टि पडी नथी ते रत्नने न पामे तेम जेनी दृष्टि शुद्धात्म जाव उपर पडी नथी ते आत्मानी शुद्धताने पामे नहि ज्यारे गुरु वचने शुद्धात्मता उपर दृष्टि पडे त्यारेज ते पोतानी शुद्धता संजाली शुद्ध परमात्म पद पामे जेवी दृष्टिए देखे तेवुं फल थाय शुद्ध आत्म ड्रव्यमांहे अनंत ज्ञेय जासे ठे पण आत्म ड्रव्यनी ज्ञायकतामां ज्ञेय नथी ज्ञेयमां ज्ञायकता नथी. ज्ञायकता ते पोतानुं रूप ठे, ज्ञेय पर रूप ठे ज्ञेय विणशे ज्ञायकतानो विनाश नथी. ज्ञायकता अमर निज रूप ठे ते जाणी सदा अमरपद चोगी रहो, रागादि पोतानुं मूल रूप नथी ज्यारे पोतानी ज्ञायकतामां जासंता जे ज्ञेय रूप पर ड्रव्य तेना ऊपर समत्व करे त्यारे ए हुं, ए मने, हुं एह, ए मारामां, हुं एनामां, हुं ए वडे, ए मारावडे, ए माराथी हुं एनाथी, एम चिद्विकार थाय ठे, पण ज्यारे पोताने ज्ञायकता रूप देखे त्यारे पोतेज दर्शन, ज्ञान, चरण रूप, अगर पंच परमेष्टी रूप पोताने जाणी शिव राज्यनो अधिकारी थाय एम प्रथम पोतानी शुद्धतानी श्रद्धा थई तेज साधक अने शुद्ध स्वरूप ते साध्य एम साध्य साधकता जाणीने शिव मार्ग साधे ते पूर्ण शुद्धता पामे माटे साध्य साधकनुं ऊदाहरण देखाडीए ठिये.

चेतना अनादि पर समत्व वडे कर्मवर्गणा पुद्गल क्षेत्रमां पोताना आत्म प्रदेश एक क्षेत्रावगांही करी लोलीभूतपणे एकमेक थई रह्यो ठे; त्यां बहिरात्मां साधक अने मिथ्याजाव साध्य ठे;

क्षयउपशम ज्ञानवीर्य साधक त्यां सम्यक्त्वज्ञाव साध्य ठे, ज्यां
 सम्यक्त्वज्ञाव साधक त्यां शुद्ध सिद्धता साध्य ठे ज्यां शुद्धोपयोग सा-
 धक त्यां परमात्मज्ञाव साध्य, ज्यां व्यवहार रत्नत्रिक साधक त्यां निश्चय
 अज्ञेद रत्नत्रयी साध्य ठे, सम्यक्दृष्टिने देशविरति साधक त्या सर्व-
 विरति साध्य ठे, ज्यां देव, गुरु, शास्त्र, विनय, जक्ति, साधकता त्यां
 विषय कषायादि निवृत्ति, उदासिन्नता, मन परिणति निवृत्ति, स्थिरता
 साध्य ठे, ज्यां शुद्धउपयोग व्यवहार परिणति निजात्म तत्त्वार्थे सा-
 धकता ठे त्यां परंपराए मोक्ष साध्य ठे, ज्यां अंतरायात्मा साधक
 ठे त्या शुद्ध परमात्मज्ञाव साध्य ठे, ज्यां समकिर्ती जीव साधक
 त्या ज्ञान, दर्शन, चरण साध्य, ज्यां ज्ञाव मोक्ष साधक त्यां अव्य
 मोक्ष साध्य, ज्या द्रष्टा श्रेणि चढवुं साधक त्यां केवल ज्ञान, दर्शन,
 चरण, वीर्य, साध्य ठे, ज्या अव्यज्ञाव संयम साधक ठे त्यां साक्षात्
 मोक्ष साध्य ठे, ज्यां परमाणु मात्र परिग्रह प्रपच साधक तिहा भमता
 ज्ञाव साध्य, ज्या मिथ्याविध्वंश करवो साधक ठे त्यां मोक्ष करवो साध्य
 ठे एम साध्य साधक जाणी साधवार्थी सहेजे शुद्ध साध्य सिद्ध थाय
 हवे साध्य साधकनु विशेष लखीए ठिए के ज्यां हु नर,
 नपुंसक, नारी, देव, नरक, तिर्यंच, ए शरीर भारं, एवो परमा अहं
 ममत्वज्ञाव, निज आत्मस्वज्ञावार्थी बाहिरना अन्य ज्ञावने पोतापणे
 जाणवुं, मानवु, पर परिणति मांहे राग रीक करी तन्मय थवुं एवा
 मिथ्याज्ञावनेज साधे ठे एटले अज्ञानार्थी अज्ञान सधे, मिथ्यात्ववने
 मिथ्यात्व सधे, रागादिक कषायार्थी रागादिक कषाय सधे, वधे, एम
 अशुद्धताथी अशुद्धता सधे शुद्धताथी परम शुद्धता सधे देश शुद्ध-
 ताथी पूरण शुद्धता सधे मिथ्या देव गुरु धर्म सेवे मिथ्यात्व सधे
 सम्यक् देव, गुरु, धर्म, सम्यक्दर्शन, ज्ञान, चरण सेवे शुद्ध तत्व
 सधे. अंश दर्शन ज्ञान चरणरूप शुद्ध उपयोग परम दर्शन ज्ञान
 चरण उपयोगनो साधक ठे. अंशवडे सर्वांश प्रगट थाय. आत्म शुद्ध-

तानो निश्चय परम प्रगट शुद्धतानुं कारण ठे. सम्यक् ज्ञानमां पूर्ण
 आत्मज्ञाव अप्रगट ठते श्रद्धा रुचिमां आश्रव वंध अजीव जाव हेय,
 संवर निर्जरा मोक्ष आत्मज्ञाव उपादेय जाण्वा, निज आत्म शुद्ध
 सिद्ध स्वरूप उपादेय प्रतीतिमां आणी अंतरंग शुद्धतामां परिणति प्र-
 वेश करे ते वने प्रगट समवेत (समुदाय) समवाय (अज्ञेद.)
 शुद्धता प्रगटे. प्रथम शुद्ध स्वरूपनुं श्रद्धान करी विषयो कषायो मन
 वचन कायानी योग प्रवृत्ति, धन, कुटुंब, परिवार, देवादिक ऋद्धि
 आदिमांथी रति ठवे निवृत्ति पामी, परिणति ज्ञान दर्शन चरणादि
 रूप निज स्वरूपमां स्थिरता पामे, एम यथाख्यात् चारित्र्यरूप स्व-
 ज्ञावाचरण पामी केवल ज्ञानादिक गुण प्रगटी अबाधित रहे. प्रथम
 समकितनां निःशंकितादि आठ अंग प्रगटे, समकितनी निर्मलता
 वधे. जेदज्ञान स्वपर विवेक वने जिन वचनमां शंका न रहे. (१)
 कुप्रावचनिक मिथ्या वचनमां रुचि प्रतिति न थाय. (२) सिद्धां-
 तमां प्ररूपेला एक पण वचननी अप्रीति डुगंछा न आवे वली साधु
 मुनिराजना मलादिकनी के कोईपण अमनोझ वर्णादिकनी डुगंछा न
 आवे (३) शुद्धा शुद्ध देव, गुरु, धर्म परिक्लामां मूढता न रहे. (४)
 गुरुना गुणोने न गोपवे, वली पोतानी असमजथी जणाएला अवगु-
 णने न प्रकाशे, पोताना गुरुने न तुपावे, वली अन्यना अवगुण अने
 पोताना गुण न प्रकाशे (५) पोताने अने परने सम्यक्त सजम आ-
 दिथी पकृताने अव्यना गुणपर्याय लक्षण लक्षमां अज्ञेदपणे जणावी
 वतावी स्थिर करे (६) देव, गुरु, साधर्मी उपर वात्सल्यताजाव राखे
 (७) शुद्ध नये सिद्धांतना रहस्यने जाणी, जणी जणावी प्रतिबोध
 आपी काव्यसुधारस आदिथी जवी जीवोने शासन रसी करे (८)
 एम आठ अंगवडे सम्यक्तज्ञाव निर्मल करे देव, गुरु, धर्म, शास्त्र
 जक्ति सन्मान शुद्धातमज्ञाव पामवानुं कारण जाणी करे गुरु परम
 कृपाल शुद्ध नये आत्मस्वरूप जणावी कषाय कलुषताथी ठोडावे गुरु-
 गमसहित शास्त्र (आप्त परम गुरुनां

તિત્થયર સમો સૂરી, સમ્મં જો જિણમયં પયાસેઈ.

આણાઈ અશ્કંતો, સો કાપુરિસો ન સપ્પુરિસો

અર્થ—જે સમ્યક્ પ્રકારે જિનમતને પ્રકાશે છે, તે આચાર્ય તીર્થંકર જેવા છે પણ જે જિન આજ્ઞા ઓલધી ઉપદેશ દે છે, તે સત્પુરુષ નથી તીર્થંકરીય છે અન્યાસે જેદજ્ઞાન રૂપ સ્વપર વિવેક પામીએ, માટે ગુરુ અને શાસ્ત્રની સેવા ઘણી જ જરૂરની જાણી પ્રમાદ ઢોઢી આદરે જવ જોગથી ઝડાસિન્ન વૃત્તિ કરી શુદ્ધાત્મ જાવમા મન સ્થિર કરે. શુજ ઉપયોગના ત્રણ જેદ છે. જ્ઞકિરૂપ, ક્રિયારૂપ, ગુણ ગુણી જેદ વિચાર રૂપ તેના સાતિશય અને નિરતિશય વડે ઠ જેદ થાય તેમાં સમકિત સહિત જ્ઞકિ, ક્રિયા અને ગુણ ગુણી જેદ વિચાર તેતો સાતિશય છે, અને સમ્યક્ત રહિત એ ત્રણે જેદ નિરતિશય જાણવા સમ્યક્ત સહિત તો પરપરા નિયમા મોક્ષનું કારણ છે. અને સમ્યક્ત વિના સંસાર સુખ આપે, મોક્ષ માર્ગની જજના છે એટલે પરંપરાએ મોક્ષ પામે અથવા ન પણ પામે, એજ શુજયોગવડે ફરી સદ્ગુરુ યાગે સમ્યક્ત પામે તો મોક્ષનું કારણ થાય

સમ્યક્ત જ્ઞાન, દર્શન ચરણ સાધ્ય છે તેમજ સમકિતી જીવ સાધક છે જ્યા દ્વપકશ્રેણિ સાધક ત્યા યથાચ્યાત ચારિત્ર સાધ્ય, અને યથાચ્યાત ચારિત્ર સાધક ત્યા અનત ચતુષ્ટય સાધ્ય છે જ્યા ડ્રવ્યલિંગ સાધક ત્યા જાવાલિંગ સાધ્ય જ્યાં મનોવિકારવિલય સાધક ત્યા પરમસ્થિરતા સાધ્ય છે જ્યા શબ્દ સાધક છે ત્યા અર્થ સાધ્ય છે જ્યા અર્થ સાધક ત્યા જ્ઞાનનદસ્ત સાધ્ય છે જ્યાં શુદ્ધ ધ્યાન સાધક ત્યાં પરમસ્થિરતા સાધ્ય છે સ્થિરતા સાધક ત્યાં કર્મદાય સાધ્ય છે સ્યાદ્વાદ સાધક ત્યાં વસ્તુસ્વરૂપ જ્ઞાન સાધ્ય છે દ્વાદશ જાવના સાધક ત્યાં પરમ વૈરાગ્ય સાધ્ય છે નિર્મલ જ્ઞાન કલા સાધક ત્યા શુદ્ધ પરમાત્મ જાવ સાધ્ય છે. વિવેક સાધક

ત્યાં પરમ નીતિ સાધ્ય છે. ધર્મધ્યાન સાધક ત્યાં શુક્લધ્યાન સાધ્ય છે. વીતરાગજાત્ર સાધક ત્યાં મોક્ષજાવ સાધ્ય છે. સંવર સાધક તિહાં કર્મબંધ અજાવ સાધ્ય છે. નિર્જરા સાધક શુદ્ધાત્મ ગુણ પ્રગટ સાધ્ય, શુદ્ધ ઝપયોગ સાધક ત્યાં ચેતનામાં ચિત્ત લીન થવું સાધ્ય. નયજંગ સાધક ત્યાં પ્રમાણ સાધ્ય. જ્યાં પ્રમાણ જંગ સાધક ત્યાં વસ્તુ સિદ્ધ સાધ્ય. સમ્યક્ શાસ્ત્રાવલોકન સાધક ત્યાં શુદ્ધ શ્રદ્ધા સાધ્ય, શુદ્ધ શ્રદ્ધા સાધક પ્રગટ પરમાર્થ પામવો સાધ્ય, ગુરુસેવા સાધક આત્મ-હિત સાધ્ય. વિનય સાધના જ્ઞાનસિદ્ધિ સાધ્ય. તત્વામૃત પીવું એ સાધના સંસાર લેદ મટવો સાધ્ય, ધ્યાનાન્યાસ સાધના ધ્યાન સિદ્ધતા સાધ્ય, નયનિક્ષેપ પ્રમાણ સત્તજંગસ્યાદ્વાદ સાધના શુદ્ધ દ્રવ્ય જ્ઞાન સાધ્ય, પરદયા સાધના, નિજદયા સાધ્ય, દ્રવ્ય દયા સાધના જાવ દયા સાધ્ય, સમ, સંવેગ, નિર્વેદ, અનુકંપા, આસ્તિક્યતા, સાધના સમ્યક્ત ગુણ સાધ્ય, શુદ્ધ ચેતન જાવના સાધના સદ્જ સમાધિ સાધ્ય, પ્રાણાયામ સાધના મનોનિગ્રહ સાધ્ય, ધારણા સાધના ધ્યાન સાધ્ય, નિજ ગુણ રુચિ સાધના અલંકાર સમાધિ સાધ્ય, વિકથા સાધના કર્મ કલેશ સાધ્ય, સંવેગની, નિર્વેદની, આદેષણી, નિદેષણી એમ ચાર પ્રકાર ધર્મકથા સાધના શુદ્ધ ધર્મ સાધ્ય, એમ અનેક વિધ સાધ્ય સાધક જાણી શિવ સમાધિ સાધીએ

કોઈ કહેશેકે આ સમયમાં મોક્ષ માર્ગ છે નહિ, તો એવું જાણનારે મોક્ષ માર્ગનો અજાવ કર્યો તે વહિરાત્મા છે પણ આ વર્તમાન સમયે જે જીવ મોક્ષ માર્ગનો અજિલાપી થઈ શુદ્ધ દ્વાયક સમક્ત પામી અનુજવ આનંદને વધારે તે એક જવ વૈમાનીકનો કરી, ઉત્તમ ક્ષેત્રે, ઉત્તમ કુલે, મનુષ્યજવ પામી, આઠ વર્ષ ઉમ્મર થયા વાદ સંયમ લઈ, એક અતરમુદૂર્તમાં ઘાતી કર્મનો દૂય કરી અનંત ચતુષ્ટય પ્રગટ કરી પરમ કલ્યાણને પામે; માટે મોક્ષ માર્ગ સાધવા ઉજમાલ થઈ અનુજવ અન્યાસ નિરંતર કરવો અહિંયાં કાલ કર્મનું જોર નથી.

आगलनी पेठे चक्रवर्ती आदि ऋद्धि अने गृहस्थोनी मणि माणेक
 आदि ऋद्धि आज नथी ते लोकोने तो परिग्रह नो राग संसार 'तरफ'
 वधारे खेंचनारो हतो, आ वखतमां अटलो परिग्रह नथी माटे स्वरूप
 साधवामां अटकावनार आगळ जेटलो परिग्रह पण नथी प्रत्यक्ष आ
 संसारमां घणां विघ्न जणाय ठे तो मुमुक्षुओअे देहादि जोगथी विरक्त
 थइ स्वरूप साधवु एज अथे ठे पर परिणामिकता करवी सुगम जाणे
 ठे निज परिणामे रहेवु कठण वतावे ठे संसारीक कार्योंमां चतुर,
 निज स्वरूप साधवामां मूर्ख, ए केवी अचंचानी वात ठे ? एम शठ
 इठ पकनी कर्मछदमा ध्यायो बहु जव ताप पाम्यो तो पण अध धुंध
 थइरही सद्गुरु वचनमृतपीतो नथी, मोहनिंझावने गाफल थइ रह्यो
 ठे पोताना कृतकर्मना विपाको अन्य कोइ नहि जोगवे पोतेज जोगवे,
 माटे गुरु परमकृपा करी ढढोली ढढोली पचारी पचारी जगावी
 कहे ठे ते ठता जो निज दयाल न थाय तो जव अटवीमां जमता
 फरी कोण वारवावालो ठे ? माटे एक क्षणमात्र पण प्रमाद न करतां
 जिन आझा परमगुरु मुखे जाणी शुरू नये सेवो सुखी थाथ्यो. सुझ
 जागृतता पामे निज चैतन्यता वधारे निज परिणति वधारे अध्यात्म
 महिमामा लय लगावे सहज समाधिरस पामे कर्मवध मटावे प्रधान
 चिद्गुण पर्यायमा ध्यावे त्यारे पूर्णानंद पामे ए जिनवचननो सार
 जाणी ग्रही अनतकाल जीवीए निज डोही न थइए निज स्वभाव
 अवलोकनथी पर परिणति नाश पामे निज अनुरागवने वीतराग पद
 पामे हमणां दाव पाम्यो ठु फरी योग मलवो दुर्लज ठे जेथी जवफद
 मटे, माटे मान मोडी, माया जाल उखेली, क्रोध अग्नि बुजावी,
 लोच लहेर मटावी, विषय विष तजी, चिदानंद राज्य देखो ज्ञाना-
 मृत धारा पीथ्यो निज परिणति नारि सगे रमण करी ममता कुम-
 तिने धरथी कहाली एकांतिक, आत्यंतिक आनंद विलासी थाथ्यो
 निर्वृत्ति त्रियार्थी दूर रह्यो त्यां सुधी जवताप सह्यो, हवे निर्वृत्ति राणी

संगे सर्वे समय रही अखंड आनंद विलसो. परमां निजजाव कटपी रह्यो तेथी साचुं सुख पाम्यो नहि, होंश पुरी थाय नहि. पण अस्थिरता, परतंत्रता, चपलता, सहज निधि वियोग विना बीजुं फल नथी. ब्रह्म समुद्र ज्ञानामृत रसे ज्यों ठे ते रस पीतां अमर, अजरपणुं पामे. पुद्गल कमें करी पांच इंद्रियने ठहुं मन थयां तेमां देह प्रमाणे आत्मा व्याप्यो तेथी एकेंद्रियादि तथा संझी, असंझी संज्ञा पाम्यो. जाव इंद्रिय जाव मन एम ठ प्रकारे उपयोगना जेद थाय ठे एक एक उपयोग वने एक एक तरेहनो पुद्गलादि परिणाम देखे, जाणे. उपयोग मन द्वारे चिता विकल्प देखे, जाणे, चेतना परिणाम, विकल्प चिंता रूप थाय ते परिणामने मन नाम कहेवाय. एम बीजी इंद्रियो द्वारे पुद्गल वर्णादि विषयोने देखे, जाणे, जेम कान वने शब्द पर्याय, आंख वने वर्णादि संस्थानादि पर्याय, नाकवडे गंध पर्याय, जीभवडे रस पर्याय, त्वचावडे स्पर्शादि पर्यायने जाणे ते अर्था, ईहा, अवाय, धारणा, अवग्रहे, एम एक एकना चार चार जेद करी चोवीश अने मन, आंख विना चार इंद्रिय व्यंजनने ग्रहे ठे ते चारने व्यंजनावग्रह कहिये एम अष्टाविश जेद थाय ते मतिज्ञान नाम पामे ठे तेना उत्तर जेद करतां अनेक जेद पण थाय ठे एज इंद्रियो अने मनवने वस्तुनो सामान्ये बोध तेने दर्शन कहिये एम आत्मानो उपयोग परसंयोगे मति सज्ञा पामे ठे ज्ञानीओना अज्ञिप्राय श्रुति एटले वाणिथी अने अक्षरादि अन्य चिन्होवडे अन्य जे जे जावो रूपी अरूपी त्रिकालना अने दूरवर्तिना मतिज्ञाने करीने जाणे, ए मिश्रनु नाम श्रुतज्ञान कहिये, ते मति श्रुत समकिती जीवने मतिश्रुत कहिये मिथ्यात्वी जीवने कुमति कुश्रुति रूप ठे. परसंगे ज्ञान अनेक नामने पामे ठे. ज्ञान एक निर्मल चैतन्य मात्र ठे. मिथ्यात्वीना जाणवामां विपर्यास ठे, केमके मिथ्यात्वी ज्ञेयोने ए हुं, मने, मारा कामना इत्यादि ममत्व सहित जाणे ठे माटे मिथ्याज्ञान

કહિયે, પર મમત્વવને જ્ઞાન મિથ્યાનામને પામ્યું પણ જ્ઞાન આત્માનો નિજ સ્વચાવ છે, સમકિતી જીવ જ્ઞેયને જ્ઞેય પોતાથી જિન્ન પરપદ જાણે છે જ્ઞેયો માંદે ગ્રાહકતા, વ્યાપકતા, રમણતાદિ કરે નહિ જ્ઞાયકતા એજ પોતાનું સ્વરૂપ જાણી નિજ જ્ઞાયકતામાં, ગ્રાહકતા, વ્યાપકતા, રમણતાદિ જાણે રહે તેથી સમ્યક્ત નામને પામે છે મિથ્યાત્વી પરને નિજરૂપ જાણી અવલભે, આચરે માટે મિથ્યા આચરણ છે સમકિતિ જીવ પર જ્ઞેયથી જિન્ન નિજ જ્ઞાયકતા અવલભે, રમણ કરે તેથી સમ્યક્ ચારિત્ર નામ પામે સમ્યક્ત સવિકલ્પ નિર્વિકલ્પ બે પ્રકારે છે. તેમાં સવિકલ્પ સમ્યક્ત જઘન્ય જ્ઞાની પરજ્ઞેયને પરરૂપે જાણી પોતાને જ્ઞાયકતા શક્તિમય જ્ઞેયથી જિન્ન પોતાને નિજરૂપે જાણે, તે સવિકલ્પ સમકિત, અને જ્ઞાની જ્ઞાયકતા વ્યાપ્ય વ્યાપક અજેદપણે સમકાલે પોતે પોતાને પોતાપણે અને પરને પરપણે જાણે તે નિર્વિકલ્પ સમ્યક્ત કહિયે તે સમ્યક્ત કેવલ દશામા પામીએ, અને સમકાલે પર ગુણ પર્યાય પરપણે જાણી તેથી ઉદાસિન્ન પણે રહી સ્વગુણ પર્યાય સ્વસ્વરૂપે અજેદપણે જાણી અનુજવે, રમણ કરે, અહિંસ્યાં પરમ શુદ્ધ ચારિત્ર છે અને જે વલતે જે જ્ઞેયને પ્રયુજે તેજ જ્ઞેયને જાણે, સકલ જ્ઞેયને ન જાણે ત્યાં સુધી ઠગ્ગસ્થ દશાઠે કેવલીને તો એક સમયે સમકાલે સ્વપર સકલ જ્ઞેયના ત્રિકાલવર્તીના જાવનુ જ્ઞાન હોય છે મિથ્યાત્વી અને સમકિતીને જ્ઞેય પ્રયુજના એક સ્તરણી છે પણ મિથ્યાત્વીનુ જાણવું અથથાર્થ, અને સમકિતીનુ જાણવું યથાર્થ છે એટલો વિશેષ જાણવો સમકિતીનું જાણવું સમ્યક્ પ્રકારે છે માટે અશુદ્ધ પરિણામ કરી વધ વધારતો નથી પણ ઉપશમી ક્ષયઉપશમીને ડ્યારે મિથ્યા ઉદય આવે ત્યારે વિવિધ વધ કરે છે સમ્યક્ત દશામા મિથ્યાત્વનો વધ કરતો નથી સમ્યક્ત દશામા ચારિત્ર મોહનીયનો ઉદય હોય તો પણ વિશુદ્ધતા છે માટે જવ ઝ્રમણ વધારતો નથી. સમ્યક્ત શક્તિવને ચારિત્ર મોહનીયનો નાશ કરી લઘુ કાલમા સસાર પાર પામે છે મિથ્યાત્વી પોતાનું સ્વરૂપ ન જાણે, તેથી

સંસાર વધારી જવ. અટવીમાં રહે છે, જેમ વાદીગર મંત્રની શક્તિવશે
 વિપધરના વિપની શક્તિ કિલી રાખે છે એટલે વિપધરનો ડંચ વિપ
 રહિત થાય છે, તેમ સમકિતી આશ્રવ અને કર્મવધની શક્તિ કિલી
 રાખે છે એટલે શુભાશુભ ઉદય ઠતાં પણ ઉદાસિન્ન વૃત્તીએ અવધ
 રહે છે. સકલ પર ડ્રવ્યથી રાગ તજી નિજ ઉપયોગમાં સ્થિર થઈ
 પરમાનંદમય સ્વજ્ઞાવાચરણ સાથે છે એનું નામ સ્વાનુજવ કહીએ
 એ અન્યાસે નિર્વિકલ્પ સમાધિ પામે એ સ્વાનુજવનાં અનેક નામ
 છે સમકિતી ચોથા ગુણગણાવાલાને સ્વાનુજવ સ્તોક કાલ
 રહે છે વલી કેટલેક કાલે પાઠો આવે છે દેશવિરતી પાંચમા
 ગુણગણાવાલાને ચોથા કરતાં વિશેષ વચ્ચત અનુજવ રહે
 છે વલી ચૂકી યોડા કાલમાં પાઠો આવે છે એમ જેમ જેમ
 ગુણગણાની વૃદ્ધિ થાય, તેમ તેમ અનુજવની સ્થિતિ વધે અને
 ચૂક્યા પછી પણ વહેલો વહેલો આવે, ઠેવટ અલંકાર સમય અનુજવ
 રહે, પાઠો જાય નહિ. ચોથે ગુણગણેથી જ્ઞાન ધારા વર્ધમાન દશાને
 પામે શુભાશુભ કર્મ ધારા ઘટતી જાય આશ્વર વારમા ગુણગણાનાં
 અંત પઠી અલંકાર જ્ઞાનધારા નિર્મલ એકલી શુદ્ધધ્યાન પામી કેવલ-
 જ્ઞાન દર્શન નામને પામે હે જગ્ય ! એક મારી વાત સાંજલ એ સ્વાનુ-
 જવ દશા સુખરૂપ છે, કલ્યાણરૂપ છે, નિર્વૃત્તિરૂપ છે, સમાધિરૂપ છે,
 સમયરૂપ સુખ છે, શાંતિરૂપ છે, તૃપ્તિરૂપ છે, મોક્ષમાર્ગ છે, જો
 કદાપિ ચારિત્રાવરણનો ઉદય હોય તે ક્લેશરૂપ છે તો પણ અનુજવ
 અન્યાસ સકલ ક્લેશનો નાશ કરી ચારિત્રાવરણનો નાશ કરે, શુદ્ધ
 સ્વજ્ઞાવાચરણ પ્રગટ કરે. ગુણગણાની હૃદને વધારનારો ઘનધાતીને
 નાશ કરનારો શુદ્ધ સ્વાનુજવ છે. જેમ જેમ અનુજવ વધે તેમ તેમ
 સ્થિરતા વધે. જ્ઞાન દર્શન વીર્યલબ્ધિ વૃદ્ધિ પામે તેમ તેમ ઝંઘું ગુણ-
 સ્થાનક આવે. દશમાને અંતે સર્વે કપાય નાશ થઈ વાસ્તે ગુણગણે
 યથારૂપાત-ચારિત્ર નામ પામે જેમ- જેમ સ્વાનુજવમાં સ્થિરતા વધે

તેમ તેમ અનુજવની નિર્મલતા અને સ્થિરતા વધે, વલી અગામી વિશેષ સ્થિરતા વધે અને અનુજવ પૂર્ણ નિર્મલ થતો ચાલે. અનુજવ કર્મ ધૂલીને નાશ કરવા પ્રચંદ પવન સમાન મુનિજનોએ કહ્યો છે કષાય દાવાનલ બુઝાવવાને અનુજવ પુષ્કલાવર્ત મેઘ સમાન છે, અનુજવ અમૃત રસાયણ છે અનુજવ અમૃત સેવતાં અનંત જીવો પરમ પૂજ્યપદને પામ્યા. વેદ, પુરાણ, ક્રિયા, કષ્ટ, નિજ આત્મ અનુજવ વિના ક્લેશ માત્ર છે, એ વિના વિદ્યા અવિદ્યા રૂપ છે, સ્મૃતિ વિસ્મૃતિ રૂપ છે, ચતુરાઈ મૂર્ખાઈ રૂપ છે, પુરુષત્વ અપુરુષત્વ રૂપ છે, મનુષ્ય જન્મ નિષ્ફળ છે, શાસ્ત્રાર્થ કરવો વૃથા છે, વાહ્ય પૂજા મોહ જવન છે, અનુજવ વિના ગામમાં રહેલો પુરુષ ગાય, શ્વાન જેવો છે, મુનિ વેપે પણ વનમાં રહેલો રોજ સરલો છે, અને અનુજવ એ તો મોક્ષનું નિદાન છે અનુજવી પુરુષોનાં ચરણ દેવેડ, નરેંડ સેવે છે અનુજવથી જ સાધ્ય, સિદ્ધ થાય છે, અનુજવ ચિંતા-મણિ રત્ન છે, એ સમાન ઝૂંચો ધર્મ બીજો નથી મિથ્યાત્વ, રાગાદિ, કષાય, યોગ, પ્રમાદ જાવને પરિણમવાથી જે કાર્મણ વર્ગણા આવી તે આત્મ પ્રદેશે ક્ષીર નીર પેરે એક ક્ષેત્રે થઈ, તે આઠ કર્મ પરિણામે પરિણમી, જ્ઞાનાદિક આઠ ગુણ મલીન થયા જ્ઞાન અજ્ઞાન રૂપ, દર્શન અદર્શન રૂપ, ચારિત્ર પરાચરણ રૂપ, વીર્ય પરાશ્રિત પરાનુયાયી પણે, એમ આઠે ગુણ મલીન થયા કાર્મણ વર્ગણા આઠે કર્મ પણે વેહેંચાઈ તે ચેતનાનો જ જૂલ છે કે પોતાની પરિણતિ મલિન કરી નહિતો વર્ગણાનું જોર નહિ, હવે પણ ચેતના મિથ્યાત્વાદિક કર્મ બંધના કારણોનો પરિણામિ ન થાય, મિથ્યાત્વાદિક કારણો તજે, જ્ઞાનાદિ કરણે સ્વજ્ઞાવ સિદ્ધિ કાર્યનો કર્તા થઈ અનુજવ અન્યાસ કરે તો પૂર્ણ સિદ્ધતા પામે પુદ્ગલ પરિણતિ ઉપર રાગાદિ કરી ચેતનાએ નિજ પરિણામ મલિન, અશુદ્ધ, વદ્ધ કર્યો તે જૂલ ચેતનાની છે પણ અત્તરંગ સત્તામાં કાંઈ વિકાર નથી, જેમ સૂર્યનાં કિરણ વાદલામાં થઈ પ્રકાશ કરે તે વાદલાં વડે વિવિધ રૂપ થાય પણ કિરણે તો પોતાના તેજ પ્રકાશને ઢોલ્યો નથી પોતાના

પ્રકાશ સહિત છે, વહી સોનીના સંગે સોનું વિવિધ ઘાટ આકારને ધરે છે. પણ પોતાના જારે, પીલાશ, ચિકાશ, વહુ મૂલ્ય આદિ ગુણોને ઓડતું નથી તેમ આત્મા પર સંગે પર્યાય વિકારી થયો પણ પોતાના મૂલ્ય ડ્રવ્યે શુદ્ધ છે જ્યારે પર કારણ તજે ત્યારે પોતાના સ્વજાવે પ્રગટ થાય શરીરની ચલન, હલન, વલન, શબ્દાદિ ક્રિયા એ સર્વે પુદ્ગલ લેલ છે ચૈતન્યતા શિવાય અન્ય કાંઈપણ તાહરું નથી માટે પર પરિણતિનું મમત્વ તજી ચૈતન્યતા જાવે સ્થિર થા ડ્રવ્યકર્મ, નોકર્મ આદિ સર્વે પુદ્ગલ અસ્વાસ્થો છે તે માંહે તાહરે પોતાની જ્ઞાયકતા ઓની પ્રવેશ કરવો નહિ. તાહરા સ્વરૂપમાં જ્ઞાન, દર્શન આદિના પર્યાય રૂપ પાત્ર (નાચનારી) નાચી પરમ રસ ઉપજાવે છે તેને દેખી મગ્ન રહે સત્તા મૃદગ, પ્રમેય તાલ વાજે એવા નિજ લેલમાં રીંજી સત્તાજૂમીમાં આનંદે રાજ્ય કર તું નિજ સ્વરૂપ જૂલી ક્રહું તું કે એ કર્મોદિક મને ડુ.ખ દે છે પણ તાહરી પોતાની જૂલ શોધી રાગાદિ ન આદરું તો એ પુદ્ગલો તને ડુ.ખ દેવા સમર્થ નથી પોતાની જૂલ ન કાઢતાં પરને દોષ દેવાથી ડુ.ખ કેમ મટે? પુદ્ગલો પોતાની મેલે આત્માને ડુ.ખ દેઈ શકતા નથી મરેલી સ્ત્રીથી સગપણ કરવા ચાહ્ય તો લોકોમાં પણ હાંસી થાય તેમ જરૂ પદાર્થમાં લેલવાથી પોતે જરૂતા આદરી જરૂવત્ બને જડમાં આપો માનવાની કુટેવ તજો. ફક્ત પરમાં આપો માની આચરણ કરવાથી વંધ થયો છે (ઉક્તચ.)

॥ ગાથા ॥ પરદબોરુઓ વઙ્કરૂ, વિરલું મુંચેઈ અઠ કમ્મેદિં, ॥

એસો જિણ ઉવએસો, સમાસલું વંધ મોરુવસ્સ. ॥

દેખવા જાણવાથી વંધ થતો હોય તો સિદ્ધને પણ વંધ થાય. રાગ દ્વેષ મોહને કરવાવાલો પણ પોતાનો પરિણામ છે, અને રાગાદિકને તજવાવાલો પણ પોતાનો પરિણામ છે માટે નિજ પરિણામે કરી રાગાદિક તજી નિર્મલ રહો. જ્ઞાન દર્શનમાં રાગ દ્વેષ તથી એ

तो देखवा जाणवा मात्र ठे रागं द्वेष आदि विकार ग्रहणे करी पोते विकारी थाय राग, द्वेष, मोह सहित देखनु, जाणवु, आचरनुं करे तोज बंध थाय. सम्यक् ज्ञान दर्शन चरणमां बंध नथी

॥ गाथा ॥ दर्शनमात्म विनिश्चित, रात्म परिज्ञानमिष्यते बोध ॥

- स्थितिरात्मनि चारित्रं, कुत एतेन्यो जवति बंधः ॥ अर्थ ॥

॥ दोहरो ॥ दर्शन आत्म विनिश्चित, बोध विशेष सुज्ञान ॥

आत्म स्थिरता चरण गुण, तिहां न बंध विधान ॥

अजवि जीवने स्वजावाचरण आवे नहि, अने जवि जीव सम-
कित पामी स्वजावाचरण सेवी सकल कर्मनो नाश करे. कोई प्रश्न
करे के स्वरूप देखीए नहि, जाणीए नहि, तो तेमां केवी रीते
उपयोग स्थिर करीए ? तेने कहेवु के परवस्तुनो देखनार जाणनार
प्रत्यक्षपणे ताहरोज उपयोग ठे, ए उपयोगथी देखना जाणवानी
अन्य वस्तु जिन ठे, पण एज ताहरो उपयोगने राग, द्वेष, मोह
पराचरणरूप न थया दउ तो कर्मबंध आवी शके नहि, अने जेम
जेम रागादि अशुद्धता विना उपयोग स्थिर रहे तेम तेम पूर्व कर्म रस
निर्जरी, कर्मदलीया खरी ज्ञान दर्शन लब्धि प्रगट थाय ताहरो
उपयोग ताहरी पासे ठे, अन्य क्षेत्रे शोधना जवु नथी (उक्तंच)
(उवर्जगमर्जजीवो)

॥ गाथा ॥ उवर्जगो खलु डविहो, एाणेण य दसणेण सजुत्तो ॥

जीवस्स सब्ब कालं, अणणणज्जूदं वियाणीहि ॥

पटवे सर्वे जीव त्रणे काल उपयोग सहित ठे जीवपरिणाम,
वस्तु वेदे ठे तथा जाज ले ठे स्वरूपनिवास परिणामज करे ठे. परि-
णामे उत्पाद, व्यय, ध्रुव रूप ठे उत्पाद, व्यय, ध्रुवमां सत्ता, अने
सत्तामां अस्तित्व अस्तित्वमा वस्तुत्व, वस्तुत्वमां अव्ययत्व, अव्य-

ત્વમાં પ્રમેયત્વ, પ્રમેયત્વમાં પરિણામિકત્વ, પરિણામિકત્વમાં અગુરુ લઘુત્વ, એમ સામાન્ય વિશેષ સર્વ ધર્મ ગુણગુણી અજેદપણે પરિણામમાં સિદ્ધ થયા માટે જ્ઞાન દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો વસ્તુ અગોચર નથી પણ વસ્તુના સ્થાનકે જોતાં જન્મે, અન્ય સ્થાનકે અને અન્યરૂપે નાસ્તિ ઠે માટે સ્વદ્રવ્યાદિકે પોતાનો અસ્તિ ધર્મ સંજ્ઞાલી ત્યાં પરિણામ સ્થિર, અચલ, અકંપ, મગ્નપણે નિર્મલાનંદ અનુજવો

॥ ઉક્તંચ ॥ જીવો પરિણામ હવિહા, સુદેણ અસુદેણ ચાસુદો અસુદો, ॥ સુદેણ તદા સુદો, પરિણામો હોઈ સફેયો.

જીવના પરિણામ બે પ્રકારના. એક શુદ્ધ, વીજો અશુદ્ધ. અશુદ્ધના પણ બે જોડ એક શુદ્ધ વીજો અશુદ્ધ જ્યારે જીવ જેવા પરિણામને પરિણમે ઠે ત્યારે તે પરિણામથી તન્મયી ઠે. જ્યારે શુદ્ધ પરિણામને પરિણમે ત્યારે પોતાની શુદ્ધતાએ તન્મયી ઠે જ્યારે શુદ્ધાશુદ્ધ અશુદ્ધ પરિણામને કરે ત્યારે અશુદ્ધતામાં તન્મયી ઠે માટે પરિણામને શુદ્ધ સ્વરૂપે કરી તન્મયતાએ સ્થિર રાખવો, રાગાદિક અશુદ્ધતા લાગવા દેવી નહિ પરદ્રવ્યના મમત્વે આત્મ અધ્યવસાય ત્રિવિધ રૂપે અશુદ્ધ થાય ઠે આત્મસ્વરૂપને જાણ્યું નહિ માટે અજ્ઞાન રૂપ અધ્યવસાય થયા, પરને પોતાપણે જાણ્યું માટે મિથ્યાત્વ-રૂપ અધ્યવસાય થયા, અને પરદ્રવ્ય ઊપર રાગાદિ થયેથી કપાયરૂપ અધ્યવસાય થયા, એમ ત્રિવિધ અધ્યવસાય થાય તે તિવ્ર, તિવ્રતર, તિવ્રતમ, મંદ, મંદતર, મદતમ બન્ને અસંખ્યાતા જોડ થાયઠે માટે જ્ઞાન દર્શન ચરણરૂપે નિજ આત્મ પરિણામ સ્થિર કરી અવાધિત રહેવું પરાચરણ બે પ્રકારેઠે એક દ્રવ્ય પરાચરણ વીજું જાવ પરાચરણ મન વચન કાયાની ક્રીયા અથવા કર્મનું કારણ જે નોકર્મ તે દ્રવ્ય પરાચરણ ઠે. જાવ પરાચરણ મમત્વ રાગ દ્વેષ મોહરૂપ ઠે કોઈ કહે કે “રાગાદિજાવ જીવના ઠે, પરજાવ નથી અને રૂપ રસાદિ તે પરના ઠે”

तेने कहिए रागादि जाव शुद्ध नये जीवना मूल स्वज्ञाव नथी पण
 आत्मासा विज्ञाव स्वज्ञाव ठे, ते वने अनादि पोताना स्वरूपने
 अणजाणतो अशुद्ध निश्चय वने परने पोतापणे जाणे तेथी राग ए
 प्रवाह अनादि ठे पण पूर्वलो पूर्वलो राग नाशे अने नवो नवो उपजे
 तेथी ए पण सादिसातवे... ज्यारे जीव शुद्ध नये पोताना स्वरूपने जाणे
 त्यारे राग थवानो अवकाश नथी, माटे ए पोतानो मूल स्वज्ञाव नथी.
 अने रूप रसादिकतो प्रत्यक्ष जड विज्ञाव ठेज ज्ञान, दर्शन, चारित्र्य
 एज पोतानो मूल स्वज्ञावठे, पण ज्यासुधी पोतानुं शुद्ध स्वरूप जाण्युं
 नथी त्यासुधी परिणाम जेवा ध्येयमां व्यापे तेवा थाय, माटे जर
 ध्येयमां परिणाम न जवा देतां शुद्ध सिद्ध स्वरूप ध्येयमा स्थिर
 करवा एटलेज पोते सिद्ध रूप थाय, उत्पाद, व्यय, अने खट गुण
 हानि वृद्धि अने अर्थक्रियाकारित्व परिणामथीज सिद्ध थाय ठे
 आगल देवाधिकार लखीए ठिये

चार घनघाती कर्म जेणे नाश कर्यां, अनंत दोष रहित अनंत
 गुण सहित एवा देवाधिदेव त्रिभुवन तारण ने मुख्य अठार दोष
 रहित ठे, मोहनी कर्मना क्षय थकी अग्यार, ज्ञानावरणना क्षय थकी
 एक, दर्शनावरणना क्षय थकी एक, अतरायना क्षयथकी पांच,
 एम अठार दोष गया तेनी वीगत निचे प्रमाणे

मोहनी कर्मना अग्यार दोष लखीये ठिये हास्य, रति, अरति,
 जय, शोक, दुःगुहा, मिथ्यात्व, अविरति, राग, द्वेष, काम

पंचास्तिकायना प्रमेय जाणवाथी सकल परिणामने पण यथार्थ
 जाण्या पुरुषो अने स्त्रीओना स्वज्ञावने कर्म ऊदयागतने पण जाण्या
 तो तेने अचयो न होय तो हास्य शानी ? (१) ज्ञानानंदमय निज-
 रूपथी न्यारो जे पुद्गलपर्याय अधिर, असार जाण्यो तो तेमां रति
 शानी ? (२) पुद्गलपर्याय अधिर, जड चल जीवनी अंतरूप जे
 शरीर तेमा जन्म, जरा, मरण, जूख, तृषा, ताप, श्रम, रोग, चित्ता

खेद आदि अनेक दोषण ठे; तेथी न्यारुं ज्ञानदर्शनमय असंख्यात प्रदेशरूप अबाधित निज अंग जाण्युं, पुद्गल परिणति ए आपणी नथी, अने तेमां जोग धर्म पण नथी, सम्यक् प्रकारे निज ज्ञानानंदमां जोगधर्म जाण्यो. कलुषतारूप मोहनीनी अष्टावीशे प्रकृति अने तेना असंख्याता अध्यवसायनो नाश थयो तो शरीरनी अंदर गमे तेम होय तेनी अरति शानी ? (३) पोताना स्वप्रदेश अने ज्ञानादि निधान, हांत्यादि निज कुटुंब, स्वपर विवेकरूप मित्रने सदा अखंरु अबाधित जाणे ठे अने पोतानुं सर्वस्व अखंरु जाणे ठे तिहां जय शानो ? (४) वली पोताना ड्रव्य प्रदेश, गुण, पर्याय, सुख हेतु सदा कायम ठे पूर्वे अनंतकाल जव त्रमण करनां पोतानो एक प्रदेश पण घसायो नथी, गुण तो लेश मात्र पण विनाश पाम्यो नथी तो शोक शानो ? (५) पुद्गलना अमनोझ स्पर्श, रस, गंध, रूप, शब्द आपणा निज आत्म अगने कंइ हरकत करी शकता नथी, अमनोझ स्पर्शादिकनी हरकत तो शरीरने होय, शरीरथी न्यारो ज्ञानघन पोते पोताने जाण्यो तो डुगंछा शानी ? (६) सकल ड्रव्यना गुणपर्याय अस्तित्वादिक सामान्यधर्म अने परिणामिकत्वादि विशेष धर्म लक्ष लक्षण अचेदपणे जे जेना ते तेनामां जाण्या पोताना लक्ष लक्षण अचेदपणे पोतामा जाण्या तो परमां ममत्व क्यांथी होय अने ममत्व न होय तो मिथ्यात्व शानु ? (७) शरीरनी अंदर उपजता दुधा, तृपा, जरा, मरणादि मटाडवाने अने पंच इंद्रियना जोगो, अने धन आदि जोग उपजोगनी वस्तु मेलववाने मन, वचन, कायांनी प्रवृत्तिरूप अविरति उपजे ठे पण शरीरथी न्यारु निर्मल, नि कंप, निज आत्म-अंग जाण्युं तो अविरति शानी ? (८) आत्मअंग अजंग चेतना विद्यास पोतानो पोतामां जाण्यो पुद्गल क्रिया प्रयुंजी सुख लेवानुं नथी पण सहेजानंद निज आत्म अधिकार मांढे ठे तो परनो मोह पण नहि तो राग शी वस्तुनो होय ? (९) पोतानुं आत्मअंग अने

ज्ञानादि निधान अखंड, अजंग, अतुट ठे अने कोइ अन्य ड्रव्य हरकत करी शके एवं नथी, लूटी बगामी शके एवु नथी, कोइ बगाडवा समर्थ नथी, तो वैर अने द्वेष शानो ? (१०) शरीरनी अंदर वेदोदय तथा जूख, तरस, ताप, शीतादि विकारो होय ठे, शरीरथी न्याकं निरोगी, निरामय, अविकारी, ज्ञानमय, सकल कामना रहित, निज आत्मअंग जाण्यु तो वेद उदयनो मद अने स्त्री आदि अंगना अजिलाप, अने पंचे इन्द्रियोना विषयोनी कामना क्यांथी होय ? (११) ए अग्यार दोष मोहनी कर्म बडे हता ते सर्वांशे नाश पाम्या

समकाले अनंत ड्रव्यना सामान्य विशेष धर्म, गुण, पर्याय, वस्तु स्वभाव, जवितव्य, जीवादि सर्वे ड्रव्यनी काल परिणति, सकल ड्रव्यना क्रमवृत्तीपर्याय, शक्ति अने पुरुषत्व सर्वेना त्रिकालवर्तीना जावपर्याय, अन्य सबध विज्ञाव आदि सकल प्रमेयने मापनारी पर परिच्छेदक शक्ति वाली जळहळ ज्ञान ज्योती अखरु, अजंग प्रगटी कोइ पण ज्ञेय एवो नथी के जे ज्ञानना जाणवामा आवे नहि; एवं निर्मल, निरूपज्ञान प्रगटयु तो अहिंसा अज्ञान रहेवानो अवकाश नथी (१२) शरीरना ममत्वबडे शरीरना थाकथी निजा हती, साक्षात् चैतन्यअंग सकल समय अबाधितपणे दर्शुं तुरीय अवस्था प्रगट थइ पुद्गल अंगमांथी इष्ट अनिष्ट वर्गणा खरे, मळे ते बने खेद लागी निजा आय ठे पण पुद्गल पर्यायथी न्याकं निज अखरु अंग दर्शुं, तेमांथी प्रदेश मात्र पण खरवानो के घसावानो नथी तो थाक अने निजा क्यांथी होय ? (१३)

हवे अतरायना पांच दोष गया ते लखीए त्रिये.

आत्मा पोताना वीर्य गुणे करी ज्ञान, दर्शन, चरणादि सुपात्रने, स्वपर्याये परिणमवानी सर्वे समय शक्तिरूप अक्षय दान आपे ठे, बळी अव्यावाधादि अनंत गुणोने कायम रहेवाने तथा अन्य जवी

જીવોને પણ આત્મસત્તા શુદ્ધ નયે. ઉપદેશી અદ્ય. દાન આપે છે. એમ અનંત. દાનલબ્ધિ પ્રગટ થઈ. (૧૪) જ્ઞાન, દર્શન, ચરણાદિ આપ આપણા લાયક. વીર્ય તરફથી લાજ લેઈ આપ આપણા કાર્યમાં અલ્પ ધારાઈ વર્તે છે તે લાજલબ્ધિ પ્રગટ થઈ. (૧૫) જ્ઞાન, દર્શન શુદ્ધ નિર્મલ અનંત પર્યાય રમ્ય સ્વરૂપમાં સદાઈ રમણ જોગ વિલાસ કરી અનંત પર્યાયને જોગવે તે જોગલબ્ધિ જાણવી. (૧૬) જ્ઞાન, દર્શન, ચરણ, અવ્યાવાધાદિ આત્મગુણ શિવ કમલા સગે અલ્પ અનંત જોગ જોગવે તે ઉપજોગલબ્ધિ પ્રગટી (૧૭) ચેતના નિજ વીર્ય ગુણને નિજ સંકલ સ્વકાર્ય માંહે અલ્પ પ્રવર્તાવે તે વીર્યલબ્ધિ (૧૮) એમ અઘાર દોષ રહિત હોય તેને દેવ કહિયે કોઈ નિજ કલ્પના કલ્પીત જન્મ, મરણ, ક્રુધા, તૃપાદિ દોષ વતાવે છે તે શુદ્ધ પરંપરાના, અજાણ, બાલ છે તૃપાદિ તો વેદની કર્મના તાવાના છે, જન્મ, મરણ, આયુષ્ય, કર્મના તાવાના છે, અહિંસા તો ઘાતી કર્મ જવાથી ઘાતી કર્મ ત્રહે જે દોષો ઉપન્યા હતા તે ગયા, અને ક્રુધા, તૃપાને જો દોષ કહીયે તો આત્માને ઊંચ ગોત્ર કહેવું અથવા કર્મ પ્રકૃતિના નામે જે નામ કહેવું તે અને શાતા અશાતા વેદની આદિ અનેક દોષો ઠે તો તેણે અરિહંતનું સ્વરૂપ જાણ્યું નથી.

તે લોકો નીચે પ્રમાણે અઘાર દોષ વતાવે છે ॥ કુંભડીયાઃ ॥

દૂષન અઘારહ રહિત, સો કેવલી સંજોગ, જન્મ મરણ જાકે નહીં નહિં નિદ્રા જય રોગ, નહિ નિદ્રા જય રોગ, સોગ વિસ્મય ન મોહ મતિ, જરા ખેદ પરસ્વેદ, નાહિ મદ વૈર. વિપે રતિ, ચિતા નાંહી સનેહ, નાહિ જહ પ્યાસ ન ભૂલ ન, ચિર સમાધિ સુખ સહિત, રહિત અઘારહ દૂષન.

પણ તેમાં પ્રથમથી કેટલાક નાશ થયેલા તે કેવલજ્ઞાન વાલે નાશ વતાવે છે તથા કેટલાક અંતર જાણિત દોષોને જૂદા ગણી વતાવે છે તથા કેટલાક કાંચમ, રહેલાને નાશ થયેલા કહે છે; તથા

કેટલાક દોષો પુણ્ય અતિશય પસાયે હોતા નથી તેને ઘાતી કર્મ નાશ થયે ગયા વતાને છે, જેમ જન્મતો જનમતીજ વચ્ચે હોયછે, પણ સરવે કાલે કંઈ જન્મ હોતો નથી તો એ ન્યાયે વીજાને પણ જન્મ દોષ ન કહેવાય, વ્હી જન્મ દોષ તે નામકર્મના નાશ થવાથી નાશ થાય તથા જરા, લેહ, રોગ, પરસેવો, તે પુણ્ય પસાયે જન્મથી હોતા નથી કદાપિ સૂદમ હોયતો વેદનીય કર્મના ઝડયથી છે, ઘાતી કર્મના તાવાના નથી, માટે તે વેદનીય કર્મ નાશ થયે જાય

મરણ, જૂલ, તૃપા, એ અઘાતી કર્મના ઝડયથી છે, માટે અઘાતી કર્મનો નાશ થયે જાય પણ મરણ, જૂલ, તૃપાની અરતિ નથી માટે એ દોષ અરતિમા સમાય છે, જો જૂલ, તૃપાનો ઝડય ન હોયતો નોકર્મ વર્ગનાતો પણ આહાર લેવાની રી જરૂર ?

વ્હી નિમ્મય તે હાસ્યમા, મોહ તે મિથ્યાત્વ તથા રાગમા, મદ તથા વેર તે દ્રેપમા, વિપય તે કામમા, ચિતા અરતિમાં, સ્નેહ રાગમાં સમાય છે, એમ અતર જાવિત દોષોને જૂદા ગણી જે મુરય ઘાતી કર્મના દોષોને ન ગણવા, તે કેવી જૂલની વાત છે ?

જેમ જ્ઞાનાવરણ ગયેથી અજ્ઞાન દોષ ગયો તેને શું હજુ કાયમ કહીય ? અને હાસ્ય, અરતિ, ડુગંઠા, કામ અને મિથ્યાત્વ, એ દોષો મોહનીય કર્મના છે તેને વાકી રહ્યા કેમ ગણાય ? અને ચંત્રાચ કર્મ નાશ થયેથી પચ લલ્લિ પ્રગટ થઈ તે તરફના દ્રાનાંતરાયાદિ પાચ દોષો તે હજુ કાયમ ગણાય ?

માટે લોટી કલ્પના કરવી, જોલાને જરમાવવા, તે પરમેશ્વરની આપાથી વિરુદ્ધ જાણી હઠવાદ ઓની શુદ્ધ પરંપરાને કલ્પ કરવી તે સરવેને કલ્યાણકારી છે

એ દોષો તો ચૌદમા ગુણગણાને અતે સકલ નિવર્તે જેના આગેવાનોએ પરમેશ્વરના વચન મરહ્યાં તેને તાવે રહેનારને લોટી કલ્પના કરવામા કાઈ વિચાર રહેતો નથી જે જવ જયથી વીહે

तेज पोतानी अने अन्य जीवोनी करुणाना पात्र ठे माटे उत्सृज
 बोलनारथी सावचेत रहेवुं, घाती कर्म सहित ए दोषो क्षय यवार्थी
 अनंत चतुष्टय प्रगट जोगी थया ईंद्रियादिकनी सहाय विना निज
 ज्ञान गुणे करीने लोकालोक पचास्तिकाय त्रिकालवर्तीना पर्याय एक
 समय समकाले द्रव्यथी, क्षेत्रथी, कालथी, जावथी, सकल द्रव्यना प्र-
 मेयने जाणे एवुं अखंड, अविनाशी, अस्खलित, केवलज्ञान प्रगट थयुं ठे
 सकल द्रव्यना सामान्य स्वज्ञावने समकाले देखे एवुं केवलदर्शन प्रगट
 थयुं ठे, पोताना स्वज्ञावमां ज्ञानना त्रिकालवर्तीना पर्याय ज्ञेयाकाररूपे
 जासे अने सकल द्रव्यना सामान्य स्वज्ञाव दर्शन गुणमां जासे एवा
 ज्ञान दर्शनना अनंत पर्यायमय रम्य निज स्वरूपमां अखंड अनिंदे
 रमण करे अने सकल परद्रव्य पर्यायथी उदामिन्न वृत्ति तो पहेलां
 मोहनी कर्मना अंतर्गती थयेली ठेज, अने निज स्वज्ञावमां अखंड
 धाराए स्वतंत्रपणे, मग्नपणे जे रमण एवो परम चारित्र धर्म प्रगट्यो
 ठे वली आत्मवीर्यवने अनंत दान, अनंत लाज, अनंत जोग, अनंत
 उपजोग, अचल, अनंत वीर्यशक्ति, स्वतंत्र प्रगट थइ ठे, एम चार
 अनंत आत्मिक शक्ति जेने प्रगट थइ ठे, वली तीर्थंकर नामकर्मने
 उदये करी अष्ट महा प्रातिहार्य, चोत्रीश अतिशय, निर्दोष, स्याद्-
 वादमय पूर्वापर विरोध रहित वली अतिव्याप्ति अव्याप्ति, असंज-
 वादि अनेक दोष रहित अने पांत्रीश गुण सहित जेनी वाणी ठे
 जविजीवोने शुद्ध नये नवतत्वादि वस्तु स्वरूप प्ररूपि मोक्ष मार्गे
 पहुँचाडे एवा महागोप, महामाहण, महानिर्यामक, महासंस्थवाह,
 महावैद्य, आधार, करुणासमुद्र, जावधर्मदातार आदि अनेक गुणो
 जेने कहेवाने पूर्ण श्रुतज्ञानी पण समर्थ नथी तो हुं अद्वयमती शुं
 कही शकुं, मतलब के जेना उज्ज्वल अपार गुणो ठे एवा अरिहत्
 देवाधिदेव ठे वली सिद्ध परमेश्वर अष्टकर्म क्षय करी लोक शिखरे
 आनंदपुरीमां विराजमान थया ते अनंत ज्ञान, अनंतदर्शन, अनंत-

चरण, अनत अचलवीर्यवत, अटलश्रवगाहना, अक्षयस्थितिवंत, अ-
गुरुलघु, निराबाध, समाधिसय एम अष्ट गुणातम सिद्ध, परमात्मा
कहिए.

हवे ज्ञान अधिकार लखीए ठिए—ज्ञान ए आत्मानो परम स्वभाव
ठे, आत्माथी अजेदपणे ठे, पण आवर्ण वशे विविध प्रकारे नामपामेठे
तेना मुख्य पाच जेद ठे मति, श्रुत, अवधि, मन पर्यव, ए चार ज्ञान
आवर्णना द्य उपशमथी अने केवलज्ञान शुद्ध निरावर्ण, अतीन्द्रिय,
निर्मल, परम ज्ञान ठे, तेमां प्रथम मतिज्ञान अधिकार आ प्रथमां
कारण प्रसंगे पहेलो लखायो ठे त्याथी जाणवो बीजुं श्रुतज्ञान चौद
अने वीश जेदे अगर विविध प्रकारे ठे तेना मुख्य जेद लखीए ठीए.

॥ गाथा ॥ अस्कर सन्नी सम्मं, साईअं खलु सपज्जवसिअं च
गमिअं अंगपविठं, सत्तविए ए सपन्निवस्का ॥

अर्थ—(अस्कर के०) अक्षरश्रुत (सन्नी के०) संज्ञीश्रुत
(सम्म के०) सम्यक्श्रुत (साईअं के०) सांदिश्रुत (खलु के०)
निक्षे (सपज्जवसिअं के०) सपर्यवसितश्रुत अथवा सात श्रुत
(गमिअं के०) गमिकश्रुत ते पाठ, ठद, आलावा, सरखा होय
(अंगपविठ के०) अंगप्रविष्टश्रुत, ते आचारागादिक (ए के०)
ए (सत्तविए के०) साते श्रुतना जेद ते (सपन्निवस्का के०)
सप्रतिपद्द करीए एटले ए सातेने पोताना प्रतिपद्द सहित
करीए, जेम अक्षर श्रुत, त्यां बीजु अनक्षर श्रुत, संज्ञि श्रुत त्यां
बीजु असंज्ञि श्रुत एवी रीते प्रतिपद्दी सात जेद मेलवता चौद
जेद, श्रुत ज्ञानना थाय ॥ इत्यक्षरार्थ ॥

हवे चौद जेदनुं विवरण लखीए ठिये.

त्यां अक्षर त्रण जेदे ठे. एक संज्ञाक्षर, बीजा व्यंजनाक्षर, त्रीजा

લઘ્યાદ્ધર ત્યાં જે પત્રાદિકે લખ્યા તે સંજ્ઞાદ્ધર, મુખે કરી ઝઘ્ઘાર કરીએ અક્ષરકકારાદિક તે વ્યંજનાદ્ધર. એ વસ્ત્રે થકી (કારણથી) જાવ શ્રુત હોય. તે માટે તે શ્રુતના કારણપણને લીધે એને ડ્રવ્ય શ્રુત કહીએ; તથા શબ્દ સાંજલે થકે તથા રૂપાદિક ગ્રહે થકે “અમુકો એ અર્થ.” એવું જે અજિધેય પણે અર્થજ્ઞાનનો હેતુ, ઈંડ્રિયાવરણ કયોપશંસ લલ્લિધ જ-વન્ય જ્ઞાન તે શ્રુત ઘટલે અનજિધેય પદાર્થને અનંતમે જાગે અજિધેય પદાર્થ ઠે તેનું જાણવું તે લઘ્યાદ્ધર એ જાવાદ્ધર. એનું નામ અદ્ધરશ્રુત જાણવું (૨) અને એનું પ્રતિપક્ષી વીજી અનદ્ધરશ્રુત તે કહીએ જે શ્વાસે-ઓઠકારે, અને ઠીકે, ટાંસીએ કરી પુરુષાદિકનું જ્ઞાન, તે અન-દ્ધર શબ્દ શ્રુત. એ વીજો જેદ જાણવો

૩-ત્રીજી સજ્ઞા શ્રુત તે સંજ્ઞા ત્રણ ઠે. એક હેતૂપદેશિકી, વીજી દૈર્ઘકાલિકી, ત્રીજી દ્રષ્ટીવાદોપદેશિકી, એ ત્રણમાંહે અહીં દૈર્ઘકા-લિકી સંજ્ઞાએ કરી જે સત્ત્રીયા પંચેંડ્રિય મનોજ્ઞાનવંત જીવ તેનું શ્રુત તે સંજ્ઞિ શ્રુત એત્રીજો જેદ જાણવો.

૪-ચોથું તેનું પ્રતિપક્ષ જે દૈર્ઘકાલિકી સંજ્ઞા રહિત જે જીવને મન વિના ઈંડ્રિયથી થયું તે અસંજ્ઞિ શ્રુત, એ ચોથો જેદ જાણવો.

૫-પાંચમું સમ્યક્દ્રષ્ટી જીવનું શ્રુત તે અસમ્યક્ શ્રુત ગ્રહણ કરે તો પણ સમ્યક્શ્રુત થાય, કારણકે તે ઓટાને ઓટું જાણે તેથી એ પાંચમું સમ્યક્શ્રુત

૬-ઠઠું મિથ્યાદ્રષ્ટિ જીવને જે પરિણમે, તે મિથ્યા શ્રુત જે જાણી મિથ્યાત્વ દ્રષ્ટિ જીવ ઓટાને ઓટું અને ઓટાને ઓટું જાણે તેથી એ મિથ્યાત્વશ્રુત ઠઠું જાણવું

૭-આદિ સહિત તે સાદિ શ્રુત. તે આદિ ડ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ અને જાવની અપેક્ષાએ ચાર પ્રકારે ઠે, તેમજ સપર્યવસાન કહેતાં અંત તેણે સહિત તે સપર્યવસિત શ્રુત, તે પણ તેમજ ચાર જેદે ઠે, ત્યાં ડ્રવ્યથી એક જીવની અપેક્ષાએ શ્રુતજ્ઞાન તે સાદિ અને સપર્ય-

વસિત ઠે, કેમકે જીવ્યજીવ સમ્યક્ત્વ પામે તે વારે શ્રુત પામે તે સાદિ શ્રુત, અને ઘટી સમ્યક્ત્વ વમે તિહા, અથવા કેવલજ્ઞાન પામે તે વારે જાવ શ્રુત ટલી જાય, ઇટલે શ્રુતનો અંત થાય, તેથી સપર્યવસિત ઇટલે સાદિ અને સપર્યવસિત, એ બે જેદ ડ્રવ્યથી કહ્યા અને સર્વ જીવની અપેક્ષાએ શ્રુત, અનાદિ તથા અપર્યવસિત ઠે જે જાણી એમ કહ્યું ન જાય, જે આ સંસારમા સર્વથી પહેલું અમુકને શ્રુતજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું અથવા અમુકથી શ્રુતજ્ઞાનનો અંત થશે એમ અનાદિ અનંત કાલ જાણી પ્રવાહ રૂપે શ્રુતપણ અનાદિ અનંત ઠે, ઇટલે અનાદિ અને અપર્યવસિત એ બે જેદ ડ્રવ્યથી કહ્યા, એ રીતે ચારે પ્રકાર શ્રુતના ડ્રવ્યથી કહેવાળા હવે ક્ષેત્રથી કહે ઠે ત્યાં જરૂર ઇચ્છવતે જેવારે પ્રથમ તીર્થ પ્રવર્તે તેવારે દ્વાદશાગરૂપ શ્રુત હોય તે દિવસથી સાદિ કહેવાય તેવાર પઠી જેવારે તીર્થ વિઠેદ થાય તેવારે શ્રુતવિઠેદ હોય તે માટે સાંત કહેવાય તથા મહાવિદેહ માહે તીર્થવિઠેદ ન થાય તેથી શ્રુતનો પણ વિઠેદ ન થાય, તેથી અનાદિ, અનંત, તથા કાલની અપેક્ષાએ ઉત્સર્પિણી, અવસર્પિણીકાલે ત્રીજા આરાને પ્રાપ્તે, ચોથે અને પાંચમે હોય, અને ઠઠા આરામા વિઠેદ થાય તેથી સાદિ સાત કહિયે, તથા ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણીકાલે મહાવિદેહે અનાદિ અને અનંત જાણવું, અને જાવથી જીવ્યની અપેક્ષાએ સમ્યક્ત્વ પામે તેવારે સાદિ, અને કેવલજ્ઞાન પામે તેવારે સાત, તથા અજીવ્યની અપેક્ષાએ કુશ્રુત અનાદિ અનંત ઠે એ રીતે સાદિશ્રુત, અનાદિશ્રુત તથા સપર્યવસિત શ્રુત અને અપર્યવસિત શ્રુત એ ચાર જેદ પૂર્વોક્ત ઠ જેદ સાથે મેલવતા વધા મલી દશ જેદ શ્રુતજ્ઞાનના થયા

૧૧-તથા અગ્નીઆરમું ગમિક ઇટલે સરખા પાઠ આલાવા, તેણે કરી વાધ્યુ, જે શ્રુત દ્રષ્ટિવાદ પ્રમુખ તે ગમિકશ્રુત.

૧૨-વારમું એનું પ્રતિપક્ષી અગમિકશ્રુત તે જિહા પાઠ સરખા ન હોયે કાલિક શ્રુતની પેરે, તે વારમુ અગમિકશ્રુત જાણવું

१३-तेरमुं अंगप्रविष्टश्रुत. ते आचारांगादिक द्वादशांगीनुं ज्ञान, ते तेरमो जेद.

१४-चौदमुं ते अंगथी बाहेर उपांग, दशवैकालिक, उत्तराध्ययनादिक तथा प्रकरणादिकनुं ज्ञान. ते अंग बाह्यश्रुत. ए चौदमो जेद जाणवो

ए रीते अक्षरश्रुत, संज्ञीश्रुत, सम्यक्श्रुत, सादिश्रुत, सपर्यवसितश्रुत, गमिकश्रुत, अंगप्रविष्टश्रुत ए सात श्रुतना प्रातिपादिक विरोधी सात जेद, जे अनक्षरश्रुत, असङ्गिश्रुत, मिथ्याश्रुत, अनादिश्रुत, अपर्यवसितश्रुत, अगमिकश्रुत, अगबाह्यश्रुत, ए सात जेद मेलवतां चौद जेद श्रुतना कहा

तथा द्रव्य, क्षेत्र, काल, अने जाव ए चार प्रकारे श्रुतना जेद कहे ठे, त्यां द्रव्यथी पूर्ण श्रुतज्ञानी, आदेशे जिनवचनथी सर्व द्रव्य जाणे, क्षेत्रथी सर्व क्षेत्र आदेशे जाणे, कालथी आदेशे सर्वकाल जाणे, जावथी श्रुत ज्ञानी, आदेशे सर्व द्रव्यना अजिधेय पर्याय जाणे, एम चार प्रकारे श्रुतज्ञान ठे अने आवरण द्योपशम विचित्रताये अनेक जेद थाय जे जणी चौद पूर्वधर मांहे एक एकथी अनंत गुण वृद्धि हानीए करी, चढता पडता ठगण वडिया होय

हवे बीश जेद, श्रुतना कहे ठे

“ पञ्जय अस्कर पय सं, धाय पट्टिवत्ति तदय अणुजंगो॥

पाहुमपाहुड पाहुम, वहु पुवाय ससमासा ”

अर्थ -(पञ्जय के०) पर्यायश्रुत, (अस्कर के०) अक्षरश्रुत, (पय के०) पदश्रुत, (संघाय के०) संघातश्रुत, (पट्टिवत्ति के०) प्रतिपत्ति श्रुत, (तदय के०) तेमज वली, (अणुजंगो के०) अनुयोगश्रुत, (पाहुमपाहुम के०) प्राचृतप्राचृतश्रुत, (पाहुम के०) प्राचृतश्रुत, (वहू के०) वस्तुश्रुत, (पुवाय के०) पूर्वश्रुत ए दशने वली आगल (स-

સમાસા 'કે' સમાસ સહિત કરી એટલે પર્યાયસમાસશ્રુત, અક્ષરસમાસશ્રુત, પદસમાસશ્રુત, સઘાતસમાસશ્રુત, પ્રતિપત્તિસમાસશ્રુત, અનુયોગસમાસશ્રુત, પ્રાચૃતપ્રાચૃતસમાસશ્રુત, પ્રાચૃતસમાસશ્રુત, વસ્તુસમાસશ્રુત પૂર્વસમાસશ્રુત, એ રીતે એ દશ સાથે પૂર્વોક્ત દશ મેલવતા શ્રુતજ્ઞાનના વીશ જેટલા થાય

ત્યા સૂક્ષ્મ નિગોદિઓ લબ્ધિ અપર્યાપ્તો જીવ, તેહને જવ પ્રથમ સમયે જેટલો જઘન્ય કુશ્રુત તેથી વીજે સમયે જેટલો જ્ઞાનનો એક અવિભાગ પરિષ્ઠેદ અશ વધે તે પ્રથમ પર્યાયશ્રુત જાણવું તેના બે ચાર પર્યાય તે વીજુ પર્યાયસમાસશ્રુત જાણવું

અકારાદિ લબ્ધ્યક્ષર અનેક વ્યંજન પર્યાય સહિત જાણવો તે ત્રીજુ અક્ષરશ્રુત એવા બે ચાર લબ્ધ્યક્ષરનું જ્ઞાન તે અક્ષરસમાસશ્રુત ચોથું જાણવું

તિહા અક્ષર કકારાદિક જે છે તે જિન્ન જિન્ન અક્ષર સંયોગે જિન્ન જિન્ન અર્થના વાચક થાય તે વ્યંજન પર્યાય જિહાં અર્થ પૂર્ણ થાય તેટલા અક્ષર સમૂહનું નામ પદ કહીએ, તેનું જ્ઞાન તે પદશ્રુત પાંચમું જાણવું એવા ઘણા પદનું જ્ઞાન તે પદસમાસશ્રુત ઠહુ જાણવું

તથા ગત્યાદિક અન્યતર માર્ગણા દ્વાર મધ્યે એક મનુષ્યાદિક ગતિના જીવ જેદનું જ્ઞાન તે સઘાત શ્રુત સાતમું જાણવું, અને મનુષ્ય, તિર્યંચ, દેવતાદિક એમ બે ત્રણ ગત્યાદિક જીવજેદનું જ્ઞાન તે સંઘાતસમાસશ્રુત આઠમું જાણવું

ગત્યાદિક માર્ગણા દ્વાર મધ્યે એક ગત્યાદિક દ્વાર માહે સર્વ સંસારી જીવના જેદ અવતારવાનું જ્ઞાન, તે પ્રતિપત્તિશ્રુત નવમું જાણવું એવો બે ચાર માર્ગણા દ્વારે જીવ જેદ વિવરે, તે પ્રતિપત્તિસમાસશ્રુત દશમું જાણવું

તેમજ ગત્યાદિક માર્ગણા દ્વાર અવલંબીને જીવાદિક પદાર્થનું સત્પદ પ્રરૂપણાદિક અર્થ કહેવાતા દ્વાર તેમજ એક અનુયોગદ્વારે

નિરૂપણ કરવું. જેમ દેવ પદ, એક જેદ જાણી ઠતા અર્થનું વાચક છે જે અઠતિ વસ્તુનો વાચક તે એક પદ ન હોય. જેમ સ્વર, શ્રંગ, દેવ એ વે પદ નથી તે જાણી એ અઠતિ વસ્તુ ન હોય. એમ ઠતા પદની પ્રરૂપણા કરવી તથા દેવતા અસંખ્યાતા અને મનુષ્ય સંખ્યાતા અવ્ય પ્રમાણ છે એમ (અણુ કેળ) સૂત્રનો અર્થ સાથે જોઈએ તે અગીયારમું અનુયોગશ્રુત જાણવું એમ ઘણી જાતિએ અનુયોગ કહેવો તે વારમું અનુયોગસમાસશ્રુત જાણવું.

પ્રાચૃતપ્રાચૃત એવે નામે, ડ્રષ્ટીવાદમધ્યે અધિકાર વિશેષ છે. જેમ અંગમાંહે અધ્યયનના ઉદ્દેશ હોય છે તેમ પૂર્વમાંહે કષાય પાહુરુ, કર્મ પાહુડ, તે મધ્યે અધિકાર વિશેષ પૂર્ણ પૂર્ણ થયે પાહુરુપાહુડ પૂર્ણ થાય તેવા એકનું જ્ઞાન તે તેરમું પ્રાચૃતપ્રાચૃતશ્રુત જાણવું અને એવાં વે ચાર પ્રાચૃત પ્રાચૃતનું જ્ઞાન તે ચૌદમું પ્રાચૃતપ્રાચૃતસમાસશ્રુત જાણવું.

તથા ઘણે પાહુરુ પાહુડે એક પાહુરુ હોય. જેમ ઘણે ઉદ્દેશે એક અધ્યયન હોય છે એવું એક પાહુરુનું જ્ઞાન, તે પંદરમું પ્રાચૃતશ્રુત જાણવું તેહવા વે ચાર પ્રાચૃતનું જ્ઞાન તે શોલમું પ્રાચૃતસમાસશ્રુત જાણવું.

તેમ ઘણે પાહુડે એક વસ્તુ એવે નામે અધિકાર થાય છે, જેમ અધ્યયનના સમુદાય સુચસ્કંધ થાય છે, એવો એક પૂર્વાધિકાર તે સત્તરમું વસ્તુશ્રુત જાણવું અને એવી વે ચાર વસ્તુનું જ્ઞાન તે અઠારમું વસ્તુસમાસશ્રુત જાણવું.

તથા ઘણી વસ્તુએ એક પૂર્વ હોય, એવા એક ઉત્પાદાદિક પૂર્વનું જે જ્ઞાન તે ઓગણીશમું પૂર્વશ્રુત જાણવું. તેમજ એક ઉત્પાદપૂર્વ, વીજું અપ્રાયણીય, ત્રીજું વીર્યપ્રવાદ, ચોથું અસ્તિપ્રવાદ, પાંચમું જ્ઞાનપ્રવાદ, ઠઠું સત્યપ્રવાદ, સાતમું આત્મપ્રવાદ, આઠમું કર્મપ્રવાદ, નવમું પ્રત્યા-
ખ્યાનપ્રવાદ, દશમું વિદ્યાપ્રવાદ, અગીયારમું કલ્યાણ, વારમું પ્રાણવાદ,

तेरमुं क्रियाविशाल, चौदमुं लोकविदुसार, ए चौद पूर्वनुंज्ञान, ते वीशमु पूर्वसमासश्रुत जाणवु एम श्रुतना वोश जेद थया

अविरति अज्ञान आदि दोषो टालवानुं साधन श्रुतज्ञान ठे,
पठी अवधिज्ञान कहुं तेना ठ जेद कहे ठे

॥ अणुगामि बहुमाणय, पक्विवाइयर विहा ठहा जंही ॥

॥ रिउमइ विउलमई मण, नाण केवल मिगविहाण ॥

अर्थ— (अणुगामि के०) लोचननी पेरे साथे चाले ते अनुगामि अवधिज्ञान (बहुमाणय के०) तथा निरतर वधे ते वर्द्धमान अवधिज्ञान (पट्टिवाइ के०) आवीने पावु जाय, ते प्रतिपाति अवधिज्ञान कहीए ए त्रणथकी (इयरविहा के०) ईतरविधा एटले प्रतिपक्षीपणे जेद जेम के अननुगामि, हीयमान अने अप्रतिपाति, ए त्रण मेलवतां (ठहा जंही के०) ठ जेदे अवधिज्ञान होय हवे गाथाना उत्तरार्द्धवके मन पर्यव तथा केवलज्ञान कहे ठे (रिउमइ के०) रुजु सामान्य पणे जाणे ते रुजुमति अने (विउलमई के०) विस्तारे जाणे ते विपुलमति ए रीते (मण नाण के०) मन पर्यव ज्ञान वे जेदे ठे अने (केवल मिगविहाण के०) केवलज्ञान ते एकज विधान एटले एक जेदे जाणवु ए वधा मली पांचे ज्ञानना एकावन जेद कहा ॥ इत्युत्तरार्थ ॥

१ त्या जे जीवने, जे स्थानके अवधिज्ञान ऊपन्युं त्याथी जेटलु क्षेत्र, चारे दिशाओ तरफ देखे, तेटलु क्षेत्र ज्या ज्या जे जे क्षेत्रे जाय, त्याथी आगल आगल तेटलु तेटलुज देखे ए लोचननी पेरे अनुगामिक अवधिज्ञाननो प्रथम जेद जाणवो

२ अने जे हाटना दीपकनी पेरे अथवा श्रृंखला वरू दीवाना प्रकाशनी पेरे ज्या अवधिज्ञान ऊपन्युं त्यांथी चारे दिशाए तेटलुज

દેખે; પરંતુ તે ક્ષેત્ર અતિક્રમ્યા પઠી આગલ, ન દેખે તે અનનુગામિ અવધિજ્ઞાનનો ઘીજો જેદ જાણવો.

૩ તથા જે જીવને જેટલું અવધિજ્ઞાન ઝપન્યું છે; તે થકી દિવસ દિવસ પ્રત્યે અધ્યવસાય વિશુદ્ધે કરી ડ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, અને જાવા-પેઢાએ અવધિજ્ઞાન વધતું જાય, વિષય પણ વધતો જાય, વિશુદ્ધ થાય, તે ત્રીજું વર્દ્ધમાન અવધિજ્ઞાન જાણવું.

૪ અને જે સંક્લેશે કરી મલિન થાય, નિરંતર હલવે હલવે ઘટતું જાય, તે હીયમાન ચોથું અવધિજ્ઞાન જાણવું.

૫ તથા જે અવધિજ્ઞાન આવ્યું, જવદ્વયે દેવતા તથા નારકીને જાય, અને ગુણ દ્વયે જેમ ચેલાને કાજો ઝડરતાં જાવ વિશુદ્ધિએ અવધિજ્ઞાન ઝપન્યું તેટલામાં ઇંદ્રની સાથે ઇંદ્રાણી રીશાવી હતી તે ઇંદ્રે ઇંદ્રાણી મનાવતાં દેહી તે ચેલાને હાસ્ય આવ્યું તે સંક્લેશે કરી અવધિજ્ઞાન ગયું એ પાંચમું પ્રતિપાતી અવધિજ્ઞાન જાણવું. એ દીપક ઓલવાયાની પેઠે એક કાલને વિપેજ નિર્મૂલ થાય.

૬ તથા જે પરમાવધિજ્ઞાન કેવલ જ્ઞાનથી પહેલું અંતર્મુહૂર્તે અતિ વિશુદ્ધ આવે તે પઠી અંતર્મુહૂર્તેને આંતરે કેવલજ્ઞાન ઝપજે તેમાંહે તે અવધિ સમાઈ જાય જેમ તારાદિકનાં તેજ સૂર્યના પ્રકાશ માંહે સમાઈ જાય અને પ્રકાશ એકલા સૂર્યનો કહેવાય, તેમ અહિ પણ ઠાઠાસ્થિક જ્ઞાન નાઠાં કહેવાય, એકલો કેવલાલોક કહેવાય પણ જ્ઞેય વિષય જાણવાનો વિરહ ન હોય તેથી તે ઠહુ અવધિજ્ઞાન અપ્રતિ-પાતિ જાણવું.

એ રીતે અનુગામિ, વર્દ્ધમાન, પ્રતિપાતિ એ ત્રણ જેદના ઈંતર એટલે ઊપરાંઠા ઘીજા વિરોધિજેદ અનનુગામિ હીયમાન અને અપ્રતિપાતિ એ ત્રણ જેદ એકઠા મેલવતાં ઠ જેદ થાય.

૧ અવધિજ્ઞાની ડ્રવ્યથી ઝપન્ય પળે અનંત રૂપી ડ્રવ્યને જાણે

तथा देखे अने उत्कृष्टथी सर्व रूपी अव्यने जाणे देखे, एम अव्य विषय जेदे अनंता जेद थाय

२ तथा क्षेत्रथी अंगुलनो असंख्यातमो जाग विषईआथी मांडी-ने प्रदेशाधिक प्रदेशाधिक क्षेत्र विषईआ वधतां वधतां असंख्यात लोकाकाश क्षेत्र विषईआ उत्कृष्ट क्षेत्रावधि लगे असंख्यात जेद होय

३ तथा कालथी जघन्य पणे आवलिना असंख्यजागपरिमाण अतीत अनागत काल, उत्कृष्टपणे तो असंख्यान कालचक्र समय प्रमाणावधिथी मांमीने समय समय प्रमाण अतीत अनागत रूपी अव्य विषईक जाणे देखे एम असंख्य जेद थाय.

४ तथा जाव थकी जघन्य पणे अनंत जावने जाणे देखे अने उत्कृष्टथी पण अनंत जावने जाणे देखे ते जावावधिज्ञान जाणवुं विज्ञगज्ञान ते मिथ्यात्वीने होय, ते माटे मलिन ठे अवलुं सवलुं जाणे पण ते अधिज्ञाननीज जाती ठे ते माटे एकत्र जाणवुं एम अधिज्ञान जेद सहित कहुं.

हवे जेम अधिज्ञान विकल प्रत्यक्ष तेममन पर्यव ज्ञान पण विकल प्रत्यक्ष ठे, जेम अधि ठग्नस्थने होय तेम मन.पर्यव पण ठग्नस्थने होय, एवी सरखाई पणे करी हवे अधिज्ञान पठी मन.पर्यव ज्ञान कहे ठे

ते मन पर्यव ज्ञान वे जेदे ठे प्रथम कृजु के० सामान्यपणे स्थूल-पणे ए पुरुष घट लावु मूकुं ? एम चितव्यु एवं जे पारका मननुं जाणवुं ते मन पर्यव ज्ञाननो कृजुमति नामे प्रथम जेद जाणवो

तथा विपुल के० विस्तीर्णपणे घणा पर्याय सहित जाणवुं ते आवी रीते के एणे चितवेलो घट अमुक नगरमां थएलो, वर्षे रातो, परिमाणे एक, मण पाणीनो समावेश थाय एवो, अव्ये त्रांवानो, अमुकनो घडेलो ईत्यादिक घणा विशेषे सहित पारका मनमां चितवेलो घट

તેને જાણે તે વિપુલમતિ નામે મનઃપર્યવ જ્ઞાનનો વીજો જેદ જાણવો.
 એ વે જેદે મનઃપર્યવ જ્ઞાન કહ્યું,

હવે એક-એકના વાંલી ચાર ચાર જેદ વિશેષે કહે છે.

૧ પ્રથમ દ્રવ્યથકી રૂઝુમતિ, મનોવર્ગણા દ્રવ્ય અનંતાનંત પ્રદેશીઆ જાણે તેથી વિપુલમતિ બહુ પ્રદેશીઆ અતિ સૂદ્ધ મનોદ્રવ્ય જાણે. ૨ વીજું ક્ષેત્રથી રૂઝુમતિવાલો મનુષ્ય ક્ષેત્રમાંદે તીર્થું અઢી-દ્વિપ લગે, તથા ઝંચું જ્યોતીષીના ઉપરના તલા લગે, અને નીચું ઝંડી વિજય છે ત્યાં લગે ઘટલે રત્નપ્રજ્ઞા પૃથ્વીના કુલ્લક પ્રતર લગે, એમ અઢારસેં યોજનમાં રહ્યા જે સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય જીવ તેના મનને જાણે અને તે થકી અઢી અંગુલ ક્ષેત્ર અધિક વિપુલમતિ વિષય વિશુદ્ધ પાળે જાણે છે.

૩ કાલ થકી રૂઝુમતિવાલો પલ્લ્યોપમનો અસંખ્યાતમો જાગ અતિત અનાગત ચિંતવ્યું તથા ચિંતવશે તેને જાણે, અને વિપુલમતિ તે થકી કાંઈક અધિકેરું જાણે.

૪ જાવથી રૂઝુમતિ ચિંતવેલા દ્રવ્યના અસંખ્યાતા પર્યાય જાણે અને વિપુલમતિ તેથી અધિક જાણે, એમ મનઃપર્યવજ્ઞાન કહ્યું.

હવે જેમ મનઃપર્યવજ્ઞાન સર્વ વિરતિ ઠટે હોય તેમ કેવલજ્ઞાન પણ સર્વ વિરતિ ઠટે હોય, એ સંગતે મનઃપર્યવજ્ઞાન કહ્યા પઠી કેવલજ્ઞાન કહે છે, તિહાં દ્રવ્યથી રૂપી તથા અરૂપી સર્વ દ્રવ્યને જાણે અને ક્ષેત્રથી લોક અલોક ક્ષેત્ર અનંતો જાણે, કાલથી સર્વાઢા વિષયને જાણે, જાવથી સર્વ ગુણપર્યાય વિષયો એકરૂપ શુદ્ધ નિરૂપાધિ અપ્રતિપાતિ સકલ જ્ઞાનાવરણ કાપે પ્રગટ થયો જે શુદ્ધાત્મગુણ સર્વ વિશેષે પ્રકાશરૂપ તે કેવલજ્ઞાન કહીએ, તેહને સર્વ પદાર્થ પ્રકાશે કરી આવરણરૂપ ઉપાધિને અજાવે ક્ષેત્રવસ્તુને અવિશેષે કરી શ્વવિહાણં કેવલ એક સરખો છે તેથી એ જ્ઞાનનો વીજો જેદ કોઈ નથી

એ રીતે મતિના અઠાવીશ, શ્રુતના ચૌદ અથવા વીશ, અવધિ-

ना ठ, मन पर्यवना वे तथा केवलज्ञाननो एक एम सर्व मखि पांचे
ज्ञानना एकावन जेद अथवा सत्तावन जेद, कक्षा

हवे ए पांचे ज्ञानना आवरण कहे ठे

॥ एसिं ज आवरण, पमुच्च चखुस्स तं तयावरणं ॥

(एसिजं के०) ए मति प्रमुख पांच ज्ञाननु जे, (आवरणं के०)

रोधक आठादन करनारु तेने ज्ञानावरणीय कर्म कहीए जेम (पमुच्च
चखुस्स के०) आंखनो पाटो आंख प्रकाशनु आवरण तेम मति-
ज्ञानादिकना जाणवाना विषय पदार्थने जे हरकत करे (तं के०)
ते (तयावरण के०) ते ज्ञाननु आवरण जाणवुं इत्यद्वयार्थ

ज्ञान पाच प्रकारे ठे तेथी तेना आवरणना पण पांच जेद ठे
तेमां जेम पाटो वाधे थके आंखनुं तेज अवराय, तेम जे कर्मे करी
मतिज्ञान अवराय ते मतिज्ञानावरणीय कर्म कहीए एवीज रीते
जे कर्मे करी श्रुतज्ञान अवराय ते श्रुतज्ञानावरणीय कर्म कहीए,
तेमज जे अवधिज्ञानने आवरे ते अवधिज्ञानावरणीय कर्म कहीए,
तथा मन पर्यवज्ञानने आवरे ते मन.पर्यवज्ञानावरणीय कर्म कहीए,
केवल सपूर्ण ज्ञान आवरे, जेम मेघ सर्व सूर्यनी प्रज्ञाने आवरे एवं
जे कर्म ते केवलज्ञानावरणीय कर्म कहीए अहि जीव चेतनप्रकाश-
स्वरूप, जीवरूप सूर्य ते केवलज्ञानावरणरूप वादले करी सर्व ढकाय
तो पण अक्षरनो अनंतमो जाग सर्व जीवने उघामो रहे अहि श्रुत
केवलज्ञान साधारण पर्यवाक्षर लेवुं जे जणी अजिधेय वस्तुधर्म ते
स्वपर्याय ठे, अने अनजिधेय वस्तुधर्म ते परपर्याय ठे, अने केवल-
ज्ञानना तो ते अजिधेय, अनजिधेय वेहु स्वपर्याय ठे एम वेहु ज्ञानना
पर्याय सरखा होय ते पर्यवाक्षर तेहनो अनंतमो जाग उत्कृष्टो श्रुत
केवलीने होय, अने जघन्य जाग निगोदिआ जीवने आहारसज्ञादि
चेतनारूप होय, कदापि ते पण ढंकाय तो जीव चैतन्यपणाने अजावे

અર્જીવ કહેવાય તેથી તે વાદલે કરી પણ ઢાંકી ન શકાયો એવો જે રાત્રિ દિવસ વિજાગકારી સૂર્યતેજ સરખો ચેતનાંરૂપ જીવ ગુણ કર-
દ્યા કાંવલા સરખો સઠિડ્ દેશઘાતી મતિજ્ઞાનાવરણાદિક ચાર પ્ર-
કૃતીએ આવરીયે, તેથી તેને ક્ષયોપશમવિશેષે ન્હાને મહોટે અર્ઘ્નિડે
પ્રસરતાં રવિપ્રકાશની પેરે જ્ઞાનનું તરતમપણું હોય તેમાંહે પણ એક
મન પર્યવજ્ઞાન, વીજું અવધિજ્ઞાન એ વેહુ જ્ઞાનના આવરણના કેટલા-
એક રસસ્પર્શક, સર્વ ઘાતિયા, શેષ દેશ ઘાતિયાપણે એ વેહુ ક્ષયોપશ-
મથી અવિરોધજ્ઞાની દેશઘાતિ કહ્યાં, અને કેવલજ્ઞાનાવરણ સર્વ
ઘાતિ હોય જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, મોહનીય, અંતરાય, એ ચાર
ઘાતી કર્મ કહિયે, એમ જ્ઞાનાવરણીના પાંચ જેદ કહ્યા. એ સર્વે જ્યાં
સુધી આત્માના જ્ઞાનાદિક ગુણનું સન્માન આવ્યું નથી ત્યાં સુધી સર્વ
સમયે જ્ઞાનાવરણીય કર્મ વંધાય છે, માટે આત્માના જ્ઞાનાદિક ગુણનું
સન્માન આદરી નિર્મલ ઉપયોગે જ્ઞાનગુણમાં પરિણતિ સ્થિર કરવી

હવે જ્ઞેય અધિકાર લક્ષીએ ઠિયે—પંચાસ્તિકાય ડ્રવ્ય છે, ઠઠો
કાલ ડ્રવ્ય ઉપચારથી છે, તે પુદ્ગલાદિ ડ્રવ્યનો વર્તનાપર્યાય છે, તે
પંચાસ્તિકાયને સામાન્ય અને વિશેષ સ્વજાવે જાણી પરડ્રવ્યનું મમત્વ
અને રાગાદિ તર્જી પોતાના સામાન્ય વિશેષમથી લક્ષલક્ષણ અજેદ-
પણે નિજ સ્વજાવમાં સ્થિર થવું તેમાં પ્રથમ દશ મહાસામાન્ય સ્વજાવ
લક્ષીએ ઠિયે

૧—ઉત્તરસામાન્ય અને વિશેષ સ્વજાવ જેને આધારે રહે છે એટલે
ઉત્તરસામાન્ય અને પરિણામિકત્વાદિ વિશેષ સ્વજાવને સદાએ કાયમ
રાખનારો આધારજૂત જે ધર્મ, તે આસ્તિ સ્વજાવ કહીએ

૨—ગુણ અને પર્યાયનો આધાર એટલે જેને આધારે સ્વગુણ પર્યાય
રહે છે તે વસ્તુ સ્વજાવ, વીજો જાણવો,

૩—અર્થક્રિયાકારીત્વપણાનો આધાર એટલે જે માહે કાર્ય ધર્મના
અનંત તીરોજાવે ઠતિપર્યાય રહેલા છે; તેજ પર્યાય કાર્ય કરવાને માટે

સમયે સમયે સામર્થ્ય પળે ઝપજે; અને પાઠાતીરોજાવે ડ્રવ્યત્વમાંહે ડ્રવે
 ઇટલે જે માંહે ઉત્પાદ વ્યય પ્રજાયની જનક શક્તિ છે, ને આવીરજાવ
 અને તીરોજાવનો આધાર પણ ઇજઠે તે ડ્રવ્યત્વ સ્વજાવ વ્રીજો જાણવો.

૪-જીવ પુદ્ગલાદિક ડ્રવ્ય જેટલા છે તેમાંથી કોઈ સમયે એક
 વધે કે ઘટે નહિ, પરમાણુ સંધાદિકપણે પરિણમે, સંધ પરમાણુપણે
 પરિણમે પણ પરમાણુની ગણતીમાં કોઈ કાલે ઘટે વધે નહિ, તેમ જે
 જે ડ્રવ્યમાં જેટલા ગુણો અને પર્યાયો જે જે જાતના છે તેટલાજ રહે
 એક ડ્રવ્ય વીજા ડ્રવ્યનું કાર્ય કરે નહિ, એક ગુણ અન્યગુણના કાર્યને
 કરે નહિ, અને આપ આપણું કાર્ય ઠોમે નહિ, જે કાલે જે ડ્રવ્યનો જે
 ગુણનો જે પર્યાય વ્યક્તિ શક્તિપણે થવાનો હોય તેમાં ફેરફાર ન પડે,
 ઇટલે કોઈ ડ્રવ્ય, કોઈ ગુણ, કોઈ પર્યાય પોતાની મર્યાદા ઠોમે નહિ
 તેને પ્રમેય સ્વજાવ કહીએ જ્ઞાનવને જેનું પ્રમાણ થઈ શકે છે તે પ્રમેય
 સ્વજાવ જાણવો

(૫) પદ્મે અસ્તિકાયની સત્તા ઉત્પાદ, વ્યય, ધ્રુવરૂપ છે એક સમયની
 અદર ઉત્પાદ, વ્યય, ધ્રુવ જેની અદર પામીએ તે ડ્રવ્યનું સત્ત્વરૂપ
 જાણવું ઇટલે સર્વે સમયે ડ્રવ્યના પર્યાયને ઝપજતા અને વિણસતા
 પણ સત્તા કાયમ રહે એવા ધર્મને સતત્ત્વ સ્વજાવ કહીએ

૬-ડ્રવ્યના પર્યાય સર્વે સમય સ્વરૂપ હાણિનૃદ્ધિપણે ઉત્પાદ,
 વ્યય થતા ડ્રવ્ય ગુરુતા લઘુતાને પામે નહિ અને ઉત્પાદ વ્યયનો
 આધાર તેને અગુરુલઘુ સ્વજાવ કહીએ

૭-ચેતનત્વ ઇટલે સર્વે ડ્રવ્યના ત્રિકાલવર્તીના પ્રમેયને જાણનારો
 જે સ્વજાવ તે ચેતનત્વ સ્વજાવ કહીએ

૮-અચેતનત્વ ઇટલે સ્વપર પર્યાયને જાણે નહિ તે અચેતનત્વ
 નામે આત્મો સ્વજાવ કહીએ

૯-મૂર્તત્વ ઇટલે જે માંહે સ્પર્શ, રસ, રૂપ, ગંધ, સંસ્થાન આદિ
 હોય તેને મૂર્તત્વ સ્વજાવ કહીએ

૧૦-અમૂર્તત્વ ઇટલે જેમાંહે વર્ણાદિ ન હોય તેને અમૂર્તત્વ સ્વ-
જ્ઞાવ કહીએ, એ દશ માંહેલા પાઠલા ચેતનત્વાદિ ચાર માંહેલા વે વે
સ્વજાતિ અપેક્ષાએ સામાન્ય, અને પરજાતિ અપેક્ષાએ વિશેષ સ્વજ્ઞાવ
જાણવા એ માંહેલા આઠ સ્વજ્ઞાવ સર્વે દ્રવ્યમાંહે સદા પામીએ

હવે ઉત્તરસામાન્ય સ્વજ્ઞાવ અનતા ઠે પણ મુખ્ય તેર સ્વજ્ઞાવ
અહિંચાં લખીએ ટિપ્પણ (૧) અસ્તિસ્વજ્ઞાવ, (૨) નાસ્તિસ્વજ્ઞાવ, (૩)
નિત્યસ્વજ્ઞાવ, (૪) અનિત્યસ્વજ્ઞાવ, (૫) એકસ્વજ્ઞાવ, (૬) અનેકસ્વ-
જ્ઞાવ, (૭) જેદસ્વજ્ઞાવ, (૮) અજેદસ્વજ્ઞાવ, (૯) જ્ઞવ્યસ્વજ્ઞાવ (૧૦)
અજ્ઞવ્યસ્વજ્ઞાવ, (૧૧) વક્તવ્યસ્વજ્ઞાવ, (૧૨) અવક્તવ્યસ્વજ્ઞાવ, (૧૩)
પરમસ્વજ્ઞાવ. તેમા હવે અસ્તિ સ્વજ્ઞાવનું લક્ષણ લખીએ ટિપ્પણ

પોતાના દ્રવ્યાદિ ચારમા જેનો વ્યાપકપણો સર્વે સમયે ઠે તેને અસ્તિ-
સ્વજ્ઞાવ કહીએ દ્રવ્ય તે ગુણ પર્યાય પ્રદેશનો એક પિંડાધારપણો તે સ્વ-
દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર તે પ્રદેશરૂપ સ્વગુણ પ્રવૃત્તિ થવાનું સ્થાનક તે સ્વક્ષેત્ર, કાલ
તે ઉત્પાદ્, વ્યય, ધ્રુવપણે નવા નવા પર્યાયે સર્વે સમયે વર્તવું તે સ્વકાલ,
જ્ઞાવ તે સ્વગુણ પર્યાયનો કાર્ય ધર્મ તે સ્વજ્ઞાવ. તિહાં જીવ દ્રવ્યનો
સ્વદ્રવ્ય પ્રદેશ ગુણનો સમુદાય દ્રવ્ય ઠે તે ગુણ પર્યાયનો જનકપણો
તે સ્વદ્રવ્ય અને જીવના અસંસ્ક્રિયાતા પ્રદેશ ઇટલે જાણવા દેખવાદિ
સ્વકાર્યના પર્યાયને રહેવાનું સ્થાનક તે સ્વક્ષેત્ર, પર્યાય મધ્યે કારણ કાર્યા-
દિનો જે ઉત્પાદ્, વ્યય, તે સ્વકાલ તથા અતિત, અનાગત, વર્તમાનનો
પરિણમન તે સ્વજ્ઞાવ સર્વે કાલે સરસોજ હોય તેને સ્વજ્ઞાવ કહીયે.
જેમ કાર્યાદિ ધર્મ, જ્ઞાન ગુણનો પર્યાય જાણગપણો, વેત્તાપણો, પર-
પરિણેદકપણો, વિવેચનપણો ઈત્યાદિ સ્વજ્ઞાવ જાણવા એમ સ્વદ્રવ્ય,
ક્ષેત્ર, કાલ, જ્ઞાવ, જે પરિણામિકપણે પરિણમતાં સદા રહે તેની
અસ્તિતા જાણવી, એ સર્વેની ઠનિ સદાએ ઠતિ રહે તે અસ્તિસ્વજ્ઞાવ
જાણવો એ અસ્તિસ્વજ્ઞાવે દ્રવ્ય ઠે, તે પોતાનો મૂલ ધર્મ ચૂકી
અન્યના ધર્મ પાળે પરિણમતો નથી, પરિણામાંતરે આગમન ઠે, એ

अस्तिस्वज्ञाव ते सर्वं द्रव्यमां पोताना गुण पर्यायनो जाणवो. जे अस्ति ते सद्वृत्तता ठतावृत्तपणानी परिणति लेवी सर्वे द्रव्य पोताने धर्मेज परिणमे पण जे जीव द्रव्य ते अजीवद्रव्यपणे न परिणमे, तथा एक जीव ते अन्यजीव पणे न परिणमे, वली एक गुण ते अन्यगुणपणे न परिणमे, ज्ञान गुण विपे दर्शनादि गुणनी नास्तिता ठे, अने ज्ञानना धर्मनी अस्तिता ठे तथा एक गुणना पर्याय अनता ठे ते सर्व पर्यायधर्मे सरिखा ठे, पण एक पर्यायना धर्म बीजा पर्यायमा नहि, अने बीजा पर्यायना धर्म पहेला पर्यायमा नहि, माटे सर्व पोताने धर्मेज अस्ति ठे ए रीते अस्ति नास्तिनुं ज्ञान सर्वत्र करवु ए द्रव्यने विपे प्रथम अस्ति स्वज्ञाव कह्यो

(२) एक जीवमा अन्य जीवना तथा पुद्गलादिक अन्य द्रव्यना द्रव्य, क्षेत्र, काल, जाव, सामान्य विशेष स्वज्ञावनो अनाव ठे एटले अन्य द्रव्यादिक रुपे न थवानो स्वज्ञाव तेने नास्ति स्वज्ञाव कहीए वली जगवती सूत्रमा कहु ठे ते नीचे प्रमाणे.

॥ “अत्थिते अत्थितं परिणमयी, नत्थिते नत्थितं परिणमयी ॥

माटे ए विपे वधारे जाणवाना जीज्ञासुओए ग्रथांतरयी जाणवु ३-सर्वे द्रव्यना स्वज्ञाव सदाकाल अव्ययपणे रहे, द्रव्यथकी जूदा न पडे ते नित्य स्वज्ञाव जाणवो

४-सर्वे द्रव्यना पर्याय समये समये खदगुणहाणिवृद्धिपणे परिणमे ठे ते अनित्य स्वज्ञाव जाणवो, जो पर्याय न पलटे तो अर्थ-क्रियाकारित्वपणुं सधे नहि माटे अनित्य स्वज्ञाव अवश्य मानवो

(५) द्रव्य पोताना गुण पर्याय सामान्य विशेष एकाधारत्वपणे वर्त्ते ते एक स्वज्ञाव जाणवो.

६-दरेक द्रव्यमा क्षेत्र, काल, जाव, प्रदेश, गुण, पर्याय, कार्य धर्म अनेक ठे माटे अनेक स्वज्ञाव जाणवो जो द्रव्यमां एक स्वज्ञाव

न होय तो एकत्वाच्चावे सामान्यनो अच्चाव थाय अने अनेकत्वा-
च्चावे विशेष धर्मनो अच्चाव थाय

७-सर्वे द्रव्य पोतपोताना जिन्न जिन्न कार्यने करे, जेम जीव
ज्ञान, दर्शन, चरणादि अने पुद्गल वर्ण, गंध, रस, स्पर्शादिक जिन्न
जिन्न कार्य करे माटे जेद स्वच्चाव जाणवो

८-दरेक द्रव्य पोतपोतानुं जिन्न जिन्न कार्य करवा ठतां द्रव्यने
प्रदेशयी गुण पर्याय वूटा पके नहि, एकत्वपणे रहे माटे अजेद
स्वच्चाव जाणवो जेदाच्चावे सर्वे गुण पर्यायनो शंकर दोष आवे गुण
गुणी, लक्ष लक्षण, कार्य कारणता नाश थाय अने अजेदाच्चावे
स्थान ध्वंश थाय एटले गुणी कोण? अने गुण कीयो?

९-द्रव्यमां समय समय नवा नवा पर्यायनो उपजवो अने पूर्व
पर्यायनो व्यय थवो ते जव्य स्वच्चाव कहीए जुवन व्यय विना कार्य
थाय नहि माटे द्रव्यमां जव्य स्वच्चाव अवश्य मानवो

१०-अने द्रव्य पोताना द्रव्य, गुण, पर्याय ठेमी अन्य द्रव्य
गुण पर्यायपणे न परिणमे सदा पोताना रूपे अवस्थित रहे ते अजव्य
स्वच्चाव जाणवो द्रव्यने पोतानो स्वच्चाव सर्वे समय अवस्थित न
रहे तो अन्य द्रव्य गुणपणाने पामी सत्ता नाश पामे.

११-दरेक द्रव्यमांहे केटलाक एवास्वच्चाव ठे के वचन गोचर आवे
तेने वक्तव्य स्वच्चाव कहीये

१२-वली केटलाक धर्म एवा ठे के वचन गोचर आवे नहि तेवा
धर्मने अवक्तव्य स्वच्चाव कहीए, वक्तव्य स्वच्चाव करतां अवक्तव्य
स्वच्चाव अनंतगुणो ठे

१३-धर्मास्तिकायादिक तेना विशेष गुणो ते धर्मास्तिकायनो चलण
सहकारीपणो, अधर्मास्तिकायनो स्थितिसहायपणो, आकाशास्ति-
कायनो अवगाहदान गुण, पुद्गलनो पूरणगलण, जीव द्रव्यनो

ચેતના લક્ષણ, એ વિશેષ ગુણ કહ્યા એમ લક્ષણ, રૂપ, તથા દ્રવ્યા-
તરથી જિજ્ઞાસુ પામવાનું મૂલ કારણ તે પરમસ્વજાવ કહીએ

એ ઉપર કહેલા તેર ઉત્તર સામાન્ય સ્વજાવના લક્ષણ સંક્ષેપથી
વતાવ્યાં વિશેષ ગ્રંથાંતરથી જાણીલેવું

હવે દશ વિશેષ સ્વજાવ લેલીએ ટિપ

(૧) ચેતનસ્વજાવ, (૨) અચેતનસ્વજાવ, (૩) મૂર્તસ્વજાવ, (૪)
અમૂર્તસ્વજાવ, (૫) એકપ્રદેશ સ્વજાવ, (૬) અનેકપ્રદેશ સ્વજાવ,
(૭) જાવસ્વજાવ, (૮) વિજાવસ્વજાવ, (૯) શુદ્ધસ્વજાવ, (૧૦)
અશુદ્ધસ્વજાવ એ રીતે દશ વિશેષ સ્વજાવ સંક્ષેપે કહ્યા

હવે પ્રથમ લેખેલા તેર સામાન્ય સ્વજાવને ઉપર લેખેલા દશ વિશેષ
સ્વજાવ મલીને સર્વે ત્રેવીશ સ્વજાવ થયા, તેમાંથી ચેતનાદિક ચારમાંથી
બે બે સર્વે દ્રવ્યમાં હોય એટલે એકત્રીશ સ્વજાવ જીવ અને પુદ્ગલમાં
પુરાઠે ઘાકીના દ્રવ્યમાં પિજાવાદિ નથી એમ સર્વે દ્રવ્ય પોત પોતાના
સામાન્ય વિશેષ સ્વજાવ સહિત સર્વે કાલ લક્ષ લક્ષણ અન્નેદપણે
શાશ્વતા ઠે. કોઈ લક્ષ અન્યપણને પામતો નથી, કોઈનું લક્ષણ કોઈ
અન્ય દ્રવ્યમાં જાતું નથી, અતીત કાલમાં પણ પરરૂપે થયું નહોતું,
આવતે કાલે પણ અન્યરૂપે થશે નહિ, માટે પોતે જીવ જાતિ, જ્ઞાનધન,
અનત જ્ઞાયકતા સહિત ઠે તેમાં અનત સ્વજાતિ અન્યદ્રવ્યના અને
પરજાતિ અન્યદ્રવ્યના લક્ષ લક્ષણ આવે નહિ તો સ્વજ્ઞેય શિવાય
સર્વે સ્વજાતિ અન્યદ્રવ્ય અને પરજાતિ સર્વે દ્રવ્ય લક્ષ લક્ષણ સહિત
પોતાની જ્ઞાયકતામાં જાણે, તે જ્ઞેયરૂપ સર્વે પરવસ્તુ જાણી જઠાસિત્ર-
વૃત્તિને ઉપરનો રાગ ઢેપ મમત્ત્વ જાણી આપણા સ્વપના નથી
એ વર્તે આપણને કોઈ ગુણ અથવા હરકત થઈ શકતી નથી અનંત
કાલ એનાજ મમત્ત્વ સસર્ગ પરિચયથી પોતાના સ્વરૂપને જૂટ્યા ટિપ
જેમ કોઈ ચનાલણી મહા કુર અને હુણ્ણસ્વજાવવાલી સ્ત્રી તેલ, કપુર,
કાચલી, કાજલ આદિ અગે લગારી આસ આજી શરીર સમારી, કોઈ

મૂઠ કામી પુરુષને હાવ જાવે મધુર વચને લલચાવી પોતાના વશ કરી તેના તન, ધન, સર્વે સામર્થ્યનો નાશ કરે, તેમ પરદેયના રાગરૂપ જે વિજ્ઞાવ પરિણતિ તે ચેતન પુરુષને અહિતકારી છે; તેમ ઉપર લલેલા દેયોથી આપણે કાંઈ કાર્ય નથી એમ જાણી ત્યાં લક્ષ જતો વારી શુરુ સિદ્ધસમાન નિજ રૂપ લક્ષમાં રાખી ચલાયમાન થવું નહિ એ પ્રમાણે દેયાધિકાર પૂરો થયો

હવે ધર્મ અધિકાર લેવાઈ ઊંચ.

નિર્મલ સ્ફટિકમણિસમાન જે આત્મવસ્તુ સ્વજ્ઞાવ તેજ આત્માનો ધર્મ છે. જે વસ્તુનો જે મૂલ સ્વજ્ઞાવ તે તેનો ધર્મ કહિયે. આપણે આત્મા ઊંચ, આપણો મૂલ સ્વજ્ઞાવ તે આપણો ધર્મ છે, એ વસ્તુસ્વજ્ઞાવ ધર્મ સર્વે સિદ્ધ અને સર્વે સંસારી જીવમાં અનાદિથી છે પણ વિજ્ઞાવ સ્વજ્ઞાવવડે આત્માએ પરપુદ્ગલ સ્વરૂપને પોતાપણે જાણી તે ઉપર રાગાદિકે પરિણમ્યો એવો સંસારી જીવ પોતાના મૂલરૂપને જૂલેલો છે, તે મૂલસ્વરૂપ પ્રગટ કરવાને માટે જે જે કારણ વ્યવહાર તેને કારણ અથવા તારણ ધર્મ કહિયે, કે જે વડે પોતે પોતાને હુ.સ્વરૂપ સંસાર સમુદ્રથી તારી પરમસમાધિ સ્થાન આનંદપુરી રૂપ મુક્તિમાં અનંત આનંદ જોગી કરીએ નિશ્ચયથી પોતાને તારનારો પોતેજ છે માટે અનંત આનંદ જોગી કરીએ એમ લખ્યું પણ અનંત આનંદ જોગી પોતેજ થવું છે, અહિંઆં કોઈ વીજાને કરવાનો નથી. વ્યવહારથી શુરુ સદ્ગુરુ તારનાર કહિયે એ તારણ અથવા કારણ ધર્મના વહુ જોડ છે, પણ અહિંઆં ટુકામાં લખ્યું છે એક શ્રુતધર્મ. તે જીવાદિ નવ પ્રદાર્થના જ્ઞાવ ચાર નિદેપે જાણી આશ્રવ વંધાદિ અજીવપરિણામ અજીવકાર્ય અશુરુપરિણામ તજવા અને સવર નિર્જરાદિજીવ પરિણામ જીવ જ્ઞાવ આદરવો જોડજ્ઞાને કરી સ્વપર ગુણપર્યાય લક્ષણ જિન્નજિન્ન જાણી પરગુણપર્યાય લક્ષણ ઉપરથી મમત્વ અને રાગાદિ ઝગાવી, ઝડાસિન્નવૃત્તિ કરી, નિજગુણ પર્યાયલક્ષણમાં લક્ષ સ્થિર રાખી અકંપ,

अडोल रहेवु वली वांचना, पृष्ठना, परिअट्टना, अनुप्रेक्षा, धर्मकथा एमाहे जे अनुप्रेक्षा लखी ठे ते अनित्यादि चार जावना तथा मे-
त्रादिक चार जावना, वली साधुनी पच जावना, वली एक एक
व्रतनी पाच पाच जावना, ए सर्वे अनुप्रेक्षा समजवी एटले जिनेश्व-
रना प्ररुपेला स्याद्वादमय सिद्धांतोनो वाचवा, विचारवा, जणाववा,
सांजलवा, उपदेश देवादि श्रुतधर्मजाणवो चारित्रधर्म ते पंचमहाव्रत,
पंच समिति, त्रण गुप्ति, साधुनो व्यवहार, अने देशविरतीने पच अ-
णुव्रत, त्रण गुणव्रत, अने चार शिक्षाव्रत ए श्रावकनो व्यवहार जाणवो

वली द्वात्यादि दश प्रकारे आत्मधर्म ते ज्ञानादिक जाव
प्राण अने इन्द्रियादिक दश अव्यप्राणमाथी एक पण स्वपर प्राणने
एटले ठकायना कोशपण अव्यजाव प्राणने क्रोधादिके हणवुं नहि ते
क्षातिधर्म (१) अष्ट प्रकारनो मद देहादिनु ममत्व त्यागी अरिहंत
सिद्ध अने धर्माचार्यादि ज्ञानादि गुणवंतनो विनय करवो, वली
पोताना गुणनो उत्कर्ष तजी अन्य जीवोनो पण अपमान न करवुं
ते मार्दवनामा वीजो जेद (२) मन, वचन, काया अने परिणामथी
कोईनु कांइ ठगवु नहि, कपट करवुं नहि, ते आर्यवनामा व्रीजो
जेद (३) पोताना ज्ञानादि धनमाहे सतोप राखी अन्य पुद्गल
परमाणु मात्रनी पण मूर्ख न राखवी ते मूर्तिनामे चोथो जेद (४)
निज ज्ञानदर्शन चरण विलासमा तृप्तिवंत रही पच इन्द्रियोना विप-
योने न इष्टवा अने अणसणादिक बाह्य अन्यतर तपे करी शुद्धात्म
स्वजावमा तृप्तिवंत रहेवुं ते तपनामा पांचमो जेद (५) पच इन्द्रि-
योना विपयो, पच अव्रत, चार कपाय, त्रण योगनी चपलता तजी
शुद्धात्म उपयोगमां स्थिर रहेवुं ए संजमनामा ठष्ठो जेद (६) पर-
अव्य, क्षेत्र, काल, जाव, आपणा अव्य क्षेत्र काल जावमां नथी एम
जाणी अलिक वचन तजी आपणा अव्यादिक मांहे स्थिर थवुं अने
वचनपण तेज प्रमाणे बोळवुं ते सत्यनामा सातमो जेद (७) आर्त्त-

रौद्रादिक ध्यान अने कपट आदि मलिन कार्य तजी निज आत्म-
 अगे कर्ममल रहित रहेवुं ते शौचनामे आठमो जेद (८) कंचन कोमि
 मात्रनो परिग्रह प्रपंच न राखवो ते आकिचननामा नवमो जेद
 (९) अठार हजार जेदे पुद्गल मथन तजी शुरु ब्रह्मरूपे रहेवुं ते
 ब्रह्मचर्यनामा दशमो जेद (१०) एम दश प्रकारे यतिधर्म अगर
 आत्मधर्म जाणवो वली साधु अने श्रावकने ठ आवश्यक अवश्य
 करवां, ए आदि साधु अने श्रावकनो सर्वे व्यवहार क्रिया धर्म जाणवो.
 ए तारण धर्मना संक्षेपथी थोडा जेद लख्या विशेषे ग्रंथांतरथी जाणवा
 अने ऊपरना विशेष अर्थ पण अनुजवीओ पासेथी समजी, जाणी,
 आदरी, सुखी थाओ। धर्मनुं सार ए के अज्ञान मिथ्यात्व अने
 कपायवालो आत्म परिणाम थयो ठे तेने जेदज्ञानरूप सावुवने निर्मल
 करवो एटले पोते पूर्ण सिद्धताने पामीए, एम संक्षेपथी धर्म अधि-
 कार समजवो. एक शुरु अनुजव मांहे सर्वे धर्मानुष्ठान समाग ठे पण
 वालजीव विशेष विना जाणे नहि, माटे सद्गुरु संग करी, सेवा
 करी, सकल विशेष जाणी लेवु समकित गुणगणायी मांडी वारमा
 गुणगणासुधी ज्ञान, दर्शन, चारित्रना अश निर्मल थइ वर्द्धमान
 धाराने पामे, अने कपायना सर्व अश दशमे ह्मकश्रेणीना अंते नाश
 पामे, अने ज्ञानावरण, दर्शनावरण, वीर्यावरणवने थएली अशुद्धता
 वारमा गुणस्थानकना अंतसुधी नाग पामे त्यांसुधी ज्ञानधारा.
 कर्मधारा मिश्रपणे वत्ते माटे मिश्रधारा कहिए. माटे मनुष्य जन्म
 पामी, सद्गुरु योग पामी सम्यक्तज्ञानवने ज्ञानदर्शन अने चारित्र
 ए आत्माना त्रणे गुणोनी प्रमाद रहित थइ अशे अशे निर्मलता
 वधारी पूर्ण निर्मलता अने एकता करवी आत्मा सत्तामाहे अनादि
 कालनो सिद्ध समान ठे अने अशुद्ध स्वभावपण अनादिनो ठे तेथी
 अज्ञान मिथ्यात्व अने कपायवाला परिणाम पोतानी नूलथी करी
 पोताना स्वरूपने जाणतो नथी जेम कोइ पुरुष पोतानुं स्वरूप पूठवाने

माटे गुरु पासे गयो, गुरुए कह्युं “अमुक सरोवरमा अमुक नामे मछ रहे ठे ते तने ताहरुं स्वरूप बतावशे त्यां तुं जा,” पठी ते पुरुष ते सरोवरना किनारे जइ ते मछना नामथी पोकारी ते मछने पूठयु के हु माहुरु स्वरूप जाणतो नथी मने माहुरु स्वरूप बताव ते मछ बोढ्यो हु अहिंआं घणा दिवसनो नरस्यो तु मने म्यांथीपण पाणी आणी आप के हुं तरस मटावी तने उत्तर आपुं त्यारे ते पुरुष बोढ्यो के केवी अचवानी बात ठे । के रातदिन पाणीमां रहेतां ठता पण तु कहु तुं के मने पाणी आणी आप ? त्यारे ते मछ बोढ्यो के तु पण अनादिकालथी पोते चेतनारूप तु, तु पोतानारूपने बीजे ठेकाणे शोऽय तु ज्यारे तुं छु खने वेढतो हतो त्यारे ते छु एना अनुभवथी तन्मय थएखो तुज पोते चेतनावत हतो ज्यारे तुं विषयो अने पुद्गल सप-टादि सुखने जोगवतो हतो त्यारे पण ते सुखना अनुभवमां तन्मय तु पोते चेतनावत हतो एवो अनादिथी चेतना उपयोगवंत तु पोतेज तु उक्तच

॥ परिणमदि जेण दब्ब, तक्राल तम्मयत्ति पप्पत्तं,
तह्मा धम्म परिणटो, आढा धम्मो मुण्येयवो ॥

तु ताहरा स्वरूपने जाणतो नथी ए मोटी आश्चर्यनी बात ठे । हवे तु पोते पोतानुं उपयोगवंत स्वरूप जाणी, अन्यनु ममत्व ठोमी, पोताने स्वरूपे स्थिर रहु तो शुद्ध अवाधित, एक, नित्य, अनाकुल, परमानन्दमय, शुद्धतार्थी तन्मय तु पोते एकजनु एम जाणवाथी निज शुद्धता पामी सुखी थाय मात्र उपयोग अशुद्धज्ञान मिथ्यात्व अने कपायवने मलिन थयो ठे ते जेदज्ञानवडे निर्मल करी स्वतंत्र सुखीथा-

हवे समाधि अधिकार लखीए ठिए

जीव अनादि शुद्ध सिद्धसमान सत्तावंत ठे विज्ञावडे पोतानुं स्वरूप जाणु नहि, परस्वरूपमा पोतानुं स्वरूप जाणी ते स्वरूपने

राखवा रागादि ऊपन्या तेथी अज्ञान, मिथ्यात्व अने कपाय ए त्रण रूपे अध्यवसाय थई आर्त्त अने रौद्र ध्याने करी समाधि पाम्यो नहि माटे पोतानुं शुद्ध स्वरूप जाणवार्थी अज्ञाननी असमाधि मटे, परद्रव्यनुं अहंपणु तुटवार्थी मिथ्यात्वनी असमाधि मटे, अने परवस्तु ऊपरथी रागादि तजवार्थी कपायनी असमाधि मटे, एम त्रण प्रकारे अशुद्ध अध्यवसाय वने ऊपजेली उपाधि मटी समाधि थाय.

आर्त्त, रौद्र टाळी समाधि करवी ते नीचे प्रमाणे.

१-शरीरने अहंपणे जाणवार्थी शरीरना हेतु धन, कुटुंबादि ते छट लागे ठे पण ते अथिर पदार्थ आपणी ईच्छाए राख्या रहे नहि, अने आपणी ईच्छाए परिणमे पण नहि, वली पोतानुं स्वक्षेत्र अने ते अन्यनुं क्षेत्र ए जिन्न जिन्न ठे ते एक क्षेत्रे न रहे, तेनी असमाधि उपजे ठे पण ज्यारे पोताना जे छट ज्ञान, दर्शन, चरण, वीर्यादिक गुण निज शुद्ध परिणामे स्वतंत्र परनी सहायविना परिणमे ठे ते ज्ञान वीर्यादिक निज हेतु स्वक्षेत्रथी जिन्न पमता नथी. एम जाणे त्यारे सर्वे असमाधि मटी पूर्ण समाधि पामे.

२-ज्यारे शरीरने पोतापणे जाणे ठे त्यारे ते पुद्गल उपर थता विकारो शत्रु अने परिसहादि अनिष्ट सजोग मटाम्बानी चिंतारूप असमाधि उपजे ठे पण अचल, अखंडित, अव्यावाधमय, अजंग, निज ज्ञानानंदमय रूपने जाणे अने परद्रव्यादिक पोताना स्वक्षेत्रमां प्रवेश करी शकता नथी एवं जाणे त्यारे अनिष्ट सयोगनी असमाधि मटी पूर्ण समाधि पामे

३-ज्यारे आत्मा पोताना स्वरूपने अणजाणतो शरीरने पोतापणे जाणे, माने, अनुभवे ठे, अने ते शरीर तो अनेक रोगोनुं स्थानक ठे त्यारे पीडा चिंतवननी असमाधि उपजे ठे. पण ज्यारे ज्ञानादिक गुणनो पुंज, शुद्ध चेतनामय, निरामय, निराकुल, सहेज, अविनाशी, त्रिकाल अखंड, स्वपरिणामिकताए परिणमे, अने परपरिणामिकताए

न परिणमे एवु पोतानुं अग जाणे त्वारे पीडा चितवननी असमाधि मटी पूर्ण समाधिने पामे.

४-सर्वे द्रव्य सर्वे समय पोताना प्रमेयने ठोके नहि, कोइ काले पोताना प्रमेय रहित थाय नहि, त्रिकाटा अखंन निज परिणामिकताए रहे माटे कोइ द्रव्यनी सत्ता नाश पामवानी नथी पण पुद्गल पर्यायनुं ज्यासुधी ममत्व ठे अने पुद्गल पर्याय विनाशी ठे ते वने आगामी कालनी चितानी असमाधि उपजे ठे पण पोताना द्रव्य, गुण, पर्याय, सदा अस्तित्वे, वस्तुपणे, द्रव्यत्वपणे, प्रमेयत्वपणे, सत्त्वपणे, अगुरुलघुपणे, चेतनत्वपणे, अमूर्तत्वपणे, सर्व सामान्य अने विशेष स्वभावमयी रहे कोइ काले नाश के हरकत पामता नथी पोताने जोगववानी वस्तु पोतामा अजिन्न शाश्वती ठे एम जाणे त्वारे आगामि कालनो शोच मटी पूर्ण समाधिने पामे.

ज्ञानादि पोताना इष्ट पोतार्थी वेगला थता नथी पुद्गल परिणाम अनिष्ट आत्म सत्तामा प्रवेश करी शकता नथी एक रस निज ज्ञानअगमाहे रोगादिनो संज्ञव नथी आत्मानो प्रमेय गुण पर्याय त्रिकालेकायम ठे वगडतो विणसतो नथी एम जाणवार्थी आर्त्तध्याननी असमाधि अने कर्मवध रहित आत्मा त्रिकाल अखंन समाधि पामे ठे

५-जीव अनादिथी ज्ञानादि, क्वात्यादि निज आत्मजावप्राणने अणजाणतो ते जावधर्मरूप निज प्राणने न संज्ञाव्या, रखोपुं कर्यु नहि अने ठकायना द्रव्यप्राण अने जावप्राणनी हाणि करतो रखो पुद्गलमाहे आपो जाणी लावा आयुष्य माटे, विषयो माटे, मोक्ष अर्थे, शोक्षा अर्थे एम अनेक कारणोए ठकायना प्राणने मार्या, हणया, वध वधन कर्या, अंग ठेव्या, ते वडे ज्ञानावरणादि आठ कर्मवध करी नरकादि गतिमा ठेदन, जेदन, ताडन, तर्जन, असह्य वेदना, परवशताए सही, हाय विलाप करी डु ख पामे, त्या समाधि क्याथी होय ? माटे शुद्धात्म उपयोगमा स्थिर थइ मन, वचन, कायाए द्रव्य जावप्राणनी हाणिना अध्यवसाय ठोडी, निर्मल ज्ञानानंद स्वभावमा स्थिर थवु

૬-જે વચનથી અને જે ચિંતવનથી સ્વપર આત્માને હિત ન થાય એવું અને જૂલું વચન, અને ચિતવન કરી આત્મા જવ ચક્રમાં નમ્યો માટે સ્વપર આત્માને હિત નહિ એવું વચન, અને ચિતવન તજી નિજ આત્મ સ્વજ્ઞાવમાં સ્થિર સમાધિએ વર્તવું.

૭-અનંત કાલથી ચાર પ્રકારે પરધન ચોરતો આત્મા નિજ જ્ઞાનાદિ ધન ન પામ્યો માટે તીર્થંકર અદત્ત, ગુરુઅદત્ત, સ્વામીઅદત્ત, જીવઅદત્ત તજી બલી પુદ્ગલ વર્ગણારૂપ, પરદ્રવ્ય પરજ્ઞાવરૂપ, પરધન ઠોમી પોતાના જ્ઞાનાદિક ધનને સજ્ઞાલી, વાપરી સમાધિમય રહેવું.

૮-અનંત કાલથી આત્માએ વહુવિધ પરિગ્રહ ગ્રહણ કરી કરી જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મવંધનનો સંગ્રહ કરી, રાખોડું કરી, ચાર પ્રકારે અનંતવાર પુદ્ગલ પરાવર્તન કર્યાં ત્યાં સમાધિ ક્યાંથી હોય? માટે નિજગુણ સંજ્ઞાલી નિજ રક્ષણાએ વર્તવું તેથી પરમ સમાધિ પામે.

૯-જિન આજ્ઞા જાણ્યા, માન્યા, આદર્યા વિના જવ સમુદ્રનો અત આવ્યો નહિ, બલી તે આજ્ઞાનો યોગ નિગોદાદિ એકેદ્રિય અને વિગલેદ્રિય અને સમૂર્ઠિમ તિર્થંચ અને મનુષ્ય પચેદ્રિય, અનાર્યાદિ દેશમાં બલી અઢાર કોડાકોમી સાગરના ધર્મ વિયોગમાં ધર્મ પામ્યો નહિ માટે મનુષ્ય જન્મ, દેવગુરુની યોગવાઈ પામી, પરમેશ્વરની આજ્ઞા શુદ્ધ નયે આત્મસ્વરૂપ આરાધવાની ઠે, તે આરાધી સમાધિવંત થવું.

૧૦-હિસા અને રાગાદિ અઢાર પાપસ્થાન સેવી આત્મા પરમ અસમાધિ પામ્યો માટે હિસા, રાગાદિ અપાય, દુઃખદાતાજાણી તેને તજી સહેજાનંદ સ્વજ્ઞાવમા સ્થિર સમાધિવંત રહેવું.

૧૧-કર્મના વિપાક જ્યારે ઉદય આવે ત્યારે પોતાને જોગવવા પમે, ને તે કટુક વિપાક લેવા, મટાડવા, વીજો સમર્થ થાય નહિ માટે મિથ્યાત્વાદિ કર્મવધના હેતુ તજી જ્ઞાનાદિ કરણે આત્મસિદ્ધિના કર્તા થઈ પરમ સમાધિવંત થવું.

૧૨-લોકાકાશના અસહ્યાતા પ્રદેશે પુદ્ગલ પરાવર્તન કરતાં જન્મ મરણ કરી કોઈ ઠેકાણે સમાધિ પામ્યો નહિ માટે નિજ આત્મ

प्रदेशमां रक्षा जे ज्ञान दर्शनादिक स्वपर्याय विलासी थई परम समाधिमय थवु

१३-स्वपर अव्यना अव्य गुण पर्याय विचारी, परअव्यगुण पर्याय उपरथी उदासिन्नवृत्तिकरी, पोताना अव्यगुण पर्याय पोतामा समावी, शुद्धात्म अनुत्तव समाधिमा रहेवु.

१४-पोताना अव्यगुण पर्याय अजेदपणे पोतामा जाणी, सर्व विचार ठोमी, अकप, अचल, निज ध्याने परम समाधि लेवी

१५-मन वचनना योग स्थिर करी पोतानी ज्ञायकता परिणति निज ज्ञानअगमाहे स्थिर अकप करी, परम मग्नताए समाधिवंत रहेवु

१६-काय योगनी सूक्ष्म क्रिया पण त्यागी, पोताना अखंड अगे ढेहथी न्यारा परम ज्ञान ज्योतिमाहे परम पूर्ण आनंदे मग्न थवुं एम अनेक विधे समाधिना योगो सिद्धातोमां कहला ठे ते सर्वे यो गोमाहे शुद्धात्म अनुत्तवयोग मुरय ठे माटे अनुत्तव अच्यास करी निर्मल ज्ञानानन्दमय समाधिवंत थवु

दोहरा.

जिन देशित नव तत्त्वने, लखे यथावत जेह ।

शुद्धात्म निज गुण रुचे, सम्यग्दर्शन एह ॥ १ ॥

गुण पर्यययुत अव्यने, नय निक्षेप प्रमाण ।

सकल स्वप्नाव विशेषने, जाणे तेह सुज्ञान ॥ २ ॥

रागादिक विकल्प रहित, रत्नत्रयी निज रूप ।

आचरता थिर जावथी, रमता चरण अनुप ॥ ३ ॥

तजी पर परिणति रमणता, ग्रही आत्म अधिकार ।

दर्शन ज्ञान चरण सहित, निजानंद चित्त धार ॥ ४ ॥

अद्व अनुत्तव अच्यासथी, सिजे आत्म काज ।

मनसुख शिव संपत्ति बरे, निज पदमें निज राज ॥ ५ ॥

॥ इति श्री रस्तु ॥

